

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1957

FÖRSTA KAMMAREN

Nr 15

2-8 maj

Debatter m. m.

	Sid.
Fredagen den 3 maj	
Avdragsrätt för gåvor till humanitära ändamål m. m.	8
Ökad möjlighet för partiellt arbetsföra att erhålla trafik kort	20
Ändring i lagen om folkpensionering	22
Anordnande av en ny vårdanstalt för alkoholmissbrukare m. m.	25
Ändring i lagen om arbetstidens begränsning m. m.	32
Viss ändring av allmänna läkarinstruktionen m. m.	50
Åtgärder till främjande av ett bostadssparande	51
Interpellation av herr Bengtson ang. arbetet inom 1954 års bryggeri- utredning	53
Tisdagen den 7 maj	
Svar på interpellation av herr Ölman ang. införande av prisstopp för konsumtionsvaror m. m.	56
Onsdagen den 8 maj	
Svar på fråga av herr Edström om rätt att använda biologiskt ma- terial för botande av sjukdom	62
Anslag under tionde huvudtiteln:	
Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning	64
Säkerhetsanstalter för sjöfarten	66
Statsbidrag till installation av radiotelefon å mindre handelsfar- tyg	76
Viss utrustning för statlig sjöräddningsverksamhet	77
Statliga farledsarbeten	78
Byggande och underhåll av mindre hamnar m. m.	80
Bidrag till handelshögskolan i Göteborg	84
Tillsynen över vissa understödsföreningar m. m.	86
Fonden för idrottens främjande	88
Statsbidrag till Riksorganisationernas campingkommitté m. m.	96

	Sid.
Investeringsanslag till säkerhetsanstalter för sjöfarten	99
Anslag till byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.	100
Lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.	107
Förenklad statsbidragsgivning till primärkommunerna	116
Ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott	117
Ändrade bestämmelser rörande skyddskoppypmpning	153
Anslag till understöd åt fiskare	155
Anslag under åttonde huvudtiteln:	
Skolöverstyrelsen	160
Befordringskurser för folkskollärare	161
Göteborgs skolköksseminarium	163
Studiebidrag och stipendier	167
Folk- och skolbibliotek	178
Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet	179
Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.	180
Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader	182
Ecklesiastikdepartementets kommittéanslag	183

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 3 maj

Bevillningsutskottets betänkande nr 36, ang. avdragsrätt för gåvor till humanitära ändamål m. m.	8
Andra lagutskottets utlåtande nr 15, ang. dispensmöjlighet för erhållande av trafik kort trots nedsatt fysisk lämplighet	20
— nr 16, ang. ändring av bestämmelserna rörande den yrkesmässiga beställningstrafiken	22
— nr 17, ang. förbud mot användandet av utskjutande dekoration å bilarnas fronter	22
— nr 18, ang. ändrad lydelse av 13 § 2 mom. lagen om folkpensionering	22
— nr 19, ang. ändringar i lagen om socialhjälp	24
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 22, om skyndsamt utredning ang. gengasberedskapen	25
Första lagutskottets utlåtande nr 17, ang. åtgärder för att förhindra sexualförbrytelser mot kvinnor och barn	25
Jordbruksutskottets utlåtande nr 14, ang. reglering av priserna på fisk m. m.	25
— nr 15, ang. anslag till fiskeriintendenten m. m.	25
— nr 16, ang. anslag till fiskeristyrelsen	25
— nr 17, ang. anslag till stipendier vid lantbrukshögskolan m. m.	25

	Sid.
Statsutskottets utlåtande nr 82, ang. överlåtelse av viss kronan tillhörig mark m. m.	25
— nr 83, ang. anslag å kapitalbudgeten: socialdepartementet	25
— nr 84, ang. anslag å kapitalbudgeten: finansdepartementet	25
— nr 85, ang. anordnande av en ny statlig vårdanstalt för alkoholmissbrukare m. m.	25
— nr 86, ang. vissa anslag till universitetssjukhusen m. m.	32
Bevillningsutskottets betänkande nr 37, ang. avdragsrätt för belopp, som tillförts Föreningen Ostkustfisk	32
— nr 38, ang. höjning av vissa postavgifter m. m.	32
Bankoutskottets utlåtande nr 14, ang. återbetalningsskyldighet i visst avlöningsärende	32
Andra lagutskottets utlåtande nr 14, ang. ändring i lagen om arbetstidens begränsning m. m.	32
Bevillningsutskottets betänkande nr 39, om ändrad lydelse av 7 § förordningen ang. stämpelavgiften	49
Andra lagutskottets utlåtande nr 20, ang. enhetliga korriktionsvisare på bilar	49
— nr 21, om ändring av 25 § 1 mom. förordningen ang. yrkesmässig automobiltrafik m. m.	49
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 23, ang. snabb översyn av folktandvården m. m.	50
— nr 24, ang. effektivisering av barnens trafikfostran	50
— nr 25, ang. snabbutredning av den trafiksäkerhetsfrämjande verksamheten m. m.	50
— memorial nr 26, om överlämnande till annat utskott av motioner ang. kostnaderna för användning av elenergi till hushållsmaskiner på landsbygden	50
— utlåtande nr 27, ang. viss ändring av allmänna läkarinstruktionen m. m.	50
Bankoutskottets utlåtande nr 12, ang. obligatoriskt ungdomssparande	51
— nr 13, ang. åtgärder till främjande av ett bostadssparande	51

Onsdagen den 8 maj

Statsutskottets utlåtande nr 10, ang. utgifterna under tionde huvudtiteln (handelsdepartementet)	64
— nr 80, ang. anslag å tilläggsstat II till Atomenergiverksamhet inom Aktiebolaget Atomenergi	98
— nr 81, ang. investeringsanslag till Säkerhetsanstalter för sjöfarten m. m.	99
Första lagutskottets utlåtande nr 22, ang. ändrad lydelse av 292 § lagen om försäkringsrörelse m. m.	100
Statsutskottets utlåtande nr 87, ang. understöd åt båttrafiken i Stockholms skärgård	100
— nr 88, ang. anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sjuksjukhus m. m.	100

	Sid.
Statsutskottets utlåtande nr 89, ang. övertagande av staden Väster- viks förpliktelser gentemot vissa befattningshavare	107
— nr 90, ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.	107
— nr 91, ang. förenklad statsbidragsgivning till primärkommuner- na	116
Bankoutskottets utlåtande nr 16, ang. ersättning åt ledamot av all- mänt kyrkomöte	117
Första lagutskottets utlåtande nr 16, ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott	117
— nr 21, ang. översyn av åtalsreglerna	153
— nr 23, ang. åtgärder för popularisering och spridning av aktie- ägandet	153
— nr 24, ang. översyn av riksåklagarämbetets instruktion	153
Andra lagutskottets utlåtande nr 26, ang. ändrad lydelse av 1 § la- gen om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus m. m.	153
— nr 27, ang. fondering jämlikt 39 § lagen om allmän sjukförsäk- ring	153
— nr 28, ang. ändrade bestämmelser rörande skyddskoppypning	153
Tredje lagutskottets utlåtande nr 17, ang. ändrade bestämmelser rörande torrläggning av mark m. m.	154
— nr 18, ang. ändrad lydelse av 7 § lagen om ersättning för mistad fiskerätt m. m.	154
— nr 19, ang. ändrade bestämmelser till motverkande av spridning av flyghavre	154
Jordbruksutskottets utlåtande nr 18, ang. försäljning av vissa kro- noegendomar m. m.	155
— nr 19, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II: jordbruksärenden	155
— nr 20, ang. lån från fiskerilånefonden	159
Statsutskottets utlåtande nr 8, ang. utgifterna under åttonde huvud- titeln (ecklesiastikdepartementet)	159

Torsdagen den 2 maj

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Justerades protokollet för den 24 nästlidne april.

Upplästes två till kammaren inkomna ansökningar, vilka jämte därvid fogade läkarintyg voro så lydande:

Till riksdagens första kammare

Med hänvisning till bifogade läkarintyg får jag härmed anhålla om fortsatt ledighet t. o. m. den 15 maj 1957.

Tranås den 26 april 1957

G. Heüman

Riksdagsman *Gustaf Heüman*, Jönköping, är på grund av funktionell nervsjukdom oförmögen att delta i riksdagsarbetet ytterligare under tiden 1—15 maj 1957, vilket härmed intygas.

Tranås den 26 april 1957

Lars Wrigstad

Bitr. överläkare

Till riksdagens första kammare

Med stöd av bifogade läkarintyg får undertecknad vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 1—15 maj.

Sjuntorp den 30 april 1957

Otto Niklasson

Att riksdagsmannen *Otto Severin Niklasson*, f. den 28/5 1894, på grund av sjukdom är förhindrad delta i riksdagsarbetet under tiden den 1/5 t. o. m. den 15/5 1957 intygas härmed.

Vänerns den 29/4 1957

Albert Grönberg

De begärda ledigheterna beviljades.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1957/58 under sjätte huvudtiteln, avseende anslagen inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

nr 209, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av ett nordiskt institut för teoretisk atomfysik;

nr 210, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1957/58 till statens rättskemiska laboratorium m. m.; och

nr 211, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till epileptikervården för budgetåret 1957/58 m. m.

Anmäldes och godkändes allmänna beredningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 204, angående skyndsamma åtgärder i syfte att åstadkomma klagörande normer för vad offentliga tjänstemän har att iaktta i sina förbindelser i tjänsten och privat med leverantörer och andra företag;

nr 205, angående skyndsamt utredning angående åtgärder mot spritmissbruk i samband med jakt; och

nr 206, angående beredande av ökade möjligheter till korttidsanställning för kvinnor.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 174, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o), 4:o), 5:o), 11:o), 14:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 519, av herr *Johansson, Theodor*,
och fru *Svenson*; samt
nr 520, av herr *Mannerskantz* m. fl.

Föredrogos och hänvisades till be-
handling av lagutskott nedannämnda
motioner:

nr 521, av herr *Huss* m. fl.;
nr 522, av fru *Gärde Widemar* m. fl.;
nr 523, av fru *Gärde Widemar* och
herr *Lundström*;
nr 524, av herr *Arrhén* m. fl.;
nr 525, av herr *Lundström*; samt
nr 526, av herr *Gustafsson* m. fl.

Föredrogos och bordlades ånyo ban-
koutskommitténs utlåtanden nr 12 och 13
samt första lagutskottets utlåtande nr
22.

På framställning av herr talmannen
beslöts att statsutskottets utlåtanden nr
10, 80 och 81 samt första lagutskottets
utlåtande nr 22 skulle i nu angiven ord-
ning sättas sist på föredragningslistan
för morgondagens sammanträde även-
som att bevillningsutskottets betänkande
nr 39 skulle på samma föredragnings-
lista uppföras näst efter andra lagutskot-
tets utlåtande nr 14.

Anmälades och bordlades följande till
kammaren överlämnade kungl. proposi-
tioner:

nr 173, angående statstjänstemännens
löner under åren 1957 och 1958 m. m.;
samt

nr 176, med förslag till viss för krigs-
förhållanden avsedd beredskapslagstift-
ning inom finansdepartementets verk-
samsområde.

Anmälades och bordlades en av banko-
utskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan
gjord anmälan, att till utskottet inkommit
framställningar angående pension

dels åt bankofullmäktigen David Halls
änka Helga Hall,

dels ock åt städerskan vid riksdags-
huset Brita Olivia Johansson.

Anmälades och bordlades
statsutskottets utlåtanden:

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående understöd åt båt-
trafiken i Stockholms skärgård jämte i
ämnet väckt motion;

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående anslag till vissa
byggnadsarbeten vid statens sinnessjuk-
hus m. m. för budgetåret 1957/58 jämte
i ämnet väckta motioner;

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående övertagande av
staden Västerviks förpliktelser gentemot
vissa befattningshavare;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående lönegradsplace-
ringen för vissa tjänster m. m. jämte i
ämnet väckta motioner; samt

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående grunder för en
förenklad statsbidragsgivning, avseende
driftbidragen till primärkommunerna,
jämte i ämnet väckta motioner;

bankoutskommitténs utlåtande nr 16, i an-
ledning av dels Kungl. Maj:ts proposi-
tion angående ersättning åt ledamot av
allmänt kyrkomöte, dels ock i ämnet
väckta motioner;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av dels Kungl. Maj:ts
proposition med förslag till lag om änd-
rad lydelse av 4 § 2 mom. lagen den 28
september 1951 (nr 649) om straff för
vissa trafikbrott, dels ock i ämnet väck-
ta motioner;

nr 21, i anledning av väckta motioner
om en översyn av åtalsreglerna;

nr 23, i anledning av väckt motion
angående åtgärder för en popularisering
och ökad spridning av aktieägandet;
samt

nr 24, i anledning av väckt motion an-
gående framställning till Kungl. Maj:t om
översyn av riksåklagarämbetets instruk-
tion;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition med förslag till lag angäen-
de ändrad lydelse av 1 § lagen den 20
december 1940 (nr 1044) om vissa av

landsting eller kommun drivna sjukhus m. m.;

nr 27, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag angående fondering jämlikt 39 § lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, dels ock i ämnet väckt motion; samt

nr 28, i anledning av väckta motioner angående ändring av gällande bestämmelser rörande skyddskoppympning;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av väckta motioner om viss ändring av vattenlagens bestämmelser rörande torrläggning av mark jämte därtill anslutande statsbidrags- och låneförfattningar;

nr 18, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 7 § lagen den 1 december 1950 (nr 599) om ersättning för mistad fiskerätt m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning

med vissa bestämmelser till motverkande av spridning av flyghavre; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m., såvitt avser kronoparken Bogesund i Stockholms län m. fl. fastigheter;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, såvitt propositionen avser jordbruksärenden, jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande Fiskerilånefonden jämte i ämnet väckta motioner.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.07.

In fidem

G. H. Berggren

Fredagen den 3 maj

Kammaren sammanträdde kl. 13.00.

Justerades protokollet för den 26 nästlidne april.

Upplästes följande till kammaren inkomna skrivelse:

Till riksdagen

Med anmälan att ledamoten av riksdagens andra kammare herr Gösta Skoglund, som den 14 maj 1954 utsetts till suppleant för fullmäktig i riksbanken för valperioden 1954—1957, den 26 april 1957 utnämns till statsråd och chef för Kungl. Kommunikationsdepartementet, få fullmäktige härigenom hemställa att val av en suppleant för fullmäktig efter herr Skoglund måtte jämlikt § 70 mom. 1. riksdagsordningen verkställas för återstående delen av sagda valperiod.

Stockholm den 2 maj 1957

Å fullmäktiges vägnar:

Per Eckerberg

Karin Winberg

På gjord proposition beslöt kammaren bifalla fullmäktiges berörda hemställan.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 173, angående statstjänstemännens löner under åren 1957 och 1958 m. m.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 176, med förslag till viss för krigsförhållanden avsedd beredskapslagstiftning inom finansdepartementets verksamhetsområde, hänvisades propositionen, såvitt angick förslaget till förordning om taxeringsväsendet under krigsförhållanden m. m., till bevillningsutskottet samt i övrigt till bankoutskottet.

Föredrogs och lades till handlingarna bankoutskottets jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjorda anmälan, att till utskottet inkommit framställningar angående pension

dels åt bankofullmäktigen David Halls änka Helga Hall,

dels och åt städerskan vid riksdagshuset Brita Olivia Johansson.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 87—91, bankoutskottets utlåtande nr 16, första lagutskottets utlåtanden nr 16, 21, 23 och 24, andra lagutskottets utlåtanden nr 26—28, tredje lagutskottets utlåtanden nr 17—19 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 18—20.

Om avdragsrätt för gåvor till humanitära ändamål m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 36, i anledning av väckta motioner om rätt till skatteavdrag för gåvor till humanitära och vissa andra samhällsnyttiga ändamål samt till internationell hjälpverksamhet bland flyktingar.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 45 av herr *Weiland* m. fl. och II: 50 av herr *Carlsson* i Tibro m. fl., vari hemställdes, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande rätt till avdrag vid taxering till statlig inkomstskatt av förslagsvis belopp upp till 10 procent av den taxerade inkomsten med ett högsta avdragsgillt belopp av förslagsvis 1 000 kronor, om den skattskyldige skänkt beloppet till humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål eller till undervisningsändamål;

Om avdragsrätt för gåvor till humanitära ändamål m. m.

II) de likalydande motionerna I: 134 av fröken *Andersson* m. fl. och II: 173 av herr *Munktell* m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte medgiva skattskyldig, som under beskattningsår, för vilket taxering verkställdes år 1958 eller år 1959, lämnat penninggåva till internationell hjälpverksamhet bland flyktingar, att vid taxering till statlig inkomstskatt utöver eljest medgivna avdrag åtnjuta avdrag med belopp, motsvarande vad den skattskyldige enligt från auktoriserad hjälporganisation utfärdat kvitto visat sig ha under beskattningsåret utgivit såsom sådan gåva, dock högst tio procent av den beskattningsbara inkomsten, samt att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att bestämma till vilka organisationer gåvorna skulle lämnas för att avdragsrätt skulle få åtnjutas.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet av angivna orsaker hemställt,

1) att de likalydande motionerna I: 45 av herr *Weiland* m. fl. och II: 50 av herr *Carlsson* i Tibro m. fl. om rätt att vid taxering till skatt åtnjuta avdrag för gåvor till humanitära och vissa andra samhällsnyttiga ändamål icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; ävensom

2) att de likalydande motionerna I: 134 av fröken *Andersson* m. fl. och II: 173 av herr *Munktell* m. fl. om rätt att vid taxering till statlig inkomstskatt åtnjuta avdrag för penninggåva till internationell hjälpverksamhet bland flyktingar icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade anmälts

I) av herrar *Söderquist*, *Kronstrand* och *Gustafson* i Göteborg, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

1) att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 45 av herr *Weiland* m. fl. och II: 50 av herr *Carlsson* i Tibro m. fl. måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande rätt till avdrag vid taxering till statlig in-

komstskatt av förslagsvis belopp upp till 10 procent av den taxerade inkomsten med högsta avdragsgillt belopp av förslagsvis 1 000 kronor, om den skattskyldige skänkt beloppet till humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål eller till undervisningsändamål, samt

2) att de likalydande motionerna I: 134 av fröken *Andersson* m. fl. och II: 173 av herr *Munktell* m. fl. om rätt att vid taxering till statlig inkomstskatt åtnjuta avdrag för penninggåva till internationell hjälpverksamhet bland flyktingar måtte anses besvarade med vad i reservationen anförts;

II) av herrar *Hagberg*, *Nilsson* i Svälöv, *Persson* i Svensköp och *Anderson* i Sundsvall, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **KRONSTRAND** (fp):

Herr talman! Bevillningsutskottet avstyrker motionerna av herr *Weiland* m. fl. och herr *Carlsson* i Tibro m. fl., vari har hemställts om en utredning beträffande avdragsrätt vid taxering för gåvor till vissa ändamål. Utskottet säger att den begärda utredningen redan har gjorts i och med att de skattelagssakkunniga övervägt frågan i samband med att de utrett möjligheterna till avdrag för andra ändamål. Utskottet säger också, att de sakkunnigas betänkande nu är föremål för Kungl. Maj:ts prövning och att det därför inte finns anledning för riksdagen att fatta något beslut i frågan.

Från motionärernas och reservanternas sida anser vi nog att de skäl, som utskottet förebragt för sitt avstyrkande, inte är alldeles övertygande. Vi vet allesamman att det är mycket stora och vidlyftiga frågor, som de skattelagssakkunniga har att behandla, och den lilla fråga, som det här gäller, torde ha tätt sig som en bisak för dem. Därför är det kanske förlätligt och förstäligt, om de bara liksom snuddat vid denna detalj. För övrigt är deras betänkande i denna del inte enbart avstyrkande. Man säger bland annat, att om det skulle vara önskvärt med en viss avdragsrätt så kunde den saken kanske ordnas, men det bör

Om avdragsrätt för gåvor till humanitära ändamål m. m.

då helst ske under andra former än motionärerna föreslagit. Detta tyder ju på att fortsatt utredning kan anses påkallad.

Utskottet säger vidare, att från både utskottets och riksdagens sida har hävdats den principen, att man hellre än att medge avdragsrätt för gåvor för att på så sätt få fram mera medel till allmännyttiga ändamål skall ge direkta statsbidrag, eftersom man därigenom har bättre kontroll över bidragens storlek och säkerhet för att de går till rätt ändamål. Jag frågar mig då: Är det en helig princip, som utskottet och riksdagen under alla förhållanden har hävdad? Man kan knappast säga, att så är förhållandet. Utskottet pekar självt på en del fall, då man har medgivit avdragsrätt för gåvor, och jag skulle kunna tillägga att riksdagen helt nyligen har antagit en ny förordning angående nöjes-skatten, där man har gjort ganska betydande avsteg från den nämnda principen genom att tillerkänna bland annat idrottssammanslutningar ganska betydande avdragsrätt. Motiveringen måste väl ha varit, att man ansett att idrotten är ett behjärtansvärt ändamål som man vill främja, och man har då hellre velat göra detta genom att medge skattebefrielse än genom att lämna statsbidrag. I samma förordning har landsbygdsbiograferna fått ett stimulansbidrag, om jag får kalla det så, och resonemanget har väl i det fallet varit likartat. Jag kan vidare peka på att man i andra länders skattelagstiftning redan har genomfört vad motionärerna här syftar till och att man efter prövning har funnit det vara ganska bra. Ätminstone i vissa länder har man till och med kunnat betydligt utöka avdragsbeloppens storlek. Detta tyder på att det bör vara möjligt att genomföra en liknande ordning i vårt land.

För min del sätter jag ett ganska stort frågetecken i kanten för utskottets yttrande, att ett bifall till motionärernas förslag skulle innebära stora olägenheter för taxeringsarbetet. Man har i detta arbete mycket stora svårigheter av annat slag, och jag tror knappast att den

här ifrågavarande avdragsrätten skulle medföra några direkta olägenheter. Den enda konsekvensen skulle väl bli en viss ökning av granskningsarbetet, men om lagstiftningen utformas på ett förnuftigt sätt behöver det inte bli några större svårigheter för taxeringsarbetet.

Jag skulle kunna tänka mig den invändningen från bevillningsutskottets majoritet, att vi här i landet har en betydande humanitär och social verksamhet, som bekostas med statsbidrag och skattemedel över huvud taget. Detta är alldeles riktigt, särskilt om man jämför med många andra länder. Men ställer man frågan, om anslagen till sådan verksamhet är tillräckliga, så har vi väl inte minst här i riksdagen klart för oss, att svaret ingalunda blir ja. Vi tvingas gång efter annan avslå även ganska ringa anslagsäskanden, därför att vi anser det nuvarande budgetära läget vara sådant, att det inte är möjligt att bevilja pengar för ändamålet. Vi fick ett ganska starkt bevis för detta, då en vetenskapsman i samband med förstamajdemonstrationerna just påtalade vetenskapens stora behov av medel och de anslagsgivande myndigheternas njugghet. Här krävs tydligen att de enskilda också träder till med bidrag. Nog vore det väl värt försöket att stimulera bidragen genom att ge en skattelindring för dessa gåvor, åtminstone i viss utsträckning. Detta borde betyda — om stödet skall uppgå till samma belopp — att i stället för ett hundraprocentigt bidrag skulle statens andel bli en tredjedel eller en fjärdedel.

Jag tycker, herr talman, att detta är ett ganska bestickande resonemang, och jag ber att få yrka bifall till reservationen nr 1.

Herr WEILAND (fp):

Herr talman! Såsom en av motionärerna i detta ärende ber jag att få säga några ord.

Jag skall börja med att ställa samma fråga i år som föregående år: Skall välörenhet och idealitet beskattas? Och jag gör det om möjligt med ännu större frimodighet i år, då jag finner att ut-

Om avdragsrätt för gåvor till humanitära ändamål m. m.

skottets majoritet gått på ungefär samma avslagslinje som då. Erfarenheterna från ett flertal andra länder, där en sådan skattereform som den av motionärerna föreslagna genomförts, har av utskottets majoritet icke tillmätts någon betydelse. Inte ens exemplet från USA, där man funnit att denna avdragsrätt haft så värdefulla verkningar ur samhällets synpunkt att man ansett sig böra i betydande grad öka avdragsmöjligheten, har kunnat påverka utskottets majoritet till ett annat ställningstagande i frågan än det man tidigare bundit sig för. Man rider fortfarande, och här citerar jag en tidning från utskottsordförandens egen hemstad, sin käpphäst, den fiskaliska gnidigheten, och om den vet man att den inte har med förnuft att göra utan tvärt om gärna bedrar visheten med den minsta av summor.

En annan synpunkt, som skymtar fram i utskottets betänkande, är den att staten icke får vara med om att bestämma hur stora gåvor den enskilde skall få ge till olika ändamål, och det kan enligt utskottets mening ej heller vara riktigt att statens representanter icke får utöva något inflytande på vilken organisation som skall bli ihågkommen. Kanske den dagen icke är långt borta då vederbörande, som vill ge en gåva till en viss ideell organisation, först måste begära tillstånd hos staten för att få överlämna gåvan. Det är staten och absolut ingen annan som skall bestämma vad som är värt att stödja. Har svenska folket klart för sig vart det slutligen bär hän, om en sådan idéinriktning får göra sig alltför bred? Hur ofta framhålles det inte i olika sammanhang att statens resurser inte räcker till för alla behov som det är högst legitimt och rimligt att tillmötesgå. Varför skall man icke då mobilisera den enskilda offervilja som finns, och varför skall denna offervilja motarbetas och bestraffas skattevägen? Något acceptabelt skäl för detta envisa motstånd kan helt enkelt icke framläggas. Det är endast de obotfärdigas principiella förhinder som här står i vägen. Reella förhinder finns absolut inte.

Helt nyligen har Riksföreningen för kräftsjukdomarnas bekämpande utgivit sin första årsbok. Där framhåller professor Hilding Bergstrand i den historik, som inleder boken, att enskilt stöd åt medicinsk forskning är med vår nuvarande samhällsorganisation av synnerligen stor betydelse, och liknande uttalanden finner man även i andra sammanhang. Det måste vara av stor betydelse att landet äger tillgång på unga forskare, utbildade inom olika områden. Att ge dem möjligheter till arbete, så att de kan bevaras åt landet, är som var och en torde förstå utomordentligt betydelsefullt. Talet om eventuella möjligheter till skatteflykt blir i detta sammanhang så småskuret, att man helst borde låta det utebli.

Ett annat motiv för avslag på framställningen är att även samhällsskadliga syften skulle kunna komma i åtnjutande av den avdragsstödda hjälpen. Detta påstående har effektivt slagits ihjäl av förslaget att myndigheterna skulle göra upp en förteckning på de organisationer och institutioner, till vilka gåvor skulle få ges med skatteavdrag för givaren, skriver en av Stockholms aftontidningar och fortsätter: »Det finns mot denna bakgrund inte den ringaste risk för några äventyrligheter. Att en dylik förteckning skulle trotsa myndigheternas förmåga att åstadkomma är naturligtvis ett alldeles orimligt påstående.» Ett system, som med framgång prövats i Förenta staterna och ett flertal andra länder, kan icke vara tekniskt ogenomförbart i vårt land.

Till slut vill jag i korthet något redogöra för gällande bestämmelser rörande avdragsrätt enligt amerikansk lagstiftning. Enligt den amerikanska inkomstskattelagen medges vid inkomsttaxering avdrag för gåvor till vissa sammanlutningar och organisationer. De amerikanska sammanslutningar som avses är sådana, som är inriktade på välgörenhet eller på att stödja undervisning, uppfostran, vetenskaplig forskning, skönlitteratur och djurskydd. Därtill kommer kyrkliga samfund och veteransammanslutningar. En förutsättning för avdrags-

Om avdragsrätt för gåvor till humanitära ändamål m. m.

rätten är att mottagaren icke bedriver vinstgivande verksamhet. Gåvorna kan bestå antingen av kontanter eller av andra tillgångar såsom varor etc., dock ej tjänster. Såsom exempel på sammanslutningar kan nämnas Amerikanska röda korset, Frälsningsarmén, scoutförbund, Rotary och liknande klubbar och stiftelser för välgörande ändamål. Avdraget är maximerat till viss procent av den skattskyldiges nettoinkomst. För fysiska personer gäller, att avdrag icke medges för mer än 20 procent av den sammanlagda nettoinkomsten, dock att ytterligare avdrag med upp till 10 procent av inkomsten medges, därest gåvorna motsvarande detta högre avdrag utgår till kyrkliga samfund, sjukhus eller till dem knutna medicinska forskningsanstalter samt för uppfostringsändamål. Detta innebär att gåvor till dessa mera kvalificerade mottagare är avdragsgilla för utgivaren med upp till 30 procent av hans nettoinkomst. För juridiska personer är avdragsrätten begränsad till 5 procent av en på visst sätt beräknad nettoinkomst.

Herr talman! Jag tar mig friheten att vädja till kammarens ärade ledamöter att nu i år inte gå in för samma aggressivitet mot den enskilda hjälpen som tidigare, då denna fråga behandlats i riksdagen. Jag gör det så mycket mer som jag är fast övertygad om att litet större generositet på detta område i framtiden skulle visa sig vara till stort gagn för landet i dess helhet. För att verifiera detta påstående ber jag att få citera ett yttrande av landets dåvarande statsminister under 1943 års riksdag. Han uttalar sig på följande sätt: »Man glömmer bort, att genom denna metod mobiliseras också en betydande enskild hjälp. Här ställes man i valet mellan om staten ensam skall överta hela kostnaden för hjälpen eller om man samtidigt genom en statlig åtgärd skall uppmuntra till enskilda insatser. Det är nämligen inte utan vidare klart, att man, därest avdrag inte kan medges, kan mobilisera den enskilda hjälpen i samma omfattning. Jag skulle tro, att den svenska riksdagen och den svenska regeringen

under de närmaste åren kommer att ställas inför uppgifter av humanitär natur, som medför ganska stora anspråk på statskassan, men jag tror inte, att det vore lyckligt, om man förfor på det sättet, att den svenska allmänheten slutligen fick den uppfattningen, att allt sådant stöd skall lämnas genom staten och att den enskilde egentligen inte har någon uppgift att fylla därvidlag. — — — Vad jag tycker skulle vara betänkligast är, om genom riksdagens ståndpunktagande skapades den föreställningen, att den statliga hjälpen skall bli den väsentliga, kanske den enda, och att statsmakterna saknar intresse för att uppmuntra den enskilda hjälpverksamheten.»

Så talades det då från ansvarigt håll, och jag förmodar att man även nu har i stort sett ungefär samma uppfattning.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den föreliggande reservationen.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Det förslag det här gäller har behandlats vid olika tillfällen i kamrarna och motiverats på samma sätt som i dag och avstyrkts med ungefär samma motiv, som jag nu kommer att anföra.

Man begär först och främst en utredning. En sådan utredning har verkställts i samband med den översyn, som 1950 års skattelagssakkunniga gjort. Skattelagssakkunniga har kommit till den uppfattningen, att man inte bör medge sådan avdragsrätt, som det här är fråga om. De sakkunniga har motiverat sin ståndpunkt med att man här i landet får göra avdrag på sin inkomst för de mest nödvändiga levnadskostnaderna — som vi kallar för existensminimum och som uppgår till 4 000 kronor för gifta; enligt ett förslag, som ligger på riksdagens bord och som inom kort kommer att tillämpas, skall detta avdrag även få ske i kommunalskatten. Men därutöver är avdragsrätten klart avgränsad. Man har satt en viss gräns vid t. ex. försäkringssparande och vid viss inkomst av sparande. Sådana ting är lät-

Om avdragsrätt för gåvor till humanitära ändamål m. m.

ta att kontrollera. Här kommer man nu och yrkar på rätt att få göra avdrag för humanitära, litterära, religiösa och vetenskapliga ändamål samt för undervisningsändamål, alltså en hel rad av ändamål. Det är alldeles uppenbart att det är utomordentligt svårt att avgränsa alla dessa fall. Hur skall man avgränsa de humanitära ändamålen? Vad menas med »humanitärt ändamål»? I den exempelsamling som den siste talaren lämnade nämndes också djurskyddsföreningar. De avser bevaras väl inte att skydda människor utan djuren, men låt oss för all del kalla det för ett humanitärt ändamål. Men bara detta visar hur svårt det är att dra gränserna. De är omöjliga att bestämma i skattelagstiftningen, och man måste överlämna dessa frågor åt praxis att lösa. På hela detta stora fält skulle växa upp en snårskog av framställningar med överklaganden av taxeringsmyndigheternas beslut, och en mångfald skattetvister skulle bli följden.

Det finns vidare en del sammanslutningar med verksamhetsgrenar av mycket olika slag. Hur skall man bedöma dem? Vilken verksamhet skall räknas som huvudsaklig? Hur stor skall skattelättnaden bli för institutioner och sammanslutningar som driver verksamhet av olikartad natur?

En hel del bidrag samlas upp kollektivt. Hur skall det gå med ankans skärv som läggs i kollektbössan? Antagligen blir det inte något avdrag alls. Men prasslar man med hundralappar eller tusenlappar, då kan man säkert räkna med avdragsrätt, medan änkan säkert inte får något avdrag för sin skärv.

En hel del bidrag lämnas i form av medlemsavgifter till olika sammanslutningar. Hur skall man avgränsa dessa sammanslutningar med humanitära, religiösa och vetenskapliga ändamål från alla andra föreningar, som också uppstår medlemsavgifter. Det blir uppenbarligen så, att är vår lagstiftning nu krånglig, blir den ännu krångligare, är vårt taxeringsförfarande besvärligt, blir det ännu besvärligare, har vi nu massor av tvister på skatteområdet, så kommer des-

sa tvister att öka i utomordentlig utsträckning.

Reservanterna har emellertid hittat på ett par nya skäl. De har hittat på att det för närvarande är mycket svårt att få tillräckliga statsanslag för trängande allmännyttiga ändamål. Eftersom det är svårt, beroende på att staten har svårt att få sina pengar att räcka till allt i tillräcklig mängd, så vill man försöka ge bidrag genom en bakväg, nämligen den bakvägen att i stället låta vederbörande få skatteavdrag, varigenom staten ändå får bidra genom en minskad skatt. Vad alltså staten inte kan ge med öppna ögon, därför att man hur mycket man än önskar det inte har råd till det för närvarande, skall staten ge med förbundna ögon. Denna blindbockslek vill reservanterna locka riksdagen in på. Staten skall inte veta hur mycket man ger, staten skall inte heller veta vart man ger bidragen. Det skall vara fördolt, det skall vara en skattepolitisk blindbockslek. Då är det riktigare, öppnare och ärligare att gå fram med en begäran om anslag till de ändamål man vill främja.

Men så kommer man också till ett annat argument. Man frågar: Är det ett allmänt intresse att allt ekonomiskt stöd lämnas genom riksdagen? Nej, det är visst inte något allmänt intresse, och jag för min del beaktar fullständigt den synpunkt som reservanterna framför, då de säger att det bör finnas en bred marginal för enskilt stöd. Ja, visst måste det finnas och visst finns det. Det är väl ingen som vägrar någon att ge av sitt goda hjärta för ändamål han vill främja så mycket han över huvud taget vill. Men han skall inte begära att staten skall premiera detta med skatteavdrag, då staten inte kan veta hur mycket som ges och vart det ges.

Herr Weiland gjorde väl sig skyldig till en tankeutvävning — det kan knappast kallas något annat — när han yttrade, att vi kan komma därhän att den enskilde måste begära tillstånd hos staten för att få ge en gåva. Herr Weilands fantasi var då otyglad på sådant sätt att jag inte vet hur man skall se på herr Weiland när han framför en sådan

Om avdragsrätt för gåvor till humanitära ändamål m. m.

tanke offentligen i denna kammare, såvida herr Weiland inte gripits av en förblindning, som i varje fall närmar sig oförnuftet, för att använda ett mildt ord. Här är det alls inte fråga om att staten skall begränsa den enskildes givmildhet. Men samma tankegång som herr Weilands kom till uttryck i en herr Weiland närstående tidning, som skrev någonting om att den enskilda vardagsmänniskan inte får själv välja och ge direkt. Visst får vardagsmänniskan och andra välja och ge till vilket ändamål de vill. Det är väl ingen som hindrar detta. Men man kan inte begära att staten skall premiera dem som ger något till det eller det ändamålet utan att staten får veta vad det egentligen gäller. Det föreligger ju inga hinder att ge.

Men vad herr Weiland väl menar är att man inte ger utan att få någon belöning, en belöning i form av skattelättnad. Det rimmar inte alls med de tankar som jag gjorde bekantskap med i min barndom och som jag ännu har den största respekt för, nämligen att man skall ge utan all tanke på belöning. Att ge med tanke på belöning blir strax någonting misstänkt. Belöningen kan vara det offentliga framträdandet. Här är det fråga om en krass belöning bestående däri att man får en skattelättnad. Herr Weiland tycks vara alldeles obekant med den vackra tanke som ligger i att man skall ge för sitt goda hjärtas skull utan tanke på någon belöning. Denna får komma inifrån, och den behöver inte komma i form av någon skattelättnad. Jag tycker att herr Weiland har något vansläktats från den moraliska uppfostran som han säkerligen liksom jag fick beröring med i ungdomen och som jag ännu bär intryck av i mitt hjärta — men den tycks vara borta från herr Weiland, åtminstone i vissa ögonblick.

Jag vill desslikes erinra om att denna belöning kommer att verka mycket olika. Det är ju på statsskatten som man här tänker, och den är progressiv. Det betyder att för änkan blir det ingen belöning, ty det är inte sannolikt att, när hon ger av sin skärv, det blir någon som

helst avdragsmöjlighet. För de många kan det bli ett avdrag upp till 11 procent, och ju större inkomst man har desto större avdrag blir det. Kommer man upp till den högsta inkomstklassen blir det ett avdrag på 65 procent. Ju högre inkomst man har, ju större blir den belöning man får. Änkan får ingenting, men den mindre inkomsttagaren får något, den store för mera och den störste får mycket.

I det sammanhanget talade herr Weiland också om offer. Man skulle offra. För den som offerar låt oss säga 100 kronor blir det en skattelättnad på 11 kronor, men det kan också bli en på 65. Ju större inkomsttagare man är, ju mindre blir det s. k. offret, men ju mindre inkomster man har ju större blir offret. Det är nog inte detta som herr Weiland åsyftar, men jag vill säga, att det ofta är så i mänskligt liv att de som har minsta möjlighet att ge, ger mest, offerar mest. Men jag tror inte att det är det som herr Weiland vill komma fram till.

Här har vidare väckts en motion om att man skulle hjälpa flyktingar. Jag vill erinra om att staten under innevarande budgetår först har gett 7 miljoner kronor i engångsbidrag till Förenta Nationernas flyktinghjälp och sedan 10 miljoner åt de ungerska flyktingarna i landet, alltså sammanlagt 17 miljoner kronor. Vill man gå vidare på den vägen skall man begära ökade bidrag för dessa ändamål. Jag kan för övrigt säga att det inte har varit några svårigheter för dem som samlat in pengar till flyktingar, inte minst ungerska, att också få pengar. De har fått pengar trots att man inte viftat med någon belöning i form av skatteavdrag. När det gäller sådana ändamål, som ligger det svenska folket så varmt om hjärtat, blir det gåvor även utan skattelättnader.

Herr talman! Jag hoppas att det fortfarande skall vara så att de mindre inkomsttagarna ger av sin knapphet och de större av sitt överflöd och att alla låter sig nöja med den belöningen, att de medverkar till en god sak, utan att man kommer och försöker stimulera el-

Om avdragsrätt för gåvor till humanitära ändamål m. m.

ler belöna dem genom skatteavdrag. Det är mänskligare och mänskligt vackrare. Låt det vara så!

Herr talman! Jag yrkar avslag på motionerna och bifall till utskottets förslag.

Herr WEILAND (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det var många ting som herr Sjödahl kom med. Det är omöjligt att åstadkomma någonting i den här vägen, menade han. Det är en snårskog, och det blir skattetvister. Slutligen tog han också fram ankans skärv och skulle försöka bevisa med den att detta var omöjligt. Han ville även påstå att vad jag sade var bara oförnuftigt, och det skulle vara mildt uttryckt. Det kan hända att det var ett mildt uttryck, jag skall inte protestera mot det. Men han vände också på saken så att han gjorde det till omoraliskt, som av många anses för att vara moraliskt. Jag tror inte att det ligger så till att vederbörande ger eller offerar — för att använda det uttryck som herr Sjödahl begagnade — för att de skall tjäna på det, utan de önskar att den organisation eller vem det är som får motta gåvor skall få så mycket mer, och de kan ju ge mer om de får göra avdrag vid beskattningen. Man har råd att ge mer under sådana förhållanden, och man vill ge mer.

Om vi, såsom vi har gjort i detta land under de senaste åren, ökar våra uttag i form av skatter från den enskilde oupphörligt det ena året efter det andra, så blir det inte så särskilt lätt för den enskilde att sedan komma ut med några gåvor. Det finns människor som under gången tid har offrat så mycket att de åstadkommit storverk — jag får väl använda det uttrycket. De har inte offrat för att bli belönade, utan de har drivits av sitt hjärtas innersta, och det har varit en glädje för dem att få vara med att offra. Jag hoppas att herr Sjödahl också varit med om att offra på det sättet och känt sig tacksam i sitt inre för att han har kunnat vara med om att ge en skärv till dem som behöver det.

Jag tror att denna sak kommer åter oupphörligt. Varför skulle det vara omöjligt för oss här i Sverige? Jag tror inte att vi är till den grad inskränkta, att vi inte förmår att åstadkomma vad man åstadkommit i Amerika. Där har man fortsatt på den väg, som man beträdde när man började ge skatteavdrag, och har ökat skatteavdragen.

Jag hoppas sålunda att den dagen skall komma, då den svenska riksdagen har ändrat mening i detta hänseende och kommer att ge skatteavdrag för gåvor till olika ändamål.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Jag lovar att inte bli så poetisk som de båda föregående talarna, utan jag skall bara rent allmänt knyta an till vad herr Sjödahl var inne på i slutet av sitt anförande, nämligen att det också finns ett par motioner som begränsar avdragsrätten till att avse gåvor till den internationella hjälpverksamheten. Dessa motioner har framkommit närmast med tanke på förhållandena i Ungern men också med tanke på hjälpbehov på andra håll. Där åsyftas speciella förhållanden och begränsad tid. I den delen har alltså herr Sjödahls önskan om klara gränser i viss mån tillmötesgått.

Nu säger utskottet — och det har betonats från annat håll — att staten utöver de direkta bidragen inte bör ge indirekta bidrag i form av skattelättnader. Herr Sjödahl nämnde hur mycket staten har gett — det var visst 17 miljoner. Men man kan också stimulera till ökad enskild hjälpverksamhet — vilket år 1943 som bekant framfördes av dåvarande statsministern — och i och med det kan man i viss mån avlyfta dessa kostnader från staten. Man har ju tidigare haft sådana här avdragsbestämmelser.

Jag måste erkänna att jag sympatiserar med den motiverade reservation som är fogad till utskottets betänkande. Men jag är på det klara med att det — såsom herr Sjödahl också framfört — är ganska svårt att dra gränserna. Enligt

Om avdragsrätt för gåvor till humanitära ändamål m. m.

reservationen förekommer så vitt jag förstår ingen klar begränsning varken beträffande tiden eller området.

Jag begärde närmast ordet, herr talman, för att säga att jag helst ville yrka bifall till motionerna av herr Munktell och mig m. fl. Men av formella skäl kan jag inte framställa ett sådant yrkande. Därför kommer jag att vid en eventuell votering lägga ned min röst.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten så mycket, men jag anser, att frågan även bör belysas från en annan synpunkt än den, som under debatten hittills mest anlagts, den humanitära. Vi bör även tänka på den andra sidan, nämligen vetenskapens eftersatta läge här i Sverige, varför vi bör använda alla möjligheter för att ge vetenskapen bättre och effektivare understöd.

De av ledamöterna, som var i tillfälle att höra professor Åke Gustafsson i förrgår, måste väl ha fått en tankeställare, om hur det ligger till på detta område. Jag skulle vilja formulera det kort och gott så, att morgondagens samhälle utformas helt av dagens vetenskap. Om vår regering hade den sanningen lika aktuell som många av vårt lands invånare, vilka med tanke på kommande släkten på allt sätt vill understödja vetenskapens strävanden men hindras därifrån genom höga skatter, skulle denna diskussion vara obehövlig. Då skulle det inte finnas någon motivering för den önskade skattefriheten för gåvor till samhällsnyttigt vetenskapligt, kulturellt och humanitärt ändamål.

Jag tror att vi inte till vardags tänker på vad vetenskapen betyder. Det är de vetenskapliga framstegen inom hygien och medicin, som skapat den höga genomsnittliga levnadsåldern, och som gör att vi i dag med stort intresse diskuterar folkpension och tjänstepension; hade vi inte denna höga levnadsålder, vore inte heller den diskussionen så intresseväckande för så många. Det är den tekniska forskningen som gett oss möjlighet att diskutera 45-timmarsvec-

kan samt stora fritidsproblem. Det är den agrikulturna forskningen, som har skänkt oss så billig föda och så låga levnadsomkostnader i övrigt och som främst skapat lantbrukets goda standard.

Intet samhälle är så rikt som det som har en god folkhälsa, har man sagt. Men intet samhälle är heller så lyckligt som det som har hög kultur med dess korrelier: god etik och moral, humanitet, laglydnad och levnadsvisdom.

Jag är övertygad om att regeringen i stor utsträckning beaktar dessa synpunkter. Men vilken ecklesiastikminister vi än har och får blir det ogörligt för honom att ge vetenskapen vad den borde få med hänsyn till framtiden.

De tidigare donationerna från olika håll har här varit ett verksamt stöd för vetenskapen utöver vad som har kunnat lämnas från ecklesiastikdepartementet. De rigorösa skatterna har emellertid gjort att det f. n. praktiskt taget inte längre blir några sådana donationer. Andra länder har därför infört den av motionärerna önskade skattefriheten — det har redan herr Weiland påpekat. Framför allt i USA och Canada har så skett, och det har medfört mycket stora donationer just för vetenskapliga ändamål. Avgränsningen har där inte varit svår, och jag förstår inte herr Sjö Dahl, när han vill göra gällande, att vi svenskar skulle vara så dumma att vi inte skulle kunna klara avgränsningsfrågan lika bra som man klarat den i andra länder.

Bevillningsutskottets ordförande talar här om tankeutsvävning och otyglad fantasi hos herr Weiland. Jag får ju lov att säga, att den fantasi, som bevillningsutskottets ordförande uppvisar då det gäller att försvara regeringens intentioner om beskattning och disponering av skatt, även kan betecknas som otyglad. Jag hoppas innerligt han får den belöning han förtjänar, inte bara från regeringshåll, utan även från det håll han själv efterlyste, nämligen inifrån.

Den väg regeringen nu har valt, att genom miljonbelopp stödja viss forskning — jag tänker t. ex. på de tio miljoner som för ett par år sedan bevilja-

Om avdragsrätt för gåvor till humanitära ändamål m. m.

des cancerbekämpandet — synes mig relativt ojämn och slumpartad och verkar minst av allt rättvis. Visst har vi en klok och vis regering — däri instämmer jag med herr Sjö Dahl — men den representerar dock knappast den största visheten på alla områden. Det synes mig därför, som om utskottets skrivning kunde ha varit litet lyckligare.

En lagstiftning av här önskad art skulle göra det möjligt för livserfarna och omdömesgilla män och kvinnor att ta egna initiativ för att förhjälpa vetenskap och humanistiska strävanden till bättre arbetsförhållanden och på så sätt även verka för ett bättre framtida Sverige för våra barn och barnbarn.

Jag vill be att få yrka bifall till den av herr Söderquist m. fl. avgivna reservationen I.

Herr HAGBERG (h):

Herr talman! Det låter i förstone som en paradox, men är vi inte alla medvetna om att den svenska riksdagen är en ganska konservativ församling? Den svenska riksdagen vill inte gärna rucka på en princip, som den en gång har knäsat. Det är så och kommer väl alltid att bli så med det kynne, som vi har i detta hus.

Å andra sidan kan man väl ifrågasätta, om den princip det här gäller, nämligen principen att främjandet av behjärtansvärda eller eljest allmännyttiga ändamål inte bör ske i form av lättnader vid beskattningen utan i förekommande fall genom direkt bidrag från statens sida, verkligen bör så dragas ut i dess yttersta konsekvenser, som utskottet här gör. Bevillningsutskottets aktade ordförande talade om svårigheterna att göra avgränsningar. Det är klart, att sådana svårigheter föreligger, men är det i alla sammanhang nödvändigt att offra åt det perfektionsraseri, som spelar en så dominerande roll i vår skattelagstiftning? Händer där verkligen någon olycka, om man lämnar ett eller annat område en smula fritt? Jag tror det knappast.

Jag skall emellertid inte fördjupa mig

i den sidan av saken. Jag har tillsammans med några kamrater fogat en blank reservation till det föreliggande betänkandet. Därmed har jag velat ge till känna, att jag inte kan godtaga det reservationsvis framställda yrkandet om utredning, som tre andra reserveranter presenterat. Jag menar nämligen, att en fråga av denna karaktär, när allt kommer till allt, nog inte bör lösas isolerat.

Alla är vi, antar jag, överens om att sådan gåvo-, understöds- och hjälpverksamhet, som den som nu diskuteras, är ur alla möjliga synpunkter tacknämlig och bör, såvitt möjligt, inte bara få fortsätta, utan helst ytterligare utvecklas till samhällets åtnåd. Men jag tror inte det vara riktigt eller ändamålsenligt att gå den isolerade åtgärdens väg. Såsom från vårt håll givits till känna i olika sammanhang, anser vi, att den säkraste vägen är den *generella* skattesänkningens väg.

När kammarens ledamöter närmare studerat bevillningsutskottets betänkande, har de säkert lagt märke till att skattelagssakkunniga, som har något litet, om jag så får säga »lukttat» på denna sak — de har inte haft tillfälle att närmare penetrera den — givit uttryck åt sin sympati för de tankegångar, som bär upp de motioner, som här är för handen. De vill visserligen inte vara med om de åtgärder, som motionärer och reserveranter ifrågasätter, men har i stället framkastat tanken, att det nuvarande sociala avdraget för vissa försäkringsavgifter skulle vidgas att omfatta även avgifter och bidrag till andra ändamål än försäkringar. Där har vi, tycker jag, en anvisning om *en* väg, som man skulle kunna gå. Det är i varje fall en väg av i viss mån allmän natur, en väg som vi redan är inne på genom försäkringsavdraget, som vi undan för undan de senare åren har höjt med betydande enighet här i riksdagen.

Men, som jag sade för en stund sedan, herr talman, är enligt min åsikt den bästa lösningen på problemet dock den *generella* skattesänkningens väg, ty därmed skapar man bestående utrymme för denna verksamhet för det godas egen

Om avdragsrätt för gåvor till humanitära ändamål m. m.

skull, som herr Sjödahl här talade om och som vi väl i alla fall allesammans sympatiserar med.

Nu förhåller det sig faktiskt på det sättet — det kan allra minst bevillningsutskottets ordförande vara okunnig om — att den gåvoverksamhet, understödsverksamhet och filantropiska verksamhet, som under årtionden och mera bedrivits av enskilda medborgare, av institutioner, sammanslutningar och företag, med varje år i många fall reduceras av den anledningen, att möjligheterna att ge blir mindre och mindre därigenom att beskattningen blivit hårdare och hårdare. Det finns nu i vårt land många institutioner av vetenskaplig, humanitär och social art, som väsentligen har varit beroende av dessa enskilda gåvor, om jag så får kalla dem. Dessa institutioner måste nu tyvärr mången gång med bitterhet konstatera, att dessa gåvor krymper och hotar att så småningom helt försvinna av den anledningen, att vederbörande givare är så hårt skattetyngda, att de inte kan fullgöra de prestationer, som de dock gärna vill fullgöra och traditionellt fullgjort under långa tider. Vill man främja de syften, som vi nu diskuterar, tror jag, som sagt, den säkraste och bästa vägen är att gå skattesänkningens väg. Då slipper man också alla taxeringsbesvär, alla gränfall och alla andra svårigheter, som naturligtvis uppkommer, om man gör en begränsad och isolerad lagstiftning av den art, som nu diskuteras.

De skattelagssakkunnigas förslag är för närvarande föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Jag har givetvis ingen kännedom om hur denna prövning kommer att utfalla, men vi brukar ju i riksdagen i sådana fall avvakta vad Kungl. Maj:t kommer fram till. Sedan får man se vad man kan göra.

Innan jag slutar, skulle jag ännu en gång vilja framhålla angelägenheten av att de, som verkligen är intresserade av dessa ting — och det är såvitt jag kan förstå kammarens ledamöter tämligen i gemen — i sinom tid medverkar till den bästa lösningen, nämligen en rimlig och generell justering av de skattebördor,

som för närvarande ligger på enskilda och inte minst på företagen här i landet.

Herr SÖDERQUIST (fp):

Herr talman! Låt mig endast erinra om att vad reservanterna syftar till och har begärt är en utredning. Det är inte alls fråga om att nu ofördröjligen och i ett sammanhang införa skatteavdrag på alla möjliga gåvor, som man skulle tro när man hört herr Sjödahl. Det gäller, herr talman, och jag upprepar det, en utredning om detta svåra problem. Vi har ingenting att erinra mot herr Sjödahls uppfattning att det är ett svårt problem.

När herr Sjödahl i sitt anförande underkänner intelligensen och moralen hos motionärerna och oss reservanter, bör herr Sjödahl komma ihåg, att han samtidigt och på samma hårda sätt dömer de beslutande församlingarna i Amerikas förenta stater, Canada och Västtyskland m. fl. länder. Jag tycker nog, att herr Sjödahl borde tänka sig för en aning, innan han använder så hårda ord.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Herr Edström klankade på regeringen, och det är varje svensk mans rätt att få föra fram vilken opposition han vill mot vem som helst, även mot regeringen — den sitter inte skyddad för kritik, tvärtom. Men herr Edström tycks ha glömt, att även om herr Edström inte tillhör regeringen, tillhör han i alla fall riksdagen. Såsom riksdagsman har han alla möjligheter till initiativ. Kom med förslag om att man skall öka anslaget för det och det ändamålet och låt oss pröva saken. Det är det sätt, varpå herr Edström kan kämpa för sina uppfattningar och sina krav på ökade anslag. Men att komma med detta förslag och stödja det, varigenom man lämnar åt enskilda att var för sig bestämma varthän, för vilka ändamål och till vilka belopp man skall ge

Om avdragsrätt för gåvor till humanitära ändamål m. m.

statliga bidrag, det är, herr Edström, individualism, driven till ytterlighet och absurditet.

Herr Edström hade inte några vidare smickrande uppfattningar om mig som förkämpe för de synpunkter bevillningsutskottet anfört då det gällt att behandla regeringens propositioner. Efter herr Edströms anförande skulle jag känna mig rätt orolig, om herr Edström hade berömt mig, men nu klandrade han mig lyckligtvis. Men herr Edström, kom gärna med klander mot mig för mitt uppträdande i dessa frågor, men låt oss diskutera realiteter. När jag försvavar propositioner — detta är ingen proposition, utan ett förslag från bevillningsutskottet — vilket jag emellanåt gör i denna kammare, kom då med anmärkningar emot dem, framhåll brister på logik eller intelligens, övermått på fantasi eller vad herr Edström vill. Framför detta då, så kan vi ta upp en diskussion, men att diskutera så här allmänt tjänar ingenting till.

Jag vet att herr Edström är en förtjänstfull vetenskapsman, men som sådan diskuterar man sakerna, och man diskuterar de speciella frågor det gäller. Låt oss mötas i den diskussionen, herr Edström — jag ställer upp! Men låt oss undvika insinuationer, ty det är till syvende og sist herr Edströms enda bidrag till denna diskussion.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag förstår att de, för att använda herr Sjödahls uttryck, individualistiska strävanden, som jag gjorde mig till tolk för, inte hos honom väckte så stor genklang. Men det var inte jag som började diskutera otyglad fantasi och tankeutsvävningar, det var herr Sjödahl själv. Det var därför jag tillät mig replikera, att uttrycken föll tillbaka på den som fällde dem.

Jag är helt beredd att diskutera sakligt. Jag sökte nyss kort och gott att i sak klarlägga vilka oerhört viktiga problem för vetenskapen och för landets framtid det här gäller, hur hela vårt framtida samhälle utformas och omge-

stalts just av dagens vetenskap och att vi därför har all anledning att på allt sätt slå vakt om densamma. Det är tacknämligt att regering och riksdag på allt sätt hjälper till, men därtill även nödvändigt att alla individualister, för att använda detta uttryck, i landet förhjälpes i sina strävanden att även bistå. Det är så vi ser saken. Den utredning som här begärts bör därför bifallas.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande betänkandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Söderquist m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställen, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Kronstrand* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 36, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Söderquist m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Kronstrand* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 91;

Nej — 22.

Om ökad möjlighet för partiellt arbetsföra att erhålla trafik kort

Därjämte hade 16 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om ökad möjlighet för partiellt arbetsföra att erhålla trafik kort

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 15, i anledning av väckt motion angående stadgande av dispensmöjlighet för erhållande i vissa fall av trafik kort trots nedsatt fysisk lämplighet.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 6, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herrarna *Huss* och *Edström* hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att kungl. förordningen den 25 oktober 1940 angående yrkesmässig automobiltrafik måtte ändras på sätt som i motionen föreslagits.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet anfört:

»Såsom ett led i strävandena att underlätta för de partiellt arbetsföra att erhålla anställning i offentlig och enskild tjänst förordar motionärerna att förordningen om yrkesmässig automobiltrafik kompletteras med bestämmelser om dispens från de i förordningen angivna medicinska kraven för erhållande av trafik kort. Motionärerna anser, att dessa bestämmelser bör ges i princip samma innehåll som motsvarande föreskrifter när det gäller erhållande av vanligt körkort. Dispens meddelas för sistnämnda fall av länsstyrelse.

I motionen avsedd dispens för erhållande av trafik kort meddelas för närvarande av Kungl. Maj:t. Enligt vad utskottet inhämtat uppgår antalet dispensärenden av förevarande slag till allenast ett fåtal om året, och någon mera fast praxis rörande grunderna för medgivande av dispens torde icke kunna sägas ha utvecklats ännu. I betraktande härav finner utskottet det för närvarande icke motiverat att dispensgivningen överflyttas från Kungl. Maj:t till annan myndighet. Vid sådant förhållande saknas skäl för införande av särskilda bestämmelser i berörda avseende i förordningen om yrkesmässig automobiltrafik.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att förevarande motion I: 6 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.»

Reservation hade avgivits av herr *Mannerskantz*, fru *Hamrin-Thorell* och herr *Edström*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med anledning av motion nr I: 6 måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t förorda sådan ändring i bestämmelserna om utfärdande av trafik kort, att dispensärenden vid nedsatt fysisk lämplighet i vissa fall skulle avgöras av länsstyrelse på sätt i reservationen föreslagits.

Det av reservanterna föreslagna yttrandet innehöll bland annat följande uttalande:

»Enligt utskottets mening vore det av tekniska och administrativa skäl lämpligt, att länsstyrelserna, som alltså redan nu omhänderhar dispensärenden i fråga om hinder för erhållande av vanligt körkort, även avgöra, efter inhämtande av medicinalstyrelsens yttrande, motsvarande dispensärenden i fråga om trafik kort. Framför allt torde anledning saknas att försätta utövarna av yrkesmässig lastbiltrafik i ett ogynnsammare läge än förarna av lastbil i enskild regi hos skogsbolag m. fl., vilka sistnämnda förare endast är skyldiga ha vanligt körkort.

Utskottet anser sålunda, att motionen i så måtto bör bifallas, att ett lagenligt dispensförfarande tillskapas för utfärdande av trafik kort och föreslår sålunda, att riksdagen måtte uttala att i vägtrafikungörelsen den 7 december 1951 67 § sista meningen »Sådant körkort får ej utgöra grund för utfärdande av trafik kort» bör utgå samt att i KF 25 oktober 1940 ang. yrkesmässig trafik 27 § och KK 14 december 1951 ang. läkarintyg för erhållande av trafik kort bör införas en bestämmelse om att trafik kort för sökande, som ej uppfyller uppställda fordringar, må utfärdas av länsstyrelse efter medicinalstyrelsens tillstyrkan, dock att sådant trafik kort icke berättigar till förande av omnibus i yrkesmässig trafik.»

Om ökad möjlighet för partiellt arbetsföra att erhålla trafik kort

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Som alla vet finns det tre olika former för tillstånd att föra motorfordon, nämligen körkort, vanligt trafik kort och trafik kort, påstämplat för förande av omnibus. Enligt författningen skall tillståndsgivningen i samtliga fall föregås av omsorgsfull medicinsk och social prövning av den sökande — detta med hänsyn till trafiksäkerhetens främjande. Här liksom alltid kan det emellertid föreligga viss skillnad mellan det formella och det reella. Ur trafiksäkerhetens synpunkt kan det vara betydelselöst om viss sjukdom eller visst lyte föreligger, om denna eller detta är kompenserat genom protes eller annan pålitlig hjälpapparat. En sådan sökande utgör ingen fara ur trafiksäkerhetssynpunkt.

För sådana fall är skapat visst dispensförfarande, då det gäller körkortet. Efter hörande av medicinalstyrelsen kan länsstyrelserna i sådana fall utfärda körkort.

För trafik korten får enligt nu gällande bestämmelser sådant lagligt dispensförfarande ej användas. I stället användes här nådeinstitutet av Kungl. Maj:t. Fallen har ej varit så talrika som motsvarande fall beträffande körkort, men har dock visat tendens till ökning och uppgår senare år till närmare 20 om året. Det gäller emellertid i regel blott trafik kort av vanlig typ, ej för förande av omnibus, och motionärerna har därför begränsat sitt ändringsförslag till denna grupp.

Ur trafiksäkerhetens synpunkt innebär den av motionärerna föreslagna ändringen ingen förskjutning. Prövningen skall som nu lika omsorgsfullt göras av medicinalstyrelsen med hänsyn till sjukdomens eller lytets betydelse för den sökandes funktionskapacitet och arbetsförmåga. Ändringen skulle blott innebära att det nuvarande nådeinstitutet, som är helt oreglerat i lag, ersattes av lagligt dispensförfarande av länsstyrelserna, som redan nu omhänderhar dispensärendena i fråga om hinder, då det gäller vanligt körkort.

Vi skall ej glömma att den nu gällan-

de utformningen av bestämmelserna för tillstånd att föra motorfordon givits efter en utredning, gjord år 1944. Sedan dess har mycket förändrats beträffande våra möjligheter att öka funktionskapacitet och arbetsförmåga hos handikappade. Vi har erhållit bättre proteser och bättre hjälpmedel för både höjande av syn och hörsel. Det är ju individens funktionskapacitet i trafiken, som bör vara det väsentliga vid bedömandet huruvida den sökande skall erhålla tillstånd att föra motorfordon, detta lika mycket då det gäller trafik kort som körkort.

Genom ett lagligt dispensförfarande även då det gäller trafik korten blir det lättare och smidigare att följa utvecklingen på området samt anpassa tillståndsgivningen bättre efter de framkomna bättre hjälpmedlen. Vi strävar ju efter att underlätta möjligheterna för de partiellt arbetsföra att finna lämpliga arbetsfält, där de helt kan försörja sig — här kan sådant stundom finnas, utan att trafiksäkerheten på minsta sätt efter-sättes, tack vare användningen av dessa nyvunna tekniska hjälpmedel.

Såväl tekniska och administrativa skäl som hänsynen till de partiellt arbetsföra synas därför tala för bifall till motionen, och jag yrkar med hänvisning till vad jag sålunda anfört bifall till den av herr Mannerskantz m. fl. avgivna reservationen.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Den föreliggande motionen är, som alla inser, till sitt syfte mycket behjärtansvärd. Man kan ju inte göra tillräckligt mycket för att hjälpa de partiellt arbetsföra till sysselsättning, och alla möjligheter därtill bör naturligtvis tillvaratas. Såsom alla känner till måste vi emellertid gång på gång vidta åtgärder för att söka begränsa trafikolyckornas omfattning. Hur behjärtansvärt motionens syfte än är får vi inte glömma detta faktum. Utskottet har därför inte kunnat bifalla motionen. Vi har haft så mycket mindre anledning att göra det som det ju finns ett dispensförfarande som gör det möj-

Ang. ändring i lagen om folkpensionering
ligt för partiellt arbetsföra att få tillstånd att föra motorfordon.

När man på läkarhåll vill underlätta för partiellt arbetsföra att få sysselsättning bör man nog inte i första hand inrikta sig på att sätta in dessa människor i trafiken, annat än där så är oundgängligen nödvändigt. Riskerna att råka i olycka i trafiken måste ovillkorligen vara större för den som är fysiskt handikappad än för andra förare. Därmed ökas ju också de allmänna olycksfallsriskerna i trafiken. Av den anledningen har utskottet som sagt ansett sig böra avstyrka motionen.

Herr Edström säger att de nuvarande bestämmelserna om dispensförfarandet tillkom år 1944. Det är riktigt så till vida att det var 1944 års trafikutredning som framlade förslaget, men beslutet fattades inte förrän år 1951. Det är inte så länge sedan. Antalet dispensfall har inte heller varit så stort att vi ännu har tillräckliga erfarenheter av den gällande lagstiftningen för att redan nu ändra på den. Av den anledningen, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets utlåtande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagandet av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

(Nuvarande lydelse)

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av väckta motioner om ändring av bestämmelserna rörande den yrkesmässiga beställningstrafiken; och

nr 17, i anledning av väckt motion angående förbud mot användandet av utskjutande dekoration å bilarnas fronter.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. ändring i lagen om folkpensionering

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 18, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 13 § 2 mom. lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 22 februari 1957 dagtecknad proposition, nr 96, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga följande

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 13 § 2 mom. lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering

Härigenom förordnas, att 13 § 2 mom. lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Föreslagen lydelse)

13 §.

2 mom. Där inkomst — — — av Konungen.

Vid uppskattningen av förmögenhets avkastning skall denna höjas med 10 procent av det belopp, varmed förmögenheten må överstiga för gift pensionsberättigad 7 500 kronor och för annan pensionsberättigad 10 000 kronor.

Vid uppskattningen av förmögenhets avkastning skall denna höjas med 20 procent av det belopp, varmed förmögenheten må överstiga för gift pensionsberättigad 15 000 kronor och för annan pensionsberättigad 20 000 kronor.

*(Nuvarande lydelse)***Ang. ändring i lagen om folkpensionering**
*(Föreslagen lydelse)**Denna lag träder i kraft den 1 juli 1957.**Pensionsförmån, som utgår vid lagens ikraftträdande, må dock minskas endast såvitt följer av lagrummets tidigare lydelse.*

I samband med propositionen hade utskottet behandlat

dels två i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen de likalydande motionerna I: 444 av herr *Andersson, Torsten*, m. fl. samt II: 551 av herr *Larsson* i Hedenäset m. fl.,

dels ock fyra före propositionens avlämnande väckta motioner, nämligen

de likalydande motionerna I: 133 av herr *Persson, Einar*, m. fl. samt II: 178 av fru *Lindskog* m. fl. ävensom

de likalydande motionerna I: 327 av herr *Jansson, Erik*, samt II: 396 av herr *Johansson* i Södertälje och *Sköldin*.

Utskottet hade i det nu ifrågasvarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

A. att riksdagen, med avslag å motionerna I: 444 och II: 551, måtte bifalla förevarande proposition, nr 96;

B. att motionerna I: 327 och II: 396, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet förut anfört och hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

C. att motionerna I: 133 och II: 178 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av fru *Svensson* och herr *Larsson* i Hedenäset, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under A hemställa, att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit viss ändring böra vidtagas i det genom propositionen framlagda lagförslaget — måtte med bifall till motionerna I: 444 och II: 551 för sin del antaga följande förslag till

L a g

angående ändrad lydelse av 13 § 2 mom. lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering

Härigenom förordnas, att 13 § 2 mom. lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

13 §.

2 mom. Där inkomst — — — av Konungen.

Vid uppskattningen av förmögenhets avkastning skall denna höjas med 10 procent av det belopp, varmed förmögenheten må överstiga för gift pensionsberättigad 15 000 kronor och för annan pensionsberättigad 20 000 kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1957.

På framställning av herr talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis.

Punkten A

Fru **SVENSON** (bf):

Herr talman! Vid detta utskottsutlåtande har herr Larsson i Hedenäset i andra kammaren och jag fogat en reservation, vari vi tillkännager att vi inte har samma uppfattning som utskottsmajoriteten i fråga om skärpningsprocenten. Vi anser att skärpningsprocenten bör bibehållas vid 10 procent. Om, såsom utskottsmajoriteten förordar, skärpningsprocenten höjes till det dubbla, d. v. s. till 20 procent, kommer nämligen många innehavare av egna hem och jordbruksfastigheter att få försämrade villkor.

Genom den nu fastställda fastighets-

Ang. ändring i lagen om folkpensionering

taxeringen har, som bekant, taxeringsvärdena höjts med ungefär 35 procent för egnahem och med minst 50 procent för jordbruksfastigheter. De förmögenhetsberäkningar som grundas på de nya taxeringsvärdena är helt föranledda av penningvärdets fall och ger icke åt vederbörande någon förbättrad inkomst i motsats till vad läget är när det rör sig om kapital i form av pengar, där ju den höjda räntan ger ökad avkastning. Inlåningsräntan har, såsom vi alla känner till, varit nere i 2 procent men är nu i de flesta fall uppe i 4 procent.

Med hänsyn till att ingen bör få försumrade villkor och även i samklang med förbättringarna i den som vi hoppas, snart förestående stora pensionsreformen anser vi, att det inte kan vara riktigt att nu höja skärpningsprocenten och därigenom åstadkomma en kategorisklyvning när det gäller nytillkommande folkpensionärer, som är innehavare av fastigheter.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s):

Herr talman! Föreliggande proposition har ju framlagts huvudsakligen för att gardera folkpensionärerna mot att få en minskning i de behovsprövade delarna av folkpensionerna på grund av höjda taxeringsvärden på fastigheter.

Propositionen har emellertid utformats så, att även annan förmögenhet än förmögenhet placerad i fastighet kommer att bedömas mildare än tidigare, om propositionen antas. Det förslag, som här föreligger, innebär nämligen att de tidigare beloppen fördubblas, för ensamstående från 10 000 till 20 000 kronor och för gifta från 15 000 till 30 000 kronor. Förmögenhet utöver de nämnda beloppen har tidigare varit utsatt för en särskild skärpning, genom att till inkomsten lagts 10 procent av den överskjutande förmögenheten. I och med den fördubbling av de fria beloppen som nu sker, har departementschefen ansett, att man skulle kunna öka skärpningsprocenten från 10 till

20 i samband med den förändring i förmögenhetsberäkningen, som sker.

Nu har vissa motionärer varit ångsliga för att detta skulle kunna innebära vissa försämringar för folkpensionärerna. I synnerhet har nämnts jordbrukare med fastighet, som kan bli föremål för större procentuell höjning, varför vederbörande ställes i ett ogynnsammare läge vid beräkning av de behovsprövade delarna av folkpensionen.

Nu sägs det emellertid i förslaget, att de redan beviljade folkpensionerna inte skall undergå någon omprövning enbart med hänsyn till förändring i förmögenhetsförhållandena på grund av taxeringsändringen. Däremot kan det naturligtvis för den, som blir berättigad till folkpension efter den 1 juli, inträffa att skärpningsreglerna kan verka något hårdare än tidigare. Emellertid har såväl socialstyrelsen som också flertalet remissmyndigheter inte funnit anledning till anmärkning mot denna skärpning av avdragsregeln i samband med höjning av de avdragsfria förmögenhetsbeloppen, och utskottet har funnit sig kunna acceptera förslaget även i denna del.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepad, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna B och C

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 19, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i lagen om socialhjälp, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. anordnande av en ny vårdanstalt för alkoholmissbrukare m. m.

Vid ånyo skedd föredragning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 22, i anledning av väckta motioner om en skyndsamt utredning angående gen-gasberedskapen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckta motioner om åtgärder för att förhindra sexualförbrytelser mot kvinnor och barn, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1957/58 m. m. jämte i ämnet väckt motion;

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1957/58 till Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök: Undersökningar inom sötvattenslaboratoriet samt Fiske-riintendenter m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan om anslag för budgetåret 1957/58 till Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök: Avlöningar och Omkostnader jämte i ämnena väckta motioner; samt

nr 17, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar rörande anslag till stipendier jämte i ämnena väckta motioner.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställdes bifölls.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av viss kronan tillhörig mark m. m. jämte i ämnet väckt motion, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1957/58, i vad avser socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—8

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1957/58, i vad avser finansdepartementets verksamhetsområde.

Punkten 1

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 2

Lades till handlingarna.

Ang. anordnande av en ny vårdanstalt för alkoholmissbrukare m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av en ny statlig vårdanstalt för alkoholmissbrukare m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I detta utlåtande hade utskottet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

a) besluta att i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 1 mars 1957 förordade förslag skulle anordnas vid Gudhems kungsgård en ny statlig vårdanstalt för alkoholmissbrukare samt i Fagersta en ny statlig vårdavdelning för alkoholmissbrukare, anknuten till vårdanstalten å Venngarn;

b) med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition nr 98 framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 437, av herr

- Ang. anordnande av en ny vårdanstalt för alkoholmissbrukare m. m.**
- Sveningsson*, och II: 553, av herr *Magnusson* i Borås m. fl., såvitt nu vore i fråga, till Vissa byggnadsarbeten vid statens vårdanstalt å Gudhem för alkoholmissbrukare under statens allmänna fastighetsfond, socialdepartementet, anvisa dels å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57 ett investeringsanslag av 500 000 kronor och dels för budgetåret 1957/58 ett investeringsanslag av 4 215 000 kronor;
- c) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 437 och II: 553, såvitt nu vore i fråga, till Statens vårdanstalt å Gudhem för alkoholmissbrukare: Inventarier för budgetåret 1957/58 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 400 000 kronor;
- d) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 432, av herrar *Huss* och *Edström*, och II: 540, av herr *von Friesen* m. fl., bemyndiga Kungl. Maj:t att i överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 1 mars 1957 förordat fastställa personalförteckning för statens vårdanstalt å Gudhem för alkoholmissbrukare;
- e) godkänna i utlåtandet införd avlöningsstat för statens vårdanstalt å Gudhem för alkoholmissbrukare, att tillämpas under budgetåret 1957/58;
- f) till Statens vårdanstalt å Gudhem för alkoholmissbrukare: Avlöningar för budgetåret 1957/58 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 305 000 kronor;
- g) till Statens vårdanstalt å Gudhem för alkoholmissbrukare: Omkostnader för budgetåret 1957/58 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 30 000 kronor;
- h) till Statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholmissbrukare: Vissa byggnadsarbeten m. m. vid vårdavdelning i Fagersta å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 160 000 kronor;
- i) till Statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholmissbrukare: Vårdavdelning i Fagersta för budgetåret 1957/58 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 254 000 kronor;
- j) godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 1 mars 1957 förordade riktlinjer för utnyttjande av Hesselby sanatorium såsom specialanstalt för tuberkulossjuka alkoholmissbrukare.
- Reservationer hade avgivits
- 1) av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp, *Cassel* och *Gerhard Nilsson* i Gävle, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under b och c hemställa, att riksdagen måtte
- b) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 437 och II: 553, såvitt nu vore i fråga, till Vissa byggnadsarbeten vid statens vårdanstalt å Gudhem för alkoholmissbrukare under statens allmänna fastighetsfond, socialdepartementet, anvisa dels å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57 ett investeringsanslag av 500 000 kronor och dels för budgetåret 1957/58 ett investeringsanslag av 3 755 000 kronor;
- c) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 437 och II: 553, såvitt nu vore i fråga, till Statens vårdanstalt å Gudhem för alkoholmissbrukare: Inventarier för budgetåret 1957/58 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 360 000 kronor;
- 2) av herrar *Ohlson*, *Malmberg* och *Ståhl*, fröken *Eimén*, herr *Gerhard Nilsson* i Gävle, fru *Sjövall* samt fröken *Liljedahl*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den ändrade lydelse, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under d) hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 432 och II: 540 bemyndiga Kungl. Maj:t att i överensstämmelse med vad i reservationen förordats fastställa personalförteckning för statens vårdanstalt å Gudhem för alkoholmissbrukare;

Ang. anordnande av en ny vårdanstalt för alkoholmissbrukare m. m.

3) av herr *Jacobsson*, som dock ej antytt sin mening.

Den i reservationen 2 förordade personalförteckningen upptog bland annat såsom chef en överläkare med psykiatrisk kompetens, placerad i lönegrad 37, samt en biträdande läkare i lönegrad 29. Den av utskottet under d förordade personalförteckningen upptog däremot bland annat såsom chef en direktör i lönegrad 31 och en läkare i samma lönegrad.

Herr **HUSS** (fp):

Herr talman! I fråga om vårdanstalten Gudhem råder delade meningar om hur man skall ordna läkarfrågan. Nykterhetsvårdsutredningens majoritet har förordat, att en läkare skulle vara chef för anstalten. Alla vänner av en effektivare alkoholistvård ansåg detta vara ett ypperligt förslag och en ljusglimt i de otillfredsställande förhållanden, som utmärker den nuvarande alkoholistvården.

Så mycket större blev besvikelsen, när först departementschefen och nu utskottet ansluter sig till de förslag, som minoriteten i utredningen hade framlagt, och låter allt bli vid det gamla systemet med en administrativ chef och en biträdande läkare. Som Sveriges fångvårdsmannaförbund uttrycker det, betyder detta en fast kontinuerlig ledning av ungefär den typ, som förekommer på våra fångvårdsanstalter.

Uppenbarligen har man ännu inte till fullo insett, att det här i första hand inte är fråga om ett frihetsberövande — eller bör vara fråga om det — utan om vård av sjuka människor. Denna synpunkt får så mycket större betydelse genom att en inte ringa del av klientelet utgöres av psykopater, som på grund av brist på vårdplatser för själsligt abnorma på våra sinnessjukhus måste tas in på alkoholistanstalt.

Nu måste det erkännas, att inte heller utredningsmajoritetens förslag var sådant, att det kunde anses utgöra en god grundval för en övergång till verklig sjukvård från hittillsvarande ordning.

Efter mönstret av övriga statliga alkoholistanstalter skall den nya anstalten läggas under socialstyrelsen, som bestämmer över intagningen, ha egen styrelse som beslutar om utskrivningen efter hörande av hemortens nykterhetsnämnd o. s. v. Läkarchefen finge däri genom inte den ställning, som överläkaren vid ett vanligt sjukhus har. Han skulle uppenbarligen komma att bli belastad med administrativa uppgifter i en sådan utsträckning, att det måste kännas som en ofrihet för honom, och detta skulle givetvis inte vara ägnat att förbättra rekryteringsmöjligheterna.

Går man till en granskning av alternativen i fråga om läkarvården, så innebär alternativ I — som nu har övergivits av både departementschefen och utskottet — att en läkare skulle vara chef med lön enligt 37 lönegraden. Vid sin sida skulle han ha en biträdande läkare med lön enligt 29 lönegraden. Den sistnämnda lönen är i och för sig icke lämpligt avvägd, eftersom alla biträdande läkare vid fångvårdsstyrelsens läkarstyrda anstalter har lön enligt 31 lönegraden. Alternativ II innebär att läkaren skulle erhålla lön enligt 31 lönegraden och vara underställd den administrativa chefen. Det framgår härav att svårigheterna att rekrytera läkartjänsterna sannolikt kommer att bli betydande, vilket alternativ man än väljer.

I och för sig kan naturligtvis utskottets inställning godtagas, att man tills vidare får nöja sig med en direktör av administrativ typ, med tanke på den rådande läkarbristen, särskilt som utskottet tillägger, att man så småningom på nytt skall kunna ta upp frågan om att ersätta denne chef med en läkarchef. För alla som känner till hur svårt det är att rucka på ett system, som redan blivit infört, och som inser omöjligheten att förflytta en person som redan satts till chef, måste naturligtvis detta förslag innebära, att tillsättandet av en läkarchef uppskjutes till en mycket avlägsen framtid.

Med hänsyn härtill kan det anses föreligga vissa skäl för att i likhet med

Ang. anordnande av en ny vårdanstalt för alkoholmissbrukare m. m.

utskottet acceptera alternativ II, men då läkaren även i detta fall blir om möjligt ännu mer ofri än i första fallet — han kommer nämligen att sortera inte bara under den administrative chefen utan också under en med arvode avlönad överläkare, som besöker anstalten varannan dag — så måste jag för min del anse, att ett bifall till alternativ I synes vara den lämpligaste lösningen, om man nämligen därvid säger sig, att därest det skulle visa sig omöjligt att tillsätta befattningen som överläkare, så kunde man såsom en temporär åtgärd tillsätta en chef av administrativ typ.

Herr talman! Med stöd av det anförda får jag yrka bifall till den vid detta utlåtande fogade, såsom nr 2) betecknade reservationen.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Alkoholistanstalten vid Gudhem har av byggnadsstyrelsen kostnadsberäknats till 5,2 miljoner, men till detta belopp skulle komma kostnader för en verkstadsbyggnad och desutom omkring 300 000 kronor för att ställa några befintliga personalbostäder i ordning. Andra personalbostäder har kommunen där nere förbundit sig att sörja för.

I de 5,2 miljonerna ingår 525 000 kronor för en fritidsbyggnad. Departementschefen har ansett den vara väl dyr och fördenskull menat, att byggnadsstyrelsen borde göra en förnyad kostnadsberäkning i syfte att försöka nedbringa kostnaderna. I propositionen upptas alltså inte anslag för denna fritidsbyggnad i år, men i övrigt har departementschefen godtagit byggnadsstyrelsens kostnadsberäkning.

Utskottet har anslutit sig till departementschefen i fråga om fritidsbyggnaden, men dessutom har utskottet rekommenderat att man i all den utsträckning, som behörigt hänsynstagande till vårdsynpunkterna medger, skall försöka skära ned byggnadskostnaderna både genom byggnadsteknisk rationalisering och genom en bedömning av vad som behövs i fråga om lokalernas art och

storlek. Sedan har emellertid utskottets majoritet tillstyrkt det av Kungl. Maj:t begärda anslaget.

Jag kan inte finna utskottsmajoritetens slutsats alldeles riktig. Man skriver å ena sidan, att bl. a. de till 1,15 miljoner beräknade kostnaderna för vägar, planteringar och idrottsplats skulle kunna nedbringas avsevärt genom att vårdtagarna sattes i arbete på en del av dessa projekt, men å andra sidan menar man, att eftersom inte några pengar nu har begärts till fritidsbyggnaden, som också är ifrågasatt, så skulle eventuella besparingar komma att åtgå där. Utskottet räknar alltså med möjligheten av besparingar, men föreslår att det begärda beloppet anvisas, och det är den slutsatsen som jag inte kan finna riktig.

Innan jag närmare ger mig in på bevisningen för den satsen skulle jag vilja erinra om att vi för någon tid sedan fick ett betänkande av förre generaldirektören i krigsmaterielverket, som ansåg att man utan några olägenheter skulle kunna nedbringa byggnadskostnaderna när det gäller offentliga byggnader med cirka 10 procent. Kungl. Maj:t har i ett annat sammanhang dragit en slutsats av detta uttalande — det gäller statsbidrag till folkskolebyggnader — men därvidlag har Kungl. Maj:t inte nöjt sig med att pressa ned bidragsunderlaget med bara 10 procent utan lagt på ytterligare 9 procent, alltså sammanlagt 19 procent. Det har motiverats med att man på det sättet vill animera intresset att pressa ned byggnadskostnaderna. Samma resonemang möter man från Kungl. Maj:ts sida då det gäller bostadspolitiken; här har konstruerats ett tak för det belopp, som lägges till grund för beräkningarna av subventioner.

Jag kommer alltså till den slutsatsen, her talman, att det resonemang, som man från kanslihusets sida fört beträffande statsbidrag till bostadsbyggande och till skolbyggnader, har tappats bort i detta sammanhang.

Nu återstår emellertid att fråga sig, huruvida det är möjligt att i detta fall bringa ned byggnadskostnaderna. Till

Ang. anordnande av en ny vårdanstalt för alkoholmissbrukare m. m.

den ändan har tredje avdelningen i statsutskottet haft en konferens med den arkitekt, som ritat denna anläggning, och i varje fall min hågkomst av denna konferens är, att sådana möjligheter skulle föreligga. På den punkten har utskottet skrivit att man får våga anläggningskostnaderna mot vårdsynpunkterna och driftkostnadssynpunkterna. Det är ju en riktig ståndpunkt, men å andra sidan har utskottet — såsom jag redan nämnt — pekat på ett konkret fall, där kostnaderna skall nedbringas.

Jag anser alltså, att den riktiga slutsatsen av utskottets eget resonemang borde ha varit att uppfattningen om att anläggningskostnaderna utan olägenhet kan nedbringas fått avspegla sig när det gäller utskottets förslag i anslagsfrågan.

Jag tror inte att det argumentet är hållbart, att pengar, som eventuellt blir över, kommer att gå åt till fritidsbyggnaden. Om man vill ge eftertryck åt sin uppfattning att kostnaderna kan och bör nedbringas, bör man enligt min mening åstadkomma det genom att pruta på anslaget. Då har man betydligt större garantier för att den nödiga sparsamheten iakttages än om man skriver aldrig så mycket men ändå ger vederbörande de pengar de vill ha.

Med denna motivering ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservation nr 1, som är fogad till detta utlåtande.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Det är närmast när det gäller den planerade alkoholistanstalten på Gudhem utanför Falköping som det varit olika meningar inom statsutskottet. Här föreligger dels den reservation, som herr Bergh talade för och som gäller kostnaderna, och dels den reservation, som herr Huss har förordat och som gäller chefskapet för anstalten. I fråga om anstaltens anläggning och utformning har ju statsutskottets majoritet följt Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet har inte ansett att det finns några anledningar att frångå detta förslag på sätt motionärerna önskat.

Herr Bergh har här argumenterat för högerens sparsamhetsmotion och ansett att man i enlighet med vad en utredningsman någon gång sagt skulle kunna göra en besparing på 10 å 15 procent. Herr Bergh åberopade även den arkitekt, som har ritat anläggningen, och sade, att även denne hade ansett att vissa besparingar skulle kunna ske. Ja, de skulle kunna ske på bekostnad av anläggningens värde: hela området skulle krympa samman, och de olika paviljongerna skulle läggas närmare varandra. Detta har ur vårdsynpunkt ansetts förkastligt, och alla, som sysslat aldrig så litet med dessa saker, inser att den föreslagna planeringen av anstalten är den riktiga och rimliga.

Att, såsom herr Bergh gjorde, göra jämförelser mellan byggandet av denna anstalt och bostadsbyggandet är fullkomligt orimligt. Det råder ju en väsentlig skillnad mellan bostadshus och en anstalt, som skall ta emot ett svårskött klientel av alkoholister. När det gäller att söka återföra dessa människor till ett normalt och sunt liv inom en anstalt får man anlägga andra synpunkter än då det är fråga om byggandet av bostäder och skolor.

De besparingssynpunkter, som herr Bergh här anlagt, har vi inte kunnat acceptera. Här är det emellertid inte fråga om någonting annat än beräknade siffror, och det är ju ingen som vill att anstalten skall bli onödigt dyr. Men vi vill i varje fall få en anstalt som är tidsenlig och som fyller sin uppgift.

Vad sedan gäller frågan om chefskapet för anstalten har herr Huss liksom motionärerna och de reservanter, bland vilka herr Ohlon står som första namn, framhållit att anstalten borde ha en läkare som chef. Utskottsmajoriteten har inte heller något emot detta, men vi är rädda för att det inte går att få tag i en lämplig läkare som chef. När man vet, hur svårt det är att få för ändamålet lämpliga läkare, har vi ansett att det är bättre att nu ha en administrativ kraft som chef för att verksamheten skall komma i gång på denna anstalt. Därmed är inte sagt att det för alla ti-

Ang. anordnande av en ny vårdanstalt för alkoholmissbrukare m. m.

der skall vara en icke-läkare som chef, utan det blir ju möjligheter att vid ett kommande tillfälle besätta befattningen som chef för denna anstalt med en läkare. De, som befarar att tjänsten som chef för alla tider skall vara förbehållen en administrativ arbetskraft, om riksdagen nu beslutar detta, tror kanske alltför mycket på det goda klimatet på Falbygden. Även där åldras människor och blir pensionerade, och då blir det tillfälle att byta chef, vilket kanske även kan ske dessförinnan. Organisatoriska förändringar är alltid möjliga att göra.

Med detta mycket korta inlägg, herr talman, ber jag att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Herr Birger Andersson försökte göra gällande att om den reservation, vari yrkas på en minskning av anslaget med 10 procent, skulle bifallas av riksdagen, skulle vårdmöjligheterna bli försämrade. Jag undrar om inte detta är för mycket sagt. Jag kan nöja mig med att i detta sammanhang citera vad utskottet självt skriver, nämligen att den beräknade kostnadssumman av tillhoppa 1,15 miljon kronor för vägar, planteringar och idrottsplats icke obetydligt kan reduceras. På den reflexionen kan väl ändå inte vårdsynpunkter anläggas.

Däremot kan det råda delade meningar, om så är fallet när det gäller planlösningen av anläggningen i övrigt. Jag kan meddela, att man ritat denna anläggning i ett plan; t. o. m. administrationsbyggnaden har man ritat i ett plan. Det har visat sig att om man för upp en byggnad i två plan, kan man under i övrigt lika förhållanden göra en kostnadsbesparing på ca 15 procent. I varje fall är det uppenbart att vårdsynpunkter inte kan anföras till förmån för att man avstår från att pruta på beloppet 1,15 miljon kronor.

Herr Birger Andersson säger sedan med full rätt, att ingen önskar att de byggnader det här gäller skall bli onödigt dyra. Men jag måste fråga: Hur

skall man från riksdagens sida skaffa sig största möjliga garantier för att inte så blir fallet? Det är på denna punkt som jag anser att hur vackert man än skriver om nödvändigheten att iakttaga sparsamhet, leder detta uttalande till avsevärt mindre effekt än om man låter den uppfattningen ta sig uttryck i ett minskat anslag.

Jag vidhåller mitt yrkande, herr talman.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! När herr Bergh anför att man skulle kunna göra dessa besparingar på anläggningskostnaderna för vägar, idrottsplats och annat och utskottet också övervägt dessa möjligheter, vill jag medge, att det är riktigt. Men när vi resonerade om detta inom statsutskottets tredje avdelning, fick vi även det beskedet, att det inte alls är säkert att de på anstalten intagna kan utföra de arbeten det här är fråga om. Där om vet man intet. Det är inte friska och arbetsföra människor som kommer till en sådan här anstalt, utan människor som i stor utsträckning är deprimerade. Detta medför ju att man inte vet, om de är lämpade att utföra de grovarbeten som det här gäller.

Jag vill än en gång erinra om att de siffror, som här presenterats, är mycket ungefärliga. Byggnadsstyrelsen har rekommenderat att man skall acceptera de beräkningar som här gjorts. Det är givet att vi är lika angelägna inom utskottets majoritet som herr Bergh är att få en anläggning som inte blir för dyr. Men vi vill inte vara med om några onödiga förändringar som försämrar det hela. Herr Bergh säger att de besparingar han vill få till stånd inte på något sätt skall kunna försämrå vårdmöjligheterna. Jag erinrar mig emellertid från resonemangen inom utskottet, att då han föreslog, att man skulle draga paviljongerna närmare varandra för att få kortare ledningar o. s. v., invände de, som hade att beakta vårdsynpunkterna, att det ur vårdsynpunkt vore olämpligt att låta klientelet bo i paviljonger som lig-

Ang. anordnande av en ny vårdanstalt för alkoholmissbrukare m. m.

ger för nära varandra. Man borde sprida ut de intagna på ett något större område för att lättare kunna handskas med dem. Det är ett besvärligt klientel det här är fråga om. Det gäller här ett nytt slags anstalt, en anstalt för de svårast alkoholskadade. Man skall här tillämpa behandlingsmetoder, olika dem som användes vid andra alkoholistanstalter här i landet. Detta innebär att det är ganska svårt att gå emot de förslag, som lagts fram av utredningsmännen och Kungl. Maj:t och som statsutskottets majoritet har accepterat.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Herr Birger Andersson har ifrågasatt att det klientel det här gäller skulle i nämndvärd utsträckning kunna deltaga i arbetet på vägar, planteringar och idrottsplats. Det ifrågasättandet strider emot utskottets eget uttalande. Utskottet skriver nämligen: »Då enligt utskottets mening vårdtagarna i största möjliga utsträckning bör användas för dylika arbeten, skulle den angivna kostnadssumman icke obetydligt kunna reduceras.» Kan kostnadssumman reduceras icke obetydligt, så ligger ju bakom detta, att det är en hel del av de intagna som kan utföra ett nyttigt arbete. Jag har nyss inhämtat en uppgift om att utredningen räknat med att på Gudhem skulle 60 procent av de intagna vara arbetsföra. Följaktligen kvarstår att en icke obetydlig besparing kan göras på den 1,15 miljonen.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt angående punkten a av utskottets i det nu ifrågavarande utlåtandet gjorda hemställan, vidare rörande punkterna b och c, därefter särskilt beträffande punkten d och slutligen särskilt angående punkterna e—j.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten a hemställ.

I fråga om punkterna b och c, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels

att vad utskottet i nämnda punkter hemställt skulle bifallas, dels ock det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 85 punkterna b och c, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammararens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid att flertalet röstade för ja-propositionen.

Därefter gjorde herr talmannen i enlighet med de beträffande punkten d förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ohlon m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Huss* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställer i sitt utlåtande nr 85 punkten d, röstar

Ang. ändring i lagen om arbetstidens begränsning m. m.

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ohlon m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Slutligen bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkterna e—j hemställt.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1957/58 till universitetssjukhusen m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo bevilningsutskottets betänkanden:

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 19 februari 1954 (nr 71) om rätt att vid taxering för inkomst njuta avdrag för belopp, som tillförts vissa för prisreglering bildade stiftelser, m. m.; och

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av vissa postavgifter m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 14, i anledning av delegerades för riksdagens verk framställning angående återbetalningsskyldighet i visst avlöningsärende, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. ändring i lagen om arbetstidens begränsning m. m.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 14, i anledning av dels Kungl.

Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 16 maj 1930 (nr 138) om arbetstidens begränsning, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 15 februari 1957 dagtecknad proposition, nr 80, vilken hänvisats till lagutskottet och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 16 maj 1930 (nr 138) om arbetstidens begränsning;

2) lag om ändring i lantarbetstidslagen den 4 juni 1948 (nr 281);

3) lag om ändring i arbetstidslagen för detaljhandeln den 18 juli 1942 (nr 652); samt

4) lag om ändring i arbetstidslagen den 23 maj 1947 (nr 216) för hotell, restauranger och kaféer.

I propositionen hade föreslagits sådana ändringar i allmänna arbetstidslagen, lantarbetstidslagen, arbetstidslagen för detaljhandeln och arbetstidslagen för hotell, restauranger och kaféer, att nuvarande maximum för den ordinarie arbetstiden per vecka eller, i fall då begränsningsperioden vore längre än en vecka, i genomsnitt för vecka nedsattes från 48 till 45 timmar. Beträffande lantarbetstidslagen innebar förslaget viss möjlighet till säsongvariation av den ordinarie arbetstidens längd. Arbetstiden skulle sålunda få utsträckas till 47 timmar för arbetsvecka, under förutsättning att genomsnittet för viss tidrymd, högst 12 månader, stannade vid 45 timmar i veckan. Lagändringarna skulle träda i kraft den 1 januari 1958. Övergången till 45-timmarsvecka skulle dock enligt förslaget ske successivt, så att den ordinarie veckoarbetstiden minskades med en timme från och med den 1 januari 1958, med ytterligare en timme från och med den 1 januari 1959 och med ännu en timme från och med den 1 januari 1960, då 45-timmarsveckan således skulle vara genomförd.

Ang. ändring i lagen om arbetstidens begränsning m. m.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat två i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen dels motionen nr 528 i andra kammaren av herrar *Rubbestad* och *Onsjö*, dels ock motionen nr 529 i andra kammaren av herrar *Larsson* i Hedenäset och *Gustafsson* i Mem.

I motionen II: 528 hade hemställts, att riksdagen med ändring av Kungl. Maj:t:s förslag

1) i princip måtte besluta, att maximum för den ordinarie arbetstiden per vecka skulle nedsättas från 48 till 45 timmar, samt i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande av förslag till ikraftträdande härav, när detsamma kunde bedömas lämpligt ur samhällsekonomisk synpunkt;

2) i anslutning härtill måtte besluta, att lantarbetstidslagen skulle få sådan utformning, att arbetstiden inom jordbruket skulle kunna utsträckas till 50 timmar för arbetsvecka, såframt arbetstiden under en tidrymd, som ej finge överstiga 12 månader, uppginge till i genomsnitt högst 45 timmar för arbetsvecka.

I motionen II: 529 hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsam prövning av frågan hur småföretagarna skulle kunna beredas möjlighet till önskvärd förkortning av arbetstiden.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

A. att riksdagen med avslag å motionen II: 528 måtte bifalla förevarande proposition, nr 80; samt

B. att motionen II: 529 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade anmälts

1) av herrar *Nils Theodor Larsson* och *Carlsson* i Bakeröd, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under A hemställa, att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i de genom propositionen fram-

lagda lagförslagen — måtte med bifall till motionen II: 528, såvitt gällde ikraftträdandet, och med avslag å densamma, i vad avsåge ändrad lydelse av 4 § förslaget till lag om ändring i lantarbetstidslagen, dels för sin del antaga de vid propositionen fogade lagförslagen med de ändringarna, att ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna ersattes av så lydande stadganden: »Om denna lags ikraftträdande förordnar Konungen med riksdagen», dels ock i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t vid tidpunkt, då genomförandet av den beslutade arbetstidsförkortningen kunde bedömas ur samhällsekonomisk synpunkt lämpligt, ville för riksdagen framlägga förslag angående lagarnas ikraftträdande;

2) av herr *Mannerskantz*, som likväl ej antytt sin åsikt.

På framställning av herr talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis.

Punkten A

Herr **LARSSON, NILS THEODOR**, (bf):

Herr talman! Utredningen om kortare arbetstid, som år 1956 avlämnade det betänkande, på vilket föreliggande proposition är uppbyggd, säger i sina slutsatser om de ekonomiska övervägandena: »En förkortning av arbetstiden innebär, att vi väljer ökad fritid i stället för de varor och tjänster, som annars skulle ha kunnat produceras. Ökad fritid väljes sålunda på bekostnad av annan konsumtion, antingen dagens konsumtion eller — via minskade investeringar — framtidens konsumtion.» Utredningen säger vidare, att jämförelsen med andra användningsmöjligheter tillkommer närmast 1955 års långtidsutredning, och avvägningen blir därför en fråga för den ekonomiska politiken.

I propositionen nr 80 har socialministern framhållit, att han finner det särskilt betydelsefullt, att övergången inte förbindes med en inflationistisk utveckling.

Statsrådet understryker också löneutvecklingens betydelse vid övergången

Ang. ändring i lagen om arbetstidens begränsning m. m.

till den kortare arbetstiden och framhåller, att om arbetstagarna inte samtidigt får vidkännas en däremot svarande inkomstminskning, den ökade fritiden ekonomiskt sett får samma innebörd som en löneförbättring.

Sedan statsrådet konstaterat att arbetstidsförkortningen — eftersom den tar en del av vårt annars möjliga produktionsresultat i anspråk — givetvis minskar utrymmet för annan konsumtion och för investeringar, framhåller han, att han ändå ansett en arbetstidsförkortning vara så angelägen och bland de enskilda individerna vara ett så starkt önskemål, att den bör få prioritet vid en avvägning som gäller fördelningen av våra resurser.

Långtidsutredningen har förutsett den politiska händelseutvecklingen och i sina prognoser räknat med arbetstidsförkortningen som en realitet. Att detta skett under bekymmer från ekonomernas sida kan man gott förstå. Jag ber att få citera några rader från långtidsutredningen: »Inriktningen av de stigande privata och offentliga konsumtionsutgifterna har varit sådan att kapitalutrustningen inte har hunnit anpassas. Stora sociala och kulturella reformer är endast till hälften fullgångna, och deras avrundning kräver ytterligare investeringar. Ökade inkomster åt åldringar och åt barnfamiljer och andra socialt motiverade bidrag har utlovats. Skall då inte investeringar i kraftverk, annan varuproduktion, transportväsende och distribution, som är nödvändiga för att hålla uppe stegringen i produktionseffektivitet, försummas, måste löntagarnas privata utgiftsökning relativt snabbt begränsas.»

I långtidsutredningens betänkande redovisas vissa alternativa beräkningar av produktionsutvecklingen fram till och med år 1960. Ökningen av vår nationalprodukt under den närmaste femårsperioden uppskattas till i sämsta fall 2,8 och i bästa fall 3,7 procent per år. Därvid har man bortsett från verkningarna av arbetstidsförkortningen. I båda alternativen räknar utvecklingen med att 0,7 procentenheter sammanhänger med

tillskottet av arbetskraft, alltså de stora kullarnas inträde i produktionslivet.

Utredningen har emellertid ansett sig böra räkna med att arbetstidsförkortningen fram till 1960 ungefär uppväger arbetsstyrkans tillväxt. På grund härav och med hänsyn till viss annan mindre reducering kommer långtidsutredningen slutligen fram till att under andra hälften av 1950-talet produktionsresursernas stegring kan förväntas stanna vid, i det sämsta fallet 1,6 och i det bästa fallet 2,8 procent per år eller någonstans där- emellan.

Långtidsutredningen har funnit att vid det mindre gynnsamma av de två produktionsalternativen — vid den av utredningen förutsatta investeringsvolymen — lönestopp skulle erfordras för den yrkesverksamma befolkningen. Vid det gynnsammare alternativet skulle utrymmet för reallöneökningen begränsa sig till 1 procent per år.

Om man nu med långtidsutredningens konstateranden som bakgrund tar in i blickfånget årets lönerörelse som ju ändock ansetts vara försiktig och måttfull, vad finer man då? Jo, att redan denna lönerörelse skulle komma att innebära ett fortsatt inflationstryck, tyvärr just vad socialministern i proposition nr 80 betecknar såsom olyckligt, nämligen en inflationistisk utveckling i samband med övergången till kortare arbetstid.

Men har vi, om vi ärligt sökt bedöma problemställningarna, egentligen väntat oss något annat? Under hela efterkrigstiden har ju avvägningen mellan konsumtion och investeringar varit den ekonomiska politikens centrala fråga. Har vi lyckats lösa det problemet? Har vi lyckats åstadkomma det jämviktssläge mellan tillgång och efterfrågan på varor och tjänster, som i grunden ensamt garanterar ett fast och oföränderligt penningvärde, så ytterst värdefullt för de ekonomiska och sociala förhållandena i landet? Tyvärr har vi inte lyckats. Anspråken på resurserna har nästan ständigt tenderat att överstiga tillgången. Och nu kommer den förkortade arbetstiden att ytterligare lägga

Ang. ändring i lagen om arbetstidens begränsning m. m.

sin tyngd i efterfrågans vågskål, medan på tillgångssidan i den balanserade samhällsekonomin vi kommer att vara beroende av att resurser avstås, sparas för investeringar i form av rationaliseringar inom näringslivet som framöver skall ge oss den rikligare tillgång på varor och tjänster som skall svara mot vår ökade köpkraft, vår ökade efterfrågan.

Med det beslut, som riksdagen sannolikt kommer att stanna för i dag, blir det efterfrågesidan i vår ekonomi som får ytterligare försprång, medan tillgångssidan blir ytterligare på efterkälken. Hinner vi inte att fylla på i tillgångens vågskål, så vet vi att vi har att välja emellan nya konsumtionsbegränsande åtgärder eller att avstå därifrån, men då vet vi också att prismetanismen obönhörligt kommer att sätta in och låta oss med högre priser på vår övriga konsumtion betala för den ökade fritidens välsignelse.

Jag vill gärna här understryka att även vi reservanter betraktar den ökade fritiden såsom något ytterst värdefullt, något för de i produktionsprocessen arbetande människorna väl värt att eftersträva. Men vi vill nog också understryka att i motsats mot förut utredningen denna gång inte funnit sig kunna ta skyddsmotivet, d. v. s. arbetarnas behov av skydd mot att utnyttjas alltför hårt i arbetet, till utgångspunkt för en allmän förkortning av arbetstiden. Detta har inte utredningen ansett sig kunna göra, och det gör inte heller statsrådet. Utredningen konstaterar däremot att fritiden är en beståndsdel i den materiella levnadsnivån som i valet mellan olika former av konsumtion principiellt intar samma ställning för konsumenterna som livsmedel, som kläder eller vilka varor eller tjänster som helst. Utredningen har också framhållit att på samma sätt har ökad fritid även sitt pris. För den enskilde utgöres detta pris av den inkomst eller inkomstökning han måste avstå från vid en förkortning av arbetstiden. Samhällsekonomiskt är priset på ökad fritid lika med det produktionsresultat som man går

miste om genom att arbetstiden förkortas.

Mot denna bakgrund av vad som uttalats i såväl utredningens betänkande som i Kungl. Maj:ts proposition nr 80, vilket vi reservanter också velat godta, har vi ändå inte ställt oss avvisande till principfrågan och dess avgörande nu. Däremot har vi velat ställa frågan huruvida det föreligger samhällsekonomiska förutsättningar för reformens genomförande under förhandenvarande förhållanden. Den frågan har vi velat ställa. Vi har efter våra enkla möjligheter att bedöma situationen kommit fram till att de önskvärda förutsättningarna beklagligtvis inte nu föreligger. Vi har därför i den reservation, till vilken jag ämnar yrka bifall, föreslagit att principavgörande företas nu, men att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställas, att förslag angående lagarnas ikraftträdande föreläggs riksdagen vid tidpunkt, då reformen kan bedömas ur samhällsekonomisk synpunkt lämplig att genomföra.

Jag skulle härtill vilja anföra ytterligare följande. Eftersträvar vi en balanserad ekonomi, kan det inte betvivlas, att ett beslut om nedskärning av arbetstiden fram till 1960 med tre timmar per vecka är en svår belastning. Utrymmet för ökade investeringar och för ökad konsumtion, som kan förväntas under de närmaste åren, är mycket begränsat jämfört med de anspråk, som på senare tid ställts. Det kan vara tillräckligt att här erinra om de enorma kostnader, det svenska samhället kommer att få vidkännas vid ett genomförande av förhöjd folkpension och därtill knuten tilläggs- eller tjänstepension samt om de kostnader, som följer med de stora barn- och ungdomskullarnas utbildning, speciellt då med tanke på den yrkesutbildning som vi ännu i stora delar saknar. Samtidigt är vi i färd med att omforma hela vårt undervisningsväsende till, försiktigt uttryckt, icke oväsentliga kostnader.

Härutöver vill jag erinra om den högre utbildningen, då främst av tekniker,

Ang. ändring i lagen om arbetstidens begränsning m. m.

som dagens och morgondagens samhälle formligen ropar efter. Men även utbildningen av läkare, lärare och andra kategorier kräver snabbt växande anslag — krav som vi redan nu har mycket svårt att tillfredsställa.

Jag vill vidare erinra om vad herr Edström omnämnde i ett tidigare debattavsnitt angående forskningen, vilken våra ekonomiska framsteg är så in- timt beroende av. Forskningen i vårt land har länge befunnit sig i ett be- trängt läge och är i stort behov av vä- sentligt ökade resurser.

Vidare finns det anledning att erinra om utbyggandet av nya energikällor. Be- hovet av atom- och vattenkraft har starkt betonats särskilt i den senaste månadens debatt. Här möter vi en flask- hals, där vår ekonomiska utveckling snabbt kan bromsas upp, om inte resurser avdelas för det ändamålet.

Jag vill också erinra om våra kom- munikationer, såväl landsvägar som järnvägar och teleförbindelser. De lider alla sedan många år av den eftersläp- ning, som ytterst bottnar i samhällets oförmåga att tillhandahålla de resurser av kapital och arbetskraft, som varit nödvändiga för utveckling och för upp- rustning. Jag vill också erinra om att beträffande sjukhus och andra sociala välfärdsanordningar, såsom fångvård, alkoholistvård och annat återstår all- jämt mycket stora önskemål att realise- ra.

Ett annat område förtjänar också att uppmärksammas i detta sammanhang. Den gemensamma marknaden är ett ak- tuellt inslag i den ekonomiska debatten. Vi kan inte stå likgiltiga inför vad som tydligen håller på att snabbt växa fram i Europa: tullunion, frihandelsområde eller vad det kan bli. Antingen vi före- drar att bli utanför eller ansluta oss därtill, kommer vad som sker på den europeiska kontinenten inte att bli utan återverkan på svenskt näringsliv och svensk ekonomi. Vi vet att den svenska lönenivån sannolikt är den högsta i Europa, och vår sociala nivå torde ock- så vara bland de högsta.

Jag vill också framhålla att välsig-

nelsen av den reform angående förkor- tad arbetstid, vilken är att vänta, inte kommer alla till nytta och glädje. För den stora kretsen av småföretagare i vårt land — och till den får räknas lan- dets jordbrukare — kommer den för- kortade arbetstiden att i stor utsträck- ning innebära en kanske motsvarande förlängning av arbetstiden. Detta gäller särskilt jordbrukarna men även en mängd hantverks- och industriföretaga- re i liten skala, vilka med egna ansträng- ningar kommer att få ersätta anställdas arbetstid.

Herr talman! Vi står inom det sven- ska samhället inför en rad av ställnings- taganden, vilka kommer att få mycket stora återverkningar på den samhälls- ekonomiska balansen. Ett sådant avgö- rande rörande förkortad arbetstid går vi att träffa i dag. Vi reserverar oss ansett, att man bort vänta med reform- ens ikraftträdande. Vi har inte kunnat övertygas om att det i dag finns utrym- me för den inom samhällsekonomin. Vi har också ansett, att samhället all- jämt har en rad av stora uppgifter olö- sta, vilka för oss framstått såsom ange- lägnare.

Herr talman! Jag ber att få yrka bi- fall till den i utlåtandet fogade reserva- tionen.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (bf):

Herr talman! Beträffande det förslag till arbetstidsförkortning, som här före- ligger, kan man fråga sig: Är tiden verk- ligen inne att införa en arbetstidsför- kortning i landets nuvarande läge?

Jag skall inte upprepa vad herr Lars- son sade, utan vill bara till fullo instäm- ma i hans påpekande att vi anstränger landets resurser på ett sätt, som gör att jag tror att vi i fortsättningen får myc- ket svårt att hävda oss gentemot andra länder, därför att våra produktionskost- nader blir så dyra, att vi inte har någon möjlighet att konkurrera.

Nu säger man: »Vi delar upp denna minskning med tre arbetstimmar i vec- kan, som det gäller, på tre år — då känns det inte så hårt och då skall det

Ang. ändring i lagen om arbetstidens begränsning m. m.

gå lättare att klara av saken.» Men låt oss titta ett litet tag på vad det hela kostar! Av den statistik, som finns tillgänglig över arbetskraften, finner vi, att en timma i veckan gör 16 144 700 timmar per år, och då har man bara räknat med *en* av de tre timmar vi skulle förkorta med. Räknat med den allra lägsta avlöningen, 3: 50 per timme, kommer vi upp i en merkostnad för produktionen av 56 miljoner kronor per år. Detta gör under tre år cirka 170 miljoner kronor. Jag undrar, om vårt näringsliv kan tåla en sådan åderlåtning utan att den kommer att verka på alla andra områden.

Hur skall det svenska jordbruket ställa sig? Vi är fastlåsta när det gäller prisbildningen under dessa tre år. Vi vet hur det ligger till för närvarande. Priserna ligger under mittlinjen. Hur kommer det att se ut, om vi får ändå högre omkostnader? Vi har ingen möjlighet att få höjda priser på jordbruksprodukter, och av den kostnadsökning på 170 miljoner kronor, som jag nyss nämnde, drabbar ungefär en tredjedel jordbruket.

Jag vill påpeka att det inte är fråga om att missunna människorna den kortare arbetstiden om det finns nödvändiga resurser för att genomföra den. Jag har emellertid talat med många anställda, sedan detta förslag framlagts. De är inte alls förtjusta i denna förkortade arbetstid. De tycker att den arbetstid de har är bra, och de har ingenting emot att fortsätta med den. Men det är väl så, att man i valtider har givit löften, och dessa måste nu infrias. Jag undrar i alla fall, om inte sådana löften blir dyra att infria i framtiden, och jag bara beklagar att vårt partis representanter i regeringen ansluter sig till detta förslag, vilket måste medföra ganska starka förordyringar inom hela det svenska näringslivet.

Inom industrien och även annorstädes har man möjligheter att ta igen fördyringen genom att man kan sälja sina produkter till högre pris, men det svenska jordbruket får sitta emellan.

Det är av den anledningen, herr talman, som jag anser att man inte nu bor-

de gå in för en förkortad arbetsvecka. Vi står säkert nu inför samma situation, som när man skulle införa sjukförsäkringen. Man hade utlovat den i valrörelsen, och därför var det angeläget att den skulle införas, men så kom situationen att bli sådan, att man hos riksdagen måste begära anstånd med att sätta beslutet i verkställighet. Jag skulle tro att vi för vårt lands vidkommande snart står vid en punkt, då vi får begära anstånd med att sätta en hel del av de välfärdsåtgärder i verkställighet, som man så gärna skulle önska genomförda, men som våra resurser inte räcker till för.

Jag skall inte uppehålla tiden längre, herr talman. Jag har bara velat säga, att vi för vårt lands vidkommande inte har råd att genomföra en förkortad arbetstid för närvarande, och därför vill jag ansluta mig till den reservation, som herrar Larsson och Carlsson avgivit, där man vill överlämna åt Kungl. Maj:t att för riksdagen framlägga förslag, när man anser att våra ekonomiska resurser medger en förkortad arbetstid.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Jag tror nog det ligger mycket riktigt i vad den siste ärade talaren sade, när han påpekade, att det sannolikt inte finns en sådan där het önskan hos arbetstagarna att få arbetstiden avkortad ytterligare. Det råder i varje fall inte alls samma känsloläge nu som säkerligen fanns då det gällde åttatimmarsdagens införande. Jag förmodar, att det kan finnas rätt delade meningar bland människorna ute på de olika arbetsplatserna.

Men nu är det faktiskt så — jag vill börja med att anföra detta som motive-ring till att jag för min del kan ansluta mig till förslaget — att den utredning, vars förslag ligger till grund för proposition och utskottsutlåtande, har varit sammansatt så, att parterna på arbetsmarknaden varit väl representerade. Man måste utgå ifrån att allt som kommit fram i denna utredning har varit i säck, innan det kommit i påse — jag

Ang. ändring i lagen om arbetstidens begränsning m. m.

vet för resten, herr talman, att så är fallet. Det betyder med andra ord, att parterna inom arbetsområdet i vårt näringsliv har träffat sitt val. De har bestämt sig för denna avvägning mellan löner och arbetstid, och fullkomligt säkert är, att de haft blicken öppen för att det gällt ett val just mellan dessa alternativ. När nu de, som saken närmast berör, alltså företagen å ena sidan och de anställda å den andra, har satsats om denna avvägning, vilket man kan konstatera är fallet, då tycker jag att vi här inte bör inta en annan ställning, i varje fall inte ur arbetsmarknadsparternas synpunkt. Sedan kan man lägga samhällsekonomiska eller nationalekonomiska synpunkter på frågan dessutom. Den förste ärade talaren här i kammaren i detta ärende har lagt huvudvikten vid dessa synpunkter, och jag skall strax komma till den saken också, men skulle det i praktiken vid en successiv övergång till kortare arbetstid bli svårt att hålla lönenivån, får det väl bli parternas sak att klara upp den frågan. De är ju inga barnungar utan har gjort detta med öppen blick, och om det skulle visa sig att en kortare arbetstid leder till sämre möjligheter att betala ut löner, får de klara ut detta på det sätt, som arbetsavtal brukar klaras ut i detta land.

Jag tycker det är glädjande att vi har nått så långt i vårt land, att en uppgörelse av det här slaget kunnat träffas. Den gör det lättare för de politiska instanserna att ta ställning. Jag gläder mig alltså åt detta lika mycket som en av Landsorganisationen ägd kvällstidning här i Stockholm, vilken i går skrev att den glädde sig åt arbetstidsförkortningen och att det bara skulle bli några bondeförbundare som opponerade sig och så herr Mannerskantz, som skulle stå upp och komma med någon sorts mummel. Jag vill ta kammaren till vittne på att jag inte brukar stå här och mumla i talarstolen, och jag skulle vilja rekommendera Landsorganisationen att skaffa tillräckligt kunniga journalister för att skriva i sina tidningar.

Det är i stort sett av två skäl som jag

har antecknat en blank reservation till utskottets utlåtande. Det första gäller utskottets skrivning på en punkt, där jag redan inom utskottet hävdade, att man inte borde göra som strutsen, d. v. s. köra huvudet ned i sanden och tro att faran är borta bara för att man inte ser den. Jag vill att man skulle påvisa den och inte skriva som utskottet gör strax nedanför mitten på s. 51, att en arbetstidsförkortning av detta slag måste bedömas möjlig att genomföra »utan att den svenska samhällsekonomen med hänsyn till den väntade produktionsutvecklingen härigenom utsättes för påfrestningar, som icke kan bemästras».

Ja, det beror på hur utvecklingen kommer att bli här i landet. Jag håller med både herr Nils Larsson och herr Elofsson att såsom det ser ut i dag ser det inte bra ut. Näringslivet och hela produktionslivet hämmas av en mängd pålagor av olika slag. Vi har icke bara en mycket pressande och hög beskattning utan även andra pålagor, och dessutom har den ekonomiska politiken fört oss fram till ett läge, som innebär att rationaliseringsverksamheten direkt och systematiskt hejdas. Under sådana förhållanden är det inte lätt att räkna med att näringslivet skall kunna genom fortsatta rationaliseringar neutralisera bortfallet av så och så många miljoner arbetstimmar.

För egen del hade jag velat att man här skulle klart skriva ut, att en förutsättning för att en arbetstidsförkortning skall kunna genomföras utan ogynnsamma verkningar är att näringslivet och produktionen ges möjligheter att investera vad som behövs för att ytterligare modernisera produktionsapparaten. Ty kommer den utvecklingen att fortsätta, som vi haft under de sista åren, då investeringarna i sådant som har med rationaliseringen och med mekaniseringen att göra har upphört att öka, så är framtidsutsikterna mörka. Jag tycker alltså att man borde ha sagt ifrån, att en förutsättning för en arbetstidsförkortning är att den ekonomiska politiken skötes så, att näringslivet, som det självt vill, kan gå en gynnsam utveck-

Ang. ändring i lagen om arbetstidens begränsning m. m.

ling till mötes. Då tror jag inte att det kommer att bli några svåra verkningar.

Sedan är det en annan sak, herr talman, nämligen att vi kommer aldrig att få veta vad effekten av denna reform blir. Det får man aldrig vid omläggningar av detta slag. Vi kan aldrig veta, hur utvecklingen skulle ha gestaltat sig, om icke denna lag hade blivit införd, utan det får man gissa sig till. Det finns ingen säker metodik för att få reda på det, ty det skulle förutsätta att icke också en mängd andra faktorer påverkade utvecklingen.

Utskottet säger på s. 52 strax ovanför mitten, att det ansluter sig till departementschefens mening, att det nuvarande konjunkturläget icke inger någon allvarlig oro för att övergångsproblemen inte skulle kunna bemästras. Det tycker jag är litet för mycket sagt. Jag tycker att just det nuvarande läget är föga inbjudande. Därom håller jag med reservanterna. Det är bara det att jag inte präglas av samma svarta pessimism som reservanterna här låtit komma till uttryck. Jag ser nämligen fram mot den tid, då det blir en annan politik i detta land. Jag tycker att med den synen borde herrar reservanter ha försökt att bryta sig ut ur de nuvarande förhållandena och i stället hjälpa till att föra in en politik, som gav en ljusare framtidsbild än denna svarta syn, som ni nu anser er förpliktade att redovisa och som ju inte kan vara någonting annat än resultatet av alla dessa års regering. Jag delar inte denna pessimism. Jag tror tvärtom att det skall bli möjligt för oss att komma fram till en annan politik, som åter ger näringslivet och produktionen luft under vingarna. Vi bör räkna med att kunna få till stånd en förbättring av förhållandena och alltså inte bara utgå ifrån att den försämring av förhållandena för produktionslivet, som vi för ögonblicket måste konstatera och som pågått under det sista året, skall fortsätta under all framtid.

Jag har, herr talman, också en annan invändning att göra mot utskottets uttalande. Det gäller vad utskottet skriver i utlåtandet på s. 52 strax nedan-

för mitten angående möjligheterna att efter denna reforms genomförande mer allmänt än nu är fallet kunna få till stånd femdagarsvecka. Utskottet skriver, att det icke torde vara möjligt att för närvarande allmänt organisera en arbetsvecka om 45 timmar som femdagarsvecka. Jag tror för min del att det kommer att visa sig möjligt att göra det inom en mängd fack. Jag tycker därför att det hade varit bättre att skriva, att där så är möjligt är det ur andra synpunkter önskvärt att arbetstiden förläggas till fem dagar. Min motivering är här framför allt att söndagarna här i Sverige inte används på ett vare sig lämpligt eller trevligt sätt. I katekesen finns ett bud om att man skall helga vilodagen. Om femdagarsvecka genomförs kan lördagarna användas för idrott och allehanda sådana evenemang, som ju måste finnas till. Söndagarna skulle då kunna hållas mera fria för sådant som de ursprungligen är avsedda för, nämligen vila och helgd. Man skulle då inte behöva belamra söndagarna med alla möjliga evenemang, som i stället kunde förläggas till lördagarna. Visserligen kommer det säkerligen att ta rätt många år, innan vi kan ändra vanorna i Sverige i den riktningen, men det hindrar inte att det kan vara klokt att visa på denna möjlighet i samband med att arbetstidens förkortning möjliggör införande av femdagarsvecka.

Den nu föreslagna arbetstidsförkortningen kommer utan tvivel att medföra vissa besvärligheter för jordbruksnäringen och en mängd småföretag över huvud taget här i landet, där resultatet väl kommer att bli att företagens innehavare i stället själva får arbeta mer. Man löser inte deras problem genom att motsätta sig denna reform. Den nya lagen ger arbetsmarknadens parter möjlighet att i ett avtal överenskomma om annan arbetstid än den i lagen stadgade. Om sådant avtal träffas, skall det äga giltighet, även om den avtalade arbetstiden är längre än vad lagen bestämmer. Jag är ganska säker på att om inte denna lag nu hade kommit till, skulle man ändå inom många branscher, lik-

Ang. ändring i lagen om arbetstidens begränsning m. m.

som redan nu är fallet, avtalsvägen ha kommit fram till en kortare arbetstid än 48 timmar. De stora företagen kan säkerligen klara arbetstidsminskningen bättre än de många småföretagen. Följden av en dylik avtalsmässig uppgörelse inom vissa branscher om kortare arbetstid skulle troligen ha blivit en ganska naturlig dragnings av arbetskraft från jordbruket och de mindre företagen till de stora företagen med avtalsmässigt reglerad kortare arbetstid. Därigenom hade man säkerligen skapat en ännu värre situation än vad som nu kommer att uppstå. Man bör därför inte medvetet begära särbestämmelser för jordbruket och de mindre företagen, för vilka den nu föreslagna reformen kan medföra vissa olägenheter. Dessa olägenheter av en arbetstidsförkortning kommer nämligen under alla förhållanden av sig själva, och det blir i varje fall lättare att komma till rätta med svårigheterna, om den nya lagen får gälla för hela arbetslivet. Då undviker man nämligen denna ytterligare dragnings av arbetskraft bort från jordbruket och småföretagen. Såsom utskottet påpekar kommer det säkerligen att bli särskilda svårigheter inom vissa verksamhetsgrenar, t. ex. serviceyrkena. Inom småföretagen med en eller ett par anställda kommer arbetstidens förkortning troligen att medföra att ägarna själva får arbeta desto längre. Jag tror dock inte att det är möjligt att bemästra dessa svårigheter på annat sätt än att låta denna reform gälla över hela fältet.

Herr talman! Detta är några av de motiv som legat till grund för min anslutning till själva förslaget om arbetstidens förkortning men också till att jag inte velat vara medansvarig till allt vad utskottet skrivit. Jag kan förstå reservanternas ståndpunkt men anser det inte förståndigt att hävda en sådan svart pessimism. Har man en sådan pessimistisk uppfattning som reservanternas, bör man i stället vidtaga åtgärder för att få till stånd en ändring av det som nu är gallet. Hur det lämpligen bör ske, har jag tillåtit mig ge en anvisning om.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag begärde ordet när jag hörde herr Mannerskantz säga att det var arbetsmarknadens parter som träffat denna överenskommelse och att då skall man inte blanda sig i det. Han hade mycket stora förhoppningar på att det skulle kunna lyckas, om det bara blev en annan regering. Jag skulle då vilja fråga herr Mannerskantz: Menar herr Mannerskantz att vi, om det blir en annan regering, skulle ytterligare förkorta tiden, eller vad skulle denna regering åstadkomma? Jag har ingenting emot att det blir en annan regering, men jag tror att vilken regering som än kommer får vara ganska försiktig i fortsättningen vid hanteringen av statsverkets ekonomi, ty jag tror inte att det går att fortsätta i samma takt som hittills, herr talman! Jag tror att vi alla här i kammaren snart är på det klara med att så inte är fallet.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Jag vill först inför kammaren understryka, att det väl inte är ofta kammaren har tillfälle att ta ställning till ett förslag som har så starkt underlag som just förslaget om kortare arbetstid. Här föreligger en utredning om kortare arbetstid, som enhälligt tillstyrker det förslag, vilket huvudsakligen ligger till grund för propositionen, sedan man kommit överens om att ge lagen dispositiv karaktär. Remissinstanserna har också genomgående tillstyrkt förkortningen, naturligtvis med vissa påpekanden i än den ena och än den andra riktningen, men ändå skulle jag tro att man utan vidare kan säga att departementschefen har haft ett mycket starkt underlag för propositionen.

Det är klart att det kan finnas betänkligheter av rent ekonomisk art om möjligheterna att genomföra den förkortning som det här är fråga om. Ur dessa synpunkter kan jag följaktligen förstå reservanternas talesmän här i dag, men däremot har jag svårt att förstå deras yrkande, som innebär en hemstäl-

Ang. ändring i lagen om arbetstidens begränsning m. m.

lan till Kungl. Maj:t att ta ställning till frågan om när tidpunkten är lämplig för att genomföra lagen. Det måste väl ändå fattas ett ord i denna hemställan. Det måste väl vara en annan Kungl. Maj:t, som skall ta ställning till tidpunkten, eftersom den som nu sitter redan har gjort det och framlagt förslaget. Såvitt jag förstår saken rätt är det en enhällig regering bakom föreliggande förslag. Följaktligen har väl ställning redan tagits till möjligheterna att genomföra arbetstidsförkortningen och de har bedömts sådana att förslaget har lagts inför riksdagen.

Frågan har ju inte uppkommit så där plötsligt. Det har suttit en utredning om kortare arbetstid under väl snart tio år. Den har kommit med olika förslag, de första uteslutande inriktade på en arbetstidsförkortning för arbetare med mera pressande arbete. Under tiden som utredningen har arbetat med sina förslag har det träffats överenskommelser på arbetsmarknaden om en kortare arbetstid för sådana arbetare. Bland annat har man för arbetare under jord träffat överenskommelse om 40 timmars arbetsvecka. För arbetare med kontinuerligt skiftarbete har likaledes överenskommelse träffats om en förkortning av arbetstiden ned till 42 timmar. Det har också träffats en överenskommelse om förkortning för dem som har treskiftsarbete med söndagsledighet. Det är en förkortning ned till 45 1/4 timmar i veckan. Det har blivit så ojämnt därför att man har tagit bort ett åttatimmarsskift var tredje vecka. Därutöver har det emellertid inte varit möjligt att komma fram till en överenskommelse, därför att det har varit så svårt att särskilja de grupper bland arbetarna i övrigt, som skulle ha ett sådant pressande arbete att det vore tillrådligt med en överenskommelse om kortare arbetstid. Det är klart att många har ett pressande arbete. Det behöver ju inte vara fysiskt pressande för att man skall diskutera behovet av kortare arbetstid jämfört med andra grupper. Det kan också vara pressande ur andra synpunkter. Arbetets förläggning, arbetets art och allting sådant kan

vara av den beskaffenheten att det är svårt att särskilja den ena gruppen från den andra, såvida det inte finns en definition som klart särskiljer dem, och det gör det beträffande underjordsarbetare och skiftarbetare, vid både kontinuerligt arbete och arbete i tre skift under vardagarna.

Däremot har det varit mycket svårt, det vill jag också understryka, att träffa överenskommelse om en generell arbetstidsförkortning. Det har inte varit undantagslöst omöjligt att träffa sådana överenskommelser. Det finns vissa grupper som har kortare arbetstid än 48 timmar, men det är inte många. Detta har berott på att såväl vi själva som arbetsgivarna har fastnat för att arbetstiden bör regleras lagstiftningsvägen. Därför har det rests motstånd på arbetsgivar sidan mot att avtalsvägen träffa överenskommelse om kortare arbetstid.

Nu säger herr Flofsson, att när han ställt frågan till anställda — jag förmodar att det är inom hans eget verksamhetsområde — har han fått den uppfattningen, att de inte är särskilt angelägna om den reform som en förkortning av arbetstiden innebär. Ja, det är antagligen beroende på vem som frågar, vad man får för ett svar. Jag kan mycket väl tänka mig, att om herr Elofsson har patriarkaliska förhållanden på sin gård, så har de anställda samma uppfattning som herr Elofsson själv när frågan ställes, men det kan mycket väl tänkas, att de har en annan uppfattning på fackföreningsmötet.

Det finns en enhällig opinion inom fackföreningsrörelsen för en arbetstidsförkortning, vilket inte är detsamma som att jag kan svara för att LO:s 1 300 000 medlemmar enhälligt står bakom kravet. Det kan mycket väl hända att det finns de som vill behålla 48-timmarsveckan därför att de räknar med att den kanske kommer att ge högre förtjänster. Lagen tar nämligen inte ståndpunkt till frågan om kompensation för arbetstidsförkortningen. Det är en sak som de avtalslutande parterna skall träffa överenskommelse om själva. Och även om det träffas uppörelse om

Ang. ändring i lagen om arbetstidens begränsning m. m.

en sådan förkortning, kan det väl finnas de som är så ekonomiskt inställda i sitt tänkande, att de räknar med att »hade vi fått fortsätta med 48 timmar, hade vi haft betalt efter den nya timlönen för en timme ytterligare i veckan». Men allmänt råder inte den uppfattningen inom arbetarnas led.

Det är inte fysisk påfrestning ute på arbetsplatsen, som särskilt aktualiserat arbetstidsförkortningen. Jag skulle tro, att det mera är arbetets karaktär och jättet på arbetsplatserna främst på grund av rationalisering, som gör att arbetarna i varje fall inom industrien tvingas att följa maskinernas takt under hela den tid arbetet pågår. Det är sannolikt många sådana faktorer, som inverkar långt mera på behovet av en kortare arbetstid än den rent fysiska påfrestningen i arbetet, ty denna har inom flertalet fack minskats. Genom att maskinerna i större utsträckning utför det tyngre arbetet får man förutsätta att det maskinella arbetet kan spara det fysiska, medan arbetarna däremot måste vara mer uppmärksamma med hänsyn både till arbetets karaktär och till olycksfallsriskerna.

Herr Elofsson sade också att det var många miljoner timmar, som genom arbetstidsförkortningen föll bort i arbetsprocessen. Jag vågar inte ha någon uppfattning om huruvida det angivna timantalet är riktigt. Jag har inte någon anledning att ifrågasätta något annat. Däremot ifrågasätter jag mycket starkt, huruvida jordbruket representerar 1/3 av den arbetstiden. Det kan knappast vara möjligt. Jordbruket sysselsätter väl i bästa fall för närvarande 400 000 man, medan däremot det antal som berörs av arbetstidsförkortningen förmodligen kommer att uppgå till bortåt 2 miljoner. Jag tror att herr Elofsson kan minska sina betänkligheter, om han reducerar siffran 1/3 till 1/5 av det totala antal timmar han här nämnde, men det kan naturligtvis ändå ur hans synpunkt finnas anledning till betänkligheter.

I motion 528, som ställt yrkandet om uppskjutande av ikraftträdandet, föres också resonemang om lämplig tidpunkt

för ikraftträdandet av en sådan reform som den nu ifrågasatta. Det sägs i motionen, att när vi har mer än full sysselsättning kan det knappast vara en lämplig tid att låta reformen träda i kraft. Detta får väl tolkas så, att det skulle vara bättre under en tid, då sysselsättningen vore mindre. Vi har haft samma uppfattning en gång i tiden. På 1930-talet var den uppfattningen genomgående, kanske inte så påtagligt inom den svenska facket föreningsrörelsen som inom den internationella, att man skulle kunna klara arbetslöshetsproblemen genom att fördela arbetstillfällena på ett större antal arbetare och på det sättet genomföra en kortare arbetstid. Jag tror att resonemanget ur rent ekonomisk synpunkt var felaktigt. Visserligen kunde arbetstillfällena fördelas på ett större antal arbetare. Det skulle sannolikt medföra att de fick lägre inkomster, men det var flera som fick den lägre inkomsten. Detta skulle emellertid sannolikt utgöra ett dåligt underlag för den rationalisering, som erfordras för att ersätta ett produktionsbortfall. Är det full sysselsättning, råder större optimism hos företagarna för att rationalisera och ta igen den tid, som går förlorad genom en kortare arbetstid. Jag tror att man i mycket stor utsträckning kan våga satsa på att så blir förhållandet, att man inom mycket stora delar av vårt produktionsliv kan ta igen den förlorade tiden genom rationalisering. Detta kan emellertid inte ske inom arbetslivet i dess helhet. Det finns arbetsuppgifter, där pass-tjänst måste upprätthållas under hela dygnet, och där kan man inte ta igen någonting. Där behövs ett större antal arbetare för att fylla ut luckorna. Genomgående kan man alltså inte säga att arbetstidsförkortningen överallt kommer att arbetas in, men inom stora delar av produktionslivet kommer sannolikt så att ske. Det tror jag är ett faktum, som man inte skall bortse ifrån.

Herr Mannerskantz sade, att vi aldrig kommer att få veta resultatet av en sådan inarbetning och att vi följaktligen aldrig heller blir i tillfälle att bedöma,

Ang. ändring i lagen om arbetstidens begränsning m. m.

om arbetstidsförkortningen betydligt något i negativ eller positiv riktning. Det finns nämligen också de som tror att arbetstidsförkortningen kommer att verka i positiv riktning. Attatimmarlagen genomfördes i början på 1920-talet. Omedelbart efter reformens genomförande inträffade den stora arbetslösheten. Vi har följaktligen ingen erfarenhet från den tiden att bygga på, när vi försöker bedöma vad som kan bli konsekvenserna av en arbetstidsförkortning i ett fullsysselsättningsamhälle. Bedömes frågan om konsekvenserna endast ur synpunkten av tillgänglig arbetskraft så skulle väl förmodligen motionären herr Rubbestad ha rätt i att det vore en lämpligare tidpunkt att genomföra arbetstidsförkortning när det var gott om arbetskraft, ty då kan man fylla luckorna. Vill man bedöma frågan ur större och mera vittgående synpunkter, tror jag emellertid att den andra bedömningsgrunden är riktigare, nämligen att i fullsysselsättningsamhället kan man räkna med att åtgärder kommer att vidtagas för att kompensera bortfallet och att följaktligen produktionen skall kunna hållas uppe på hög nivå även efter det arbetstidsförkortningen genomförts.

Herr Mannerskantz tyckte, att herr Elofsson och herr Larsson var litet för pessimistiska när de bedömde våra möjligheter att klara en arbetstidsförkortning med en timme i veckan under tre år i följd. Det tycker nog jag också. Till och med om man bedömer situationen ur jordbrukets synpunkt är det för pessimistiskt. För närvarande är väl arbetskraftssituationen inom jordbruket den, att jordbruket har svårigheter att bereda sysselsättning åt årsanställda. Tidigare var det ju så att när vi drogs med arbetslöshet inom industrien, så kunde de anställda inom jordbruket som kompensation för den lägre lönen ändå alltid räkna med en jämnare sysselsättning. Just nu är det faktiskt så, att jordbruket inte bereder sina anställda en jämnare sysselsättning, utan arbetslöshetsriskerna inom jord-

bruket är minst lika stora som inom industrien.

Nu förstår jag att herr Elofsson kan göra den invändningen, att det är brist på arbetskraft under den tid, då sysselsättningen inom jordbruket har sin högkonjunktur, och att de arbetsuppgifter, som då skall utföras, inte kan uppskjutas till den del av året då det finns överskott på arbetskraft. I motion 528 finns också ett yrkande på den punkten, som innebär att jordbruket under sommarmånaderna skulle ha rätt att använda arbetskraften 50 timmar i veckan, alltså under lika lång tid som för närvarande. Såvitt jag förstått reservanternas rätt, har de inte yrkat bifall till motionen i den delen. Nu har ju lagen dispositiv karaktär, och om arbetsmarknadsparterna inom jordbrukets område är överens om att de i lagen angivna 47 timmarna inte räcker till, utan att man därutöver under sommarmånaderna behöver en utsträckt arbetstid, så lägger inte lagen hinder i vägen för att överenskommelse träffas om längre arbetstid under sommaren, exempelvis de 50 timmarna, under förutsättning att man kan ta igen detta under den övriga delen av året. Jag förmodar att det är den synpunkten, som har föranlett reservanternas att inte understödja motionen i denna del.

Betraktar nu herr Mannerskantz herrar Elofsson och Larsson såsom alltför pessimistiska, så vill jag till herr Mannerskantz säga, att jag tycker att hans tillstyrkande av förslaget är bundet vid alltför många betänkligheter och uttalanden. Vad skulle vi inom utskottet ha vunnit, om vi särskilt understrukit riskerna med ett genomförande men ändå stannat vid det förslag vi kommit till, nämligen att tillstyrka propositionen? Med hänsyn till det resultat vi kommit till tycker jag att det är riktigare att i utskottets utlåtande säga, att vi inte finner riskerna större än att vi har all anledning räkna med att de skall kunna bemästras under den tid då arbetstidsförkortningen kommer att genomföras. Ur den synpunkten förstår jag följaktligen inte herr Mannerskantz' anförande.

Ang. ändring i lagen om arbetstidens begränsning m. m.

Vad som skall motiveras är väl ändå den ståndpunkt man kommer fram till, och eftersom herr Mannerskantz har kommit till samma resultat som vi, tycker jag att det hade varit riktigare, om också han hade understrukit den del i utskottets utlåtande, som enligt hans mening borde ha haft en annan formulering.

Herr Mannerskantz vände sig mot ytterligare ett avsnitt i utskottets utlåtande och förmenade, att utskottet borde ha understrukit önskvärdheten av att femdagarsveckan genomföres på alla områden där det är möjligt. I utskottet har jag framhållit, att jag inte tror att det är nödvändigt att riksdagen understriker någonting i den vägen. Kravet på femdagarsvecka kommer förmodligen att ställas även inom sådana områden, där det i varje fall ur allmänhetens synpunkt är förenat med stora olägenheter att den genomföres. Men bortsett från detta förhållande har ju lagen dispositiv karaktär, och det vore väl då inte riktigt på sin plats att riksdagen skulle komma med rekommendationer. Dispositiviteten betyder ju att arbetsmarknadens parter själva får förhandla om arbetstidens förläggning, och varför skall vi då ge en rekommendation om femdagarsveckan? I så fall kunde vi ju lika väl rekommendera andra ting, som hör samman med arbetstidens förläggning.

I den delen synes det alltså, som om herr Mannerskantz' erinran inte har något större fog för sig. Jag tror att utskottet har rätt, när det konstaterar att någon rekommendation i fråga om arbetstidens förläggning inte erfordras i detta avseende. Femdagarsveckan blir sannolikt så populär, att både arbetsgivare och arbetare kommer att sörja för att den genomföres överallt där den kan genomföras. Jag är inte alldeles säker på att femdagarsveckan kommer att föra med sig sådana konsekvenser som herr Mannerskantz tydligen räknade med, men det får väl framtiden utvisa.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (bf) kort genmäle:

Herr talman! Herr förste vice talmannen vände sig mot reservanternas hemställan, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla, att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga förslag angående lagarnas ikraftträdande, när den lämpliga tidpunkten är inne. Han sade att Kungl. Maj:ts regering ju är densamma som förut och att han därför inte visste vad denna skrivning skulle kunna leda till. Då vill jag bara fråga herr förste vice talmannen om anledningen till att man, då det gällde den allmänna sjukförsäkringen, först beslutade om införande av allmän, fri sjukvård men sedan framlade en proposition, som gick ut på att läget för vårt lands vidkommande var sådant, att beslutet inte då kunde träda i kraft. Jag skulle också vilja ställa den frågan: Anser herr förste vice talmannen, att det ekonomiska läget i vårt land för närvarande är så gynnsamt, att vi kan tåla den åderlätning som ett genomförande redan nu av en begränsad arbetstid måste innebära?

Herr förste vice talmannen sade också, att det beror på hur man frågar folk när det gäller den förkortade arbetstiden. Jag ställde inte alls någon fråga, utan det var en arbetare som själv sade till mig: »Är det klokt att nu förkorta arbetstiden ytterligare? Allting är så dyrt att köpa, att vi gott behöver ha den inkomst vi kan få, om inte arbetstiden förkortas.» Jag tror därför att många arbetare inte alls önskar arbetstidsförkortningen nu.

Jag vill poängtera att jag inte har någonting emot att en arbetstidsförkortning genomföres, när våra ekonomiska resurser det medger, observera det! Jag har ingenting emot att införa 45-timmarsveckan, men jag anser att man inte skall framföra det förslaget, när man från regeringens sida den ena dagen säger: Nu har vi en balanserad budget; men finansministern en månad därefter säger: Nu måste vi ta ut extra skatter, ty nu klarar vi oss inte längre. Så går det till, och det är det jag reagerar mot.

Ang. ändring i lagen om arbetstidens begränsning m. m.

Låt oss först se till att vår ekonomi är ordnad; sedan har jag ingenting alls emot att folket kan få en bättre standard och bättre förhållanden.

Mina beräkningar av arbetstiden ville herr förste vice talmannen inte bestrida, men han ansåg att jag tagit till i överkant beträffande jordbrukets andel i tiden. Jag vill då framhålla att jag räknade in också de egna företagen. Jag kommer inte riktigt ihåg hur många de är, men jag skulle tro att det rör sig om mer än 300 000. De får ju inte bara, som nu är fallet, tio timmars arbetsdag utan får kanske lov att öka den till elva, om de skall kunna klara det hela, därför att man har fastlåst en mycket viktig del av det svenska näringslivet genom en lag som skall gälla i tre år. Jag vill erinra om att man den gången sade: Detta är inget hastverk, och det är ingen fara, ty lagen gäller bara i tre år.

Herr LARSSON, NILS THEODOR, (bf) kort genmäle:

Herr talman! Herr förste vice talmannen sade att frågan om förkortad arbetstid inte kommit hastigt på. Han erinrade om att en utredning suttit i tio år, och det är riktigt. Denna utredning skulle särskilt undersöka behovet av förkortad arbetstid för dem som var i särskilt trängande behov av en sådan, således folk med arbete under jord o. s. v. Frågan om en generell arbetstidsförkortning har dock avancerat mycket raskt. Jag vill erinra om att det under 40-talets slut och 50-talets början gjordes den ena kommunistframstötten efter den andra, som emellertid avböjdes av riksdagen på förslag av andra lagutskottet så sent som år 1952. År 1953 kom socialdemokratiska ledamöter med motioner om utredning rörande en generell arbetstidsförkortning. Även den avböjdes av andra lagutskottet, därvid även socialdemokrater i utskottet biträdde avböjandet. Kamrarna stannade emellertid år 1953 vid olika beslut. Här i första kammaren följde vi andra lagutskottet, medan i andra kammaren från folkpartihåll en viss överlöppning ägde rum,

om jag så får uttrycka mig, så att det där fattades ett beslut i enlighet med motionerna. Då tog regeringen år 1954 initiativet att tillsätta en utredning, som arbetade mycket snabbt och som var färdig år 1956. Propositionen kom ju också ganska snart därefter och därmed är vi klara med historieskrivningen.

Jag anser nog, herr förste vice talman, att vi beträffande frågan om generell arbetstidsförkortning har avancerat mycket snabbt. Jag har för min personliga del ingenting att erinra mot det, utom så till vida att jag — såsom jag redan har framhållit — hyser bekymmer för att samhällsekonomin i längden inte skall hålla inför alla de påfrestningar som kommer från olika håll.

Jag vill bekräfta herr förste vice talmannens förmodan att vi reserverar inte biträtt yrkandet i motionen om 50-timmarsstatuten just därför att vi beaktat lagens dispositiva karaktär och det förhållandet att de avtalsslutande parterna kan ordna denna fråga, om så skulle behövas.

Herr förste vice talmannen sade att remissinstanserna i huvudsak tillstyrkt förslaget. Ja visst har de gjort det, men jag vill erinra om att det finns undantag. Jordbrukets organisationer, såväl Lantbruksförbundets styrelse som RLF:s centralstyrelse och jordbrukets utredningsinstitut har icke tillstyrkt. Det är klart att jordbruket kommer att drabbas av svårigheter, och det är särskilt lantarbetsgivare med en å två anställda — i synnerhet om vi avancerar rätt snabbt fram till femdagarsveckan — som får ta det arbete som behöver utföras under den fria dagen för de anställda.

Herr förste vice talmannen STRAND (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag för min del har fattat det föreliggande förslaget så att regeringen ur ekonomisk synpunkt bedömt situationen så optimistiskt, att det skulle finnas möjlighet att genomföra den föreslagna arbetstidsförkortningen. Eljest skulle väl förslaget inte ha kom-

Ang. ändring i lagen om arbetstidens begränsning m. m.

mit på riksdagens bord. När då motionärerna och reservanterna begär att Kungl. Maj:t skall få bestämma en lämplig tidpunkt för genomförandet, fattas det väl ändå någonting. Motionärerna har själva bedömt situationen som olämplig, och följaktligen borde väl yrkandet ha varit formulerat så att det antingen skulle vara en annan regering, som skulle lägga fram ett förslag om en lämplig tidpunkt, eller också att regeringen skulle överväga en lämpligare tidpunkt för genomförandet än den föreslagna.

Sedan ville herr Elofsson göra en jämförelse med sjukförsäkringen. Det gamla förslaget — om jag skall använda det uttrycket — till sjukförsäkring, som antogs 1946, skulle genomföras först några år senare, 1950 eller 1951 — jag kommer inte så noga ihåg det nu. Vid den tidpunkten bedömde emellertid regeringen det såsom omöjligt att genomföra det förslag till sjukförsäkring som riksdagen redan antagit. Man framlade följaktligen en proposition om framflyttande av tidpunkten för sjukförsäkringslagens ikraftträdande. Detta resulterade så småningom i en annan och bättre sjukförsäkring. Jag kan alltså inte finna jämförelsen så alldeles närliggande. Här föreligger ett förslag, där regeringen har bedömt situationen ur ekonomisk synpunkt som så god i varje fall, att den föreslagna arbetstidsförkortningen skall kunna genomföras. Det var det jag ville framhålla, och jag vill ytterligare understryka att jag tycker att det ligger en viss inkonsekvens i yrkandena såväl från reservanterna som i motionen nr 528.

Herr GEIJER (s):

Herr talman! Herr Mannerskantz började sitt anförande med att uttala sitt missnöje med tidningen Aftonbladet, som skulle vara så okunnig att den gjorde gällande att herr Mannerskantz skulle motsätta sig detta förslag. Jag tror vi kan förlåta Aftonbladet detta. Jag vill tillägga att herr Mannerskantz lurat även mig. Jag har faktiskt trott detsamma. Vad skulle man annars tro?

Herr Mannerskantz yttrade också att känsloläget nu inte var detsamma som 1919. Nej, det är nog riktigt, men känsloläget bland de löneanställda skulle nog ha varit annorlunda än vad som kommit till uttryck, om det inte gått att omkring frågan om arbetstidsförkortningen samla den enighet som skett inom utredningen och vid behandlingen här i riksdagen. Det går inte att göra en jämförelse med 1919. Känslorna var betydligt mer upprörda då, och det var också därför man tvingades vidta sådana åtgärder för att få lagen om arbetstidsförkortning genomförd som — om jag inte minns fel — en riksdagsupplösning.

Men att det hos de löneanställda finns en utpräglad önskan om kortare arbetstid behöver icke råda någon tvekan om. Om herr Elofsson i Vä gör gällande att många anställda har annan mening, så kan det i det enskilda fallet vara riktigt — jag bestrider inte det — men bland det övervägande flertalet är enigheten fullständig om att man vill ha en kortare arbetstid och att man behöver det. Den intensivare arbetstakten, över huvud taget det intensivare arbetslivet kräver en ökad fritid. Det är också inom många industrier nödvändig ur ren skyddssynpunkt med den utveckling som svensk industri har haft, alltjämt har ock kommer att få i ännu högre grad i fortsättningen. Man kan inte skjuta hur långt som helst på en förkortning av arbetstiden, och jag vill säga att Sverige tillhör de länder som har den längsta ordinarie arbetstiden. I våra främsta konkurrentländer är man nu nere i 45 timmar och därunder. I Västtyskland har man 45-timmarsvecka genomförd. I Storbritannien är arbetstiden 44—45 timmar och i Belgien 45 timmar. I dag har meddelats från Norge, att man där lagt fram ett förslag om 45-timmarsvecka, som ganska nära ansluter sig till det förslag vi har att taga ställning till i dag. Vårt land är alltså inte föregångare på detta område, och tiden är mogen för ett beslut i den riktning som också utskottet har föreslagit.

Man kan säga att nuvarande läge in-

Ang. ändring i lagen om arbetstidens begränsning m. m.

te är lämpligt. Vilket konjunkturläge, vilket ekonomiskt läge vi än befinner oss i, kan man resa argument mot realiserandet av en arbetstidsförkortning av ekonomiska skäl, ty det är självklart och har också sagts vid riksdagsbehandlingen för flera år sedan, att förbrukar man sina resurser på andra ändamål i den takt resurserna växer fram, blir det aldrig något över för realiserandet av en arbetstidsförkortning. Jag menar för min del, att finns det skäl och är det nödvändigt att genomföra en förkortning, då får man fatta beslut härom och sedan ta konsekvenserna av det i efterhand också på det ekonomiska området. På löntagarnas sida är vi fullt på det klara med att en förkortning medför konsekvenser för förhandlingsutrymmet i fråga om löneökningar efter genomförandet av denna lagstiftning jämfört med om man hade 48-timmarsveckan även i fortsättningen. Vi är alltså inte främmande för alla de frågeställningar som kommit upp i samband med behandlingen av denna fråga. Men vi är fullt på det klara med nödvändigheten av att lagförslaget nu går igenom vid behandlingen.

Jag finner inte anledning att ytterligare argumentera för utskottets förslag. Jag anser utskottets förslag vara sådant, att riksdagen kommer att godkänna det samma och att frågan därmed blir ordnad. Jag vill bara, herr talman, allra sist uttrycka löntagarnas stora tillfredsställelse över att arbetstiden nu inte bara får en förkortning för vissa grupper i hårt och svårt arbete utan att här är fråga om en generell förkortning. Tiden är mogen för detta. Mycket lång tid har förflutit sedan den nuvarande arbetstiden genomfördes 1920. Från löntagarnas sida hälsar vi riksdagsbeslutet med tillfredsställelse.

Herr **MOSSBERGER** (s):

Herr talman! Det var ett par uttalanden av herr Nils Theodor Larsson och herr Elofsson som jag närmast fäste mig vid.

Herr Nils Theodor Larsson sade att

förslaget om en begränsning av arbetstiden kommer för småhantverkare och jordbrukare att innebära, att de får en längre arbetstid. Det är klart att detta resonemang inte är nytt, i varje fall inte för mig. Jag har själv arbetat som lantarbetare i många år, och när vi hade en arbetstid på 60 timmar i veckan, lyckades vi genom ett avtal i början på 1930-talet få denna arbetstid minskad till 58 timmar i veckan. Då sade genast arbetsgivaren och inspektoren, som jag hade ett resonemang med, att jordbruket inte skulle kunna bära detta och att detta skulle betyda — såsom herr Larsson här sade — att de skulle få arbeta längre. Men jag vill, herr talman, säga att glädjande nog har jag inte sett den arbetsgivaren eller inspektoren gå en halv minut längre i arbete än som bestämts i lag och avtal, och de har inte heller behövt göra det.

Då herr Elofsson säger att det blir svårt för jordbruket att konkurrera med andra länder, skulle jag vilja fråga, om det var lättare för jordbruket att konkurrera, när vi hade en arbetstid av 60 timmar per vecka. Jag tror tvärtom att konkurrensmöjligheterna då var mycket sämre.

Herr Elofsson säger vidare att ett genomförande av förslaget skulle kosta 50 å 60 miljoner kronor, att detta under de kommande tre åren skulle bli ungefär 170 miljoner kronor och att jordbruket skulle bära en tredjedel av dessa utgifter. Herr Elofsson räknade då också med de egna företagarna. De egna företagarna såsom småhantverkare m. fl. har väl ofta, såvitt jag kan förstå, inte några anställda, och i så fall betyder ju den förkortade arbetstiden ingenting för dem.

Om man emellertid skulle räkna med att jordbruket skulle bära en tredjedel av kostnaderna, tror jag att det skulle röra sig om mellan 50 och 60 miljoner kronor. Är detta belopp på ungefär 50 miljoner kronor egentligen någon stor summa, om man t. ex. jämför med jordbrukskalkylen, som under dessa tre år belöper sig till 16 eller 17 miljarder kronor?

Ang. ändring i lagen om arbetstidens begränsning m. m.

Jag tror inte att man behöver måla hin på väggen av denna anledning, ty ännu så länge gäller 4-procentsregeln. Det skulle inte förvåna mig, om den kommer att gälla även nästa år. Där- om vet jag ingenting, men blir man inte klar med skördeskadeförsäkringen, kommer regeln med all sannolikhet att gälla, och då får vi förutsätta att kostnaderna kan täckas på den vägen. I annat fall är jag övertygad om att det, när vi kommit fram till år 1959 och det visat sig att utgifterna inte kunnat täckas genom en produktivitetsökning, säkert kommer att begäras täckning för detta.

Sedan vill jag rent allmänt säga att jag vill hålla med herr Geijer, när han säger att vi ur arbetstagsynpunkt hälsar förslaget med glädje. Jag skulle dock ha hälsat förslaget med större glädje, om det inte gjorts något undantag för lantarbetarna. Detta undantag innebär att arbetstiden för dem får utsträckas till 47 timmar i veckan. Jag skulle vilja rekommendera både herr Larsson och herr Elofsson att de vid kommande förhandlingar, där arbetsgivarna givetvis kommer att yrka på en arbetstid av 47 timmar i veckan under sommarmånaderna för de anställda, i stället hävdar att det inte är nödvändigt för jordbruket att genomföra denna skillnad i arbetstiden utan framhåller, att det går bra att klara sig med 45 timmars arbetsvecka. Då tror jag att resonemanget om att behålla folket kvar vid jordbruket och på landsbygden också blir en realitet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr LARSSON, NILS THEODOR, (bf):

Herr talman! Jag kan säga till herr Mossberger att jag förstår honom ganska väl. Det hörs ju på honom att han inte arbetar vid något litet jordbruk, och Föllinge gods är väl ganska stort. Herr Mossberger kunde också av herr Mannerskantz höra, att man inom storjordbruket inte är så rädd för den förkortade arbetstiden.

Herr Mossberger sade att han inte sett någon inspektor eller förvaltare,

som arbetat någon timme extra. Nej, det går ju att ordna dessa saker lättare vid de stora jordbruket, men jag ber kammarens ledamöter erinra sig att jag talade om arbetsgivare med en eller två anställda. Det är för dem som svårigheterna inställer sig, vare sig det gäller jordbrukare eller andra småföretagare i landet.

Herr Geijer sade att arbetstiden i Sverige var den längsta *ordinarie* arbetstiden i världen — om jag fattade honom rätt. Det var mycket försiktigt av herr Geijer att betona att det gällde den *ordinarie* arbetstiden, ty det finns antagligen i flertalet länder kortare arbetstid än vår, men det finns också tämligen obegränsade möjligheter för uttag av övertid. Därför arbetas i de stora industriländerna i stor utsträckning inte efter denna kortare arbetstid utan efter en längre arbetstid, fastän den uttas i form av övertid.

I fråga om jordbruket i de skandinaviska länderna har arbetstiden i Danmark hittills i medeltal legat vid 51 timmar i veckan. I Finland och Norge går djurskötarnas arbetstid upp till 54 timmar i veckan och övriga lantarbetare till 48 timmar. I Holland är genomsnittet 52—58 timmar i veckan, och djurskötarna arbetar 65 timmar i veckan. Om man fortsätter uppräkningen, kan man nämna USA och Australien med liknande arbetstidsförhållanden. Nu skall kammarens ledamöter inte tro att jag nämnt dessa uppgifter för att argumentera för en längre arbetstid än nödigt. Jag återkommer till vad jag tidigare har sagt i debatten, att det är uteslutande på grund av svårigheterna att i det nuvarande ekonomiska läget genomföra denna reform, som vi har avgivit vår reservation.

Herr Geijer talade om intensiteten och arbetstakten och sade att skyddstanken låg bakom strävandena att få en kortare arbetstid. Men utredningen och Kungl. Maj:t säger att detta inte längre är den springande punkten, utan här vill man få ökad fritid, en konsumtionsvara som får vägas mot andra konsumtionsvaror.

Ang. ändring i lagen om arbetstidens begränsning m. m.

Jag tvivlar inte heller på att det är så som LO-ordföranden har sagt, att det inom arbetstagarvärlden råder en allmän belåtenhet över att reformen nu genomföres. Det förstår jag mycket väl. Men vi reserverar oss haft den tanken, att löntagarna inte är helt på det klara med att de själva får i längden betala den längre fritiden och att de därför inte haft svårt att taga ställning.

Till slut, herr talman, måste jag säga ett par ord till min vän herr Mannerskantz, herren till Värnanäs. Under utvecklande av all förbindlighet måste jag framföra ett varmt tack för hans inbjudan att bryta upp och komma över, men jag måste samtidigt avböja inviten. När han anklagar oss för svart pessimism, är detta en överdrift. Jag kan inte tänka mig att jag gjorde mig saker till överdrifter i mitt bedömande av det ekonomiska läget. Jag vill också säga, att det inte är enbart regeringens fel, att läget är så bekymmersamt i landet med ett ständigt inflationstryck. Herr Mannerskantz hade ett så stort förtroende för de avtalsslutande parterna på arbetsmarknaden, men ingen kan väl ändå fränkänna dessa parter ett mycket betydande ansvar för dagens situation, vare sig parterna heter SAF, LO, TCO eller SACO eller någonting annat. De fackliga organisationerna har nämligen i vår tid en sådan styrka och sådana möjligheter att föreskriva arbetsvillkoren, att de av nationalprodukten kan ta ut vad de finner lämpligt och sedan överlämna åt statsmakterna, regering och riksdag, att ta de ekonomiska konsekvenserna. Det är minsann inte lätt för statsmakterna att upprätthålla ett stabilt penningvärde, när detta ständigt bli utsatt för sådana påfrestningar från de avtalsslutande parterna på arbetsmarknaden.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (bf):

Herr talman! Jag skall inte ta lång tid i anspråk. Jag skulle bara vilja fråga de tre talare som uppträtt för arbetstidsförkortningen, herr förste vice talmanen, herr Geijer och herr Mossberger:

Är herrarna beredda att genomföra ett allmänt pris- och lönestopp på alla områden? I så fall är jag också beredd att stödja en förkortning av arbetstiden, men så länge man vill låsa fast en enda kategori människor i vårt land i fråga om priserna och låta alla andra få röra sig hur de vill, så länge, herr talman, finns det ingen möjlighet för dem som representerar det svenska jordbruket att följa med i galoppen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som inefattades i den av herrar Nils Theodor Larsson och Carlsson i Bakeröd vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepad, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten B

Utskottets hemställan bifölles.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 7 § förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, bifölles vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av väckt motion angående enhetliga körriktningssystem på bilar; och

nr 21, i anledning av väckt motion om ändring av 25 § 1 mom. förordningen den 25 oktober 1940 angående yrkesmässig automobiltrafik m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölles.

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

Ang. viss ändring av allmänna läkarinstruktionen m. m.

nr 23, i anledning av väckta motioner dels om en snabb översyn av folktandvården och dels om rätt för viss ungdom till förtursbehandling vid folktandvården;

nr 24, i anledning av väckta motioner angående effektivisering av barnens trafikfostran; samt

nr 25, i anledning av väckta motioner om en snabbutredning av den trafiksäkerhetsfrämjande verksamheten och stödet åt forskningen om trafikolyckornas orsaker.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av allmänna beredningsutskottets memorial nr 26, angående remitterande till annat utskott av motioner angående minskning av kostnaderna för användning av elenergi till hushållsmaskiner på landsbygden, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Ang. viss ändring av allmänna läkarinstruktionen m. m.

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 27, i anledning av väckt motion angående viss ändring av allmänna läkarinstruktionen och visst tillägg till allmänna tandläkarinstruktionen.

I en inom andra kammaren väckt, till allmänna beredningsutskottet hänvisad motion, II: 433, hade herr *Spångberg* hemställt, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring av allmänna läkarinstruktionen och sådant tillägg i allmänna tandläkarinstruktionen, att skyldighet komme att föreligga för läkare respektive tandläkare att lämna kvitto å mottagna arvodesbelopp utan särskild framställning härom.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionen II: 433 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **WOLGAST** (bf):

Jag har naturligtvis inget annat yrkande bifall till utskottets hemställan. Jag tar till orda på grund av en under riksdagen timad händelse. Det står nämligen i tidningen i dag, att läkarförbundet har skrivit ut en varning till sina medlemmar. Det är en ganska allvarlig historia som de påtalar, och det kan synas egendomligt att utskottet har ställt sig likgiltigt till de krav som har framförts här i motionen. Så har utskottet emellertid inte gjort. Redan 1943 skrev riksdagen till Kungl. Maj:t och begärde en utredning om hithörande frågor. Detta togs sedermera 1952 upp av statens revisorer och hänsköts då till 1950 års skattelagssakkunniga. Dessa förklarade 1953 att de skulle avge ett utlåtande i frågan, men när deras utredning kom 1954, fanns detta inte omförmält. Av det skälet tyckte vi i utskottet att vi inte nu ville yrka på en ny skrivelse till Kungl. Maj:t. Utskottet har emellertid här på det bestämdaste tagit avstånd från vad som nu synnerligen ofta sker, nämligen att läkarna skriver oriktiga kvitton, att de t. ex. skriver kvitto på ett belopp som är lika med sjukkasseavgiften men tar ut en högre avgift, att de övertalar vederbörande att avstå från kvitto o. s. v. Jag syftar på hela denna långa rad av oriktigheter som läkarförbundet nu har inskridit emot. Det står i dagens tidningar en uppmaning till läkarna att följa de förordningar som finns på området och att icke skriva kvitton på andra belopp än de verkligen mottar. När detta nu står påtalat i tidningarna och när läkarförbundet inskridit, tyckte jag det var riktigast att säga ifrån att utskottet inte på något sätt har velat gå förbi och stryka över detta med hartassen. Vi har sagt att om förhållandena blir betänkliga, förutsätter vi att Kungl. Maj:t ingriper och själv gör en sådan komplettering av läkarinstruktionen.

Jag har velat säga detta för att därmed påvisa, att varken utskottet eller riksdagen har behandlat detta beklagliga förhållande med likgiltighet. Jag ber att få tillstyrka utskottets förslag.

Om åtgärder till främjande av ett bostadssparande

Häri instämde herr *Näsström* (s) och herr *Andersson, Gustaf*, (s).

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 12, i anledning av väckta motioner angående ett obligatoriskt ungdomssparande, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om åtgärder till främjande av ett bostadssparande

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 13, i anledning av väckt motion angående vissa åtgärder till främjande av ett bostadssparande.

I en inom andra kammaren väckt, till bankoutskottet hänvisad motion, nr 464, av herrar *Wedén* och *Gustafsson* i Skellefteå, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla,

dels att Kungl. Maj:t ville låta utarbета en vägledning för bostadssparande av i motionen angivet slag och söka intressera kommunerna för att tillämpa ett sådant i större utsträckning;

dels ock att Kungl. Maj:t måtte utfärda direktiv, att den statliga bostadslänegivningen skulle utformas på ett sådant sätt, att inom kommuner med utpräglad bostadsbrist och inom vilka ett bostadssparande komme till stånd en större bostadsproduktion kunde ske.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionen II:464 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Ewerlöf*, *Danmans*, *Schmidt*, *Strandh* och *Regnéll*, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Enligt vad som anföres i motionen kan en lämplig form för stimulans av bostadssparande vara att ge viss förtursrätt för den som fullgjort bostads-

sparande till erhållande av lägenhet, naturligtvis med aktgivande på att familjer med trängande bostadsbehov men små sparmöjligheter icke får ställas i efterhand.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att bevillningsutskottet i sitt betänkande nr 32 till innevarande års riksdag hemställt om en allsidig och försättningslös utredning i avsikt att utröna huruvida det är lämpligt och möjligt att skattevägen stimulera nysparande och vilka former som därvid bör komma i fråga. Avsikten är att utredningen skall behandla frågan om stimulans åt olika former av målsparande, däribland bostadssparande. Med hänsyn härtill finner utskottet att vad som anförts i motionen bör komma under övervägande vid det utredningsarbete, som enligt vad bevillningsutskottet föreslagit skall komma till stånd rörande åtgärder för att stimulera sparandet.

Oavsett den uppmuntran av bostadssparandet som förenämnda utredning kan komma att föreslå vill utskottet slutligen framhålla vikten av att bostadsspararna icke utsättes för risken att det sparande de presterar icke skall leda till det åsyftade ändamålet, att få en bostad på rimlig tid. Med hänsyn härtill förutsätter utskottet, att Kungl. Maj:t tillser att vid de statliga bostadslänens fördelning skälig hänsyn tages till orter där utpräglad bostadsbrist råder och där ett mera betydande bostadssparande presteras.

Utskottet hemställer, att riksdagen, i anledning av motionen II:464, må inför Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet ovan anförte.»

Herr **EWERLÖF** (h):

Herr talman! Motionen i detta ärende tar sikte på vissa åtgärder till främjande av bostadssparande, och alldeles särskilt uppehåller man sig vid att en förutsättning för framgång i strävandena att åstadkomma ett bostadssparande torde vara att man finner en eller annan form för garanti åt bostadsspararen att verkligen få en bostad, när han kan prestera det sparande som kräves för ändamålet.

Om åtgärder till främjande av ett bostadssparande

Utskottet har emellertid på anförda skäl avstyrkt motionen. Men nu har riksdagen nyligen på hemställan av bevillningsutskottet beslutat hemställa hos Kungl. Maj:t om utredning angående stimulans åt olika former av målsparande, däribland också bostadssparandet. Vi reserverar till utskottsbetänkandet har då ansett, att vad som diskuteras i denna motion är av den beskaffenhet, att det väl skulle förtjäna att komma under övervägande i sammanhang med den utredning, som riksdagen nu har begärt att få till stånd. Vi har inte tagit ställning till uppslagen i och för sig, men vi har tyckt, att det varit en rimlig åtgärd att överlämna denna motion till övervägande i den kommande utredningen. Det är detta reservationen går ut på.

Jag ber för min del att få yrka bifall till reservationen.

Herr BOO (s):

Herr talman! Hela utskottet är överens om att ett målsparande för bostad är värt att uppmuntra från samhällets sida. Däremot är vi oense om hur samhällets insatser skall ske på detta område. Motionärerna och reservanterna vill, att Kungl. Maj:t skall ingripa reglerande och dirigerande, medan utskottsmajoriteten, liksom bostadspolitiska utredningen och socialministern i bostadspropositionen till årets riksdag, vill att man skall avvakta hur utvecklingen blir med hänsyn till vad som just pågår på frivillighetens väg på detta område. Det håller nämligen på att ske någonting när det gäller utvecklingen av ett bostadssparande. Vi ser överallt i landet att kommunerna, sparinstitutet och andra institutioner tar initiativ och att dessa utvecklas. Därför har vi tagit den ställningen, liksom man har gjort i bostadspropositionen, att dessa initiativ bör få utveckla sig i frihet tills vidare.

Vi är alltså i den säregna situationen, att vi, som med jämna mellanrum beskylls för att vilja reglera och dirigera, här håller på friheten, medan reservanterna, som representerar oppositionen, vill ha reglering och dirigerande.

Vi säger vidare, att ett bostadssparande kan vara lämpligt, när det gäller egna hem och bostadsrättslägenheter, men är olämpligt, när det gäller hyreslägenheter. Motionärerna och även reservanterna intar en annan ståndpunkt. De säger, att även hyreslägenheter borde komma in under ett bostadssparande. Vi för vår del förmenar, att hyreslägenheterna inte kan vara lämpliga sparmål, då det för närvarande inte erfordras några insatser för att få en vanlig hyreslägenhet.

Vidare är det så, att just hyreslägenheterna efterfrågas i första hand av de människor, som av ekonomiska skäl inte har möjligheter att deltaga i ett bostadssparande. Även reservanterna säger i någon vändning, att de inte vill gå dessa bostadssökandes rätt för när. Om man emellertid låter ett bostadssparande omfatta även hyreslägenheter, blir det på bostadsförmedlingarna ganska svårt att göra en avvägning mellan det företräde i bostadskön, som dessa bostadssparare skall ha, och de sociala synpunkter som bör ge de mindre bemedlade bostadslösa företräde i bostadskön. Det måste bli en skönsmässig avvägning för myndigheterna, och utskottets majoritet anser, att det nog är bäst att man avstår ifrån att ge sig in på den saken.

I bevillningsutskottets betänkande nr 32 till årets riksdag, vilket godkännts av riksdagen, föreslås utredning om ett skattepremierat bostadssparande. I den förevarande folkpartimotionen tar man emellertid avstånd ifrån ett sådant sparande. Man säger där: »Det är emellertid inte sannolikt att ungdom kan stimuleras till målsparande för bostäder i mera betydande utsträckning genom sparpremier eller genom skattebefrielse. En verkligt effektiv stimulans till sparande torde uppnås endast om det allmänna förbinder sig att ställa lägenhet till förfogande när det uppställda kravet på sparande fullgjorts.»

Nu vill alltså även folkpartireservanterna, att denna motion skall övervägas vid den utredning riksdagen har begärt på bevillningsutskottets hemställan. Den avser ju ett skattepremierat bostadssparande. Motionen, som jag här har re-

Interpellation ang. arbetet inom 1954 års bryggeriutredning

dovisat, tar däremot avstånd från ett sådant sparande. Det är väl litet svårt att förklara det dubbla ställningstagande, som här har gjorts av folkpartirepresentanterna.

Motionärerna och reservanterna anser, att Kungl. Maj:t skall ge ökade resurser för bostadsbyggande på orter, där man har en större bostadsbrist och där man kan redovisa ett betydande bostadssparande. Då måste man fråga: Är det ändå inte meningen, om man nu skall satsa på ett bostadssparande, att det skall gälla hela landet, och att alla de som sparar för en bostad också skall få möjlighet att bygga denna bostad inom de låneramar, som vi fastställer här i riksdagen? Om man skall få någon rättvisa och riktig effekt av ett bostadssparande, kan man inte göra en sådan begränsning. Vi har för vår del inte heller velat vara med om en sådan. Vi tror att myndigheterna bör medverka vid allt bostadssparande genom att i mån av möjligheter ställa tomter och lån till förfogande. Det måste ske på lika villkor över hela landet. Vi vill alltså, herr talman, att bostadssparandet, såsom det nu pågår, skall få utveckla sig fritt i samverkan mellan kommuner och sparinstitut, i varje fall tills det finns någon befogad anledning för staten att ingripa.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på godkännande av den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till ett annat sammanträde.

Anmälades bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 212, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 19 februari 1954 (nr 71) om rätt att vid taxering för inkomst njuta avdrag för belopp, som tillförts vissa för prisreglering bildade stiftelser, m. m.;

nr 213, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av vissa postavgifter m. m.; och

nr 214, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 7 § förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vart och ett av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsbetänkande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 177, med förslag till lag om folkröstning i pensionsfrågan m. m.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln, avseende anslagen inom eklelesiastikdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.; samt

bankoutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av väckt motion om en allmän utredning rörande lokaliseringen av statliga ämbetsverk; och

nr 18, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning angående införande av nytt värmesystem i riksbankshuset i Stockholm.

Interpellation ang. arbetet inom 1954 års bryggeriutredning

Herr BENGTSOEN (bf) erhöi på begäran ordet och yttrade:

Interpellation ang. arbetet inom 1954 års bryggeriutredning

Herr talman! Vid genomförandet av den nya nykterhetslagstiftningen, som trädde i kraft den 1 okt. 1955, kunde det förutsättas, att kompletteringar i form av nykterhetsfrämjande åtgärder måste vidtagas. I detta syfte igångsattes ett flertal utredningar, av vilka en del redan slutförts och även föranlett propositioner och beslut i riksdagen. Vid årets riksdag framlägges ytterligare förslag om förändringar i nykterhetslagstiftningen.

Flertalet utredningar inom detta område har slutförts med berömvärd snabbhet. Trots angelägenheten av att nykterhetsfrämjande åtgärder vidtages inom olika områden, har en av de mest betydelsefulla utredningarna ännu inte slutförts nämligen utredningen om desintressering av vinstintresset inom bryggerihanteringen. Även om denna utredning måste bli ganska omfattande, är den dock så betydelsefull, att den borde

slutföras, så att åtgärder kunde vidtagas snarast möjligt.

Med anledning av vad som sålunda anförts anhåller jag om första kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa följande interpellation.

Med vilken skyndsamhet bedrivs utredningen om desintressering av det privata vinstintresset inom bryggerihanteringen och när beräknas utredningen ha slutfört sitt arbete?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågasvarande spörsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.58.

In fidem
G. H. Berggren

Lördagen den 4 maj

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare

Åberopande bifogat läkarintyg anhålles härmed vördsamt om ledighet från riksdagsarbetet under den tid intyget avser.

Sala lasarett den 3 maj 1957

Johan Persson

Riksdagsman *Johan Persson*, Stårte, vårdas sedan den 30/4 1957 å Sala lasarett för gallstenssjukdom och kan ej beräknas deltaga i riksdagsarbetet under maj 1957.

Intygar

Svante Annersten

Med. dr,
lasarettsläkare

Den begärda ledigheten beviljades.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 177, med förslag till lag om folkomröstning i pensionsfrågan m. m., hänvisades propositionen, såvitt angick anslag för budgetåret 1957/58 till statsutskottet samt i övrigt till behandling av lagutskott.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtande nr 8 samt bankoutskottets utlåtanden nr 17 och 18.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 175, angående komplettering av rikstatsförslaget för budgetåret 1957/58, m. m.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1957/58, i vad avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner; nr 93, i anledning av riksdagens år 1956 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket jämte i ämnet väckta motioner m. m.; och

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1957/58; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av väckt motion angående viss utredning rörande storstädernas begränsning; och

nr 29, i anledning av väckta motioner om åstadkommande av en arbetsduglig administrativ enhet för det s. k. storstockholmsområdet.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.03.

In fidem

G. H. Berggren

Tisdagen den 7 maj

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 219, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 16 maj 1930 (nr 138) om arbetstidens begränsning, m. m.;

nr 220, i anledning av väckta motioner om ändring av bestämmelserna rörande den yrkesmässiga beställningstrafiken;

nr 221, i anledning av väckt motion angående förbud mot användandet av utskjutande dekoration å bilarnas fronter;

nr 222, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 13 § 2 mom. lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering;

nr 223, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i lagen om socialhjälp; och

nr 224, i anledning av väckt motion om ändring av 25 § 1 mom. förordningen den 25 oktober 1940 angående yrkesmässig automobiltrafik m. m.

Ang. införande av prisstopp för konsumtionsvaror m. m.

Herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet LANGE, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Öhmans interpellation angående införande av prisstopp för konsumtionsvaror m. m., erhöi ordet och anförde:

Herr talman! I en till statsministern ställd interpellation har herr Öhman frågat, huruvida tiden icke är mogen att sätta i kraft den beredskapslag, som möjliggör införandet av prisstopp, eller, om så inte är fallet, hur stor prisstegring som anses nödvändig för att sätta denna lag i kraft. I anledning av interpellatio-

nen, som överlämnats till mig för besvarande, får jag anföra följande.

Räknat från oktober 1956 till mars 1957 har konsumentpriserna enligt socialstyrelsens index stigit med drygt 3 procent (3,1 procent). Detta måste i och för sig betecknas som en betydande prisstegring för en så begränsad period. Av prisuppgången hänför sig 1,1 procent till posten alkoholhaltiga drycker, 0,2 procent till bostad och 0,5 procent till bränsle och lyse. Vidare har livsmedelsposten medfört en indexuppgång med 0,3 procent, inventarier och husgeråd med 0,2 procent samt diverseposten med 0,7 procent.

Av dessa uppgifter framgår omedelbart att den inträffade prisstegringen väsentligen varit av sådan karaktär, att den skulle ha inträffat även om vi hade haft prisreglering. En sådan reglering skulle givetvis inte ha kunnat hindra prisstegringen på spritdrycker, den skulle inte ha inneburit någon förändring i fråga om bostadsposten och den skulle inte heller, i varje fall icke till någon större del, ha kunnat förebygga prisstegringen på importerade bränslen. De framtida återverkningarna på prinsnivån av taxehöjningar vid de statliga affärsverken samt av ny indirekt beskattning kan givetvis inte heller elimineras av någon priskontroll.

Jag vill vidare erinra om att prishöjningar i huvudsak inträffade under perioden oktober 1956—januari 1957. Mellan januari och februari stannade höjningen av konsumentpriserna vid mindre än ett par tiondels procent, och i mars hade vi en mindre nedgång i konsumentprisindex. Samtidigt har partiprisindex sjunkit med 2 enheter mellan januari och februari och med ytterligare 3 enheter mellan februari och mars. Herr Öhmans tal om en ny prisstegringsvåg över hela konsumtionsvaruområdet svarar alltså dåligt mot den faktiska prisutvecklingen.

Härmed har jag inte velat göra gällan-

Ang. införande av prisstopp för konsumtionsvaror m. m.

de att det inte alls förekommit sådana prisstegringar, vilkas lämplighet eller ofrånkomlighet skulle kunna ifrågasättas ur samhällsekonomiska synpunkter. Under alla omständigheter föreligger behov av en aktiv prisövervakning. Med avseende på den av interpellanten ställda frågan, om tiden nu vore mogen för att sätta allmänna prisregleringslagen i kraft, vill jag i detta sammanhang endast hänvisa till de villkor som skall vara uppfyllda för att denna lag skall kunna sättas i kraft, om man bortser från det fall att landet indrages i krig eller att riket befinner sig i krigsfara. Enligt lagens bestämmelser skall faran för prisstegring vara betydande, den befarade prisstegringen skall vara allvarlig och densamma skall avse det allmänna prisläget inom riket, alltså inte endast någon eller några enskilda varor eller varugrupper. Det framgår av vad jag tidigare anfört att dessa villkor för närvarande inte är uppfyllda.

En annan sak är att man givetvis måste hålla en viss beredskap för att snabbt kunna vidtaga erforderliga åtgärder, om den »prisstegringsvåg», som hittills huvudsakligen existerar i herr Öhmans fantasi, skulle bli verklighet. Åtgärder i detta syfte vidtogs inom handelsdepartementet i höstas, då suezkrisen ledde till kraftiga stegringar på de internationella råvaru- och fraktmarknaderna. Även inom pris- och kartellnämnden har förberedelser vidtagits för att nämnden vid behov snabbt skall kunna gripa sig an med de prisreglerande uppgifter, som regeringen i en sådan situation kan komma att uppdraga åt nämnden.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet för svaret på min interpellation, men jag måste samtidigt tillägga, att jag är ganska förvånad över åtskilligt i detta svar. Statsrådet erkänner att konsumentpriserna har stigit med över 3 procent under loppet av fem månader, och han konstaterar riktigt att detta måste betecknas som en betydande prisstegring. Men i nästa andedrag förnekas att

en ny prisstegringsvåg har inletts, vilket jag hävdade i min interpellation. Jag vet inte, hur höga prisstegringarna skall vara, innan handelsministern vill karakterisera dem som inledning till en prisstegringsvåg. Det vore av värde, om han själv ville närmare precisera sin ståndpunkt på detta område.

Nu hävdar statsrådet att prisstegringsvågen endast existerar i min fantasi. Hur skulle det vara, om statsrådet frågade husmödrarna i arbetarhemmen eller fackföreningsfolket, som under de senaste månaderna vid en mängd möten hemställt till regeringen att vidtaga åtgärder mot de ständiga prisstegringarna? De vet att det nästan dagligen förekommer höjda priser på än den ena, än den andra konsumtionsvaran. De vet att prisstegringarna inte är någon fantasiprodukt utan en högst kännbar och beklaglig verklighet. Det är inte *min* fantasi som skenat i väg, men jag undrar hur det är med statsrådets, när han söker förneka fakta i en sak som varje människa i detta land praktiskt taget dagligen tvingas att konstatera.

De nya prisstegringarna, som inte tenderar att avta utan snarare att öka, inger så mycket större bekymmer i arbetarhemmen, som löntagarna bundits för två år framåt vid avtal som inte ger mer än i genomsnitt 2 procent i löneförhöjning. Jag vill erinra om att enbart under den tid då avtalsförhandlingarna i huvudsak pågick — från november i fjol till januari i år — steg konsumentpriserna med inte mindre än 3,6 procent. Det är väl alldeles klart, att om inte statsmakterna vidtar åtgärder för att stoppa denna utveckling på pris- och löneområdet, får stora delar av landets löntagare sänkt standard mitt under den enastående högkonjunktur som vi för närvarande har. Vinsterna av denna politik hopar sig i allt större mängder hos kapitalisterna. Den bruttovinst som de tog in per arbetare och år uppgick till 5 600 kronor år 1952, men den hade stigit till 7 200 kronor år 1955. Borde inte denna utveckling ge anledning åtminstone för socialdemokratiska statsråd till en grundlig omprövning av den ekonomiska politi-

Ang. införande av prisstopp för konsumtionsvaror m. m.

ken? Så tycker jag, och så tror jag också att de flesta av de löntagare, som vanligen ger socialdemokratien sina röster vid valen, börjar tycka.

Det är ju inte bara bland löntagarna som olusten över den nuvarande ekonomiska politiken sprider sig. I det andra regeringspartiets främsta tidning, Skånska Dagbladet, kunde vi häromdagen läsa följande, som jag ber att få citera: »Sockerpriset har stigit. Livsmedelsbutikerna i Stockholm har höjt priserna på pilsner, mjölk och ost... Man befärdar att detaljhandeln även på andra håll kommer att följa Stockholms exempel... Det finns över huvud en stor risk för att handelsmarginalerna ökar igen... Telefonavgifterna skall höjas och likaså portot» — sedan detta skrevs har ju dessa höjningar beslutats. »Genom energiskatten kommer eltaxor, bränsletillägg och bensinpriser att höjas. Buss- och spårvägsavgifter kommer med största sannolikhet att stiga... I höst följer en hyresstegring i statsbelånade hus till följd av omläggningen av bostadsstödet... Det kommer att svida för hyresgäster och egnahemsägare.»

Så långt Skånska Dagbladet. Jag tycker att detta är en i allt väsentligt riktig karakteristik av situationen och perspektivet. Men handelsministern vill kanske också avvisa denna skildring i koalitionspartiets huvudorgan som en fantasiprodukt!

Regeringen avvisar nu genom handelsministern tanken på att sätta allmänna prisregleringslagen i kraft. Motiveringen är, såsom kammarens ledamöter hörde, att faran för prisstegring inte är allvarlig och betydande. Ja, vad regeringen inlägger i orden allvarlig och betydande prisstegring kan jag inte bedöma. Men enligt min mening är läget nu sådant, att fullt tillräckliga skäl föreligger för att införa prisstopp.

Men det är väl ändå så, att det verkliga skälet för regeringens hållning i prisfrågorna är det, att staten ofta går i spetsen när det gäller prishöjningar. Den föreslagna energiskatten, som om någon vecka kommer på kammarens bord, de planerade taxehöjningarna, räntehöj-

ningarna, raserandet av den sociala linjen i fråga om bostadsbyggandet och mycket annat är väl om något klara belägg för att regeringen eftersträvar höjda levnadskostnader och därmed minskad konsumtion för folkmajoriteten. Resultatet av en sådan politik kan inte bli bevarat penningvärde, utan motsatsen. Det är enligt mitt sätt att se en olycklig politik, som regeringen för på detta viktiga område.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Det framgick klart av mitt interpellationssvar att jag inte vill bestrida att en ganska avsevärd prisstegring har ägt rum. Men man kan inte, herr Öhman, ta den omständigheten till utgångspunkt för krav på prisregleringens återinförande.

Av mitt svar, som herr Öhman har haft tillfälle att studera ganska länge, framgick det också att av den sammanlagda prisstegring på 3 procent, som inträffat sedan oktober 1956, hänförde sig 1,1 procent till spriten, 0,7 procent till bostad, bränsle och lyse och 0,3 procent till livsmedel. I intet av dessa fall skulle man genom prisreglering ha kunnat undvika prishöjningar. Om herr Öhman hade velat diskutera den allmänna ekonomiska politiken eller velat framföra invändningar mot dessa prisstegringar i höstas, hade det varit en sak för sig, men den har ingenting med frågan om priskontroll eller prisreglering att göra, och det är det jag har velat framhålla här, herr Öhman.

Sedan råkar herr Öhman ha en smula otur. Mitt svar på hans interpellation kommer vid en tidpunkt, då priserna på många områden, som väl är, på nytt är på väg nedåt. I detta ögonblick kan man alltså sannerligen inte tala om en ny prisstegringsvåg.

Beträffande Skånska Dagbladet, som herr Öhman betecknade såsom det förnämsta språkröret för det andra regeringspartiet, vill jag säga att även den tidningen ibland kan råka vara sent ute. I varje fall var herr Öhman det, när han nu citerade tidningen och bland an-

Ang. införande av prisstopp för konsumtionsvaror m. m.

nat nämnde höjningen av sockerpriset. Det tillkännagavs härom dagen i pressen, att sockerpriset skulle sänkas med 2 öre, och det får vi väl hoppas att Sveriges konsumenter får glädje av.

Jag tycker det är betecknande att bakom herr Öhmans interpellation nog döljer sig andra ting än bara omtanken om konsumenterna. Det finns, herr Öhman, tillfälle att här i riksdagen föra en allmän diskussion kring den ekonomiska politiken, och därvidlag kan man ha delade meningar, men på de punkter, där prishöjningarna är en direkt följd av på olika områden vidtagna åtgärder, borde också herr Öhman inse att en prisreglering inte kan ge någon motefekt.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Jag har verkligen i min kommentar till statsrådets svar sökt ställa det hela i samband med den allmänna ekonomiska politik, som regeringen har bedrivit och fortfarande bedriver. Om regeringen och statsmakterna går i spetsen när det gäller prishöjningar, då har statsrådet alldeles uppenbart rätt i att man inte kan hindra dem genom en prisreglering. Men jag utgick från den förutsättningen, att regeringen verkligen vill hålla prisnivån här i landet nere och att statsmakterna då inte går i spetsen med skattepolitiska åtgärder, taxehöjningar och annat, när det gäller att höja den allmänna konsumtionsprisnivån i landet. Det är alltså klart att vad som här måste skjutas i förgrunden är regeringens allmänna ekonomiska politik.

Jag betvivlar inte alls att det är statsrådets och handelsdepartementets uppfattning, att prisnivån nu är på väg nedåt, men jag är ganska övertygad om att ingen enda konsument här i landet ännu har märkt de tendenser i den riktningen, som handelsministern nu framhäver.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Jag är herr Öhman tacksam för att han nu erkänner att man

inte genom en prisreglering kommer till rätta med de prisstegringar, som i huvudsak ligger bakom den prisstegringsvåg han talar om i sin interpellation. Det är det som är innebörden av mitt svar, och på den punkten tycks jag i varje fall ha uppnått det resultatet, att jag övertygat herr Öhman.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 175, angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1957/58, m. m., hänvisades propositionen, såvitt angick dels de tre författningsförslagen, dels ock det procenttal av grundbeloppet, varmed statlig inkomstskatt för vissa skattskyldiga föreslagits skola ingå i preliminär skatt, till bevillningsutskottet samt i övrigt till statsutskottet.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 92—94 samt allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 28 och 29.

Anmälades och bordlades av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjorda anmälningar, att till utskottet inkommit

dels från fullmäktige i riksbanken tre framställningar angående

1) bemyndigande för fullmäktige att för ombyggnads- och ändringsarbeten i riksbankens fastighet i Nyköping taga i anspråk av riksbankens medel ett belopp av förslagsvis 540 000 kronor;

2) vissa ändringar i bankreglementet; samt

3) vissa ändringar i personalförteckningen för riksbanken m. m., därest riksdagen godkänner av Kungl. Maj:t i proposition nr 142 framlagt förslag om överflyttning av valutaärendena till riksbanken;

dels från fullmäktige i riksgäldskontoret framställning med förslag till änd-

ringar i reglementet för riksgäldskontoret;

dels ock från delegerade för riksdagens verk två framställningar angående

1) tillämpning av statens löneförordning vid riksdagens verk m. m., därest riksdagen bifaller vad Kungl. Maj:t föreslagit i proposition nr 173;

2) ändrade tjänste- och personalförteckningar för ombudsmännens expeditioner m. m.

—
Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppskov med beslut över vilande förslag till ändrad lydelse av 22 § 2 mom. och 49 § 2 mom. regeringsformen samt 1 § 2 mom., 38 § 2 mom., 45 §, 55 § 1 mom. samt 58 och 63 §§ riksdagsordningen ävensom i ämnet väckt motion;

nr 8, med uppgift å vilande förslag till ändrad lydelse av 50 och 54 §§, 55 § 1 mom. samt 58 § riksdagsordningen;

nr 9, med förslag till ändrad lydelse av 7 § riksdagsstadgan;

nr 10, med uppgift å vilande förslag till ändrad lydelse av 24 § riksdagsordningen;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen om val till riksdagen m. m.;

nr 12, med uppgift å vilande förslag till ändrad lydelse av 6 § 1 och 4 mom. riksdagsordningen och till ändrad lydelse av 1 kap. 1 § andra stycket tryckfrihetsförordningen;

nr 13, med uppgift å vilande förslag till ändrad lydelse av 96 och 99—101 §§ regeringsformen; samt

nr 14, angående granskning av de i statsrådet förda protokoll;

sammansatta konstitutions- och första lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av väckta motioner om en förutsättningslös utredning angående resningsinstitutet m. m.;

statsutskottets utlåtanden:

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) m. m., såvitt propositionen hänvisats till statsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1957/58 till valutakontoret och till bidrag till skattetyngda kommuner, m. m., jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för förfarandet vid tillsättning av vissa lärartjänster m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 41, i anledning av väckta motioner angående ändring i skatteskalorna för statlig inkomstskatt;

nr 42, i anledning av väckta motioner om viss utredning angående jordbrukets kapitalförsörjning; samt

nr 43, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående ekonomiska villkor för rusdrycksutskänkingen, m. m., dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521), m. m., dels ock i dessa ämnen väckta motioner;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 6 juni 1952 (nr 334) om höjning av vissa underhållsbidrag;

nr 26, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 18 juni 1954 (nr 444) om personundersökning i brottmål, dels ock väckt motion angående en årlig redogörelse för nådeinstitutets handhavande; samt

nr 27, i anledning av väckta motioner om vidgad rätt att i brottmål fullfölja talan till högsta domstolen m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av väckt motion angående visst förtydligande av semesterlagen;

nr 24, i anledning av väckta motioner angående lagstiftning om ökad insyn och verklig medbestämmanderätt för de anställda i företagen;

nr 25, i anledning av väckta motioner om skydd för arbetstagare mot obefogade uppsägningar; samt

nr 29, i anledning av väckta motioner om lagändring i syfte att bidra till en vederhäftig konsumentupplysning m. m.; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag till Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut: Avlöningar och Omkostnader; samt

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag till Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag jämte i ämnet väckta motioner.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 527, av herr *Osvald*,

nr 528, av herr *Sveningsson* m. fl., och

nr 529, av herr *Sveningsson* m. fl.,

alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag rörande beredskapslagring av olja.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.22.

In fidem

G. H. Berggren

Onsdagen den 8 maj förmiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Justerades protokollet för den 2 innevarande månad.

Om rätt att använda biologiskt material för botande av sjukdom

Jämlikt § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Edström* till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet framställt en så lydande fråga: »Är herr statsrådet i tillfälle att meddela, när förslag är att förvänta till riksdagen i anledning av medicinalstyrelsens förslag till lag om rätt för läkare att anskaffa och för botande av sjukdom använda biologiskt material?»

Herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet **HEDLUND**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr *Edströms* berörda fråga, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Ledamoten av denna kammare, herr *Edström*, har frågat justitieministern om han är i tillfälle att meddela när förslag är att förvänta till riksdagen i anledning av medicinalstyrelsens förslag till lag om rätt för läkare att anskaffa och för botande av sjukdom använda biologiskt material. Då det framställda spørsmålet främst berör inrikesdepartementet torde jag efter överenskommelse med justitieministern få besvara frågan.

Den 13 mars i år överlämnade medicinalstyrelsen till Kungl. Maj:t en inom styrelsen verkställd utredning angående transplantation jämte förslag till lag i ämnet. Medicinalstyrelsens utredning och lagförslag har därefter i vanlig ordning utsänts på remiss till olika myndigheter och organisationer, och remisstiden utgår den 1 augusti 1957. Sedan remisstiden utgått, kommer förslaget att uppta-

gas till närmare övervägande inom inrikesdepartementet. Uppenbarligen kan en eventuell proposition i ämnet dock icke föreläggas riksdagen förrän tidigast våren 1958.

Herr **EDSTRÖM** (fp):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få framföra mitt tack för det erhållna svaret. Orsaken till att jag ställt min fråga är den, att det framför allt inom intresserade läkarkretsar under den senaste tiden förelegat uttalad önskan, att vi även i vårt land måtte erhålla en lag om homolog transplantation, innehållande medgivande att tillvarataga biologiskt material för botande av sjukdom och helande av skada. Denna önskan grundar sig på trängande behov av sådant material vid flera olika sjukdomar och skadetillstånd.

Läkekonsten har på detta område under senare tid gått starkt framåt, många tidigare hopplösa fall kan nu räddas till liv eller från invaliditet tack vare dessa transplantationer. Jag kan som exempel nämna hornhinnetransplantation för att återge syn, som professor *Sven Larsson* i Lund nyligen visade exempel på i television. Injektioner av linsinnehåll är en ännu senare operationsmöjlighet, som gör att man vid vissa former av starr även kan rädda synen. Båda dessa operationer är mycket viktiga för att förhindra invaliditet. Vi har s. k. Carreltransplanteringar, d. v. s. transplantation av kärlsegment, vid medfödda hjärtfel och förträngningar av stora kroppspulsådern, ben- och brosktransplantation vid invalidiserande ledsjukdomar och efter tumöroperationer samt transplantationer av hud vid svåra brännskador — oftast direkt livsräddande operationer, utan vilka livet eljest icke kunnat räddas.

På sjukhusen i Sverige har sedan åt-

Om rätt att använda biologiskt material för botande av sjukdom

skilliga år förekommit tillvaratagande av biologiskt material från avlidna eller från levande människor, vilka på grund av skilda skäl kunnat lämna sådant. Omfattningen av denna verksamhet har emellertid varit otillräcklig för en målsättning, som går ut på, att alla sjuka med behov av transplantationer skulle kunna erhålla erforderlig hjälp. Det är därför i vårt land liksom i flera andra länder ett framträdande intresse att möjligheterna vidgas för ett tillvaratagande av biologiskt material från avlidna.

Det är givet, att det kan finnas människor, som anser, att den här frågan strider mot deras religiösa eller etiska uppfattning. Den allmänt humanitära synpunkten, att genom uttagning av biologiskt material från avlidna hjälp kan lämnas till botande av levande människors sjukdomar och defekter, mången gång rädda dem till livet, måste dock anses vara avgörande för framläggande av förslag om författningsbestämmelser i ämnet även i vårt land såsom skett t. ex. i Storbritannien, Frankrike och Tjeckoslovakiet.

Frankrike var det första land, som införde bestämmelser härom. Det skedde 1947 — framför allt tack vare den store vetenskapsmannen och Nobelpristagaren Carrels verksamhet; efter honom kallas transplantation av kärlsegment ofta Carrel-operation. Sedan kom Storbritannien 1952 med sin The corneal grafting act, som väckte stor uppmärksamhet och visat sig vara av stor betydelse för att rädda synen på hundratals blinda.

Vad som gör ämnet nu så aktuellt är, att dessa operationer för varje månad vinner i frekvens och betydelse — nya fält tillkommer ständigt — och att allt fler människor tack vare denna teknik kan räddas till liv eller arbetsförmåga, t. ex. från blindhet.

Senast har denna fråga blivit föremål för behandling vid Nordiska rådets session i Helsingfors i februari månad detta år och rådets socialpolitiska utskott har därvid gjort följande uttalande: »Utskottet vill starkt understryka betydelsen av den viktiga medicinska verksamhet, som homolog transplantation utgör, och vill

därför uttrycka önskvärdheten av att man i de olika länderna stöder den verksamhet som transplantation innebär genom att vidtaga de åtgärder, som vid varje tidpunkt kan anses erforderliga för att säkra tillgången på nödvändigt biologiskt material. Det är enligt utskottets mening angeläget att regeringarna inom varje land för sig med uppmärksamhet följer denna fråga.»

Det är nu tre månader sedan dess och två månader sedan medicinalstyrelsen slutligt framlade sin mycket grundliga och omfattande utredning i ärendet, som även innefattade förslag till lagtext. Jag hade haft den djärva förhoppningen, att det i Sverige inte skulle ta längre tid att få fram sådant förslag på riksdagens bord än det tog att få fram motsvarande förslag till engelska parlamentet. Det tog där nämligen totalt, inberäknat den förberedande behandlingen inom medicinalstyrelsen, fem månader.

Jag ber ännu en gång att få tacka för svaret och uttrycker förhoppningen, att lagförslaget kommer på riksdagens bord så snart det är möjligt.

Herr statsrådet HEDLUND:

Herr talman! Jag är överens med herr Edström om att detta är en synnerligen viktig fråga, och jag beklagar att vi inte har kunnat ta ställning till den tidigare. Som jag nämnde, kom medicinalstyrelsens förslag först i mars månad, och sådana här förslag skall som bekant remissbehandlas. Jag vill emellertid ta tillfället i akt och säga — naturligtvis utan att på något sätt föregripa den kommande behandlingen — att jag är positivt inställd till denna angelägenhet.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogos och lades till handlingarna bankoutskottets jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjorda anmälningar:

A. att till utskottet från fullmäktige i riksbanken inkommit tre framställningar angående

1) bemyndigande för fullmäktige att för ombyggnads- och ändringsarbeten i

Anslag till konsumentvaruforskning och konsumentupplysning

riksbankens fastighet i Nyköping taga i anspråk av riksbankens medel ett belopp av förslagsvis 540 000 kronor;

2) vissa ändringar i bankoreglementet; och

3) vissa ändringar i personalförteckningen för riksbanken m. m., därest riksdagen godkänner av Kungl. Maj:t i proposition nr 142 framlagt förslag om överflyttning av valutaärendena till riksbanken;

B. att till utskottet från fullmäktige i riksgäldskontoret inkommit framställning med förslag till ändringar i reglementet för riksgäldskontoret;

C. att till utskottet från delegerade för riksdagens verk inkommit två framställningar angående

1) tillämpning av statens löneförordning vid riksdagens verk m. m., därest riksdagen bifaller vad Kungl. Maj:t föreslagit i proposition nr 173; samt

2) ändrade tjänste- och personalförteckningar för ombudsmännens expeditioner m. m.

Föredrogos nedannämnda motioner:

nr 527, av herr *Osvald*,

nr 528, av herr *Sveningsson* m. fl.,
och

nr 529, av herr *Sveningsson* m. fl.

Motionerna hänvisades, i vad de kunde avse de delar av Kungl. Maj:ts proposition med förslag rörande beredskapslagring av olja, som hänvisats till bevillningsutskottet, till detta utskott samt i övrigt till behandling av lagutskott.

Föredrogos och bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtanden och memorial nr 7—14, sammansatta konstitutions- och första lagutskottets utlåtande nr 1, statsutskottets utlåtanden nr 95—97, bevillningsutskottets betänkanden nr 40—43, första lagutskottets utlåtanden nr 25—27, andra lagutskottets utlåtanden nr 23—25 och 29 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 21 och 22.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1957/58 under tionde huvudtiteln, avseende anslagen inom handelsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—39

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 40**Anslag till konsumentvaruforskning och konsumentupplysning**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 400 000 kronor.

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Hamrin-Thorell* (I: 13) och den andra inom andra kammaren av herr *Nihlfors* och fröken *Elmén* (II: 10), hemställts, att riksdagen måtte till Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 600 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 13 och II: 10, till Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 400 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herr *Ståhl*, fröken *Elmén* samt herrar *Nihlfors* och *Löfroth*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 13 och II: 10, till Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 600 000 kronor.

Anslag till konsumentvaruforskning och konsumentupplysning

Fru HAMRIN-THORELL (fp):

Herr talman! Förra året ungefär vid den här tiden diskuterade vi livligt här i riksdagen ett förslag från Kungl. Maj:t om att inrätta ett statligt konsumentråd och att omorganisera Hemmens forskningsinstitut till stats institut för konsumentfrågor. Det ansågs ju allmänt att behovet av konsumentupplysning och konsumentvaruforskning var mycket trängande och att denna verksamhet nu borde sättas i gång så snabbt som möjligt.

Riksdagen beviljade då de begärda anslagen. Inte minst från regeringens sida — då representerad av statsrådet Lindström — framhölls starkt, att vi måste starta dessa nya statliga institutioner och arbeta på allvar efter de riktlinjer, som hon därvid drog upp. Jag vill minnas att hon ansåg att det var ett mycket blygsamt belopp hon begärde av riksdagen för ändamålet. Statsrådet sade bland annat att hon bara lirkade en liten mager kamel genom det nålsöga som hon tyckte att hon hade framför sig. Kamelen fick inte vara för fet, ty då skulle den inte komma fram, men statsrådet skulle se till, att kamelen lade på hullet så snart som den lyckats smita igenom. Jag tycker nog att exemplet med kamelen i detta fall var mycket väl valt, ty kamelen tillhör ju de djur, som kan leva ganska länge på upplagsnäring, och det är tydligen vad den fått göra i detta fall också. I varje fall blir den inte fetare genom de anslagsäskanden som föreläggs riksdagen i år i den här frågan. Gången av ärendet är ju följande.

Den 1 januari 1957 startade det nya konsumentrådet sin verksamhet. I årets statsverksproposition är upptaget ett anslag på 400 000 kronor för nästa budgetår. För innevarande år har beviljats ett anslag på 300 000 kronor. Det kan alltså vid en hastig bedömning synas som om anslaget höjts, men så är inte fallet. Det senast nämnda beloppet gäller nämligen bara halva budgetåret. Det ligger helt enkelt till så, att anslaget har sänkts nästan innan konsumentrådet fått börja sin verksamhet. Skulle sam-

ma belopp ha beviljats båda åren — vilket man verkligen med fog skulle kunna begära för en nystartad verksamhet — skulle summan ha lytt på 600 000 kronor. Det är också denna summa som vi begärt i en motion, som behandlats under punkt 40 i statsutskottets utlåtande.

Statsrådet faller i statsverkspropositionen tillbaka på att det finns clearingmedel tillgängliga. Men detta förefaller egendomligt, när det framhålls vid förra årets riksdag att clearingmedlen inte borde komma till användning annat än som engångsbidrag och inte skulle användas i budgetutjämnande syfte för löpande utgifter, som det här är fråga om. Det finns ju en lång kö av expektanter som vill ha clearingmedel. Dessutom finns det nu mindre i kassan än förra året, då man alltså inte ansåg det vara lämpligt att utnyttja clearingmedel för detta ändamål.

I utskottsutlåtandet vill jag också sätta ett par frågetecken. Majoriteten förklarar, att det aldrig varit tal om att bevilja samma anslag som man utlovade vid starten av konsumentrådet. Detta förefaller litet svårt att förstå, om man går tillbaka till förra årets riksdagsprotokoll. Dessutom säger utskottet, att det inte är övertygat om att, »därest anslaget uppräknas i enlighet med yrkandet i motionerna, den sålunda till förfogande stående medelstildelningen skall kunna på ett ändamålsenligt sätt komma till användning under nästa budgetår». Det vore intressant att veta vad som ligger bakom detta uttalande. Det låter i mina öron som om det fattades arbetsuppgifter för konsumentrådet, vilket ändå vore högst besynnerligt i en tid, då konsumenterna ropar efter upplysning och en hel del ting behöver utforskas. Eller har man inte folk att sätta in i denna verksamhet?

Vad konsumentrådet behöver, precis som andra institutioner, än en stabil ekonomisk grund att stå på. Det kan inte vara tillfredsställande för rådet att redan innan verksamheten kommit i gång få en känsla av att det inte riktigt kan lita på de givna löften. Det borde

Anslag till säkerhetsanstalter för sjöfarten

vara rimligt att inte sänka anslaget utan behålla det vid samma belopp som för närvarande. Jag tycker att det är alldeles nödvändigt att äntligen få i gång denna viktiga konsumentvaruforskning och konsumentupplysning.

Därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den reservation som är fogad till punkt 40 i det föreliggande utskottsutlåtandet.

Herr ANDERSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Detta är ju en fråga som diskuteras varje år vid denna tid, vilket fru Hamrin-Thorell nyss påpekade. Den har förekommit sedan åtskilliga år. Det är alldeles riktigt som fru Hamrin-Thorell erinrade om att anslaget för innevarande budgetår är upptaget till 300 000 kronor och att det endast avser halva budgetåret. Vill man behålla ett oförändrat anslag skulle det alltså bli 600 000 kronor för hela budgetåret. Emellertid har statsrådet mycket riktigt påpekat att det finns medel till förfogande för detta ändamål i handels- och sjöfartsfonden. Där finns för det här syftet ungefär en miljon kronor. Då har statsrådet ansett att en höjning av anslaget med 100 000 kronor kunde vara till fyllest. Utskottet delar denna uppfattning. Det synes inte råda någon brist på penningmedel för konsumentrådets verksamhet.

Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru HAMRIN-THORELL (fp):

Jag skulle bara vilja upprepa min fråga till utskottsmajoriteten: Vad menas egentligen med att rådet inte skulle kunna använda de medel som skulle ställas till dess förfogande i händelse man höjde anslaget till 600 000 kronor? Det måste väl ligga något bakom detta påpekande i utskottsutlåtandet.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, försi på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som in-

nefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fru Hamrin-Thorell begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10 punkten 40, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 41—63

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 64

Anslag till säkerhetsanstalter för sjöfarten

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Säkerhetsanstalter för sjöfarten för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 1 700 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr Axel Andersson m. fl. (I: 128) och den andra inom andra kammaren av herr Johansson i Öckerö m. fl. (II: 145), i vilka hemställts, att riksdagen måtte till Säkerhetsanstalter för sjöfarten för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 2 500 000 kronor,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr

Axel Andersson m. fl. (I: 129) och den andra inom andra kammaren av herr *Johansson* i Öckerö m. fl. (II: 146), i vilka hemställts, att riksdagen måtte till Säkerhetsanstalter för sjöfarten för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Hedström* och *Grym* (I: 130) och den andra inom andra kammaren av herr *Wiklund* m. fl. (II: 154), i vilka hemställts, att riksdagen måtte till Säkerhetsanstalter för sjöfarten för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 2 550 000 kronor samt därvid uttala, att vid anslaget fördelning seglationsförhållandena i Bottenviken borde ägnas särskild uppmärksamhet,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Hermansson* och *Karl Andersson* (I: 296) och den andra inom andra kammaren av herr *Johansson* i Öckerö m. fl. (II: 302), i vilka hemställts, att riksdagen måtte för budgetåret 1957/58 besluta ett engångsanslag av 40 000 kronor för uppförandet av en riktad radiofyr på norra udden av Marstrandön.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten anfört bland annat:

»Oaktat att en betydligt ökad medelsanvisning i förhållande till Kungl. Maj:ts föreliggande förslag vore motiverad, särskilt med hänsyn till förhållandena på norrlandskusten, anser utskottet sig med hänsyn till nödvändigheten av att i möjligaste mån begränsa investeringsverksamheten icke berett frångå detsamma. Detta innebär, att anslagen på drift- och kapitalbudgeterna för ifrågavarande ändamål höjas med 130 000 respektive 400 000 kronor till 1 700 000 respektive 800 000 kronor. Utskottet vill tillstyrka, att Kungl. Maj:t meddelas befogenhet att fatta beslut om påbörjande av företag, även om de medel, som under nästa budgetår stå till förfogande, icke förslå att täcka hela kostnaden.

Av det anförda följer, att utskottet avstyrker motionerna I: 128 och II: 145, I: 129 och II: 146 samt I: 130 och II: 154,

Anslag till säkerhetsanstalter för sjöfarten
sistnämnda båda motioner såvitt avser medelsanvisningen.

Beträffande anslaget på kapitalbudgeten till säkerhetsanstalter för sjöfarten samt de i anledning av detta anslag väckta, under förevarande punkt behandlade motionerna I: 129 och II: 146 gör utskottet hemställan i sitt denna dag avgivna utlåtande nr 81.

Med avseende å nu förevarande anslag hemställer utskottet,

a) att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 128 och II: 145, I: 130 och II: 154, sistnämnda båda motioner såvitt avser medelsanvisningen, samt I: 296 och II: 302, till Säkerhetsanstalter för sjöfarten för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 1 700 000 kronor;

b) att motionerna I: 130 och II: 154, i vad de icke behandlats under a), icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Karl Andersson*, *Ivar Johansson*, *Sundelin*, *Pålsson*, *Jacobsson*, *Ståhl*, *Jansson* i Kalix och *Staxäng*, fröken *Elmén* samt herrar *Rubbestad*, *Nihlfors* och *Löfroth* ansett, att den del av utskottets yttrande, som började med orden »Oaktat att» och slutade med »avser medelsanvisningen», bort hava följande lydelse:

»Med hänsyn till vad utskottet i det föregående anfört och då den av Kungl. Maj:t äskade medelsanvisningen långt ifrån förslår för att tillgodose ens de av sjöfartsstyrelsen som mest angelägna betecknade behoven, vill utskottet i anledning av motionerna I: 128 och II: 145, I: 129 och II: 146 samt I: 130 och II: 154 föreslå en uppräknad av de av Kungl. Maj:t till säkerhetsanstalter för sjöfarten under drift- och kapitalbudgeterna begärda anslagen. Till följd av angelägenheten av att i nuvarande läge i möjligaste mån begränsa investeringsverksamheten finner utskottet sig böra inskränka sig till att föreslå, att anslagen på driftbudgeten och på kapitalbudgeten för

Anslag till säkerhetsanstalter för sjöfarten

ifrågavarande ändamål för budgetåret 1957/58 i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag höjas med tillhoppa 350 000 kronor till 2 850 000 kronor. Av nämnda belopp böra 1 950 000 kronor anvisas på driftbudgeten och återstoden, 900 000 kronor, på kapitalbudgeten. Den av utskottet alltså föreslagna höjningen bör ställas till sjöfartsstyrelsens förfogande för att användas för ändamål, som enligt styrelsens mening äro av hög angelägenhetsgrad. Av beloppet böra dock enligt utskottets mening 100 000 kronor användas för det i hög grad påkallade igångsättandet av en fast fyranläggning på Dittmansgrund i stället för det därstädes befintliga fyrskeppet Grundkallen. Utskottet vill tillstyrka, att Kungl. Maj:t meddelas befogenhet att fatta beslut om påbörjande av företag, även om de medel, som under nästa budgetår stå till förfogande, icke förslå att täcka hela kostnaden.»

samt att utskottet bort under a hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 128 och II: 145, I: 130 och II: 154, sistnämnda båda motioner såvitt avsåge medelsanvisningen, samt I: 296 och II: 302, till Säkerhetsanstalter för sjöfarten för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 1 950 000 kronor.

Herr PÅLSSON (bf):

Herr talman! Den punkt i det föreliggande utlåtandet som kammaren nu har att behandla gäller säkerhetsanstalter för sjöfarten. Det är sålunda ett mycket viktigt och betydelsefullt ärende som nu behandlas. Såväl departementschefen som utskottet har genom sin skrivning tydligt understrukt ärendets vikt, vilket jag för min del skall tacksamt erkänna.

Om man ser på behovet, sådant det har tagit sig uttryck i sjöfartsstyrelsens äskanden, och gör en jämförelse med departementschefens och utskottets hemställan om anslag, blir man emellertid tveksam om möjligheten att inom ramen för dessa anslag kunna tillgodose ens de mest trängande behoven. Sedan jag i utskottsavdelningen avlyssnat föredrag-

ningen i ärendet från sjöfartsstyrelsen och från ansvarigt håll inom isbrytarverksamheten har denna min tveksamhet ytterligare ökats. Detta ledde till att redan vid första avdelningens behandling av ärendet anmälde herr Ståhl i andra kammaren och jag en avvikande mening. Denna utformades vid utskottsbehandlingen till en reservation som stödes av tolv av utskottets ledamöter.

Om man ser litet på hur detta ställer sig rent penningmässigt vill jag först erinra om att anslaget för innevarande år är sammanlagt 1 970 000 kronor. Departementschefen har som jag nyss nämnde understrukt vikten av att här görs vad som är möjligt för att öka tryggheten och snabbheten inom sjötransportväsendet. Ett effektivt och tillförlitligt system av säkerhetsanordningar, säger departementschefen, är mycket angeläget, i synnerhet om man beaktar den snabba tekniska utveckling som ägt rum på sjöfartens område. Efter att ha anfört detta och liknande ting föreslår departementschefen att anslaget skall höjas med 530 000 kronor till 2 500 000 kronor. Av nämnda belopp skall enligt propositionens förslag 1 700 000 kronor anvisas på driftbudgeten och återstoden, 800 000 kronor, på kapitalbudgeten.

Departementschefen konstaterade vidare att trots höjningen räcker inte dessa pengar till för att uppföra någon av föreslagna fyranläggningar eller för att anskaffa ett nytt lotsdistriktsfartyg och ytterligare ett arbetsfartyg, vilka han anser måste anstå tills vidare.

Låt mig sedan gå över till utskottets förslag. Utskottsmajoriteten följer helt Kungl. Maj:ts förslag men understryker eu del saker som det är värt att ta fasta på: »Utskottet vill erinra om att sjöfartsstyrelsen i sina anslagsäskanden för nästa budgetår understrukt vikten av att en utbyggnad av säkerhetsanordningarna i de nordliga farvattnen, där eftersläpningen är störst, kommer till stånd.» Jag vill erinra om att utskottet vid sin behandling av motsvarande anslag föregående år framhöll angelägenheten av dessa åtgärder. Utskottet slutar med att säga, att det ankommer på sjöfartssty-

Anslag till säkerhetsanstalter för sjöfarten

relsen att disponera anslaget, och tror sig ha anledning utgå ifrån »att behovet av en förbättring av säkerhetsanstalterna utefter norrlandskusten blir inom ramen för tillgängliga medel i möjligaste mån tillgodosett utan särskild åtgärd från riksdagens sida».

Det är den slutsatsen som vi reserverar inte har känt oss riktigt till freds med. Det är klart att vi lika väl som utskottsmajoriteten är medvetna om att man måste anlägga restriktiva synpunkter på alla anslag, men vi ställer oss den frågan, om det är riktigt att anlägga en så sträng restriktivitet, som här har ifrågasatts. Vi tycker detta inte bara därför att det här gäller ett väsentligt trafikmedel, utan framför allt därför att det här gäller människoliv. Jag undrar om man verkligen i sådant fall med gott samvete kan anlägga alltför snäva synpunkter på möjligheten av en upprustning.

Jag skall inte vid detta tillfälle mera i detalj redovisa våra synpunkter. Jag hoppas var och en av kammarens ledamöter förstår det allvar som ligger bakom, och jag vill erinra om att både departementschef och utskott har poängterat detta allvar. Vi reserverar vill emellertid poängtera det något hårdare genom att föreslå en höjning av dessa anslag från 2 500 000 kronor till 2 850 000, alltså en höjning med 350 000 kronor.

I detta sammanhang kan det vara värt att erinra om att sjöfartsstyrelsens äskanden belöpte sig till 5 004 000 kronor. Då sjöfartsstyrelsens och isbrytarverksamhetens representanter hade sin fördragning på avdelningen, bibringades jag den uppfattningen att deras äskanden inte var tilltagna oskäligt högt, utan utgjorde nått och jämnt vad som ur säkerhetssynpunkt bedömdes som det oundgängligen angelägna för deras del, om de skulle komma någon vart med förbättringarna. Det framhölls hurusom fryskeppen är gamla och nedslitna och drar ett onormalt underhåll. Det framhölls också hur speciellt fryskeppet Grundkallen i Bottenhavet är i behov av att ersättas med en fast fyranläggning

på Dittmansgrund. Vidare framgick att sjömättningsverksamheten på grund av brist på medel fick lov att inskränkas i mycket hög grad, så att den lämpliga säsongen härför inte kunde helt utnyttjas.

Det är på grund av dessa synpunkter vi reserverar, sammanlagt tolv stycken med herr Karl Andersson som första namn, tillåter oss föreslå en ökning med 350 000 kronor, av vilka vi i första hand har siktat på att 250 000 kronor skulle disponeras av sjöfartsstyrelsen. Reserveranternas tänker sig att en utökning av sjömättningsverksamheten därigenom skulle möjliggöras och att i andra hand 100 000 kronor skulle avsättas för ett påbörjande av det i hög grad angelägna arbetet med en fast fyranläggning på Dittmansgrund.

Kammarens ledamöter finner måhända 100 000 kronor ganska obetydliga i det sammanhanget, men därigenom kunde ändå en början ske, och riksdagen skulle genom ett bifall till reservationen ha markerat sin önskan och sin bestämda vilja om en förbättring av sjöfartsförhållandena, speciellt efter norrlandskusten, längs vilken också utskottsmajoriteten har erkänt att eftersläpningen är störst och säkerhetsmarginalen sålunda minst.

Jag kommer framdeles vid statsutskottets utlåtande nr 81 att yrka bifall till den reservation som där finnes; jag nämner det i förbifarten.

Nu skall jag inte förlänga mitt debattinlägg ytterligare, utan jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som avgivits av herr Karl Andersson m. fl.

Herr GRYM (s):

Herr talman! På denna punkt har vi, några norrlänningar, väckt motioner i båda kamrarna. Vi har föreslagit att riksdagen anvisar ett reservationsanslag av 2 550 000 kronor i stället för av Kungl. Maj:t äskade 1 700 000. Vi har vidare föreslagit att riksdagen uttalar att vid anslagsfördelningen seglationsförhållandena

Anslag till säkerhetsanstalter för sjöfarten

i Bottenviken bör ägnas särskild uppmärksamhet. Enligt vårt förmenande har vi haft mycket starka skäl att föreslå en höjning av anslaget. Vi har ansett det erforderligt, rent av nödvändigt, med hänsyn till möjligheterna att någorlunda tillfredsställande kunna trygga en önskad sjöfart, framför allt i Bottenviken.

För dem som är någorlunda insatta i de frågor, som vi nu behandlar, är det väl känt, att de nordligaste farvattnen är eftersatta på ett sätt, som varken av ekonomiska skäl eller säkerhetsskäl knappast kan försvaras. Sjöfartsstyrelsen vitsordar att en betydande eftersläpning finns i norr. Denna mening understrykes ytterligare av chefen för marinen, som framhåller vikten av att utbyggnaden av säkerhetsanstalterna i första hand bör avse just de nordliga, hittills eftersatta farvattnen.

Jag konstaterar med tillfredsställelse att utskottet är av samma mening som sjöfartsstyrelsen, nämligen att en utbyggnad av säkerhetsanordningarna i de nordliga farvattnen, där eftersläpningen är störst, kommer till stånd.

Vad anslaget storlek beträffar har utskottet följt Kungl. Maj:t till alla delar. Själva ordalydelsen i motiveringen till detta utskottets ställningstagande är den numera vanliga, och jag skulle vilja tillägga tämligen utslitna frasen: »med hänsyn till nödvändigheten av att i möjligaste mån begränsa investeringsverksamheten». Jag vill givetvis inte påstå att det helt saknas fog för detta uttalande från utskottet. Det är en sida av saken. Men å andra sidan synes det mig att den av oss motionärer föreslagna höjningen av anslaget är väl motiverad ur statsfinansiella synpunkter, då förbättrade säkerhetsanordningar — för att nu inte tala om förbättrad isbrytarberedskap — kan betydligt förlänga seglationssäsongen, och att en förlängd seglation medför i sin tur ökad sysselsättning för olika grupper av arbetare är en självklar sak.

I Norrbottens kustland är sysselsättningsvårigheterna mycket besvärande just på grund av inställd seglation. Man är tvungen att ofta anordna beredskaps-

arbeten med allmänna medel, och det blir inte billigt för vare sig staten eller någon annan.

En annan sak, som vi inte heller bör glömma bort i detta sammanhang, är att om Norrbottens industri, såväl den statliga som den privata, skall kunna hävda sig i konkurrensen med andra företag, som ur klimatologisk synpunkt har bättre lägen, måste all kraft sättas in för att eliminera svårigheterna. Från företagarhåll har starkt framhållits betydelsen av att seglationssäsongen i norr blir så lång som möjligt med hänsyn till att varje vecka betyder så mycket för företagets sysselsättning och ekonomi i den mån dessa förhållanden har samband med sjöfarten.

Jag skall inte gå in på alla de svårigheter för sjötrafiken, som uppstod hösten 1955 på grund av en överraskande hastig och svår isläggning i bl. a. Bottenviken och Bottenhavet. Jag vill endast återge länsstyrelsens i Norrbottens län uppgifter om vilka kostnader det norrländska näringslivet fått vidkännas, då gods i avsedd omfattning icke kunnat utskickas från länet ifrågavarande höst. Länsstyrelsen skriver bl. a. att infruset gods utgjordes av 5 451 standards sågade trävaror, 16 400 ton massa, 1 000 ton papper och 11 000 ton järn. Länsstyrelsen beräknar det sammanlagda värdet av godset till 22 200 000 kronor. Länsstyrelsen har vidare beräknat att i merfrakter samt i ränte- och lagringskostnader för angivna gods näringslivet åsamkats merutgifter på 1 127 000 kronor.

De åberopade siffrorna belyser utomordentligt väl de stora ekonomiska sammanhang i vilka säkerhetsanstalterna och helt naturligt isbrytarberedskapen måste betraktas.

Som jag redan nämnt har statsutskottet avstyrkt våra motioner såväl när det gäller medelsanvisningen som i övrigt. Ingen skall tro att jag är tillfredsställd med reservationen på denna punkt, men den är dock något mer tilltalande än utskottets utlåtande. Jag kommer därför, herr talman, att ge min röst åt reservationen, till vilken jag yrkar bifall.

Anslag till säkerhetsanstalter för sjöfarten

Herr ANDERSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Såsom de båda föregående talarna erinrat om har departementschefen till säkerhetsanstalter för sjöfarten föreslagit sammanlagt 2,5 miljoner kronor, därav under förevarande punkt 1 700 000 kronor, samt på kapitalbudgeten 800 000 kronor. Det innebär en höjning från innevarande budgetår med 530 000 kronor. Sjöfartsstyrelsen har i sina petita äskat ungefär det dubbla beloppet, eller sammanlagt 5 004 000 kronor.

Det råder väl ingen tvekan om önskvärdheten av en betydligt större medelsanvisning för detta ändamål än vad Kungl. Maj:t föreslagit. Departementschefen har starkt understrukt att det är ett samhällsintresse av stor vikt att säkerhetsanstalterna för sjöfarten underhålls och utbygges i sådan omfattning att transporterna till sjöss vid våra kuster kan fortgå med all möjlig trygghet och snabbhet. Ett effektivt och tillförlitligt system av säkerhetsanordningar framstår som än mer angeläget, då man beaktar den snabba tekniska utveckling, som äger rum på sjöfartens område och som innebär övergång till allt större, snabbare och mera djupgående fartyg. Det är därför önskvärt, framhåller departementschefen, att sjöfartsverket — så långt de ekonomiska möjligheterna det tillåter — erhåller resurser för att tillgodose behovet av säkerhetsanstalter.

Utskottet vill gärna understryka vad departementschefen här anfört och har mot denna bakgrund också ansett sig böra tillstyrka en så pass kraftig höjning under nuvarande ekonomiska förhållanden som förslaget innebär.

En rad motionärer har emellertid yrkat på ett betydligt ökat belopp, även om ingen sträckt sig så långt som till vad sjöfartsstyrelsen äskat. Utskottet har emellertid inte i nuvarande ekonomiska läge ansett sig kunna tillstyrka ett högre belopp än vad som upptagits i propositionen. Herr Grym ansåg visserligen att denna hänvisning till det ekonomiska läget var en något sliten fras, som används i så många olika sammanhang,

men han medgav att utskottet inte saknade visst fog för sitt uttalande.

Utskottets ställningstagande är inte bara betingat av önskvärdheten att begränsa anslaget, utan i detta fall gäller det ju i hög grad tillgången på arbetskraft, material m. m. Våra möjligheter till investeringar är begränsade, och det måste här bli en avvägning mellan olika områden. Utskottet har funnit att det med hänsyn till dessa faktorer inte är möjligt att gå längre än vad Kungl. Maj:t föreslagit. Utskottet tillstyrker emellertid, att Kungl. Maj:t meddelas befogenhet att fatta beslut om påbörjande av företag, även om de medel, som under nästa budgetår står till förfogande, icke förslår att täcka hela kostnaden. Detta uttalande bör väl vara välkommet för motionärerna och reservanterna.

Angående det ifrågasatta anslaget på 40 000 kronor till radiofyr på erinra delen av Marstrandön vill jag erinra om att någon framställning därom icke gjorts hos sjöfartsstyrelsen, vilket utskottet anser bör ske innan riksdagen tar ställning till frågan.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp):

Herr talman! Sedan nu både herr Pålsson och herr Grym framfört de norrländska synpunkterna på denna fråga och så starkt understrukt den eftersläpning, som råder när det gäller de norrländska farvattnen, finns det väl egentligen inte så mycket för mig att tillägga. Jag skall därför inskränka mig till en vädjan till kammarens ledamöter att följa reservanterna.

Det måste väl ändå vara på det sättet att man inte i onödan skall utsätta människor och egendom för risker. Det måste också vara en mycket dålig affär att kanske spara ett eller annat hundratusental kronor och samtidigt riskera att värden för tiotals miljoner kronor går till spillo. Den som liksom jag har varit i tillfälle att blott för något år sedan se

Anslag till säkerhetsanstalter för sjöfarten

ett stort fartyg, värt många miljoner, brytas sönder på ett av de norrländska skären beklagar, att man inte har möjlighet att här sträcka sig längre än till att yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Egentligen har jag inte mycket att tillägga till vad utskottets talesman, herr Gustaf Andersson, anfört i frågan. Men när jag lyssnade till den siste talaren, herr Axel Andersson, blev jag en smula betänksam. Jag undrar om han inte skapade ett intryck av att åtgärderna på detta område innebär en klar försämring, jämfört med innevarande budgetår. Det är ju inte fallet.

Som här påpekats har onekligen de anslagskrav, som förts fram, mycket starka skäl bakom sig. Det är ju också av den anledningen, som jag i propositionen föreslagit en höjning av anslagen i jämförelse med föregående år med 530 000 kronor. Jag skall villigt erkänna, herr talman, att visst kan starka motiv anföras för ett längre tillmötesgående av de önskemål, som fackmyndigheten på detta område i sina petita framfört. Men trots att herr Grym känner sig rätt litet övertygad av talet om nödvändigheten att hushålla med resurserna, tvingas man ändå vid uppgörandet av budgeten för varje huvudtitel att väga mellan olika anslagsändamål. Bara på sjöfartens område har vi att räkna med ett ökat medelsbehov, utöver vad som kommer fram under denna speciella anslagspunkt. Låt mig erinra om att utbetalningarna för den i Finland under byggnad varande statsbrytaren Oden också skall äga rum under det kommande budgetåret. Den drar för nästa budgetår en kostnad av 15,6 miljoner kronor. Motsvarande belopp för innevarande budgetår var 4 miljoner kronor. Allt som allt har för detta ändamål hittills anvisats 12 miljoner kronor. Genom att detta fartyg beräknas vara iordningställt i god tid för vintersäsongen 1957—58 bör också verksamheten på detta område kunna ombesörjas på ett bättre sätt än tidigare varit fallet.

Det finns också andra områden inom tionde huvudtiteln än sjöfarten, vilka i år krävt ökade anslag. Jag vill bara erinra om det förslag, som nu också behandlas av riksdagen, om anslag till utvecklingsarbeten på atomenergiområdet. Jag vill vidare peka på behovet av en kraftig upprustning av vår beredskap för bränsleförsörjningen. Allt detta kostar pengar och gör att i och för sig angelägna önskemål på olika områden icke kan samtidigt tillgodoses.

Jag framhöll redan i ingressen till huvudtiteln följande, som jag tillåter mig återge: »Anslagen till fromma för sjöfarten och för övriga näringar har kunnat ökas i en utsträckning, som väsentligt underskrider vad som vid en isolerad bedömning framstår som önskvärd.» Det betyder naturligtvis att till ett annat år kanske möjligheten att tillgodose de önskemål, som här framförts, är större, när inte samma stora anslagskrav gör sig gällande på de områden, som i dagens läge anses böra gå före.

Herr talman! Jag har bara med det anförda velat understryka vad utskottets talesman redan framhållit, att om man icke ser isolerat på sjöfarten utan betraktar hela den verksamhet, över vilken handelsdepartementet spänner, kanske man kommer till en annan slutsats än reservanternas i detta fall har gjort.

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet uppkallades av att mitt uttalande hade gjort honom betänksam. Jag vill emellertid betona att jag inte med ett ord sagt, att det skulle ha ägt rum någon försämring sedan i fjol. Vad jag ville understryka var endast att det under årens lopp har skett en bestämd försämring och eftersläpning och att t. o. m. reservanternas förslag innebär att man lämnar efter sig ett halvgjort arbete. Så mycket mer gäller detta naturligtvis Kungl. Maj:ts förslag.

Herr ANDERSSON, KARL, (s):

Herr talman! Det är ju så att även reservanternas förslag är mycket blyg-

Anslag till säkerhetsanstalter för sjöfarten

samt i förhållande till vad sjöfartsstyrelsen äskat. Även reservanterna har sålunda fått ta stor hänsyn till den avvägning, som nu senast statsrådet Lange talade om och som vi jämt och ständigt får upprepad för oss, när det gäller att anvisa pengar.

Jag blev nog ändå litet nedstämd och betänksam, när jag hörde handelsministern yttra sig, därför att jag tyckte att undertonen i hans anförande var att sjöfartsstyrelsen nog egentligen hade fått större anslag för kommande budgetår än vad den vid en annan avvägning och vid en isolerad bedömning skulle vara berättigad till. Är det fallet, måste jag säga att då förstår jag inte, varför detta nya sjöfartsverk på det hela taget har inrättats. Varför skall man sätta till ett nytt ämbetsverk, som ändå kostar omkring 5 miljoner kronor årligen i löner och omkostnader, om det inte skall kunna uträtta någonting? Det är väl ändå en förutsättning för ämbetsverkets tillvaro att så sker.

Här har sjöfartsstyrelsen på punkt efter punkt gjort äskanden om anslag för att bedriva den verksamhet som styrelsen anser sin plikt likmätigt att göra, och på varje punkt har Kungl. Maj:t och utskottets majoritet skurit ned dessa anslag, i vissa fall till hälften och i många fall ännu mera. Jag förstår således inte, hur sjöfartsstyrelsen under sådana förhållanden skall kunna fylla sina uppgifter, och särskilt det område som vi nu är inne på — säkerhetstjänsten — får väl ändå sägas vara en synnerligen viktig angelägenhet för den svenska sjöfarten. Det är vi väl alla överens om. Här har sjöfartsstyrelsen begärt 5 miljoner kronor och utskottet har tillstyrkt 2,5 miljoner, alltså hälften. Sjöfartsstyrelsen har räknat med att kunna bygga ut fasta fyranläggningar som ersättning för de nuvarande gamla och delvis föråldrade fyrskeppen, och man hade räknat med att kunna få göra en sådan utbyggnad med en fyranläggning vart fjärde år. Då skulle man omkring 1990 endast behöva behålla tre av de yngsta och bästa fyrskeppen i tjänst, men dessa skulle

vid den tidpunkten ändå ha en ålder av över 50 år — ja, i ett fall skulle fyrskeppet redan då vara 68 år gammalt. Det är klart, att skall utbyggnaden gå i saktare tempo, skall den gå enligt utskottets förslag och Kungl. Maj:ts nu föreslagna medelstildelning, så tar den ju dubbelt så lång tid. Det innebär, att man måste bygga nya fyrskepp, och det är inte heller billiga saker. Ett fyrskepp kan inte flyta hur länge som helst. Vi måste alltså bygga nya fyrskepp under den tid, då vi inte anser oss ha råd att bygga fasta fyranläggningar. Det blir också en avvägningsfråga — vilket är billigare?

Ett fyrskepp, som har legat i sjön och stampat i 70 år, tror jag är färdigt att huggas upp, och sker inte det, så sjunker det en vacker dag. Vi borde även litet grand tänka på de människor, som skall ligga i dessa fyrskepp och tjänstgöra för sjöfartens säkerhet ute i öppet hav. Jag vet inte, om det är så många av kammarens ledamöter, som har haft tillfälle att besöka fyrar och fyrskepp, men jag har verkligen gjort det vid flera tillfällen. Jag har besökt bl. a. Holmögådd, och då — det är nu tio, tolv år sedan — var jag den förste riksdagsman, som hade stigit i land på Holmön och på Gadden. Inte ens Västernorrlands läns representanter hade varit i land där, påstod befolkningen. De hade inte sett någon riksdagsman förut — det var ett mycket underligt djur, tyckte de. På denna fyrplats, Holmögådd, som ligger oerhört ödsligt och isolerat ute i Kvarken, och där man i god sikt nätt och jämnt kan se land med blotta ögat — svenska landet på ena sidan och finska landet på den andra — bodde vid fyren tre familjer. Jag frågade firmästaren: »Hur går det egentligen att leva här ute på en sådan enslig plats? Kan ni hålla ut?» — »Ja», sade firmästaren, som var en medelålders man, »när man som jag har legat i fyrskepp i 18 år, då är man glad, att man har fast mark under fötterna, och då trivs man också på Gadden.» Man bör nog tänka på människorna, som skall ligga ute på dessa fyr-

Anslag till säkerhetsanstalter för sjöfarten

skepp och kämpa. De gör det för att säkra den svenska sjöfarten.

Det har sagts — det nämndes i utskottet, och departementschefen var inne på det — att årets anslag, som nu tillstyrkts, ingalunda innebär någon minskning jämfört med föregående års. Det är riktigt, om man nöjer sig med att jämföra med närmast föregående år. Jämfört med närmast föregående år innebär anslaget någon ökning. Förra året var anslaget 1 970 000 kronor, men under de fem föregående åren var anslaget i medeltal 2 920 000 kronor årligen, och i jämförelse därmed innebär således det nu föreslagna anslaget en minskning med 420 000 kronor. Dessutom måste man ju också ta någon hänsyn till penningvärdeförändringen och de därav följande prisskillnaderna. Även på detta område har naturligtvis inträtt automatiska kostnadsökningar. Man måste alltså slå fast att Kungl. Maj:ts förslag faktiskt innebär en minskning av anslaget i jämförelse med de fem senaste åren.

Nu är som sagt reservanterna så återhållsamma och måttfulla i sina krav, att även om riksdagen skulle biträda reservationen, kommer det ändå att dröja mycket längre tid än sjöfartsstyrelsen räknat med för att genomföra det program som styrelsen har haft som rättesnöre för sin verksamhet. Men ett bifall till reservationen skulle dock vara en liten uppmuntran och ett bevis på att styrelsens verksamhet i någon mån uppskattas. Och framför allt skulle riksdagen därigenom visa en uppskattning av sjöfarten, som har att fullgöra sitt viktiga värv i alla väder, i storm och kyla, natt och dag. Det är en oerhört viktig uppgift att trygga liv och egendom på haven och utefter våra kuster.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr statsrådet **LANGE**:

Herr talman! Jag har inte på något sätt, herr Andersson, velat dra i tvivelsmål att det finns goda motiv bakom sjöfartsstyrelsens anslagsökningen. Det

trodde jag ganska klart framgick redan av mitt tidigare anförande, och detsamma har tydligt utsagts i huvudtiteln. Vad det här gäller är ju frågan om i vilken takt de förbättringar skall kunna genomföras, som dessa anslag av engångsnatur skall möjliggöra. I och för sig skulle det vara önskvärt att man hade tagit ett större steg på vägen mot en förbättring på detta område, det kan jag ge herr Andersson i Rixö och de andra reservanterna i utskottet rätt i. Men det steget tas kanske inte lämpligen samtidigt med att kostnaderna för anskaffningen av isbrytaren medför ett ökat medelsbehov i jämförelse med fjolåret om drygt 11 miljoner kronor och samtidigt som betydande anslagsökningar måste ske på andra verksamhetsområden under tionde huvudtiteln.

Jag hoppas emellertid, såsom jag har sagt, också för människornas skull att mera betydande åtgärder till förbättringar skall kunna vidtas under kommande år. Men det är alltid en fråga om i vilken takt sådant kan genomföras. Det må vara hänt, herr Andersson, att 250 000 kronor — det belopp med vilket reservanterna vill öka det av Kungl. Maj:t föreslagna anslaget — inte ter sig som någon särskilt stor summa. Men det argumentet kan ju anföras för nästan varje önskemål om anslagsökning utöver vad som har begärts. Under sådana omständigheter tror jag nog att kammaren skulle göra klokt i att biträda utskottsmajoritetens ställningstagande.

Herr **ANDERSSON, KARL**, (s) kort genmäle:

Jag uppskattar givetvis departementschefens vackra ord om det behjärtansvärda i de olika anslagsöskandena, men jag kan inte hjälpa att jag med all möjlig aktning för de vackra orden skulle sätta större värde på goda handlingar. Om de vackra orden sålunda hade följts av handling i form av litet större tillmötesgående i fråga om anslagen, hade jag varit ännu mera tacksam mot chefen för handelsdepartementet.

Anslag till säkerhetsanstalter för sjöfarten

Statsrådet talade om nödvändigheten av att man gör avvägningar. Ja, det är klart att man måste göra sådana. Men jag skulle kunna anföra exempel just ur tionde huvudtiteln, inför vilka man kan sätta ett frågetecken. Är det t. ex. angelägnare att öka anslaget till idrottsverksamheten än att ge litet mer medel åt sådana uppgifter som sjösäkerheten? Man kan ju göra sig den frågan. Jag hade inte tänkt blanda in sådana synpunkter i resonemanget, men när man jämt och ständigt får höra det här talet om avvägningar, kan man ju också ha rätt att göra sig sådana frågor.

Herr HANSSON (fp):

Herr talman! Jag vill inte påstå att jag är särskilt väl insatt i denna fråga, men inför dagens debatt har jag med intresse tagit del av ärendet. När man nu här talar om behovet av en avvägning, så tycker jag att det är två upplysningar som borde ha kommit fram beträffande sjöfarten. Den första är den, att av den svenska exporten 95 procent går över haven, och den andra är att sjöfartsnettot uppgår till jag vill minnas ungefär 1,2 miljarder kronor per år.

Sedan vill jag tillägga, att det ju pågår en revolution inom sjöfarten som kräver ökade säkerhetsanstalter. Det är konstaterat att en eftersläpning föreligger, och när vi talar om avvägningsfrågor mot bakgrunden av de siffror, som jag här nyss anförde, förefaller det mig alldeles givet att säkerhetsanstalterna måste sättas i främsta rummet. Därvidlag befinner jag mig på samma linje som t. ex. herr Karl Andersson.

Jag kanske också bör säga att de initierade, som givit mig upplysningar, förklarar att förhållandena i Östersjön och speciellt när det gäller norrlands-hamnarna är långt ifrån tillfredsställande.

Med dessa ord, herr talman, ber även jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Herr Hansson framhöll att han delade herr Anderssons i Rixö

uppfattning, att sjöfarten och de anslag som vi nu diskuterar bör sättas i främsta rummet. Det skulle vara av stor betydelse för mig, därest jag kommer att ha något att göra med handläggningen av nästa års äskanden från sjöfartsstyrelsen, att nu få veta, huruvida herr Hansson också delar herr Anderssons i Rixö uppfattning, att det kan ifrågasättas om inte denna anslagsökning kan gå ut över anslagen till idrottens främjande. Det vore intressant om herr Hansson ville klarlägga sin angelägenhetsgradering härvidlag — det kan måhända vara till nytta för mig i min fortsatta verksamhet.

Herr HANSSON (fp):

Herr talman! Vi kommer väl till idrottens främjande om en liten stund, herr statsrådet, och då får jag kanske besvara den frågan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående vartdera momentet av utskottets i den nu ifrågavarande punkten gjorda hemställan.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de beträffande mom. a förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Karl Andersson m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Pålsson begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10 punkten 64 mom. a, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Om statsbidrag till installation av radiotelefon å mindre handelsfartyg

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Karl Andersson m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Pålsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 69;

Nej — 62.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i mom. b hemställt.

Punkten 65

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 66

Om statsbidrag till installation av radiotelefon å mindre handelsfartyg

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Rikard Svensson* m. fl. (I: 24) och den andra inom andra kammaren av herr *Johansson* i Öckerö m. fl. (II: 11), hade hemställts, att riksdagen måtte för budgetåret 1957/58 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor, att användas såsom bidrag för installation av radiotelefon å handelsfartyg under 300 ton.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten yttrat bland annat:

»Såsom av motionerna framgår har hos sjöfartsstyrelsen gjorts framställning om lämpliga åtgärder till förbättring av de rådande förhållandena beträffande de smärre handelsfartygens utrustning med radiotelefon. Utskottet har under

hand inhämtat, att i anslutning till denna framställning pågå inom styrelsen överväganden rörande utvidgad skyldighet för såväl handels- som fiskefartyg att vara utrustade med radiotelefon. Erinras må, att den undre gränsen för denna skyldighet för närvarande ligger vid 500 ton. Det synes utskottet lämpligt, att i samband med dessa överväganden även frågan om statsbidrag för radiotelefoninstallation upptages till behandling, helst som en dylik installation utgör ett led i den säkerhetstjänst till sjöss, beträffande vilken staten har huvudansvaret. Med hänsyn till det anförda har utskottet anledning förutsätta, att Kungl. Maj:t liksom sjöfartsstyrelsen ägnar den i motionerna berörda frågan särskild uppmärksamhet.

Av det anförda följer, att utskottet icke nu är berett tillstyrka, att anslag anvisas för här ifrågavarande ändamål.

Utskottet hemställer, att motionerna I: 24 och II: 11 icke må av riksdagen bifallas.»

Reservation hade anförts av, utom annan, herrar *Karl Andersson*, *Rikard Svensson*, *Staxäng* och *Löfroth*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 24 och II: 11, till Bidrag för installation av radiotelefon å mindre handelsfartyg för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

Herr SVENSSON, RIKARD, (s):

Herr talman! I denna punkt har utskottet haft att behandla två motioner, nr 11 i andra kammaren och nr 24 i denna kammare. Motionärerna har begärt, att man gerom statsbidrag skulle hjälpa den mindre sjöfarten i avseende på säkerhetsanordningarna, så att handelsfartyg under 300 ton skulle kunna i likhet med fiskebåtarna få hjälp att installera radiotelefon. Motionärerna har pekat på de fall, där man nära nog med säkerhet anser sig ha kunnat rädda människoliv, om man haft tillgång till denna säkerhetsanordning. För kommande budgetår har motionärerna be-

Anslag till viss utrustning för statlig sjöräddningsverksamhet

gärt ett reservationsanslag av 30 000 kronor till sådana bidrag.

Utskottet har vid sin behandling av frågan, såvitt jag kan förstå, varit inne på samma linje som motionärerna. Motiveringen innebär nära nog ett tillstyrkande av förslaget, men i klämmen hemställer utskottet att motionerna icke må av riksdagen bifallas.

Vi är några ledamöter av utskottet som har avgivit en reservation, då vi anser att ett bifall till motionerna skulle leda till att man redan under nästa budgetår kunde komma i gång med denna verksamhet. Enligt vår mening är den begärda summan så liten, att den inte kan ha någon betydelse ur statsfinansiell synpunkt, även om man av principiella skäl inte direkt vill förorda ett anslag. Men det lilla beloppet kan ha betydelse för den enskilda människan, kanske medverka till att avvärja en katastrof och en tragedi för enskilda. Därför har vi från reservanternas sida ansett denna fråga vara så angelägen, att vi har yrkat bifall till motionerna.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få hemställa om bifall till den av herr Karl Andersson m. fl. vid denna punkt avgivna reservationen.

Herr ANDERSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Det gäller ju här en motion om anslag med 30 000 kronor att användas till bidrag för installation av radiotelefon på handelsfartyg under 300 ton. Ur säkerhetssynpunkt är det givetvis av stor betydelse, att även de mindre fartygen utrustas med radiotelefon. Inom sjöfartsstyrelsen pågår emellertid vissa överväganden om vidgad skyldighet för de små fartygen att ha sådan utrustning. I avvaktan på ett slutförande av dessa överväganden och då utskottet föreställer sig att även frågan om statsbidrag därvid kommer att prövas, har utskottet inte kunnat tillstyrka motionerna.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Karl Andersson m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 67**Anslag till viss utrustning för statlig sjöräddningsverksamhet**

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning hade utskottet i denna punkt hemställt, att riksdagen måtte till Viss utrustning för statlig sjöräddningsverksamhet för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

Reservation hade anmälts av herr Karl Andersson, som dock ej antytt sin mening.

Herr ANDERSSON, KARL, (s):

Herr talman! Denna punkt gäller sjöräddningsverksamheten. Här har jag nöjt mig med att anteckna en blank reservation. I denna fråga har inte väckts någon motion, och jag har följaktligen inte kunnat ställa något yrkande om anslagshöjning, men jag vill ändå inte låta denna punkt passera utan att säga några ord.

Även här har handelsministern uttalat sin stora förståelse och sagt: »Mot sjöfartsstyrelsens förslag angående organisationen av den statliga sjöräddningsverksamheten har jag i princip icke något att erinra. Det torde få ankomma på styrelsen att vidtaga de åtgärder, som erfordras för planens genomförande.» Ja, planen innebär ju att sjöfartsstyrelsen med anledning av riksdagens beslut hösten 1956, då riksdagen beslöt en omorganisation av denna verksamhet, skulle överta vad man kan

Anslag till statliga farledsarbeten

kalla den inre sjöräddningen, d. v. s. sjöräddningen närmast kusten, under det att de hittillsvarande sjöräddnings-sällskapen skulle ombesörja sjöräddningen längre ut till havs.

Sjöfartsstyrelsen har emellertid ingen organisation för denna uppgift och inte heller den materiel som är erforderlig. Därför har styrelsen uppgjort en plan att under loppet av fem år organisera upp verksamheten. Planen omfattar 21 sjöräddningsbåtar för drygt 3,7 miljoner kronor, 24 radarapparater för 620 000 kronor, radiotelefoner för 65 000 kronor och raketmateriel för 125 000 kronor, eller sammanlagt 4 545 000 kronor, varav för budgetåret 1957/58 äskas 910 000 kronor. Med ett årligt anslag av 910 000 kronor skulle sjöfartsstyrelsen således inom loppet av fem år kunna organisera upp denna livräddningsverksamhet, som riksdagen har beslutat skall genomföras.

På detta svarar departementschefen att han i princip inte har någonting att invända mot planen, men han anvisar för innevarande år 50 000 kronor i anslag. Om planen skall realiseras i det tempot, betyder det att i stället för fem år kommer det att ta nittio år. Det blir således gången av denna verksamhet, som riksdagen redan har fattat principbeslut om. Jag kan inte underlåta att påpeka, hur fullständigt omöjligt det blir för sjöfartsstyrelsen att med en sådan medelstildelning kunna genomföra den verksamhet som den är ålagd enligt riksdagens beslut. Här måste därför göras en rättelse.

Att jag har måst reservera mig mot utskottets beslut och yttrande beror inte minst därpå att utskottet har nöjt sig med att säga, att utskottet ansluter sig till vad departementschefen i övrigt anfört under denna punkt. Jag kan inte på några villkor vara med om det. Jag har inte kunnat sätta mitt namn under ett uttalande att vi i likhet med departementschefen i princip godtager sjöfartsstyrelsens plan men lämnar ett anslag som inte tillnärmelsevis — inte till mer än 5—6 procent — tillgodoser det behov som föreligger. Jag menar att

man väl ändå får ha något sinne för ordens valör. Man kan inte bara tala om principer och hur bra allt är i princip, man måste också något se till realiteterna.

Jag har, herr talman, inget yrkande på denna punkt.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 63—75

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 76

Anslag till statliga farledsarbeten

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Statliga farledsarbeten för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Hermansson* och *Karl Andersson* (I: 295) och den andra inom andra kammaren av herr *Johansson* i Torp m. fl. (II: 205), hemställts, att riksdagen måtte till statliga farledsarbeten för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten anfört: »På förslag av sjöfartsstyrelsen har departementschefen räknat med oförändrad medelsanvisning för nästa budgetår. Motionsvis har emellertid yrkats, att anslaget höjes med 450 000 kronor för fördjupning av Toftö-sund.

Utskottet vill erinra om att såväl 1955 som 1956 års riksdagar avslagit motioner av samma innehåll som de nu föreliggande. Vid sin behandling av motsvarande motioner föregående år framhöll utskottet, att utskottet icke ville bestrida, att det i motionerna förordade projektet skulle bli till nytta för kusttrafiken i Bohuslän. I en tid, då allvarliga ansträngningar måste göras för att på alla områden inom samhällslivet i möjligaste mån begränsa investeringsverksamheten, kunde utskottet emeller-

tid icke finna, att ifrågavarande projekt borde ha företräde framför många viktiga arbeten, som av angivna skäl måst eftersättas.

Under hänvisning till utskottets föregående år sålunda gjorda uttalande finner utskottet sig med avstyrkande av de föreliggande motionerna böra biträda Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning.

Utskottet hemställer, att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 295 och II: 205, till Statliga farledsarbeten för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor.»

Reservation hade avgivits av herrar *Gustaf Karlsson, Karl Andersson, Jansson* i Kalix och *Staxäng*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 295 och II: 205, till Statliga farledsarbeten för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kronor.

Herr ANDERSSON, KARL, (s):

Herr talman! Det rör sig här om ett ganska blygsamt anslagsbelopp. Det är fråga om inomskärsfarleden utefter den bohuslänska kusten. Det upprättades redan 1918 ett förslag till inomskärsfarled från Marstrand till Strömstad. Det enda resultatet av detta förslag blev att i början av 1930-talet utfördes som nödhjälpsarbete ett kanalbygge, den s. k. Sotenkanalen, som blev färdig 1935. Detta var alltså det enda synliga resultatet av den år 1918 upprättade planen för denna verksamhet.

1949 beslöt riksdagen att göra en förnyad utredning om inomskärsfarleden utefter samma kuststräcka. Det hade tillkommit en hel del faktorer, som gjorde att 1918 års plan blivit föråldrad. Den räknade inte med det fartygsdjup som nu råder. I någon liten mån har väl också landhöjningen bidragit till att denna plan inte längre kan ligga till grund för fortsatta arbeten. Sedan har denna undersökning pågått år efter år, och riksdagen har beviljat ett årligt anslag av

Anslag till statliga farledsarbeten

50 000 kronor för ändamålet — det har även gällt vissa andra undersökningar, men i huvudsak har anslaget tillgodosett denna undersökning. Under tiden har inte mer än ett enda arbete utförts, och det är farleden genom Hamburgsund, som i dagarna färdigställts och som har dragit en kostnad av cirka 2 miljoner kronor. Det är det enda som hittills blivit utfört i anledning av 1949 års riksdagsbeslut.

I dagarna räknar sjöfartsstyrelsen med att styrelsen snart skall ha denna plan färdig. Därmed ligger hela farleden projekterad och klar, men då är frågan: När kan man våga påräkna att någonting skall bli gjort? Här skulle jag närmast vilja fråga handelsministern vad han själv tror om saken. När vågar man räkna med att någonting skall bli utfört med anledning av de undersökningar och planer som utförts i anledning av 1949 års riksdagsbeslut? Den lilla anslagshöjning som några motionärer från västkusten motionerat om — en höjning till 450 000 kronor — är endast ett litet försök att hålla arbetsorganisationen kvar och hålla arbetena i gång i minsta möjliga utsträckning. Det gäller ett helt fristående arbete som kan utföras oberoende av om det sedan blir någon fortsättning eller om arbetena kommer att bedrivas på helt annat håll. Det är fråga om en fristående uppmuddring av ett sund som nu inte kan befaras därför att vattendjupet är för ringa. Blir det några möjligheter att fortsätta utbyggandet av denna farled nu när sjöfartsstyrelsen kan framlägga hela sin plan? Det är en fråga som jag är mycket intresserad av att få besvarad. Jag räknar med att i varje fall nästa års riksdag måste taga ställning till denna plan, om det över huvud taget skall göras någonting alls. I annat fall har vi ju kastat ut 50 000 kronor om året under åtta års tid för en plan som kanske kommer att dela samma öde som 1918 års plan, nämligen att bli föråldrad och inte leda till någonting.

Jag skall inte här försöka motivera, varför man vill ha den upprepning det här är fråga om utförd just nu, och jag skall inte nu på något sätt tala om sä-

Anslag till byggande och underhåll av mindre hamnar m. m.

kerheten för sjöfarten o. s. v. Visst kan det inträffa och inträffar rätt ofta, att Hjärtöfjorden, som ligger utanför Toftösund, sätter kustfartygen ur balans och i rullning, men inte tror jag att den lilla anslagsökningen med 450 000 kronor skall kunna rubba den samhällsekonomiska balansen. Jag tror således mycket väl att man skulle kunna utföra detta lilla arbete utan förfång för något annat arbete men till nytta för den kustfart, som bedrivs i dessa farvatten närmast vid Marstrand.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr ANDERSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Anslaget till statliga farledsarbeten har under de senaste åren varit uppfört med 50 000 kronor för budgetår. Sjöfartsstyrelsen har hemställt om samma belopp för budgetåret 1957/58 till i huvudsak fortsatta projekteringsarbeten och mindre utbyggnader av statliga farleder. I den motion som väckts i denna fråga hemställs om ytterligare 450 000 kronor för fördjupning av farleden genom Toftösund. Denna framställning har motionsvis gjorts under både 1955 och 1956, men riksdagen har vid båda tillfällena avslagit motionerna. Utskottet har inte heller i år kunna tillstyrka motionen med hänsyn till den återhållsamhet med statens utgifter som måste iakttagas på alla områden.

Herr Karl Andersson har hela tiden i dag, när vi talat om de saker det här gäller, klagat över att departementschefen har prutat på sjöfartsstyrelsens anslagsframställningar och sagt att detta inte borde ske. Här har departementschefen emellertid tillstyrkt samma belopp som sjöfartsstyrelsen begärt, men herr Andersson är inte nöjd då heller utan vill ha ytterligare medel för ändamålet. Jag anser att riksdagen med hänsyn till vad vi här tidigare i dag talat om, nämligen nödvändigheten att iakttaga sparsamhet, även i denna fråga bör följa utskottet.

Jag och även utskottet vill naturligtvis därmed inte ha sagt, att det arbete det här gäller inte skulle vara till nytta

för kusttrafiken i Bohuslän, men arbetet får väl anstå till dess att sjöfartsstyrelsen lägger fram ett förslag om den saken.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 77 och 78

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 79

Anslag till byggande och underhåll av mindre hamnar m. m.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 66 och II: 71, till Bidrag till byggande och underhåll av mindre hamnar och farleder för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 700 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

I de likalydande motionerna I: 66, av herr *Hesselbom* m. fl., och II: 71, av herr *Andreasson* m. fl., hade hemställts, att förevarande anslag måtte för nästa budgetår uppföras med 1 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Karl Andersson*, *Rikard Svensson*, *Jansson* i Kalix, *Staxäng* och *Löfroth*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 66 och II: 71, till Bidrag till byggande och underhåll av mindre hamnar och farleder för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen;

Anslag till byggande och underhåll av mindre hamnar m. m.

b) av herr *Thun*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **HESSELBOM** (s):

Herr talman! Riksdagen har tidigare uttalat att sådan bensinskatt, som erlägges för bensinförbrukning för ändamål som inte har med vägtrafiken att göra, skall återbäras. Det gäller jordbruket och fisket och även den s. k. mindre sjöfarten, d. v. s. motorbåtar som drivs med bensin och för vilken förbrukarna får erlägga bensinskatt. Sistnämnda återbäring sker alltså kollektivt över detta anslag, som användes för byggande och underhåll av mindre hamnar och farleder och som väl i huvudsak tas i anspråk för byggande av s. k. motorbåts-hamnar.

Det finns inga verkliga uppgifter om hur stor återbäring motorbåtsägarna rätteligen borde ha, då det inte varit möjligt att avgöra hur stor deras förbrukning av bensin är. Frågan har, på statsutskottets förslag för två år sedan, varit föremål för utredning, men tyvärr har denna utredning blivit fördröjd, och ännu föreligger inte något definitivt resultat. Vissa beräkningar som har utförts tyder på att den skatt som inlevereras av dessa bensinförbrukare uppgår till minst 2,3 miljoner kronor, men vissa andra uppskattningar tyder på att man skulle komma upp till omkring 3 miljoner kronor per år.

Den återbäring, som sker innevarande år och som statsutskottet nu har tillstyrkt för nästkommande budgetår, begränsas till 700 000 kronor för ett år. Det har här anförts, att rådande investeringsbegränsningar på andra områden också måste slå igenom på detta område. Man har då anledning att göra en jämförelse med den största posten i fråga om bensinskattemedel, nämligen vägarna, där det ju inte byggs eller underhålls vägar för hela det belopp som flyter in i bilskattemedel, och se hur vägarna har behandlats och hur den mindre båttrafiken har behandlats.

Från de drygt 1 000 miljoner kronor, som nästa budgetår beräknas inflyta i bensinskattemedel, går cirka 80 miljoner

kronor till administration och återbäring till därtill berättigade konsumentgrupper. Av de återstående 930 miljonerna har riksdagen redan anvisat cirka 430 miljoner kronor till vägunderhåll och till bidrag till kommunal och enskild väghållning. Därjämte har förutsetts — och det har riksdagen anslutit sig till — att under kalenderåret 1958 skall företas väginvesteringar för 295 miljoner kronor. Lägger man tillsammans dessa summor, får man för nästa budgetår respektive nästa kalenderår ett totalbelopp på cirka 725 miljoner kronor för vägändamål. Det motsvarar ungefär 78 procent av de 930 miljoner, som egentligen borde användas till vägarna.

Om man nu undersöker, hur stor andel motorbåtsägarna får tillbaka av den bensinskatt de erlagt, finner man att de av utskottet föreslagna 700 000 kronorna motsvarar ungefär 30 procent av skattebeloppet 2,3 miljoner kronor. Om motorbåtsägarna skulle få återbäring med samma procenttal som går till vägarna, borde de rätteligen få 1,8 miljoner kronor. Motionärerna har dock med hänsyn till nödvändigheten att hålla tillbaka investeringarna begränsat sig till att begära en miljon kronor eller ungefär 43 procent av vad som rätteligen skulle ha anvisats under detta anslag.

Från motortrafikanternas och vägin-tressenternas sida har skapats en mycket kraftig opinion mot det sätt varpå statsmakterna har begränsat användningen av bilskattemedel, en opinion som även kommit till uttryck i denna kammare. Mot bakgrunden av dessa kraftiga opinionsyttringar kan det kanske därför, herr talman, vara tillåtet med ett stillsamt »kvirr» även från dem som söker skaffa sig rekreation och avkoppling genom att fara på sjön i stället för att trängas på våra vägar. Det vore rimligt, om man tillgodosåge dessa stilsammare medborgare i samhället li-tet mera än vad statsutskottet har förutsatt och ginge med på den föreliggande reservationen, som ansluter sig till motionen.

Jag vill med dessa ord, herr talman,

Anslag till byggande och underhåll av mindre hamnar m. m.

yrka bifall till reservation nr 6 a av herr Karl Andersson m. fl.

Herr THUN (s):

Herr talman! Då jag är medmotionär till herr Hesselbom, när det gäller att få ökat bidrag till byggande och underhåll av mindre hamnar och farleder, skulle det kanske te sig naturligt, om även jag hade undertecknat reservationen. Så har inte skett. Jag har endast avgivit en blank reservation.

Även om jag är fullt medveten om det berättigade i alla de synpunkter som har framförts beträffande behovet att tillgodose förevarande ändamål, har jag på grund av de stora ekonomiska svårigheterna och med anledning av den för närvarande pågående utredningen ansett mig kunna stanna vid det förslag som Kungl. Maj:t har kommit fram till, nämligen 700 000 kronor. Jag utgår från att Kungl. Maj:t, när utredningen avslutats, skall bättre än hittills beakta vad som kan anses skäligt i fråga om anslag för detta ändamål.

Jag vill dock erinra om att riksdagen redan år 1937 beviljade ett restitutionsanslag på 750 000 kronor för byggande och underhåll av mindre hamnar och att bensinskatten då var betydligt lägre. Den var då 10 öre, och i dag kan man säga att den är 32 öre per liter. Om man dessutom tar hänsyn till penningvärdets fall, borde därför det förslag som nu ligger på riksdagens bord ha avsett ett högre belopp.

Jag ber dock att med hänvisning till vad jag har anfört få ansluta mig till utskottets förslag.

Herr ANDERSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Det är ju inte vanligt, att riksdagen under pågående utredning ändrar utgående anslagsbelopp. Enligt utskottets mening bör man inte heller i detta fall göra så. Visserligen har sjöfartsstyrelsen, trots att utredningen inte är slutförd, hemställt om en höjning med 300 000 kronor till en miljon kronor, men departementsche-

fen har inte ansett sig kunna tillstyrka högre belopp än de 700 000 kronor som utgått under de senaste åren.

Nu vädjade herr Hesselbom på de stillsamma medborgarnas vägnar, att riksdagen skulle gå med på denna miljon. Jag är övertygad om att de stillsamma medborgarna kommer att vara tillfreds med det av Kungl. Maj:t föreslagna anslaget till dess utredningen är slutförd — då får man se hur beloppet skall avvågas.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr HESSELBOM (s):

Herr talman! Utskottets ärade talesman, herr Gustaf Andersson, har ju hänvisat till pågående utredning. Det är en stående motivering, att så länge en utredning pågår, kan ingenting ske. Han hänger upp sig på detta formella betraktelsesätt.

Men, herr Gustaf Andersson, för två år sedan tillstyrkte dock statsutskottet en höjning av anslaget, samtidigt som utskottet begärde den nu pågående utredningen. Höjningen motiverades av att man utan utredning kunde konstatera, att bensinskatten för denna förbrukning uppgick till väsentligt högre belopp än som motsvarades av vad Kungl. Maj:t hade äskat för bidrag till småhamnar. Om därför kammaren skulle bifalla reservationen, har kammaren därmed inte infört någon ny princip.

Med anledning av herr Thuns anförande måste jag beklaga, herr talman, att herr Thun med sin motivering inte kom fram till ett yrkande om bifall till reservationen. Jag vidhåller i varje fall mitt yrkande.

Herr ANDERSSON, KARL, (s):

Herr talman! Bara några ord med anledning av herr Gustaf Anderssons inlägg. Han skyller här på en utredning. Det är nästan lika vanligt som att skylla på avvägningen mellan olika utgifter. Det är två ord som vi nu börjar känna till. Men jag skulle mycket väl kunna

Anslag till byggande och underhåll av mindre hamnar m. m.

hänvisa till statsutskottets eget yrkande vid årets riksdag beträffande civilförsvaret: trots pågående utredning tillstyrkte utskottet Kongl. Maj:ts förslag om en betydande höjning. Så går det till när man vill höja ett anslag, men när man inte vill, är det alltid bra att ha en utredning att skylla på.

Såsom herr Hesselbom sade har anslaget höjts samtidigt som utredningen begärdes. Det var för resten herr Hesselbom, som i en motion föreslog denna utredning och samtidigt begärde höjt anslag. Riksdagen godkände både utredningen och anslagshöjningen. Sjöfartsstyrelsen förklarar, att alldeles oavsett vad utredningen kommer att visa är styrelsen fullkomligt på det klara med att beloppet inte kommer att bli mindre än en miljon kronor, med vilket belopp återbäring bör ske enligt riksdagens tidigare fattade beslut — här föreligger nämligen ett beslut om återbäring.

Jag skall inte uppehålla mig vid hur denna anslagsfråga tidigare har behandlats här i riksdagen — det är en ganska sorglig historia. Jag vill bara säga, att det en gång till och med hände, att man minskade anslaget med 450 000 kronor med anledning av förslag från en besparingskommitté. Det skedde sannolikt för att täcka kommitténs arbetskostnader — något annat resultat blev det inte.

Jag vill erinra om att 1952 års bilskatteutredning förklarade, att återbäringen borde ligga mellan 1,5 och 2 miljoner kronor och var — liksom sjöfartsstyrelsen nu — fullkomligt övertygad om att beloppet inte kom att understiga en miljon kronor. Då är det väl bara rimligt och rättvist att de människor, som betalar besinskatt på grund av att man inte kan finna någon annan form för bilskatten och som skall ha en kollektiv återbäring, också får denna återbäring. Det är lika rättvist som att jordbrukarna får återbäring för den skatt som de erlägger för sina bensindrivna traktorer. I det senare fallet får man återbäring mot uppvisande av kvitto, men i det förra fallet får man inte

den återbäring man är berättigad till. Det är skillnaden, herr Andersson.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr ANDERSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Det har i olika sammanhang talats om återbäringen. Man säger, att den sannolikt är 2,3 miljoner kronor. Herr Hesselbom nämnde siffran 3 miljoner kronor, och sjöfartsstyrelsen sade att återbäringen blir minst en miljon kronor. När det föreligger så olika uppgifter om återbäringens belopp, är det då inte vettigt att man väntar med att höja återbäringen tills utredningen är färdig och man kan se, till vilket belopp man skall bestämma anslaget för framtiden?

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Karl Andersson m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställda, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Hesselbom begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10 punkten 79, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Karl Andersson m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen

Anslag till bidrag till handelshögskolan i Göteborg

ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hesselbom* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 105;

Nej — 26.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 80—92

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 93

Anslag till bidrag till handelshögskolan i Göteborg

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte

a) godkänna under punkten införd huvudstat för handelshögskolan i Göteborg, att tillämpas tills vidare under budgetåret 1957/58;

b) till Bidrag till handelshögskolan i Göteborg för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 583 100 kronor.

Reservation hade anmälts av herr *OHLON* och fröken *Elmén*, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr **OHLON** (fp):

Herr talman! Handelshögskolan i Göteborg omfattar 529 studenter. För dessa 529 studerande finns det endast fem ordinarie lärare, samtliga professorer, varav en tjänstgör som rektor. Dessutom har högskolan en docent — tidigare fanns det två, men den ene har gett sig i väg — fem biträdande lärare med hel eller delvis tjänstgöring samt timplärare.

Som framgår av dessa uppgifter måste arbetsbördan för professorerna i form av undervisning och examination vara

orimlig. Därför har styrelsen för högskolan bl. a. hemställt, att Kungl. Maj:ten ville föreslå anslag till fem fasta lärarbefattningar, benämnda lektorat, utöver nu befintliga från den 1 juli 1957.

Departementschefen har i tionde huvudtiteln utförligt refererat högskolans krav, men trots sin välvilliga inställning kommer han till den slutsatsen, att slutlig ståndpunkt i ärendet ej bör tagas förrän resultatet föreligger av det pågående arbetet inom 1955 års universitetsutredning. Styrelsen understryker emellertid den fara, som ligger i ett dröjsmål med ärendets behandling. Den har också kunnat stödja sig på vad statsrådet Persson yttrade i samband med tillsättandet av universitetsutredningen, då han bl. a. nämnde: »Jag är angelägen framhålla, att den av mig nu förordade utredningen icke bör få hindra prövning under tiden av universitetens och högskolornas framställningar mot bakgrunden av den dagsaktuella situationen.»

Den lättnad av professorernas undervisnings- och examinationsbörda, som till gagn för forskningen skulle ernås genom lektoratens inrättande, borde icke ha uppskjutits. Professorerna vid handelshögskolan åligger för närvarande en undervisningsskyldighet, som med 50 procent överstiger den som gäller för universitetet. De ifrågasatta lektorerna skulle övertaga en del av professorernas undervisning och därjämte nuvarande biträdande lärares hela undervisning, varigenom professorernas undervisningsskyldighet skulle kunna reduceras till den sedvanliga. Lektorerna skulle även övertaga en del av examinationen. Jag nämnde nyss att högskolan har inte mindre än 529 studenter, vilket gör tydligt att examinationsbördan är ganska avsevärd. Men det viktigaste är att inrättandet av lektoraten skulle främja samordningen av undervisningen i huvudämnena, som för handelshögskolorna är nationalekonomi, olika grenar av företagsekonomi, rättsvetenskap och ekonomisk geografi.

Handelshögskolornas uppgift är att genom vetenskaplig undervisning och

Anslag till bidrag till handelshögskolan i Göteborg

forskning främja vårt lands handel och näringsliv. Detta mål har satt sin prägel på både forskningen och undervisningen. Det är handelshögskolorna som gjort företagsekonomien till ett vetenskapligt studieområde i vårt land, och omkring detta ämne har övriga huvudämnen grupperats på sådant sätt, att för studenterna det samlade studieresultatet kommit att innebära en allsidig inblick i vårt lands ekonomiska liv. Förslaget om de nya lektorsbefattningarna syftar just till att genom dessa befattningar befordra den samordning av undervisningsämnena, som framstår såsom grundväsentlig vid denna form av undervisning och utbildning. Därför har också uppställts de kraven på de föreslagna lektorerna, att de visserligen i princip endast skall behöva ha avlagt licentiatexamen i ett huvudämne men att de därutöver skall äga sådana examensmeriter i ett annat huvudämne, att de skall kunna undervisa även i detta. Kompetenskraven inskränker sig alltså icke till fordran enbart på licentiatexamen. Jag vill understryka det senare på grund av universitetskanslerns yttrande. Det synes mig som om universitetskanslern i viss mån missuppfattat situationen.

Härtill kommer, att uppskov med inrättande av fasta lärobefattningar i högre lönegrad innebär risk för att de biträdande lärare, som redan finns vid handelshögskolan, ger sig i väg. De biträdande lärare, som står närmast till för befordran och som för närvarande gör en nödvändig och högt skattad men underbetald insats i undervisningsarbetet vid handelshögskolan i Göteborg, kan inte förväntas kvarstå i sin nuvarande osäkra ställning under obestämd tid. I styrelsens framställning har det erinrats om att i ett fall den biträdande läraren i ett ämne — det skedde den 1 januari 1956 — övergått till annan, bättre avlönad tjänst utanför högskolan, och att man ännu i denna dag, efter mer än ett år, inte har kunnat finna någon ny kompetent kraft i stället. Resultatet har blivit att docenten i ämnet har måst åtaga sig en undervisningsskyldighet under sistförflutna hösttermin, som är mer än

dubbelt mot vad han är skyldig att åtaga sig. Under innevarande vårtermin har både professorn och docenten i ämnet anmält sig komma att meddela dubbel undervisning. Skulle en liknande situation återkomma inom något eller några av övriga huvudämnena, kommer högskolans hela verksamhet i farozonen.

I sina direktiv för universitetsberedningen framhåller ecklesiastikministern, att det är nödvändigt att utforma universitets- och högskoleorganisationen så, att därinom kan inrymmas ett väsentligt ökat antal studerande. Studentkullarna blir, som vi vet, större och större för varje år under de närmaste åren. Säkert kommer även på handelshögskolorna att ställas krav på medverkan i samma riktning. Det är därför angeläget att statsmakterna icke i denna situation undandrar handelshögskolan i Göteborg det stöd, som framstår som nödvändigt redan för bibehållande av verksamhetens nuvarande omfattning och standard.

Enligt förslaget skulle, samtidigt som de fem lektoraten inrättas, en docentbefattning och fyra arvodesavlönade biträdande lärartjänster indras, varigenom kostnadsökningen skulle inskränka sig till omkring 40 000 kronor per år. Det är alltså en ganska överkomlig summa det här är fråga om.

Kanske borde jag vid riksdagens början ha väckt en motion i detta ärende, eftersom det var aktuellt redan då, men man vet ju hurudan utgången hade blivit. I bästa fall hade resultatet blivit en s. k. välvillig skrivning och ingenting mer. Jag hoppas och förväntar, att man genom att i dag till handelsministern eller den som företräder honom rikta en allvarlig vädjan om att här måste verkställas krafttag ernär samma mål som genom en motion.

Det ligger fara i dröjsmål. Samhället har behov av den arbetskraft, som handelshögskolorna utbildar, vilket de facto utvisas av att civilekonomerna omedelbart efter sin examen absorberas av arbetsmarknaden.

Jag har, herr talman, inget yrkande, men jag har velat få dessa mina syn-

Ang. tillsynen över vissa understödsföreningar m. m.

punkter fogade till kammarens protokoll till den verkan det hava kan.

Häri instämde fru *Sjöström-Bengtsson* (s).

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkterna 94—102

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 103**Ang. tillsynen över vissa understödsföreningar m. m.**

Kungl. Maj:t hade, under åberopande av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 3 januari 1957, föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordad stat för försäkringsinspektionen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58, dels godkänna av departementschefen förordade ändringar i personalförteckningen för försäkringsinspektionen, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva det överskridande av anslagsposten för avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, som kunde erfordras i samband med överflyttande till försäkringsinspektionen av tillsynen över vissa understödsföreningar m. m., dels ock till Avsättning till försäkringsinspektionens fond för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 1 049 700 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebar bland annat, att tillsynen över vissa understödsföreningar och stiftelser, som nu handhades av en under ledning av en byrådirektör stående särskild avdelning inom riksförsäkringsanstaltens andra sjukkassebyrå, skulle med ingången av år 1958 överflyttas till försäkringsinspektionen. Därvid skulle i princip den personal, som för närvarande fullgjorde de med tillsynen sammanhängande arbetsuppgifterna inom riksförsäkringsanstalten, överföras till inspektionen.

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kamma-

ren av herrar *Söderquist* och *Boman* (I: 294) och den andra inom andra kammaren av herrar *Sjölin* och *Gustafsson* i Borås (II: 346), hemställt, att riksdagen måtte besluta, att för tillsynen över andra understödsföreningar än erkända arbetslöshetskassor samt över aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, som inrättats enligt lagen den 18 juni 1937 om sådana stiftelser, skulle inrättas en särskild byrå under ledning av en byråchef, varvid den föreslagna byrådirektörstjänsten syntes bliva överflödig, samt att härför erforderliga medel måtte anslås.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 294 och II: 346,

a) godkänna under punkten införd stat för försäkringsinspektionen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för försäkringsinspektionen, som angivits i statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 3 januari 1957;

c) bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva det överskridande av anslagsposten för avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, som kunde erfordras i samband med överflyttande till försäkringsinspektionen av tillsynen över vissa understödsföreningar m. m.;

d) till Avsättning till försäkringsinspektionens fond för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 1 049 700 kronor.

Herr SÖDERQUIST (fp):

Herr talman! I samband med punkt 103 i utlåtandet behandlar statsutskottet en motion, som väckts här i kammaren av herr Boman och mig. Den avser inrättandet av en särskild byrå hos försäkringsinspektionen för handhavande av tillsynen över vissa understödsföreningar och stiftelser.

I propositionen föreslås att uppgiften

Ang. tillsynen över vissa understödsföreningar m. m.

att vara tillsynsmyndighet över ifrågasvarande föreningar och stiftelser överflyttas från riksförsäkringsanstalten till försäkringsinspektionen, där arbetet skulle omhändersas av en särskild avdelning, anknuten till lämplig byrå inom inspektionen. I riksförsäkringsanstalten har detta arbete åvilat en avdelning inom en av anstaltens byråer, vilken anordning alltså föreslås fortsätta hos den nya tillsynsmyndigheten.

Då vi motionärer yrkar på en särskild byrå med en byråchef som ledare för det viktiga arbetet att utöva tillsyn över och i övrigt biträda de understödsföreningar och stiftelser, varom här är fråga, med råd och hjälp, så är det, herr talman, för vårt vidkommande inte fråga om ett löneproblem, alltså endast att en byrådirektör skulle bli byråchef. Det finns betydligt mer vägande skäl.

I den utredning, som ligger till grund för propositionen, anföres bland annat följande: »Då tillsynen över understödsföreningar och bundna stiftelser förlägges till försäkringsinspektionen, är det angeläget att den nya verksamheten inom inspektionen organiseras på sådant sätt, att å ena sidan tillsynen över försäkringsbolagen icke försämrats och å andra sidan tillsynen över understödsföreningarna och stiftelserna icke löper risken att bli försummad. Den bästa garantien härför synes vara, att tillsynen över understödsföreningar och stiftelser förläggas till en särskild byrå inom inspektionen. För en sådan lösning talar också förhållandet, att även om på den försäkringstekniska sidan släktskap föreligger, särskilt mellan försäkringsbolag och understödsföreningar, lagstiftning beträffande sistnämnda föreningar och beträffande stiftelser dock i mycket hög grad avviker från lagstiftningen rörande försäkringsbolag. Understödsförenings- och stiftelseärendena kräver i många avseenden specialkunskaper och speciell erfarenhet av förhållandena hos ifrågasvarande rättsbildningar . . .»

Oavsett till vilken av försäkringsinspektionens tre byråer tillsynsverksamheten kan komma att hänföras, kan det befaras — framhålls i anslutning till

detta i motionen — att vederbörande byråchef icke skulle bli i tillfälle att utan eftersättande av redan förefintliga arbetsuppgifter ägna erforderlig arbetskraft åt den nya avdelningen, som kommer att bestå av 17 befattningshavare därav 11 i högre lönegrader eller i reglerad befordringsgång.

I den förut nämnda utredningen anföres i detta avseende bl. a.: »Till följd av inspektionens begränsade personalresurser har enligt vad utredningen inhämtat tillsynen över försäkringsbolagen icke kunnat göras så fullständig och mångsidig som av inspektionen ansetts önskvärdt. Flera viktiga arbetsuppgifter, bl. a. följande av skälighetsprincipens tillämpning inom skadeförsäkringen, har hittills icke mycket mer än påbörjats och inspektionerna i form av besök hos bolagen har under långa tider delvis måst sättas i efterhand.»

Jag har mig vidare bekant, herr talman, att åtskilliga av de understödsföreningar som tillsynen avser och särskilt de större bland dem, vilka sammanslutit sig i Livförsäkringsföreningarnas riksförbund, sedan lång tid ansett detta arbetsområde vara eftersatt. Man har och har haft förtroende för sin tillsynsmyndighet, och man har ingenting att anmärka på dess goda vilja. Det är allenast, anser man på det hållet, bristande tid och brist på arbetskraft, som varit orsaken till den icke alldeles tillfredsställande ordning, som varit rådande.

Nu skulle man önska att den nya tillsynsmyndigheten icke redan från början komme i samma situation som sina närmaste föregångare, som varit socialstyrelsen, pensionsstyrelsen och nu senast riksförsäkringsanstalten. Man menar att en särskild byrå med en byråchef i spetsen skulle vara en garanti för att arbetsområdet skall bli väl omsett och löpa mindre risk att bli satt på undantag. En byråchef anses ha större möjligheter att göra sig hörd än en byrådirektör, eftersom han står närmare verkschefen.

Det är alltså så att de som är föremål för tillsynen och omvårdnaden själva önskar få en annan ordning än förut. Och de kan måhända inte klandras, om

Anslag till fonden för idrottens främjande

de menar sig ha en viss rätt att kräva detta, då föreningarna för framtiden till väsentlig del själva skall bekosta tillsynsmyndighetens verksamhet med avseende på dem. Propositionen innehåller nämligen förslag härom, som statsutskottet tillstyrker.

Under sådana förhållanden, herr talman, synes det mig ganska rimligt att riksdagen bifaller vår motion. Naturligtvis vet jag att möjligheterna att få en av statsutskottet enhälligt avstyrkt motion bifallen i kamrarna inte är särskilt stor. Då jag emellertid har den känslan, att utskottet uppfattat vårt förslag som enbart en fråga om lön och måhända inte tagit den hänsyn till de synpunkter på den här saken, som jag nu sökt framhålla, dristar jag mig, herr talman, att yrka bifall till motionerna I: 294 och II: 346.

Herr ANDERSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Statsrådet har velat att man här skulle pröva sig fram en smula, innan man vidtar en sådan åtgärd som att inrätta en särskild byrå med en byråchef. Det är riktigt, som herr Söderquist anmärkte, att understödsföreningarna själva får bekosta denna tillsyn, om förslaget härom bifalles av riksdagen. Men det kan inte hjälpas ändå, att man måste pröva sig fram till den lämpligaste organisationen. Utskottet har i likhet med departementschefen ansett att detta lämpligen kan ske genom att vi nöjer oss med att låta en byrådirektör vara chef för den tillsyn det här gäller. Om det skulle visa sig att detta inte är en bra organisation, möter det intet hinder att ett kommande år vidta erforderlig ändring.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SÖDERQUIST (fp):

Herr talman! Eftersom det inte finns något anslag preciserat i utskottets utlåtande eller i motionen kan jag, enligt vad jag efter mitt förra anförande blivit uppmärksamgjord på, inte yrka bifall till motionen. Jag nöjer mig därför, herr talman, med att vädja till vederbörande

att för framtiden ha ögonen öppna för denna fråga. Jag tror, att det vore skäl i att observera och att ta all möjlig hänsyn till de tankar, som ligger bakom motionen. De stiftelser och särskilt föreningar, som det här gäller, har nämligen högst allvarliga och som jag tycker berättigade önskemål i detta sammanhang.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 104—116

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 117

Anslag till fonden för idrottens främjande

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Avsättning till fonden för idrottens främjande för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 10 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förchafat

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hansson* m. fl. (I: 38) och den andra inom andra kammaren av herr *Allard* m. fl. (II: 42), i vilka hemställts, att riksdagen vid beslut om avsättning till fonden för idrottens främjande för budgetåret 1957/58 ville höja det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet å 10 000 000 kronor dels med 500 000 kronor, speciellt avsedda för stöd åt föreningsarbete och ungdomsidrott, dels med 1 200 000 kronor avsedda att bestrida på budgetåret 1957/58 kommande del av kostnaderna för om- och tillbyggnad av Stadion i Stockholm;

dels en inom andra kammaren av herr *Hamrin* i Jönköping och *Swedberg* väckt motion (II: 148), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att ingen del av förevarande anslag skulle få disponeras för stöd åt boxningssporten;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Johansson* i Stockholm m. fl. väckt motion (II: 243), vari hemställts, att förevarande anslag måtte uppföras med

Anslag till fonden för idrottens främjande

14 383 600 kronor och att härutöver ett belopp, som motsvarade ett anslag av tio kronor per år och medlem, måtte ställas till de lokala idrottsföreningarnas förfogande.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten anfört bland annat:

»De av departementschefen redovisade äskandena om bidrag från fonden för idrottens främjande för nästa budgetår överstiger avsevärt det för innevarande budgetår anvisade avsättningsanslaget till fonden. Härtill kommer, att för bestridande av kostnaderna för om- och tillbyggnad av Stadion avses skola av idrottsanslaget för nästa budgetår tagas i anspråk 1 400 000 kronor och för därpå följande budgetår än ytterligare 625 000 kronor. Av innevarande budgetårs anslag ha för samma ändamål disponerats 375 000 kronor. Denna extra belastning av anslaget torde medföra, att möjligheterna att inom övriga delar av landet ur fonden erhålla bidrag till olika slags anläggningar för idrottsändamål komma att avsevärt minskas. Detta är icke tillfredsställande, helst som av inkomna ansökningar att döma bidragsbehovet härvidlag är betydande. En uppräknig av förevarande anslag i förhållande till departementschefens förslag vore alltså motiverad.

Med hänsyn emellertid till rådande ekonomiska läge anser utskottet sig böra biträda vad departementschefen förordat beträffande medelsanvisningen. Härav följer, att utskottet avstyrker motionerna I: 38 och II: 42 samt II: 243. Utskottet vill dock med anledning av vad i förstnämnda både motioner anförts framhålla, att utskottet förutsätter, att det föreslagna sättet för bestridande av kostnaderna för Stadions om- och tillbyggnad begränsas till att gälla nästa budgetår. Då Stadion i viss utsträckning torde vara att betrakta som ett självförsörjande företag, bör det enligt utskottets mening undersökas, om icke Stadion i annan ordning än medelst ianspråktagande av idrottsanslaget skall kunna finansiera återstoden av ifrågavarande kostnader.

Med anledning av vad i de förberörda motionerna I: 38 och II: 42 anförts rörande ökat stöd åt föreningsarbete och ungdomsidrott utgår utskottet från att behovet härav beaktas vid fördelningen av anslaget.

Då enligt utskottets mening riksdagen icke lämpligen bör uttala sig för vilka idrottsgrenar som böra ifrågakomma för erhållande av bidrag från anslaget, kan utskottet icke tillstyrka yrkandet i motionen II: 148, att boxningssporten bör undantagas från bidragstilldelning ur anslaget. Det må i samband härmed erinras om att 1955 års riksdag begärt utredning i syfte att klarlägga boxningssportens skadeverkningar m. m.

Utskottet hemställer,

a) att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 38 och II: 42 samt II: 243, till Avsättning till fonden för idrottens främjande för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 10 000 000 kronor;

b) att motionen II: 148 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herr *Ståhl*, fröken *Elmén* samt herar *Nihlfors* och *Löfroth* ansett, att det andra av de nyss återgivna styckena av utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

»Utskottet, som biträder Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning, vill dock med anledning av vad i motionerna I: 38 och II: 42 anförts framhålla, att vad beträffar nästkommande budgetår förevarande anslag endast belastas med hälften av de till 1 400 000 kronor för nämnda budgetår beräknade kostnaderna för Stadions om- och tillbyggnad, d. v. s. med 700 000 kronor, och att stadionledningen i annan ordning har att finansiera återstående del av de för ändamålet erforderliga kostnaderna. Utskottet förutsätter vidare, att Kungl. Maj:t i samband med anslagsberäkningarna för det därpå följande budgetåret överväger möjligheterna av att ställa erforderliga medel för angivna ändamål till förfogande annorledes än medelst ianspråktagande av idrottsanslaget.»

Anslag till fonden för idrottens främjande

Herr HANSSON (fp):

Herr talman! Vid upprepade tillfällen och senast föregående år har jag tillåtit mig att vid behandlingen av frågan om anslag till avsättning till fonden för idrottens främjande belysa idrottens betydelse för samhället och speciellt för ungdomens fostran. Jag skall i det avseendet inte upprepa mig. Men jag måste tyvärr konstatera, att de instämmanden som jag har fått och de uppskattande ord om idrotten som fälltts här i riksdagen bara synes ha varit en läpparnas bekännelse. Något bevis i handling för den i utskott och kamrar deklarerade tron på idrotten har vi inte fått.

Från regeringen och statsutskottet kommer i år ett bud som har väckt förstämning — för att inte säga förtrytelse — i idrottskretsar landet över.

Läget i dag är ju i korthet det, att ungdomskullarna växer — antalet 13—18-åringar ökar under de närmaste två åren med ungefär 25 procent. Behovet av lämpligt avvägd idrottsutövning i alla dess former ökar i takt med samhällets industrialisering och tätorternas tillväxt. Ungdomsorganisationerna, vilkas ytterst betydelsefulla roll i samhällslivet jag inte anser mig behöva understryka, måste räkna med att under de närmaste åren kunna ta hand om ett väsentligt större antal medlemmar än för närvarande, om de skall fylla sin uppgift som hittills, men idrottens resurser växer inte i härför erforderlig takt. Vi har tvärtom en högst betydande eftersläpning. Jag skall här endast tillåta mig att peka på bristen på gymnastiksalar och inomhuslokaler. Läget härvidlag i vårt land är ju som bekant närmast bedrövligt.

Om någon studerar Svensk skoltidning, jag tänker närmast på nr 14 och 18 för innevarande år, finner man där att läget i Stockholm ansetts kräva en upprustning av betydande mått. Man har tillsatt en kommitté med borgarrådet Tomson i spetsen för att se vad som är att göra. Det konstateras att bristen på gymnastiksalar i huvudstaden successivt har ökat under de 15 sista åren. För närvarande saknas det inte mindre

än 114 gymnastiksalar enbart i Stockholm. I huvudstaden var antalet beslutade men icke uppförda salar 94 samtidigt som 43 provisorier var i bruk. För hela landet har jag med bestämdhet hört bristen uppges vara 700 gymnastiksalar. Ett faktum är att en stor del av vår ungdom lämnar skolan utan att ha fått någon ordentlig undervisning i gymnastik.

När jag läste dessa siffror gick mina tankar osökt till Danmark. Om man skall bygga en skola i vårt södra grannland, börjar man med att anlägga en idrottsplats så att den står klar att tas i bruk när skolan är färdig. Jämsides med skolbygget i övrigt uppför man erforderligt antal gymnastiksalar, ibland också ett speciellt idrottshus och i lyckligaste fall därutöver en simhall.

Vad jag nu sagt om eftersläpningen i fråga om gymnastiksalar gäller även i fråga om idrottsanläggningar och lekplatser. Vårt land har i många sammanhang kommit att framstå som en förebild för samhällelig hjälp till självhjälp, men i fråga om stödet till idrotten visar staten en restriktivitet nästan utan motsvarighet i något europeiskt land. Och detta trots att tipsmiljonerna nu stigit till över 100. De pengarna skulle ju som bekant en gång staten och idrotten broderligt dela.

Jag har ägnat idrottsanläggningarna särskild uppmärksamhet, därför att det är om anslaget till dem som striden närmast står. Riksidrottsförbundet redovisar ett angeläget medelsbehov av i sin helhet drygt 13 miljoner kronor. Andra organisationer begär sina summor, och sammanlagt uppgår anslagsäskandena till i runt tal 14,4 miljoner kronor. Departementschefen erbjuder 10 miljoner.

Ytligt sett förefaller dessa 10 miljoner kronor vara rätt generöst tilltagna — anslaget innebär en ökning med 150 000 kronor jämfört med innevarande budgetår — helst som årets anslag till olympiskt deltagande, 350 000 kronor, inte erfordras för nästa budgetår. Det skulle alltså föreligga en ökning på 0,5 miljon kronor. Det vore ingenting att säga om detta, om idrotten som sådan verkligen

Anslag till fonden för idrottens främjande

fick disponera dessa 10 miljoner för avsedda ändamål. Men så är inte fallet. Helt överraskande har staten redan under innevarande år använt 375 000 kronor till ombyggnad av Stockholms Stadion — man får väl anse att beloppet har tagits ur delanslaget till större idrottsanläggningar. Och under nästa budgetår skall 1,4 miljoner kronor disponeras för Stadions räkning.

Stadion i Stockholm är statens enda egna idrottsanläggning; den sorterar för övrigt under ecklesiastikdepartementet. Stadion byggdes 1911—1912 för lotterimedel under föreskrift att det efter Olympiska spelen skulle överlämnas till statsverket. Så skedde också efter besiktning år 1916, då Kungl. Maj:t förordnade en särskild Stadionstyrelse för förvaltningen enligt givna direktiv. Stadion ägs alltså av svenska staten och sorterar som sagt under ecklesiastikdepartementet. När nu Stadion behöver om- och tillbyggnad, så tar detta departement och belastar fonden för idrottens främjande med hela byggnadskostnaden; den rör sig, vill jag minnas, om sammanlagt 2,4 miljoner kronor. Att 375 000 kronor sålunda nu helt oväntat tagits ur fonden innevarande budgetår, betyder givetvis ett kännbart avbräck och leder till att andra anläggningar, som man trott stod i tur att få anslag, blir utan medel. Situationen förvärras naturligtvis i högsta grad, när staten för nästa budgetår enligt det framlagda förslaget skall för Stadion ta i anspråk hela 1,4 miljoner kronor, d. v. s. mer än två tredjedelar av de medel som avsetts för större idrottsanläggningar i hela landet.

Statsutskottet redogör som synes på s. 78 för dessa förhållanden och konstaterar »att möjligheterna att inom övriga delar av landet ur fonden erhålla bidrag till olika slags anläggningar för idrottsändamål komma att avsevärt minskas». Utskottet tillägger, vilket jag vågar betyga att hela den svenska idrottsrörelsen med kraft instämmer i: »Detta är icke tillfredsställande, helst som av inkomna ansökningar att döma bidragsbehovet härvidlag är betydande. En uppräknig av förevarande anslag i

förhållande till departementschefens förslag vore alltså motiverad.» Det torde man nog kunna instämma i.

Men tyvärr slår statsutskottet efter detta rätt hurtiga uttalande — trots de allt rikligare flödande tipsmiljonerna — till reträtt av hänsyn till rådande ekonomiska läge. Det förefaller emellertid, som om denna undfallenhet hade vållat utskottet en viss samvetsnöd. Utskottet tillägger nämligen att det förutsätter »att det föreslagna sättet för bestridande av kostnaderna för Stadions om- och tillbyggnad begränsas till att gälla nästa budgetår. Då Stadion i viss utsträckning torde vara att betrakta som ett självförsörjande företag, bör det enligt utskottets mening undersökas, om icke Stadion i annan ordning än medelst in-anspråktagande av idrottsanslaget skall kunna finansiera återstoden av ifrågasvarande kostnader».

Nå, det citerade innebär ju ett litet tillrättaliggande. Men hade det inte varit mera rakryggt av utskottet att efter underkännandet av detta rov ur idrottsanslaget se till, att en rättelse kom till stånd redan under nästa budgetår? De 375 000 kronor för innevarande budgetår, som väl redan är förlorade, borde enligt min mening vara offer nog. Idrotten är med rätta upprörd. Det vittnar ju den enhälliga protest om som Riksidrottsförbundets överstyrelse har avgivit.

Jag vill gärna ge en eloge till de reservanter som har reagerat mot utskottets beslut och velat åtminstone till hälften undanröja fondens belastning med anslaget till Stadion. Skulle situationen här i kammaren visa sig mindre gynnsam än jag hoppas att den är, vill jag göra ett andrahandsyrkande om bifall till reservationen.

Men läget är ju det, att skall idrotten kunna ta hand om tillskotten av ungdom och leda den så som den bör ledas, behövs ovillkorligen ett ökat anslag till föreningsarbete och ungdomsidrott. Bidragen härför utgår nu med i runt tal 750 000 kronor. Det redovisade behovet är drygt 2,6 miljoner kronor, och föreningarna ute i landet är beredda att själva satsa lika mycket som statsbidra-

Anslag till fonden för idrottens främjande

get. Det är mot bakgrunden av dessa siffror som vi i motionerna nr 38 i denna kammare och nr 42 i andra kammaren har yrkat ett till 10,5 miljoner förhöjt anslag. Jag understryker att ökningen avser stöd åt föreningsarbete och ungdomsidrott.

Så återkommer jag till anslaget till Stadion i Stockholm. Enligt såväl statsutskottets som motionärernas mening bör kostnaden för Stadions om- och tillbyggnad inte inkräkta på anslaget för idrottens främjande. Statsutskottet har ju klart understrukit detta. Men skulle det av anslagstekniska skäl anses lämpligt att bidraget till Stadion utgår från fonden, så bör fonden för år, som tillbyggnaden avser, givetvis höjas med erforderligt belopp. Motionärerna föreslår 1,2 miljoner. Vi trodde inte, att det skulle kosta mera, när vi motionerade, och detta var alltså det belopp, som vi hade anledning att räkna med då.

Jag yrkar alltså, herr talman, med det sagda i första hand bifall till motionerna nr 38 i denna kammare och 42 i andra kammaren, i andra hand till den vid utskottsutlåtandet under förevarande punkt fogade reservationen.

Herr THUN (s):

Herr talman! Först framhåller herr Hansson, att han vid olika tillfällen i denna kammare starkt pläderat för ökade anslag till idrottsändamål. Samtidigt pekar han på att man från olika håll, från olika partier och från departementschefens sida också har uttalat önskemål och förhoppningar om att det skulle vara möjligt att tillgodose idrottsorganisationerna på ett bättre sätt än hittills har skett, men med hänsyn till att det inte har lämnats mera pengar till idrottsrörelsen, så anser han det vara ett slags läpparnas bekännelse, och det kan kanske ligga något i det, om man ser det ur herr Hanssons synpunkt i dag. Jag är själv gammal idrottsman och vill helt instämma med herr Hansson då det gäller att tillgodose idrottens behov ekonomiskt så långt som det är

möjligt. Men vi har tidigare i dag diskuterat, var gränsen egentligen går för våra möjligheter att tillmötesgå alla äskanden från olika motionärer. Skulle riksdagen tillmötesgå alla dessa behov, så vore det nog ganska svårt att hålla den ekonomiska balans som man eftersträvar att hålla.

Herr Hansson framhåller, att ungdomskullarnas storlek ökas undan för undan, och vi är på det klara med att detta kommer att medföra ökade behov av pengar för idrottsligt ändamål. Utan tvekan kan man säga, att statsrådet Lange, som haft att handlägga detta ärendet, säkerligen är lika varmt idrottsintresserad som herr Hansson och jag är, men han har ändå haft klart för sig, att det inte går att nu ställa mera medel till förfogande. Det är just när man skall portionera ut pengar för olika ändamål som man måste göra en avvägning, och den avvägningen medför alltid att somliga önskemål inte helt blir tillgodosedda. Hur skulle det se ut, om man skulle tillmötesgå alla äskanden som görs? Man får ändå säga att det idrottsanslag, som riksdagen har att ta ställning till i dag, innebär en rätt avsevärd justering. Då för ett tidigare år 350 000 kronor kom till användning för olympiaden — medel som nu kan användas på annat sätt — kan man säga att den föreslagna anslagshöjningen på 150 000 kronor i realiteten medför en total förbättring på 500 000 kronor.

Det är givet, att när man sedan finner, att för nästa budgetår 1 400 000 kronor av idrottsanslaget skall användas till Stadions om- och tillbyggnad då mörknar bilden betydligt — det vill jag gärna erkänna — men det ljusnar väl något för herr Hansson, när han finner vad utskottet har sagt beträffande anskaffande av återstoden av det anslag som behövs för denna om- och tillbyggnad, som vill jag minnas uppgår till totalt 2 400 000 kronor. Utskottet har inte velat vara med om att de pengar, som nästpåföljande budgetår behövs för detta ändamål, tas av idrottsanslaget utan har sagt, att utskottet utgår ifrån att medel bör anvisas på annat sätt, med hänvis-

Anslag till fonden för idrottens främjande

ning till att Stadion bör betraktas som ett självförsörjande företag. Utskottet har inte klart uttalat på vilket sätt de erforderliga medlen skall anskaffas, men det ankommer på vederbörande myndighet att när tiden är inne pröva den frågan. I vilket fall som helst anser utskottet att man inte bör bestrida dessa kostnader över idrottsanslaget, och det är ju ett betydande plus.

Herr Hansson sade, att det väl hade varit mera rakryggt, om utskottet, sedan det konstaterat att det föreligger betydande brister när det gäller idrottsverksamheten — man har inte möjligheter att bygga ut idrottsanläggningarna i den takt som är önskvärd — utan vidare hade följt vad motionärerna och Riksidrottsförbundet föreslagit. Såsom jag tidigare sagt, föreligger inte dessa möjligheter. Även om det finns många varma anhängare till idrotten inom statsutskottet, har utskottet på grund av de ekonomiska förhållandena inte kunnat sträcka sig längre i detta avseende. Jag tror nog att man här får lugna sig. Därest det efter hand skulle visa sig föreligga bättre ekonomiska förutsättningar för att tillgodose idrottens behov, är jag tämligen övertygad om att man på ett bättre sätt än herr Hansson tror kommer att tillfredsställa det föreliggande behovet. Att det råder irritation bland idrottsfolket är alldeles klart, när man där ser att man inte får alla de pengar man önskar. Det är emellertid ingenting att göra åt i dagens ekonomiska läge.

Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NORLING (k):

Herr talman! Även i år har representanter i kamrarna för det kommunistiska partiet föreslagit ett höjt statligt bidrag till idrottsrörelsen. Det förhöjda bidraget bygger på den av Riksidrottsförbundet begärda summan av 14 383 600 kronor.

Att idrottsrörelsen har en ungdomsfostrande betydelse kan väl ingen förneka. Ungdomens aktivitet ledes genom idrottsrörelsen in på sunda vägar, och

denna rörelse verkar såväl fostrande som karaktärsdanande. Ungdomen får genom idrotten utlopp för sin inneboende aktivitet, och dess fritidssysselsättning löses genom idrotten på ett bra sätt. Därmed är inte sagt att idrottsrörelsen löser alla ungdomsfrågor och ungdomsproblem, men den är ett viktigt led när det gäller att lösa dessa frågor.

Man bör i detta sammanhang ännu en gång påminna om riksdagens principbeslut år 1939, att 70 procent av nettot från AB Tipstjänst skulle anslås för idrottens och friluftslivets främjande. Tyvärr har detta beslut aldrig kommit längre än på papperet. Även om innevarande års anslag utgår med högre belopp än tidigare, är det otillräckligt med hänsyn till idrottsförbundets äskanden. Därtill kommer, såsom herr Hansson redan har anfört, att av nästa budgetårs anslag skall utgå 1,4 miljoner kronor till om- och utbyggnad av Stadion i Stockholm. Utskottet har, såsom herr Thun nyss framhöll, gjort ett särskilt uttalande i denna fråga, men samtidigt framhåller utskottet, att eftersom ett så stort belopp beräknas för om- och tillbyggnad av Stadion kommer möjligheterna att tillgodose övriga anläggningar för idrottsändamål i landet att avsevärt försämrast.

Departementschefen säger i propositionen att en väsentlig höjning av anslaget i och för sig vore önskvärd. Utskottets yttrande har, såsom herr Thun nyss påpekade, på denna punkt blivit ett eko av departementschefens uttalande då det säges, att en uppräknig av förevarande anslag i förhållande till departementschefens förslag vore motiverad. Men därvid stannar också välviljan från såväl departementschefens som utskottets sida.

I den kommunistiska motionen har vi även i år yrkat på ett särskilt stöd till de lokala idrottsföreningarna. Hela den svenska idrottsrörelsen har sin grundval i de tusentals lokala idrottsföreningarna, och dessa föreningar arbetar under svåra ekonomiska förhållanden. Vi föreslår därför att till dessa lokala föreningar skall utgå ett belopp av 10 kronor per

Anslag till fonden för idrottens främjande

år och aktiv medlem. I motionen sägs det att till varje medlem skulle utgå ett belopp av 10 kronor. Andemeningen i motionen är att dessa 10 kronor endast skulle utgå till dem, som är aktiva medlemmar i idrottsrörelsen. Följaktligen skulle den summa, som faller utanför det av idrottsförbundet äskade anslaget, inte ökas så värst mycket. Vi föreslår att även dessa medel skulle tagas ur vinsten från AB Tipstjänst. Man kan nämligen påpeka att enligt den redogörelse, som lämnats för bolagets verksamhet, ökade vinsten redan under föregående år med ungefär lika mycket som nu begäres i anslag till hela idrottsrörelsen. Det tyder på att det finns goda möjligheter att av dessa medel stödja idrottsrörelsen på ett effektivare sätt än som föreslås av utskottet.

Jag vill därför, herr talman, i första hand yrka bifall till motionen nr 243 i andra kammaren, och i andra hand vill jag, liksom herr Hansson, yrka bifall till reservationen under denna punkt.

Herr HANSSON (fp):

Herr talman! Gentemot herr Thun vill jag säga, att jag visst inte varje år yrkat på ökade anslag. Det var inte det jag underströk i början av mitt första anförande, utan jag sade att jag har försökt övertyga kammaren om idrottens betydelse för samhället och för ungdomens fostran. Att idrotten har en betydelse, som kanske inte kan värderas för högt, vidhåller jag. Jag undrar, hur vårt samhälle i dag skulle se ut, om vi inte hade alla dessa frivilligt arbetande idrottsföreningar.

Men vad anslaget beträffar, så är ju den springande punkten i år frågan om de pengar som skall bekosta om- och tillbyggnad av Stockholms Stadion. När jag för ett par månader sedan hörde att 375 000 kronor av årets anslag skulle gå till Stadion, uppfattade jag det som ett dåligt skämt. Stockholms Stadion är svenska statens egendom. Det bör väl drivas som ett självförsörjande företag, och att pengarna för dess om- och tillbyggnad skulle tas ur fonden för idrot-

tens främjande, det hade väl knappast någon inom den svenska idrottsvärlden tänkt sig. Detta kom som en fullständig kalldusch.

Statsutskottet har därvidlag samma uppfattning som idrottsledningen — det är bara det att utskottet ger för lätt efter. Jag tycker att tillvägagångssättet i detta fall är så anmärkningsvärt och att följderna blir så pass allvarliga, att man här måste påpeka tillvägagångssättet och med fullt fog kunna kräva, att anslaget till idrottens främjande inte minskas på detta sätt. I realiteten innebär det ju, att den svenska idrotten under kommande budgetår får sitt anslag minskat med ca en miljon, trots att vi klart kan visa att behovet ökar.

Vi bör kanske inte blanda in tipsmiljonerna, men de är ju faktiskt uppe i 110 miljoner, och att idrotten skulle få 10 procent av dessa pengar är väl inte orimligt.

Jag vet inte riktigt, hur Stadions affärer ligger till, men jag skulle tro att de är goda och att Stadion bara i nöjesskatt har betalt in vida mer under årens lopp än vad denna ombyggnad kostar.

Jag måste nog konstatera, herr talman, att vi här i landet inte gör vad som är tillbörligt för ungdomens fysiska fostran — jag pekade ju på gymnastiksalarna som ett klart exempel — och jag vidhåller mina yrkanden i ärendet.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Jag har inte begärt ordet för att här deklarerar mitt idrottsliga intresse — det har jag tillfälle att manifesteras i andra sammanhang än vid första kammarens debatt omkring tionde huvudtiteln — utan för att lämna några upplysningar, som jag tror kan vara av värde, innan kammaren går till beslut i denna fråga.

Ombyggnaden av Stockholms Stadion och behovet därav mötte jag under hösten såsom ett starkt idrottsligt önskemål; det underströks såväl av representanter för Riksidrottsförbundet som av representanter för stadionstyrelsen. Jag vill gärna erkänna, att jag för egen del var

Anslag till fonden för idrottens främjande

i hög grad tveksam. I varje fall sade jag mig att de ursprungliga planerna för en ombyggnad, som då företeddes, knappast ens kunde läggas till grund för en seriös diskussion om möjligheterna att bifalla detta önskemål. Som följd därav vidtogs också en nedprutning för att ett belopp skulle framkomma, som kunde utgöra en grundval för överläggningarna i fortsättningen.

Det stod också klart för mig vid detta tillfälle, att om man skulle tillmötesgå önskemålet från idrottsligt håll beträffande Stadion, så kunde det befaras medföra att mindre pengar skulle bli över för andra viktiga och betydelsefulla idrottsliga ändamål. Emellertid framhöll representanter för idrotten och stadionstyrelsen — vissa av dem, men inte alla, satt med både i stadionstyrelsen och i Riksidrottsförbundets förvaltningsutskott — att det var nödvändigt att en ombyggnad av Stadion kom till stånd, eftersom vårt land hade åtagit sig värdskapet för europamästerskapen i fri idrott 1958. Jag framhöll då, att det var en betydande risk för att om man tillmötesgick detta önskemål, så skulle följden bli stora svårigheter att tillgodose anslagsbehoven när det gäller andra idrottsplatser i landet. Jag frågade dessa representanter, om de ansåg önskemålen att få en ombyggnad av Stadion så starka, att de var beredda att ta även dessa konsekvenser. De som därvid talade med mig — det skedde, sedan Riksidrottsförbundet avgivit sitt remissyttrande i ärendet — framhöll, att detta i så fall vore en beklaglig följd, men att man väl finge vara beredd att ta även den, om det visade sig oundvikligt.

Det var detta besked som gjorde att jag till slut med stor tvekan förklarade mig villig att anslå de pengar, som erfordrades för att arbetena på Stadions ombyggnad skulle kunna påbörjas, planerna uppgöras och intet dröjsmål behöva inträda eller befaras. Riskerna var eljest betydande, framhöll man från idrottsligt håll, för att Sverige inte skulle kunna fullgöra sin uppgift som värd för europamästerskapen. Och när jag ändå klargjort vilka konsekvenser ett

medgivande på denna punkt kunde få, ville jag inte ta på mitt ansvar att fördröja ombyggnaden av Stadionborgen. Därför lämnades i höstas det anslag, som herr Hansson nu så starkt beklagar.

Det är klart att man har alla skäl att ifrågasätta lämpligheten av att staten står för Stadions verksamhet. Eljest har ju sådan verksamhet här i landet ansetts vara i huvudsak en kommunal angelägenhet. Jag är medveten om de historiska skäl som gjort att staten fått ta ansvaret för Stadion, men jag tycker ändå att det kan finnas allvarliga skäl att överväga, huruvida den ordningen skall bestå i framtiden. Om jag vid mitt övervägande kommer fram till att en annan ordning för Stadion bör prövas i fortsättningen, kommer jag att tillsätta en utredning härom, och det är väl inte helt uteslutet att en del av de pengar, som staten i så fall skulle kunna tillgodogöra sig av de medel som nu användes för att bestrida stadionombyggnaden, också bör kunna tillföras idrottsfonden.

Jag anser att detta är vissa upplysningar som kan vara av värde för kammarens ledamöter innan beslutet i denna kammare fattas.

Herr HANSSON (fp):

Herr talman! Jag skall inte upprepa vad jag sagt i mitt första anförande, men jag skulle vilja belysa statsrådets anförande här genom ett påpekande. Själv tillhör jag inte Riksidrottsförbundets överstyrelses förvaltningsutskott, men jag vill framhålla att motionärerna är personer, placerade såväl i Riksidrottsförbundets överstyrelse som i stadionstyrelsen.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Bara ett par ord! En av motionärerna har, såvitt jag vet, inträtt i stadionstyrelsen under innevarande kalenderår, alltså sedan det beslut, varom jag här talat, har fattats.

Herr HANSSON (fp):

Herr talman! Kanske jag för att ytterligare belysa frågan bör säga, att Riks-

Ang. statsbidrag till Riksorganisationernas campingkommitté m. m.

idrottsförbundets överstyrelses protest mot detta tillvägagångssätt var *enhällig* och att i överstyrelsen ingår både äldre och yngre ledamöter i såväl stadionstyrelsen som Riksidrottsförbundets överstyrelses förvaltningsutskott.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Jag är den förste att beklaga att idrottens folk då och då ändrar mening.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, yttrade, att med anledning av vad under överläggningen yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vartdera momentet av utskottets i den nu föredragna punkten gjorda hemställan och särskilt rörande utskottets motivering.

I fråga om mom. a, fortsatte herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) av herr *Hansson*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, som föranleddes av bifall till motionerna I: 38 och II: 42; samt 3:o) av herr *Norling*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, som föranleddes av bifall till motionen II: 148.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan oförändrad vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hansson* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det av honom framställda yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10 punkten 117 mom. a, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionerna I: 38 och II: 42.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hansson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 100;

Nej — 26.

Därjämte hade 12 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Härefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i mom. b hemställt.

Vidkommande motiveringen, yttrade nu vidare herr förste vice talmannen, hade yrkats dels att utskottets yttrande skulle godkännas, dels ock att kammaren skulle godkänna den av herr *Ståhl* m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på godkännande av utskottets yttrande vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 118**Ang. statsbidrag till Riksorganisationernas campingkommitté m. m.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Avsättning till fonden för friluftslivets främjande för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 1 250 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehäft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Axel Andersson* och *Danmans* (I: 114) och den andra inom andra kammaren av herr *Carlsson* i Stockholm m. fl. (II: 141), i vilka hemställts, att riksdagen

Ang. statsbidrag till Riksorganisationernas campingkommitté m. m.

måtte för budgetåret 1957/58 anslå 25 000 kronor till stöd för den verksamhet, som bedreves av Riksorganisationernas campingkommitté;

dels en inom första kammaren av herr *Hansson* väckt motion (I: 37), vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning rörande behovet av åtgärder till främjandet av ett ordnat friluftsliv och därmed campingväsendets sanering samt den lagstiftning på området, som utvecklingen nödvändiggjort;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Levin* väckt motion (II: 149), vari hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om beredande av bättre möjligheter för kommuner och sammanslutningar att utfå bidrag till anläggande av campingplatser med parkeringsmöjligheter för motorfordon.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten av angivna orsaker hemställt,

a) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 114 och II: 141, till Avsättning till fonden för friluftslivets främjande för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 1 250 000 kronor;

b) att motionen I: 37 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

c) att motionen II: 149 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anförts av herr *Ståhl*, fröken *Elmén* och herr *Löfroth*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under a hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 114 och II: 141, till Avsättning till fonden för friluftslivets främjande för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 1 275 000 kronor.

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp):

Herr talman! Jag skall bara med ett par ord be att få yrka bifall till den reservation som finnes fogad till denna punkt.

Jag och en annan ledamot i kammaren har väckt en motion, där vi menar att riksdagen borde ge riksorganisationernas campingkommitté litet hjälp i dess arbete. Förhållandena på detta område är ju ganska bedrövliga i vårt land. Det är inte på många håll man har några ordnade campingplatser, där de sanitära angelägenheterna tillgodosetts, utan camparna får klara sig lite hipp som happ. De stökar till ganska mycket ute i naturen, helt enkelt därför att det inte ställts några anordningar till deras förfogande. På en del håll har ju kommunerna insett detta, och på vissa håll har man redan fått fram riktigt förnämliga campingplatser, och på andra håll är man ganska angelägen att ordna sådana. Men då vill man gärna ha hjälp med planeringen, och det är då som man kan få biträde av denna campingkommitté. Men för att kunna hjälpa kommunerna och därmed också camparna, som ju numera är ett mycket stort släkte, måste kommittén naturligtvis ha vissa medel till sitt förfogande. Därför har vi motionerat om detta anslag. Jag tror att det ändå till sist blir nödvändigt att vi verkligen får någon ordning på detta område, och det vore ju väl, om man satte i gång så fort som möjligt.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till reservationen i denna punkt.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Den campingkommitté, som det här gäller och som motionärerna yrkar statsbidrag till, startade sin verksamhet i början av år 1956 på initiativ av bland andra MHF, Motormännens riksförbund, Skid- och friluftsförbundet och Svenska turistföreningen. Det är en kommitté som knappast kan ha hunnit verka ett helt år, när motionen skrevs, och det är rätt underligt, när motionärerna i sin framställning säger att frågan redan uppkommit, om man i fortsättningen kan bära den ökade ekonomiska bördan och om man inte blir tvungen att nedlägga verksamheten. Det förhåller sig emellertid på det sättet, att

Ang. statsbidrag till Riksorganisationernas campingkommitté m. m.

de organisationer, som svarar för campingkommittén, är väl beprövade i organisationsfrågor och startar väl inte utan vidare en kommitté på så lösa boliner, att verksamheten redan efter ett år måste nedläggas.

Det är också att märka att kommittén som sådan inte begärt något anslag av Kungl. Maj:t till sin verksamhet, utan framställningen har kommit från motionärerna.

Såsom utskottet i sitt utlåtande anför, torde det vara möjligt för Kungl. Maj:t att av det anslag, som ställts till förfogande för fritidsverksamheten, också lämna bidrag till campingkommittén som alltså inte, om utskottets förslag följes, lämnas utan möjlighet att erhålla statsbidrag. Statsutskottet anser alltså, att denna utväg bör i första hand prövas.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr HANSSON (fp):

Herr talman! Av statsutskottets utlåtande vid denna punkt framgår, att även en av mig väckt motion, nr 37, i första kammaren, har behandlats av utskottet. Jag får säga att det för mig innebär en överraskning att återfinna motionen i statsutskottets utlåtande; jag hade nämligen trott att tredje lagutskottet skulle vara rätt forum, eftersom motionen väsentligen syftar till en översyn av campingväsendets relation till de rättsgrundsatser som gäller för allemansrätten.

Jag skall nu inte gå närmare in på motionens behandling i utskottet. Jag inser att jag måste gå en annan väg i ärendet, men jag är angelägen att understryka att motionen inte grundar sig på något lösligt infall från min sida utan på en omfattande praktisk erfarenhet. Jag vill även åberopa dels ett oreserveerat stöd från min länsstyrelse, som gjort en liknande aktion på andra vägar, dels stöd från en mängd initierade personer, vilka understrukit det angelägna i att en översyn av lagstiftningen på ifrågavarande område kommer till stånd.

Jag vill vidare, herr talman, endast säga att när motionen nu kommit under

utskottets behandling, borde utskottet inte ha nöjt sig med att förutsätta att Kungl. Maj:t ägnar berörda frågor sin uppmärksamhet. Jag tror tvärtom att ärendet är av sådan vikt, att Kungl. Maj:t behöver ett energiskt påpekande av de missförhållanden, som råder, och att snabba åtgärder är av nöden samt att det inte går att få utvecklingen inom campingväsendet under kontroll på annat sätt än genom en lagstiftning, som bl. a. preciserade allemansrättens innehåll.

Herr talman! För dagen nöjer jag mig med det sagda och ställer inte något yrkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr förste vice talmanen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående mom. a av utskottets i den nu ifrågavarande punkten gjorda hemställan samt särskilt rörande mom. b och c.

Därefter gjordes enligt de beträffande mom. a förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda moment hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkterna b och c hemställt.

Punkterna 119—122

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 123

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57 till Atomenergiverksamhet inom Aktiebolaget Atomenergi, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Investeringsanslag till säkerhetsanstalter för sjöfarten

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under kapitalbudgeten gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1957/58 till Säkerhetsanstalter för sjöfarten och till Fonden för lån till företagareföreningar m. fl. jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1**Investeringsanslag till säkerhetsanstalter för sjöfarten**

Under hänvisning till vad utskottet under punkten 64 i sitt utlåtande nr 10 anfört hade utskottet i denna punkt hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under kapitalbudgeten framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 129 och II: 146, till Säkerhetsanstalter för sjöfarten för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 800 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Karl Andersson, Ivar Johansson, Sundelin, Pålsson, Jacobsson, Ståhl och Staxäng, fröken Elmén* samt herrar *Nihlfors och Löfroth*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 129 och II: 146, till Säkerhetsanstalter för sjöfarten för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 900 000 kronor.

Herr PÅLSSON (bf):

Herr talman! Vid detta utlåtande finns en reservation som går ut på att anslaget skall höjas till 900 000 kronor. Reservationen hör samman med den punkt 64 i statsutskottets utlåtande nr 10 som vi debatterade för någon timme sedan. Då framfördes väl argumenten även för den här reservationen av däri engagerade parter. När jag nu skall yrka bifall till denna reservation, har jag därför ingenting annat att tillägga än att jag vill göra kammaren uppmärksam på att utgången i medkammaren blivit en annan beträffande punkt 64 i statsutskottets utlåtande nr 10. Där har reservatio-

nen segrat över utskottsförslaget. Med anledning därav kommer jag att begära votering även i den här frågan.

Jag yrkar alltså, herr talman, bifall till reservationen.

Herr ANDERSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Med hänvisning till vad som anfördes i debatten om punkt 64 i utskottets utlåtande nr 10 och det beslut, som kammaren då fattade, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Pålsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 81 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Pålsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befun-

Anslag till byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.

nos vid omröstningens slut rösterna ha-
va utfallit sålunda:

Ja — 79;

Nej — 52.

Därjämte hade 8 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkten 2

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 292 § lagen den 17 juni 1948 (nr 433) om försäkringsrörelse m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt båttrafiken i Stockholms skärgård jämte i ämnet väckt motion, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anslag till byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m. för budgetåret 1957/58 jämte i ämnet väckta motioner.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i proposition nr 103 framlagda förslag hade utskottet i förevarande utlåtande hemställt, att riksdagen måtte

I. fatta beslut på sätt under punkten i särskilda med a—x betecknade moment närmare angivits;

II. bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna avtal med

a) Växjö stad angående villkoren för anslutning av S:t Sigfrids sjukhus till stadens avloppssystem m. m.;

b) Örebro stad om överlåtelse till Kungl. Maj:t och Kronan av markområde för nytt sinnessjukhus m. m.;

c) Bollnäs landskommun och Bollnäs stad om överlåtelse till Kungl. Maj:t och Kronan av markområde för nytt sinnessjukhus m. m.;

d) Sala stad eller Köpings stad om överlåtelse till Kungl. Maj:t och Kronan av markområde för nytt sjukhus för vård av höggradigt psykiskt efterblivna m. m.;

III. medgiva, att Långasjö sekundäravdelning finge på de villkor, som funnes angivna i ett i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 1 mars 1957 redovisat avtal, försäljas för en köpeskilling av 75 700 kronor;

IV. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionen II:557 till Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m. för budgetåret 1957/58 under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 33 050 000 kronor;

V. till Utrustning av nya sinnessjukhus för budgetåret 1957/58 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 3 060 000 kronor;

VI. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II:556 till Lån till Föreningen Kronprinsessan Victorias kustsanatorium för vissa ombyggnadsarbeten för budgetåret 1957/58 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 950 000 kronor.

Vid utlåtandet hade reservationer utan angivna yrkanden anmälts, utom av andra, dels av herr *Gustaf Andersson*, dels ock av herr *Söderberg*.

Herr ANDERSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Vid detta utlåtande har jag fogat en blank reservation. Detta har jag inte gjort, därför att jag vill uppta någon process med statsutskottets majoritet, utan närmast för att få understryka vad utskottet har anfört i ett särskilt fall.

Beträffande sinnessjukvårdens ordnande i Mälarlänen föreligger ju förslag för Stockholms och Västmanlands län, men Södermanlands län har undantagits från denna planläggning.

Anslag till byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.

Statsrådet säger att det hade varit önskvärt, om även Södermanlands län varit med i denna plan, och utskottet understryker det. Jag får också göra så, och jag skulle kanske kunna skärpa det till att säga att jag beklagar, att inte en planläggning har skett även för Södermanlands län, då nu frågan skulle ordnas för Mälarlän.

Jag vill erinra om att vi i Södermanlands län har två sinnessjukhus, nämligen Sundby, som ligger utanför Strängnäs, och S:ta Anna i Nyköping. Båda sjukhusen är gamla och omoderna. Jag skulle vilja säga om S:ta Anna att detta sjukhus är färdigt att nedläggas, om man inte vidtar en mycket kostsam ombyggnad och renovering. Detsamma gäller Sundby sjukhus. Om det skall moderniseras, kommer detta att dra betydande kostnader. Jag tror att när man räknade på den saken förra gången, fann man att det rörde sig om 16 å 17 miljoner kronor, och jag tror att en modernisering nu skulle dra en kostnad av inemot 20 miljoner kronor.

Man kan då fråga sig, om man i avvakten på ett användande av Sundby sjukhus för annat ändamål inte skall planlägga för sinnessjukvårdens ordnande i övrigt. Även om man här vidtar en mycket kostsam modernisering, kommer sjukhuset ändå att ligga mycket illa till. Man utgår ju numera från att ett sinnessjukhus bör ligga intill ett stort kroppssjukhus, helst intill ett centrallasarett. Sundby sjukhus kommer att ligga ungefär tre och en halv mil från centrallasarettet.

Jag anser att det under sådana förhållanden borde övervägas, om man inte här bör bygga ett nytt sinnessjukhus.

Man frågar då: Vad skall Sundby användas till? Detta sjukhus kommer, såvitt jag kan förstå, att under så många år framåt — jag skulle kanske säga årtionden — behövas för sinnessjukvården i landet, att man inte bör hysa alltför stora bekymmer för dess användning. Jag vet att denna uppfattning också delas av medicinalstyrelsen.

Såvitt man nu kan bedöma, kommer

sinnessjukvården under de närmaste 10 å 20 åren att gå en utomordentlig utveckling till mötes. Det kommer sannolikt att ske i eu takt, som vi kanske inte nu har en aning om. Jag tror att utvecklingen på detta område kommer att ske ofantligt snabbt. Vi må försöka göra vad vi vill, men opinionen kommer att kräva att man vidtager alla de anordningar, som vetenskapen och utvecklingen har gett oss. Det är då också nödvändigt att man i god tid planlägger sinnessjukvårdens utbyggande på ett sådant sätt, att man kan motta en sådan utveckling utan att det uppstår några stora besvärligheter.

Jag skall inte försöka att ge någon anvisning om hur sinnessjukvården bör ordnas för Södermanlands län. Vi har för den kommitté, som sysslar med denna fråga, från landstingets sida påpekat, hur vi vill ha det ordnat. Jag är också angelägen att framhålla, att landstingets förvaltningsutskott och dess hälso- och sjukvårdsstyrelse är öppna för diskussioner om på vilket sätt man lämpligen bör ordna denna sak.

Vad jag här har velat framhålla är att jag vädjar till departementschefen och till dem det vederbör, ifrågavarande kommitté o. s. v., att ta en allvarlig funderare på denna fråga och ge anvisningar om hur man skall ordna med sinnessjukvården. Det är detta jag har velat anföra vid det här tillfället, herr talman.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! I motsats till den föregående talaren kan jag som representant för det landsting jag företräder säga, att vi är tillfredsställda med det förslag som har kommit fram, sedan planerna reviderats beträffande Mälarlän, eftersom Västmanlands län inte längre skall behöva bli hänvisat till Ulleråkers sjukhus, som enligt tidigare förslag skulle byggas ut till omkring 1 400 vårdplatser, utan i stället föreslås få ett eget sinnessjukhus. Det är utomordentligt tillfredsställande, om så kommer att ske. Jag förstår i mycket hög grad de synpunkter, som herr Gustaf Andersson fram-

Anslag till byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.

fört beträffande nödvändigheten av att också Södermanlands län får sin sjukhusfråga ordnad på samma sätt som de övriga Mälardalen.

Jag skulle också vilja säga några ord beträffande ett par andra frågor i detta utlåtande. Det är naturligtvis ingenting att säga om att frågan om ett nytt sinnessjukhus i Stockholms län får sin lösning, och landstinget har där varit överens om att detta sinnessjukhus bör placeras i Upplands Väsby. Jag vill endast erinra om att när vi i fjol diskuterade frågan om sinnessjukhus i Gävleborgs län, underströks det ganska kraftigt från olika håll här att det var absolut nödvändigt att ett sinnessjukhus förlades vid ett centrallasarett. Detta är tydligen inte längre nödvändigt. Nu har man modifierat sin ståndpunkt i det avseendet, och medicinalstyrelsen uttalar också beträffande förläggningen av sinnessjukhusen att de om möjligt bör förläggas vid centrallasarett.

Upplands Väsby är ju ett normallasarett. Genom att säga att det skall ökas ut med en gynekologisk avdelning och att det där skall anställas en narkosläkare vill man låta påskina att det skulle bli av väsentligen samma klass som ett centrallasarett, men jag vill då i det fallet säga att detta väl är ungefär den utveckling, som över huvud taget sker vid de större normallasarett inom våra landstingsområden. Gynekologien är en av de specialiteter som utvecklas snabbt, och vi hoppas också att vi så småningom skall få narkosläkare även vid normallasarett.

Som bekant råder det i dag en mycket stor brist på narkosläkare. Det finns inte sådana ens vid alla centrallasarett, men jag kan också erinra om att det åtminstone när det gäller vårt landstingsområde inte är mer än tio år sedan vi vid våra tre länslasarett, som i dag är normallasarett, inte hade röntgenläkare. I dag finns det vid samtliga dessa tre länslasarett både överläkare och underläkare, och jag tror för min personliga del att vi kommer att gå samma utveckling till mötes även när det gäller narkosläkare.

Beträffande Upplands Väsby skulle jag vilja påpeka frågan om eventuella bullerstörningar, för den händelse Halmsjön skulle komma att användas som storflygplats. Det finns viss risk för att det i Upplands Väsby kommer att bli vissa bullerstörningar i sådant fall. I samband med att vi utrett frågan om platsen för ett sinnessjukhus har vi just kommit i beröring med problemet. Åtminstone när det gäller ett visst område i Västerås har institutet för folkhälsan absolut sagt ifrån, att det ifrågasatta området icke är användbart för sinnessjukhus med hänsyn till de bullerstörningar man kan räkna med från F 1:s flygfält. Jag tror därför att det är en sak som man bör uppmärksamma, när nu frågan om en storflygplats kommer att avgöras.

Jag skulle, herr talman, också vilja säga några ord om det blivande sjukhuset i Sala. Beträffande förläggningen har man bland annat hänvisat till Västmanlands läns landstings yttrande. Men förvaltningsutskottet där har ansett, att dess yttrande endast skulle gälla den rent medicinska synpunkten, alltså frågan om vilka möjligheter det finns till samarbete med kroppssjukhusen. I det avseendet är Sala och Köping fullt likställda, vilket också har kommit fram i förvaltningsutskottets yttrande. I övriga avseenden har förvaltningsutskottet inte ansett sig ha anledning ta ståndpunkt, ty när det gäller lokaliserings- och arbetsmarknadsfrågor är det andra myndigheter som har att yttra sig.

Vid ett närmare studium av det föreliggande förslaget kan jag för min del inte komma till det resultatet, att det skulle finnas några övervägande skäl för att detta sjukhus skulle förläggas till Sala. Man har kommit fram till att Sala och Köping i många avseenden är jämställda. När det gäller att få kvinnlig arbetskraft är det emellertid utan tvekan betydligt svårare i Sala än vad det skulle vara i Köping, vilket också framhållits av en av industricheferna för en industri i Sala, som säger att han har mycket svårt att där få kvinnlig arbetskraft.

Kommittén för sinnessjukvårdens ut-

Anslag till byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.

byggande har anfört ett skäl, som jag tycker är mycket väsentligt. Man framhåller att det av psykologiska skäl kan vara oklokt att förlägga så många sinnessjukhus, som det här blir fråga om, till salatrakten. Vi får komma ihåg, att förutom Salberga har landstinget ett hem för lättskötta sinnessjuka — det har visserligen i dag bara 52 vårdplatser, men det är avsett att öka antalet till 104 — samt Salbohedsanstalten i närheten av Sala, och jag kan för min del inte komma ifrån, att det blir en alltför stark anhopning av sådana anstalter inom området.

Självklart har statens arbetsmarknadsstyrelse rätt när den säger, att av lokaliseringsskäl är det den östra länsdelen av Västmanlands län som bäst behöver tillskott, men jag undrar för min del, om det inte kommer att motverka möjligheten för den länsdelen att dra till sig lämpliga industrier, om man på en enda plats får denna mycket starka anhopning av anstalter för sinnessjukvård och sinnesslövärd.

I fråga om sinnessjukhusets placering i Gävleborgs län anförde departementschefen ett skäl, som jag för min del tycker skulle vara mycket bärande även när det gäller Västmanlands län. Han säger nämligen, att det enbart är lämpligt med en spridning av den psykiatriska sakkunskapen. Han menade då att i Gävle och Håudiksvall skulle det komma att finnas psykiatriska lasarettskliniker och därmed tillgång till psykiatrisk sakkunskap, och att det vore en fördel, om sådan också kom att finnas i Bollnäs.

Precis samma skäl kunde han ha anfört för att föreslå Köping i stället för Sala. I Västerås finns nämligen en psykiatrisk lasarettsklinik, och i Sala har vi Salberga sjukhus, där det finns tillgång till psykiater. Genom att förlägga det nya sjukhuset till Köping skulle vi fått en spridning av den psykiatriska sakkunskapen, men det har departementschefen i detta sammanhang inte funnit skäl att hänvisa till.

Vad som varit avgörande är tydligen Sala stads erbjudande att kostnadsfritt

ställa mark och ledningar till förfogande. För min del tvivlar jag på att det är riktigt av statsmakterna att på detta sätt utlysa någon form av auktion. Jag måste säga att jag delar Köpings stads kommunalmäns åsikt, när de förklarar, att de inte är beredda att delta i en sådan köpslagan och därför inte längre är intresserade av att få sjukhuset till Köping.

Enligt min uppfattning talar de flesta skälen för att förlägga detta sjukhus till Köping, men stadens ställningstagande omöjliggör för mig att här framställa ett yrkande om förläggning av sjukhuset dit. Då finns det inte något annat alternativ än Sala-alternativet.

Till sist, herr talman, skulle jag vilja säga några ord om sinnessjukhusens storlek. I generalplanen för 1955 föreslås sjukhus på upp till 1 400 vårdplatser, Gullberna, Falköping, Örebro, Bollnäs och nu senast Upplands Väsby föreslås få sjukhus med mellan 700 och 800 vårdplatser.

Man hör det emellertid rätt ofta påderas för sjukhus på endast 400 vårdplatser. Jag tycker det är en fråga, som bör ordentligt klarläggas. Skulle den nya uppfattningen om vårdplatsantalet vara riktig, innebär det att de sjukhus, som nu byggs eller planeras, blir alltför stora.

På våren 1954 kallades bl. a. representanterna för landets landsting och en hel del andra för sjukvården intresserade till en stor konferens på Konserthuset här i Stockholm, där man skulle diskutera de allvarliga problemen som sjukvården stod inför. Den konferensen resulterade i att vi fick den kommitté för översyn av hälso- och sjukvården, som tillsattes den 17 maj 1954 och bl. a. skulle titta på tjänsteläkarorganisationen och mentalsjukvården, och vi fick en mentalsjukvårdsdelegation inom den kommittén den 25 november 1955. Det har vid ett tillfälle sagts, att under senare hälften av första halvåret 1957 skulle mentalvårdsdelegationen vara beredd att avlämna sitt betänkande. I ett yttrande i denna kammar den 10 april 1957 sade delega-

Anslag till byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.

tionens ordförande, herr Rune Johanson, att han trodde att betänkandet skulle komma att framläggas under senare delen av detta år. Det har alltså blivit en förskjutning, och jag frågar mig om vi ens kan räkna med att vid denna senare tidpunkt få fram betänkandet. Det är mycket viktigt att icke bara denna fråga utan också frågan om huvudmannaskapet för den öppna sjukvården snarast blir föremål för avgörande.

Jag vill därför, herr talman, sluta med en hemställan till departementschefen att söka skynda på dessa utredningar, så att vi snarast möjligt kommer till resultat. Ty om landstingen på ett ändamålsenligt sätt skall kunna planera hälso- och sjukvården, är det nödvändigt att dessa frågor snarast löses.

Herr HUSS (fp):

Herr talman! Jag är delvis förekommen av den föregående talaren. Även jag har tänkt belysa, att lösningen av frågan om ett sinnessjukhus i Stockholms län kanske inte blivit så lycklig som man hade kunnat hoppas, när nu sjukhuset föreslås bli uppfört i nära anslutning till Löwenströmska lasarettet i Upplands-Väsby.

Vad som är märkligt med detta byggnadsprojekt är att vi här för första gången har möjlighet att förlägga ett sinnessjukhus i omedelbar anslutning till ett lasarett. Man har med rätta anfört, att en sådan förläggning skulle vara ägnad att överbrygga de motsättningar, som i allmänhetens uppfattning råder mellan kroppssjukvård och sinnessjukvård. Medicinalstyrelsen har för sin del antytt, att inom det landstingsområde, där man skulle pröva denna sjukhus typ, borde man bygga ett relativt litet sinnessjukhus med 350—400 bäddar, kombinerat med ett kroppssjukhus, om möjligt centrallasarett. Man vill att kroppssjukhuset skulle bli det dominerande i kombinationen.

Nu förfar man emellertid tvärt om. Man föreslår ett sinnessjukhus med 780 sängar i anslutning till ett litet kroppssjukhus med för närvarande 126 sängar,

vilken siffra så småningom genom utbyggnad kommer att stiga till 250. Om man betänker att vid detta lilla lasarett dessutom finns en särskola för psykiskt efterblivna barn med plats för 190 elever, vilken särskola får anses vara av ungefär samma typ, som det nu föreslagna sinnessjukhuset, så blir uppenbarligen resultatet att vi här får ett mycket stort sinnessjukhus förenat med ett mycket litet kroppssjukhus. Det är, såvitt jag förstår, en mycket olycklig lösning, ty detta lilla kroppssjukhus kommer bara att framstå som sinnessjukhusets kroppssjukhus, i stället för att kroppssjukhuset borde dominera bilden.

Nu finns det naturligtvis en förklaring till att man förfar på detta sätt, nämligen att det icke visat sig möjligt att finna ett för ett sinnessjukhus erforderligt markområde i närheten av Stockholms läns enda norr om Stockholm befintliga centrallasarett i Stocksund. Man har därför nödgats att förlägga det nya sinnessjukhuset i anslutning till ett mindre lasarett. Denna förklaring har varit anledningen till att jag icke motionerat om någon ändring i förslaget.

Herr talman! Jag har icke något yrkande att ställa utan vill endast vädja om att när denna kombination av kroppssjukhus och sinnessjukhus nästa gång föreslås, man om möjligt ser till att kroppssjukhuset blir det dominerande i bilden.

Herr KARLSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Som kammarens ledamöter finner har till detta utlåtande fogats icke mindre än fem reservationer. Ingen av reservanterna har emellertid kunnat ställa något yrkande, utan alla har nöjt sig med att anteckna blanka reservationer. Ej heller har någon av de tre talarna i debatten här ställt något annat yrkande än vad utskottet har föreslagit. Det skulle väl med hänsyn härtill inte ha varit nödvändigt att från utskottets sida anföra några synpunkter. Jag uppkallades emellertid, herr tal-

Anslag till byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.

man, av herr Söderberg, som i sitt anförande gav till känna att det beslut, som riksdagen här kommer att fatta, är felaktigt — om jag nu fattade herr Söderberg rätt. Herr Söderberg sade nämligen att Köping är en bättre plats för detta sinnessjukhus än Sala. Det hade naturligtvis varit tacknämligt om herr Söderberg motionsledes velat ange sina synpunkter, men de har inte kommit fram den vägen. De antydde vid utskottets behandling av frågan in pleno, men inte heller där ställde herr Söderberg något yrkande. Av vad herr Söderberg anført här i dag får man emellertid den uppfattningen, att Kungl. Maj:t har kommit med ett felaktigt förslag och att kamrarna nu kommer att fatta ett beslut, som inte är det bästa. Det tycker jag är ganska anmärkningsvärt.

För utskottets del har det varit rätt svårt att fatta ståndpunkt till och ge någon mening till känna om problemet Sala—Köping. Vi har därvidlag faktiskt fått lita på vad Västmanlands läns landstings förvaltningsutskott förklarar, då det sagt att ur vårdsynpunkt är Sala och Köping likvärdiga. Den saken har ju även herr Söderberg här sedan bekräftat. Men av herr Söderbergs anförande framgick att anhopningen av anstalter skulle vara till nackdel för trakten däruppe och att denna anhopning, något som jag dock inte fick fullt klart för mig, kanske också skulle medföra vissa olägenheter när det gäller vården.

Ingen som har den grundinställningen, att det här gäller att försöka göra det hela så billigt som möjligt, kan komma förbi det förhållandet att Sala stad erbjuder staten 300 000 kronor om sjukvårdsinrättningen förläggs dit. Utskottet har inte kunnat gå förbi detta faktum, sedan man fått bekräftelse på att de båda platserna ur vårdsynpunkt är likvärdiga.

Jag vill också deklarerat vad som redan har antytts här av någon talare, nämligen att jag icke är tilltalad av detta köpsläende kommuner och städer emellan om att erhålla den ena eller andra institutionen eller företaget. Men riks-

dagen kan faktiskt inte göra någonting åt detta köpsläende, och sannolikt inte heller Kungl. Maj:t. Här föreligger nu som sagt det faktum att staten får 300 000 kronor av Sala köping, om sjukhuset förlägges dit. Då de båda platserna ur vårdsynpunkt är likvärdiga, kan de som har att företråda statens intressen knappast komma förbi detta faktum. Det är så vi har sett denna fråga i utskottet, och det är också anledningen till att vi ansett oss böra förordna Kungl. Maj:ts förslag även i denna punkt.

I fråga om det nya sjukhuset i Stockholms län och de kritiska synpunkter som därvid har framförts vill jag bara erinra om att, såsom också framgår av handlingarna, man faktiskt har valt den plats som Stockholms läns landsting ansett vara den bästa. Då är inte mycket att göra åt saken, även om det mycket väl kan sägas att det hade varit bättre om sjukhuset kunnat förläggas intill centralasarettet i Stocksund. Jag har i denna fråga precis samma synpunkter i år som jag förfäktade förra året, men i fjol var det riksdagens majoritet som genomdrev en ändring, och jag tillhörde den gången minoriteten. Nu har man emellertid som sagt beslutat sig för att lägga detta sinnessjukhus i omedelbar anslutning till ett s. k. normalsjukhus. Har man växlat in på denna linje får man följa det och göra det bästa möjliga av situationen, även om jag betonar att jag i denna fråga alltjämt har samma uppfattning som i fjol.

Herr talman! Jag har bara velat klargöra utskottets uppfattning i dessa två punkter och yrkar bifall till utskottets framställning.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Jag vill bara erinra herr Gustaf Karlsson om att jag vid utskottets behandling av detta ärende klart sade ifrån att jag egentligen hade velat väcka en motion om att detta sjukhus skulle förläggas till Köping. Jag hade dock ansett mig förhindrad att väcka en sådan motion med anledning av att det inte finns någon tomt till förfogan-

Anslag till byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.

de där, eftersom Köpings stad inte längre är intresserad att få dit detta sjukhus, med anledning av det auktionerande som skett i fråga om sjukhusets förläggning. Herr Gustaf Karlsson begriper säkerligen att det under sådana förhållanden inte var möjligt för mig att med utsikt till framgång väcka en motion.

Jag vill också erinra om att det uttalade som Västmanlands läns landsförsamling gjort om att de båda platserna ur vårdsynpunkt kan anses likvärdiga endast avser kroppssjukvården. Det är ur Sala stads synpunkter som jag anser det vara mindre lyckligt att dit få en sådan anhopning av sjukhus av denna karaktär som man nu får.

För min del kan jag inte riktigt dela herr Gustaf Karlssons uppfattning, att det faktum, att staten här får en dusör av Sala stad på 300 000 kronor, kan få vara det avgörande vid valet av förläggningsort för det nya sjukhuset. Det är helt andra synpunkter som i det avseendet bör vara avgörande.

Herr KARLSSON, GUSTAF, (s):

Dessa pengar, herr talman, får inte vara avgörande i annat fall än när placeringen är likvärdig ur vårdsynpunkt. Det har ju herr Söderberg bekräftat, och då måste naturligtvis pengarna spela en viss roll.

Herr JOHANSSON, RUNE, (s):

Herr talman! Jag hade egentligen inte tänkt yttra mig i denna debatt. För att emellertid inte det intrycket skall stå kvar, att det avgörande vid valet av förläggningsort för sjukhuset för psykiskt efterblivna varit en auktionering mellan de två platserna, vill jag säga att vid detta ärendes förberedande framfördes från medicinalstyrelsen, universitetskanslern och de medicinska fakulteterna förslag om att förlägga sjukhuset till Uppsala. Man föreslog detta av medicinska skäl och inte minst med tanke på forskningen. Vid de undersökningar som gjordes i Uppsala visade det

sig emellertid att man ur arbetsmarknadssynpunkt och även ur andra synpunkter inte kunde få till stånd en förläggning till Uppsala. Det togs då upp en diskussion huruvida man inte skulle kunna åstadkomma en mindre enhet för forskningen som skulle förläggas till Uppsala. Förslaget har sedan av byggnadskommittén utformats så, att man räknar med att få en avdelning på 80 platser för äldre och 130 platser för barn förlagd till Uppsala och att denna avdelning skall tjäna forskningsändamål. Vi anser det vara mycket viktigt att denna enhet kommer till stånd. Jag vill därför hemställa att byggnadskommittén skall ägna stor uppmärksamhet åt denna sak och försöka få fram ett förslag till departementet så snabbt som möjligt, så att riksdagen sedan kan få ta ställning till frågan. Det har visserligen skrivits att forskning kan bedrivas vid Vipeholm i Lund, men jag anser inte den möjligheten tillräcklig. Den human-genetiska forskningen sker ju i Uppsala, och dit bör då även forskningen på detta område förläggas. Men samtidigt som man har sagt att den medicinska forskningen skulle vara betjänt av att en del av sjukhuset förlades till Uppsala, har det från departementschefens sida också framhållits att om denna mindre enhet inrättas i Uppsala så är Sala den bästa förläggningssorten för den övriga delen. Jag anser att detta är så viktigt och så bärande att det bör ses såsom det avgörande skälet för förläggningen till Sala. Jag tycker att departementschefen på ett fullt tillfredsställande sätt har redovisat orsakerna till att han slutgiltigt stannat för att sjukhuset för höggradigt psykiskt efterblivna skall ligga i Sala, varigenom man möjliggör den önskade samverkan mellan sjukhuset och den förväntade forskningsavdelningen i Uppsala. Jag kan inte finna, att man på den punkten har anledning att göra någon erinran, och ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Medan jag har ordet vill jag också säga att jag har hört att herr Söderberg har diskuterat mentalsjukvårdsdelega-

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

tionens arbete, och vi är ju tacksamma för att det ägnas uppmärksamhet åt detta. Jag vill bara säga honom att delegationen räknar med att det skall avslutas under året. Vi har tidigare sagt att vi hoppats att redan under våren kunna lägga fram förslag. Men jag vill erinra om att departementet sedan dess har pålagt utredningen ett nytt uppdrag, nämligen frågan om den psykiska barna- och ungdomsvården som ansågs ha förtursrätt, ett utredningsarbete som kommer att vara klart under sommaren. Det är ju inte möjligt att bedriva utredningsarbete i hur skyndsamt takt som helst. När arbetet blir färdigt måste vara beroende på omfattningen av de arbetsuppgifter som läggs på en utredning. Men klart är att utredningens förslag kommer att framläggas under året.

I detta anförande instämde herr *Edström* (fp).

Herr **SÖDERBERG** (s):

Medicinalstyrelsen säger, att den icke funnit någon av orterna Sala eller Köping kunna ges obetingat företräde, och föreslår att avgörandet göres beroende av i vilken stad sjukhuset med minsta tidsutdräkt kan komma till utförande. Och mentalsjukvårdsdelegationen — alltså den delegation som herr Johansson är ordförande i — framhåller att valet av förläggningssort icke är av någon avgörande betydelse, sedan kommittén föreslagit uppförande av en forskningsavdelning i Uppsala. Delegationen anser, att kommitténs motivering för en placering av sjukhuset i Köping innesluter många tungt vägande synpunkter. Men även en förläggning till Sala erbjuder vissa fördelar, förklarar delegationen.

Det väger alltså, herr Johansson, ganska jämnt, och tydligen är det de 300 000 kronorna som varit avgörande.

Herr **KARLSSON, GUSTAF**, (s):

Herr talman! Med anledning av herr Johanssons yttrande vill jag bara fästa kammarens uppmärksamhet på att där-
est kammaren biträder utskottets uttalan-

de, vilket jag hoppas att den gör, så har den i princip uttalat sig för inrättande av en mindre avdelning för forskningsändamål i Uppsala.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående övertagande av staden Västerviks förpliktelser gentemot vissa befattningshavare, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 120, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för den 15 mars 1957, föreslagit riksdagen att dels godkänna i bilaga till statsrådsprotokollet över civilärenden för den 15 mars 1957 upptagna förslag om placering i lönegrad av vissa tjänster m. m., dels godkänna övriga i statsrådsprotokollet berörda förslag, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för förslagens genomförande fr. o. m. den 1 juli 1957, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i vederbörliga personalförteckningar, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1957/58 medge de överskridanden av maximerade anslag och anslagsposter, som kunde föranledas av vad sålunda föreslagits, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i med stöd av riksdagens beslut utfärdade avlönings- och pensionsförfattningar, dels godkänna framlagda grunder för en fri-

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

are lönesättning för högskoleutbildad teknikerpersonal, dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som kunde finnas erforderliga för ett genomförande härav.

De i den kungl. propositionen framlagda förslagen till ändrad lönegradsplacering av tjänster grundade sig på överenskommelser, som efter förhandlingar träffats med personalens huvudorganisationer.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels en vid riksdagens början av fröken *Elmén* m. fl. väckt motion (II: 151), vari hemställts att riksdagen måtte fatta beslut om inplacering av manliga och kvinnliga yrkeslärare vid statens skolor tillhörande barn- och ungdomsvården i lönegrad 21;

dels ock följande i anledning av förevarande proposition väckta motioner, nämligen

motionerna I: 463 av herr *Bengtson* m. fl. och II: 587 av fröken *Elmén* m. fl., i vilka hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 120 måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla, att Kungl. Maj:t vid kommande förhandlingar med vederbörande personalorganisationer rörande löneställningen för vaktfruar vid fångvårdsanstalterna och sköterskor vid sinnessjukhusen måtte pröva löneställningen med utgångspunkt från likalönsprincipen;

motionerna I: 480 av herr *Arrhén* och fru *Sjöström-Bengtsson* samt II: 601 av fröken *Karlsson* m. fl., i vilka hemställts, dels att riksdagen i samband med behandling av propositionen nr 120 måtte uttala, att det förhållandet, att Kungl. Maj:t nu tillsatt en utredning om ett modifierat klasslärossystem i folkskolans och enhetsskolans högre klasser, ej finge påverka vare sig de förutsättningar i lönehänseende, som angivits i propositionen 1954: 149, eller de krav på högre kompensation för berörda lärarkategori, som senare rests, vid den framtida utformningen av lönesättningen för redan vidareutbildade folkskollärare eller för

folkskollärare, som på 1954 års villkor i år eller i fortsättningen visade sig beredda att genomgå erbjuden vidareutbildning enligt 1954 års bestämmelser, dels ock att riksdagen måtte uttala sig för att en framtida lönesättning för omnämnda lärarkategori borde göras retroaktivt från 1 januari 1957;

motionen I: 481 av herr *Sigfrid Larsson*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att de elva tjänsterna såsom överkonstapel vid fångvårdens jordbruksdrift skulle erhålla placering såsom jordbruksföreståndare (10) respektive trädgårdsmästare (1) i lönegrad A 11;

motionen II: 602 av herr *Bengtsson* i Göteborg m. fl.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att motionen I: 481 icke måtte av riksdagen bifallas;

B. att motionerna I: 480 och II: 601 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att motionen II: 602 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

D. att riksdagen måtte

1. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 151 godkänna de i bilagan till statsrådsprotokollet över civilärenden för den 15 mars 1957 upptagna förslagen om placering i lönegrad av vissa tjänster m. m.;

2. godkänna övriga i statsrådsprotokollet berörda förslag;

3. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för förslagets genomförande fr. o. m. den 1 juli 1957;

4. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i vederbörliga personalförteckningar;

5. bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1957/58 medge de överskridanden av maximerade anslag och anslagsposter, som kunde föranledas av vad sålunda föreslagits;

6. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i med

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

stöd av riksdagens beslut utfärdade av-
lönings- och pensionsförfattningar;

7. godkänna de framlagda grunderna
för en friare lönesättning för högskolut-
bildad teknikerpersonal;

8. bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda
de närmare föreskrifter, som kunde fin-
nas erforderliga för ett genomförande av
vad under 7 föreslagits;

9. i anledning av motionerna I: 463
och II: 587 i skrivelse till Kungl. Maj:t
giva till känna vad utskottet anfört be-
träffande likalönsfrågan.

I motiveringen hade utskottet yttrat
bland annat:

»Beträffande fångvårdsanstalterna av-
ser Kungl. Maj:ts förevarande förslag
personal i arbetsdrift och i bevakning. I
fråga om arbetsdriften föreslås emeller-
tid lönegradsupplytning från lönegrad
14 (A 9) till lönegrad 16 (A 11) endast
för yrkesmästare i verkstadsdrift, medan
de i jordbruksdrift verksamma överkon-
staplarna i lönegrad 14 (A 9) skulle
kvarstå i oförändrad lönegrad ehuru
med tjänstebenämningen ändrad till
förste förman. I motionen I: 481 yrkas
att riksdagen måtte besluta, att 11 tjän-
ster som överkonstapel vid jordbruksdrif-
ten placeras i lönegrad 16 (A 11) under
benämningen jordbruksföreståndare re-
spektive trädgårdsmästare. Yrkandet av-
ser 11 i motionen särskilt angivna ko-
lonier.

Enligt vad utskottet inhämtat har frå-
gan om löneställningen för överkonstap-
larna i jordbruksdriften ansetts inte äga
sådant samband med den speciella frå-
gan om löneställningen för befattnings-
havarna i verkstadsdriften, att förslag
om förhöjd lönegradsplacering för den
förra kategorien ansetts böra framställas
i detta sammanhang. Då utskottet finner
tillräckliga skäl inte föreligga för av-
steg från förhandlingsöverenskommel-
sen på denna punkt, får utskottet avstyr-
ka ifrågavarande motionsyrkande.»

Reservation hade avgivits av herr
Ohlson, fröken *Andersson*, herrar *Sunde-
lin*, *Pålsson*, *Jacobsson*, *Bengtson*, *Malm-
borg* och *Staxäng*, fröken *Elmén* samt

herrar *Nilsson* i Göingegården, *Nelander*
och *Gustafsson* i Mem, vilka ansett,

dels att det stycke i utskottets yttran-
de, som började med orden »Enligt vad»
och slutade med »ifrågavarande mo-
tionsyrkande», bort hava följande ly-
delse:

»Enligt utskottets mening har i mo-
tionen anförts vägande skäl för en för-
bättrad lönegradsplacering för de ifrå-
gavarande överkonstaplarna vid fång-
vårdens jordbruksdrift. Med hänsyn här-
till anser utskottet — som inte i detta
sammanhang finner sig kunna taga defi-
nitiv ståndpunkt till frågan om lönegra-
den och antalet ifrågakommande tjän-
ster — motiverat att ifrågavarande spör-
smål snarast möjligt upptages till förnyad
prövning genom Kungl. Maj:ts försorg.
Utskottet föreslår att riksdagen, i anled-
ning av motionen I: 481, i skrivelse till
Kungl. Maj:t ger till känna vad utskottet
sålunda anfört.»

samt att utskottet bort under A hem-
ställa, att riksdagen måtte, i anledning
av motionen I: 481, i skrivelse till Kungl.
Maj:t giva till känna vad utskottet an-
fört beträffande löneställningen för
överkonstaplar vid fångvårdens jord-
bruksdrift.

Fröken **ANDERSSON** (h):

Herr talman! Vid detta utlåtande har
tolv reserveranter uttalat sig i frågan rö-
rande lönegradsplaceringen för elva
överkonstaplar vid fångvårdens jord-
bruksdrift. Det förefaller som om dessa
elva på något sätt hade blivit bortglöm-
da, eftersom övriga överkonstaplar har
flyttats upp men dessa elva fortfarande
befinner sig i den gamla lönegraden 14,
d. v. s. 9 i den nya lönegraden.

Det kan vara intressant att i förbifar-
ten påminna om att likartade tjänster vid
skolor tillhörande barna- och ungdoms-
vården har placerats i den nya tolfte lö-
negraden. Jag skall inte gå närmare in
på de motiveringar som återfinns i mo-
tionen nr 481 — jag skulle tro att motio-
nären kommer att ta upp de frågorna.
Jag vill bara påminna om att där pekas
på hurusom också inom denna del av

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

jordbruket har genomförts rationaliseringar vilka har lett till att det ställs större krav på dessa tjänstemän. Det är inte så små krav som ställs på dem. Det framhålls i motionen att sökande skall ha genomgått lantbruksskola, helst två-årig, ha väl vitsordad praktik i jordbruk och erfarenhet som arbetsledare, lantbruksbefäl alltså, samt ha intresse och fallenhet för fångvårdsarbete.

Nu är det ju så, att statsutskottet och kanske särskilt femte avdelningen inte gärna föreslår ändringar i ett förhandlingsresultat som ju detta utgör. Men man kan, såsom jag nyss antydde, inte frigöra sig från att den här gruppen på ett eller annat sätt inte har kommit riktigt fram vid förhandlingarna. Eftersom jag själv naturligtvis inte är expert på det arbetsområde det här gäller, har jag vänt mig till ett par tjänstemän i fångvårdsstyrelsen och bett att få höra deras uppfattning om huruvida dessa överkonstaplar har likvärdiga arbetsuppgifter jämfört med övriga överkonstaplar, och vederbörande intygade att så är förhållandet.

Reservanterna har emellertid inte velat framställa ett direkt yrkande om bifall till motionen, utan föreslår i stället att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall begära att frågan snarast möjligt upptas till förnyad prövning.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen av herr Ohlson m. fl.

Herr **HOLMQVIST** (s):

Herr talman! Jag tror att det gäller om alla förhandlingsresultat att det kan finnas fall, som för de förhandlande parterna och även för utomstående kan uppfattas som kanske inte lämpligt avvägda och där inte rättvisan blivit tillgodosedd. Motionärerna och reservanterna menar, att det skett en orättvisa eller, som fröken Andersson säger, ett förbiseende när det gäller överkonstaplarna vid fångvårdens jordbruksdrift. Det förhåller sig så, att dessa inte vid förhandlingarna i mars månad flyttades upp till lönegrad 16, d. v. s. till nya A

11. Det skedde däremot när det gällde yrkesmästarna inom verkstadsdriften. Jag har fått uppgift om att det vid förhandlingarna skedde en värdering av arbetsuppgifterna för dessa båda kategorier av överkonstaplar, med andra ord att frågan blev föremål för uppmärksamhet. När fröken Andersson säger, att fångvårdsstyrelsen hyser en annan uppfattning om hur tjänsterna skulle placeras är det för mig i viss mån en överraskning.

Jag tycker för min del inte att det är så anmärkningsvärt, att man när det gäller tjänster av detta slag, således arbetsledare inom verkstadsdrift och arbetsledare inom jordbruksdrift, kan komma till uppfattningen, att lönesättningen skall vara olika. Det kan väl antagas, att förhållandena på den enskilda sektorn av arbetsmarknaden kan spela in i detta sammanhang, ty det är alltså jämt så, att de som sysslar med jordbruk har väsentligt lägre betalt än de som är sysselsatta inom industrien — ett förhållande som vi kan beklaga, men som ändå är för handen. Jag har sett i Statistisk årsbok — tyvärr är inte uppgifterna dagsfärska — att en lantarbetare 1954 hade en timlön på 2: 80, en rättare, således en arbetsledare, kom upp i 3: 27 och en trädgårdsarbetare hade 3: 12, men industriarbetarens lön låg på 4: 29 eller, om vi enbart skall hålla oss till lönen på lägsta dyrort, 3: 76. Det är således en mycket tydlig skillnad, och för mig är det faktiskt inte överraskande om man vid värdering av de tjänster vi nu diskuterat skulle komma till resultatet, att det var motiverat med en löneskillnad.

Nu har reservanterna, som fröken Andersson sade, nöjt sig med att begära en förnyad prövning av löneställningen och har således därmed inte anslutit sig till motionens yrkande, som gick ut på att riksdagen skulle ta ställning i denna fråga. Jag kan emellertid inte se någon skillnad i sak när det gäller reservanternas ståndpunktstagande. Skulle man följa reservanterna, är det alldeles uppenbart att det fick ske en justering på detta område. Det är inte min, och jag

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

tror inte heller utskottsmajoritetens uppfattning, att riksdagen bör korrigera uppgörelser så här i efterhand. Det skulle bli ohållbart för statens förhandlare, om de skulle vara utsatta för risken att riksdagen i efterhand komme att korrigera de uppgörelser som kom till stånd. Jag ifrågasätter också, om löntagarorganisationerna kan vara betjänta av någonting sådant.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet LINDHOLM:

Herr talman! Fröken Andersson nämnde i sitt anförande, att den grupp som man nu diskuterar om på något sätt skulle ha kommit vid sidan, när departementet gjorde den mästäröversyn som nu behandlas av riksdagen.

Jag vill bara redogöra för hur frågorna har handlagts. Vi har utnyttjat all disponibel arbetskraft inom departementet. Dessutom har vi haft särskilda experter till vårt förfogande för att göra ingående studier av de olika tjänstetyperna. Vidare har det förekommit diskussioner med vederbörande verksstyrelser och med organisationerna.

I den mästäröversyn som gjorts är det åtskilliga tjänster, som flyttats upp; en del har också flyttats ned. Men de olika instanserna har varit överens om att den värdering som gjorts har varit riktigt avvägd i förhållande till de olika gruppernas arbetsuppgifter. Såvitt jag kunnat finna har man inte i den till utskottsutlåtandet fogade reservationen med någon större kraft velat göra gällande, att de instanser som prövat detta ärende skulle ha begått någon felbedömning på den punkten. Jag tror inte heller att fröken Andersson emot all den sakkunskap som jag kan åberopa vid prövningen kan mobilisera så särskilt mycket sakkunskap på detta område, vilken skulle kunna anföra synpunkter, som väger tyngre än de man fått fram vid den nämnda prövningen.

Herr LARSSON, SIGFRID, (bf):

Herr talman! Jag är fullt medveten om att det är svårt, för att inte säga

omöjligt, att få en ändring till stånd av den lönesättning som man kommit överens om vid förhandlingarna. Men om riksdagen över huvud taget skall syssla med lönerna till de statsanställda och det skall vara någon mening därmed, bör det väl vara skäl att ta upp till diskussion när det i något fall har skett en lönesättning som inte kan anses rättvis, en lönesättning som i förhållande till arbetsuppgifterna och i jämförelse med lönerna för andra med likartad ställning inte är riktigt avvägd. Herr Holmqvist sade också i inledningen till sitt anförande, att det naturligtvis kan finnas detaljer i den här löneöverenskommelsen som inte är fullt tillfredsställande, och jag tycker att det är just en sådan detalj som vi här har att göra med.

Frågan gäller överkonstaplar i fångvården. Titeln är ju litet egendomlig, ty vilken arbetsuppgift har de? Jo, de är föreståndare för de jordbruk fångvården äger och driver i samband med kolonierna. Det är naturligtvis ett allmänt intresse, att dessa jordbruk skötes så ekonomiskt som möjligt. Efter vad jag gjort mig underrättad om pågår där också en fortlöpande rationalisering i takt med vad som sker inom enskild jordbruksdrift. Men för att detta skall kunna ske, måste man ha utbildat folk som sköter jordbruken, och fröken Andersson nämnde nyss vilka krav man ställer på dem som skall inneha dessa befattningar.

Sedan skall jag gärna medge att herr Holmqvist har rätt i att lönerna är lägre för de vid jordbruket anställda än för industriens arbetare. Det är således denna skillnad i löneläget som staten här skulle utnyttja. I fråga om utbildningstid och arbetsuppgifter är dessa överkonstaplar jämställda med en del andra kategorier inom fångvården, men just därför att de har anknytning till jordbruket, skall lönen vara mindre till de förra än till de senare. Det skulle föra alltför långt att här utveckla orsakerna till det lägre löneläget för vissa anställda med jordbruksutbildning, men jag kan nämna att lika ont

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

om arbetskraft som vi haft på de flesta områden vid jordbruket, lika gott har det varit om befäl. Varför? Jo, det sammanhänger med den starka rationaliseringen av jordbruket, som lett till att behovet av arbetsledare inom jordbruket blivit mindre och mindre.

Herr Holmqvist sade att han var mycket överraskad av fröken Anderssons yttrande, att fångvårdsstyrelsen hade en annan uppfattning än den som framgår av löneförhandlingarnas resultat. Då vill jag bara nämna, att fångvårdsstyrelsen vid ett par tillfällen har framfört önskemål om en bättre lönesättning för dessa befattningshavare. Senast i fångvårdsstyrelsens petita för 1957/58 föreslogs, att de skulle placeras i dåvarande 18 lönegraden; de var och är fortfarande placerade i 14 lönegraden.

Sedan är det inte att förundra sig över att dessa överkonstaplar gör jämförelser med yrkesmästarna, som beträffande arbetsuppgifter och ställning i övrigt är likvärdiga med överkonstaplarna. Enligt förslaget skall åtta yrkesmästare, för att ta ett exempel, flyttas upp från den nya 9 till den nya 11 lönegraden, medan dessa överkonstaplar — som enligt förslaget skall kallas förste förman — placeras i den nya 9 lönegraden men inte får någon uppflyttning.

Som motionär hade jag naturligtvis önskat att riksdagen skulle besluta en ändring i detta fall, men jag förstår att det inte är möjligt. Jag skulle kanske till och med kunna medge, att det är svårt att besluta en sådan ändring. Men därför instämmer jag i reservanternas önskemål, att frågan snarast möjligt upptages till förnyad prövning. Jag har den bestämda uppfattningen, att dessa överkonstaplar är litet bortglömda. Herr civilministern sade visserligen, att han haft alla tillgängliga arbetskrafter mobiliserade för att sköta dessa förhandlingar, men faktum kvarstår, att denna lilla grupp inte varit företrädd av någon yrkesrepresentant vid löneförhandlingarna. Det är naturligtvis ganska svårt för en liten grupp att göra sig gäl-

lande — det är de stora organisationerna som förhandlar — men på den sidan om förhandlingsbordet har det uppenbarligen inte funnits någon sakkunnig på jordbruksområdet. Jag vill dock inte betvivla civilministerns ord, att det på andra sidan har funnits någon jordbruksakkunnig, som haft möjlighet att bedöma dessa arbetsuppgifter.

Jag skall inte fortsätta längre, herr talman. Jag är tacksam för att så många av utskottets ledamöter i likhet med mig har tyckt, att en orättvisa här blivit begången och att den bör rättas till. Jag hade självfallet varit ännu gladare, därest en majoritet i utskottet kunnat gå med på reservanternas förslag om en förnyad prövning av lönesättningen för denna lilla grupp, som har anledning att känna sig missgynnad och föga rätt behandlad.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Fröken ANDERSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall först beröra vad herr Holmqvist sade om att jordbruket genomgående ligger lägre i lönehänseende. Det gäller dock här en grupp av överkonstaplar, som har exakt samma ansvar för fångvårds klientelet som övriga överkonstaplar och som dessutom arbetar under kanske särskilt svåra förhållanden.

Jag skall, herr talman, inte gå in på frågan om var den främsta expertisen befinner sig. Det är möjligt att den finns inom civildepartementet, men jag är så naiv att jag tror, att också fångvårdsstyrelsen har något begrepp om sina tjänstemäns arbetsuppgifter och besitter den sakkunskap inom sitt eget område, som man väl ändå kan förvänta.

Sedan skulle jag vilja veta, varför motsvarande tjänstemän, vad de nu kallas för, inom skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, som har samma arbetsuppgifter, ligger i lönegrad 12. Är det också en sådan där rättfärdig anordning, som man inte på något sätt kan sätta i fråga?

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

Jag upprepar vad herr Larsson nyss sade; vi har inte direkt begärt en förändring, utan vi har begärt att frågan skall tagas under förnyad omprövning. Så oangripligt är väl inte ens civildepartementet, att man inte skulle kunna titta på saken en gång till, med beaktande av de synpunkter som kommit fram.

Herr **HOLMQVIST** (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är inte bara denna lilla grupp som är missnöjd; det finns säkert många små grupper som själva tycker att deras intressen inte blivit tillgodosedda. Det kan också finnas stora grupper som är av samma mening, men dessa grupper har kanske inte någon talesman här i riksdagen och är måhända ännu sämre ställda än dessa konstaplar som herr Larsson uppmärksammat.

När jag såsom jämförelse anförde lönesättningen på den enskilda sektorn av arbetsmarknaden, vill jag säga att det var mina ytterst personliga funderingar, och man kanske inte skall hårdra resonemanget. Jag tycker emellertid att man inte heller kan, såsom herr Larsson gjorde, liksom moralisera och säga, att staten här skall gå sin egen väg och göra en lönesättning fullständigt oberoende av vad som sker i övrigt i vårt samhälle. Jag tycker för min del att det är ohållbart.

Det skulle säkert kunna ges många exempel på att verkschefer har yrkat på uppflyttning av olika personalkategorier, men vi vet fuller väl att dessa önskemål inte alltid kunnat beaktas. Det är nog därför inte av någon avgörande betydelse, om man från fångvårdsstyrelsens sida vid något tidigare tillfälle kan ha uttalat önskemål om att dessa grupper borde flyttas upp.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet **LINDHOLM**:

Herr talman! Fröken Andersson lyssnade tydligen inte tillräckligt på mitt första inlägg. Jag nämnde att förutom expertisen i civildepartementet, som under ett par månaders tid inte har gjort

annat än sysslat med dessa lönefrågor, har också respektive verksstyrelser varit inkopplade på frågorna, och i begreppet verksstyrelser ingår också fångvårdsstyrelsen, som tillstyrkt det förslag som nu ligger på riksdagens bord. Den omständigheten att fångvårdsstyrelsen i ett tidigare skede begärt högre lönegradsplacering, inte bara för dessa tjänstemän utan jämväl för en rad andra, kan ju inte gärna bortta det förhållandet, att den produkt som nu föreligger är tillstyrkt av fångvårdsstyrelsen. Alltså är det jag, och inte fröken Andersson, som har fångvårdsstyrelsen bakom sig i denna fråga.

När herr Larsson talar om att denna grupp icke varit representerad vid förhandlingarna, kan jag givetvis inte med bestämdhet säga vilka som tillhör de olika förhandlingsdelegationerna, men jag vet att representanter för det förbund, som dessa tjänstemän tillhör, har deltagit såsom representanter i kartellens förhandlingsdelegation. De har således haft möjlighet att via sitt förbund göra sig gällande inom förhandlingsdelegationen. Jag kan inte sitta och förhandla med varje grupp bland tjänstemännen, utan jag måste ju begränsa förhandlingarna till de representanter som för samtliga grupper talan. Det föreligger ändå mycket ingående studier bakom denna produkt, där man vägt de olika tjänsterna mot varandra med hänsyn till arbetsuppgifter men jämväl i viss utsträckning med beaktande av den marknadslöneutveckling som ägt rum.

Herr **LARSSON, SIGFRID**, (bf) kort genmäle:

Herr talman! Till herr civilministern vill jag säga, att det säkert är alldeles riktigt att det förbund, som dessa överkonstaplar tillhör, har haft representanter vid förhandlingarna. Vad jag har sagt är att det inte hade någon yrkesrepresentant. Jag känner inte till alla detaljer, men det är väl uppenbart att det i detta sammanhang förekommer en rad olika yrken, och varje yrke kan ju inte få sin egen representant. Tjänstemännen tillhör samma förbund — jag vet inte heller vad det heter — och det är

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

klart att detta varit representerat vid förhandlingarna.

Vidare sade civilministern, att fångvårdsstyrelsen hade godkänt förslaget. Ja, jag är visserligen rätt okunnig när det gäller dessa ting, men jag antar att det går till på det sättet, att man först har löneförhandlingar mellan löntagare-representanterna och civildepartementet, och efter det att man kommit överens läggs förslaget fram för respektive verk. Då befinner sig dessa i ungefär samma situation som vi i dag — man får ta förslaget som det är.

Herr statsrådet LINDHOLM:

Herr talman! Jag vill bara upplysningsvis meddela, att fångvårdsstyrelsen hade tillfälle att se vårt förslag, innan förhandlingarna fördes med personalorganisationerna.

Herr ARRHÉN (h):

Herr talman! Med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 120 har jag väckt en motion, nr 480 i första kammaren, som — enligt vad som framgår av riksdagstrycket — berör frågor om lönesättningen för vissa tjänster vid undervisningsväsendet m. m. Det gäller här löneställningen för de vidareutbildade folkskollärarna efter den höjda lönegradsplaceringen för de ordinarie folkskollärarna med en lönegrad.

Jag har emellertid, herr talman, inte för avsikt att ta upp detta problem till diskussion i samband med den nu föreliggande frågan, då jag nämligen har möjlighet att göra detta i samband med behandlingen av statsutskottets utlåtande nr 8, punkt 13. Jag skall därför tillåta mig att återkomma vid detta tillfälle.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr KRÜGEL (s):

Herr talman! Jag kan säga att jag i stort sett har samma synpunkter på denna fråga som nyss kommit till uttryck från herr Sigfrid Larssons sida,

även om jag syftar till andra lönegrupper än dem han talade om.

Vi har inom landstingen ett betydande antal befattningshavare inom 10 och 11 lönegraderna — vi har assistentskoterskor, vaktmästare och annan personal. Dessa befattningshavare har, om jag går efter den löneplan som riksdagen fastställde för någon tid sedan och som det för resten för dagen inte är mycket att göra någonting åt, fått en lönelöftning mellan 9 och 39 kronor per månad. Denna är kanske i blygsammaslaget. Lönehöjningen ter sig ännu mindre, om man gör jämförelser med de högst avlönade enligt den gamla löneplanen nr 1. Tjänstemännen i 36 lönegraden får ungefär 3 000 kronors löneförhöjning per år, och jag vet att vissa befattningshavare får en lönelöftning med ungefär 4 600 kronor per år. Nu förstår jag att det är mycket förtjänstfull personal, som är avlönad på detta sätt av staten, och så följer kommunerna efter, men så duktiga är de väl inte att det bör finnas en så väsentlig klyfta mellan lönelöftningarna som mellan 4 600 kronor per år för dem och 9—39 kronor per månad för de befattningshavare inom sjukvården som jag nämnde.

Det kan inte hjälpas att man, när man har med dessa låglönegrupper att göra, ofta ställs inför frågan: Hur har ni kunnat behandla oss på detta sätt? Och man står faktiskt svarslös, och man får det så mycket mera besvärligt som den grupp jag inom riksdagen tillhör under alla tider velat kämpa för åtminstone en relativ rättvisa för såväl den ena som den andra befolkningsgruppen i samhället. Men här förhåller det sig faktiskt på det sättet, att vi har glömt bort den gamla synpunkten och ställt in oss på någonting annat. En medlem av andra kammaren sade på tal om nämnda högavlönade befattningshavare, när löneplanen fastställdes, att han ej trott att det någonsin varit svårt att få sådana i tjänst. Jag skall uraktlåta att nämna vilka anställda han syftade till, men jag tror att jag kan ge honom rätt. Jag har heller aldrig hört ta-

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

las om att det är svårt att få befattningshavare med 36 000, 37 000 och 38 000 kronor i lön. Däremot har jag gång efter annan i mitt allmänna sysslande inom landstinget och inom primärkommuner och även på andra områden råkat ut för besvärligheter, när det gäller att rekrytera platser, avsedda för de små inom samhället. Det förvånar mig därför att vår civilminister inte velat beakta dessa synpunkter — han kanske har velat men i varje fall inte kunnat bemästra svårigheterna på annat sätt än som kommit till uttryck i den löneplan, som härefter åtminstone tills vidare kommer att bli gällande. Nu säger utskottet på s. 5 i utlåtandet — och det tycks ha haft precis samma inställning som jag: »Vad först angår det avsnitt av propositionen, som avser lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m., får utskottet framhålla, att de av riksdagen numera godkända grunderna för en löneplansrevision för statstjänstemän m. fl. omedelbart aktualiserat frågan om vissa jämkningar i lönegradshänseende, bl. a. på grund av den sammanslagning av lönegrader som genomförts.» Herr Holmqvist, som väl företräder utskottet, sade nyss någonting om att här finnes detaljer att peka på, som inte är så lyckligt avvägda. Han har så rasande rätt, den gode Holmqvist, och jag är glad över att hans namn står under det utlåtande, från vilket jag har läst upp ett par satser och som siktar till, inte en attack men i alla fall en åtgärd mot den nu fastställda löneplanen i riktning mot bättre villkor för dem som blivit sämst ställda.

Jag tyckte mig förnimma ur civilministerns anförande nyss, att han också lutade åt det hållet, att det inte var bra på alla punkter, men att han vid det här tillfället inte kunnat åstadkomma en bättre avvägning. Det är att hoppas att både civilministern och utskottet, när frågan om löneflyttning för dessa i lönehänseende små grupper åter blir aktuell, ville beakta deras synpunkter mera tillfredsställande än vad som skett i detta fall.

Jag har velat nämna detta särskilt

med tanke på de besvärligheter vi har ute i landet, där det finns många som är verkligt missnöjda med den lönesättning de blivit föremål för.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

I herr Krügels yttrande instämde herr *Svedberg, Lage*, (s).

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående varje punkt av utskottets i det nu förevarande utlåtandet gjorda hemställan.

Sedermera gjorde herr talmannen i enlighet med de beträffande punkten A förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fröken *Andersson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 90 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fröken *Andersson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befund-

Ang. förenklad statsbidragsgivning till primärkommunerna

nos vid omröstningens slut rösterna ha-
va utfallit sålunda:

Ja — 81;

Nej — 55.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Härefter bifölls på särskilda propositioner vad utskottet i punkterna B—D hemställt.

Ang. förenklad statsbidragsgivning till primärkommunerna

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunder för en förenklad statsbidragsgivning, avseende driftbidragen till primärkommunerna, jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 112, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 8 mars 1957, föreslagit riksdagen att godkänna i nämnda statsrådsprotokoll förordade grunder för en förenklad statsbidragsgivning, avseende driftbidragen till primärkommunerna.

I anledning av förevarande proposition hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Huss* (I: 478) och den andra inom andra kammaren av fröken *Höjer* (II: 596);

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Anderberg* m. fl. (I: 479) och den andra inom andra kammaren av herr *Jacobson* i Vilhelmina m. fl. (II: 597).

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 478 och II: 596 samt I: 479 och II: 597, godkänna i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 8 mars 1957 förordade grunder för en förenklad

statsbidragsgivning, avseende driftbidragen till primärkommunerna.

Reservation hade anmälts av, utom annan, herr *Näsström*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr *NÄSSTRÖM* (s):

Herr talman! Jag kommer inte att ställa något yrkande här, men det är ett par ting som jag skulle vilja framföra. Vi är väl ganska belättna allesamman med denna förenklade statsbidragsgivning, men fråga är om i varje fall kommunalmännen är så säkra på hur detta kommer att verka. På s. 16 har utskottet t. ex. skrivit: »Vidare skall kostnader för vikarier i regel inte medräknas, vilket medför att statsbidrag för en tjänstgöring av viss omfattning inte kan erhållas för mer än en befattningshavare.» Alla som är insatta i detta vet, att dessa tjänster kan vara upp till tio procent av de ordinarie. Det kommer således att betyda, att man inte får statsbidrag för dem under förutsättning att den ordinarie innehavaren har sin lön på ett eller annat sätt.

Jag skulle bara vilja framhålla att jag helst hade sett om man hade kunnat få en tidsbegränsad lag på detta område, så att man efter ett visst antal år, t. ex. tre eller fem, hade kunnat ta upp frågan igen, men jag skall inte ställa något yrkande. Jag hoppas att de som har med detta att göra kommer att följa med hur verkningarna blir, och jag hoppas att det blir kompletteringar om sådana visar sig nödvändiga.

Häri instämde herr *Olsson, Erik*, (s) och herr *Werner* (bf).

Herr *HOLMQVIST* (s):

Herr *Näsström* framställde inget yrkande, och jag har inte för avsikt att förlänga debatten utan ber kort och gott att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 16, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning åt ledamot av allmänt kyrkomöte, dels ock i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

straff för vissa trafikbrott dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 8 februari 1957 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 72, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

Lag om ändrad lydelse av 4 § 2 mom. lagen den 28 september 1951 (nr 649) om straff för vissa trafikbrott

Härigenom förordnas, att 4 § 2 mom. lagen den 28 september 1951 om straff för vissa trafikbrott skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 16, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 § 2 mom. lagen den 28 september 1951 (nr 649) om

(Gällande lydelse:)

4 §

2 mom. Är det ej styrkt, att förare av bil eller motorcykel eller av traktor med släpfordon var så påverkad, som i 1 mom. första stycket sägs, men uppgick alkoholkoncentrationen i hans blod till 0,8 men ej till 1,5 promille, skall han straffas med dagsböter, lägst tio, eller fängelse i högst sex månader.

(Föreslagen lydelse:)

2 mom. Är det ej styrkt, att förare av bil eller motorcykel eller av traktor med släpfordon var så påverkad, som i 1 mom. första stycket sägs, men uppgick alkoholkoncentrationen i hans blod till 0,5 men ej till 1,5 promille, skall han straffas med dagsböter, lägst tio, eller fängelse i högst sex månader.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1957.

På sätt statsrådsprotokollet utvisade hade föredragande departementschefen bland annat anfört, att ett genomförande av det framlagda lagförslaget borde föranleda sådan jämkning av den nuvarande bestämmelsen i 35 § andra stycket vägtrafikförordningen, att körkort, tillhörande en för trafiknykterhetsbrott misstänkt förare av motorfordon eller traktor med släpfordon, skulle omhändertagas genom åklagarmyndighets försorg i de fall, där undersökning visade, att föraren under färden haft en alkoholkoncentration i blodet av 0,5 promille.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förcheft fem i an-

ledning av densamma väckta motioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 404, av herrar *Huss* och *Edström*;
nr 405, av herr *Werner*; och
nr 406, av herr *Englund* m. fl.; samt

inom andra kammaren:

nr 505, av fru *Sjövall* och herr *von Friesen*; samt
nr 506, av herr *Engkvist* m. fl.

I motionerna I: 404 och II: 505, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte — i första hand — under uttalande att reviderat förslag om trafiknykterhetslagstiftningen borde föreläggas 1958 års riksdag, avstå Kungl.

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

Maj:ts proposition nr 72 samt — i andra hand i händelse av bifall till propositionen — uttala dels att påföljden enligt 33 § vägtrafikförordningen för förseelse mot trafikbrottslagen vid alkoholpåverkan mellan 0,5 och 0,8 promille icke borde vara återkallande av körkort annat än när särskilda omständigheter så påkallade, utan att i stället varning i första hand borde meddelas, dels att någon ändring i 35 § vägtrafikförordningen angående interimistiskt återkallande av körkort icke kunde anses påkallad.

I de likalydande motionerna I: 406 och II: 506 hade hemställts,

att riksdagen för sin del ville besluta att med bifall till vad Kungl. Maj:t föreslagit beträffande 4 § till nämnda paragraf foga två ytterligare moment av följande lydelse:

3 mom. För någon eljest motorfordon vid sådan tidpunkt efter föregående alkoholförtäring, att blodalkoholhalten måste antagas till följd av förtäringen vara förhöjd, straffas med dagsböter högst 20.

4 mom. Befinnes förare hava varit påverkad av starka drycker eller framgår eljest av blodundersökning, att han förtårt sådana drycker, skall förtäringen anses hava ägt rum före eller under färden, såvida han ej visar, att förtäringen i dess helhet skett efter färden. Vad nu sagts skall dock icke gälla sådan förtäring efter färden, som ägt rum utan att föraren därvid insett eller bort inse, att färden kunde giva anledning till undersökning om brott mot denna lag.

att riksdagen ville förorda, att 74 § vägtrafikförordningen erhöles följande ändrade lydelse:

Polisman äger för kontroll av nykterhetstillståndet hos förare av motordrivet fordon taga prov å förarens utandningsluft. Då anledning därtill föreligger, må dylikt prov tagas även å cyklist eller förare av fordon förspänt med dragare.

Polisman, så ock — — — under färd.

samt att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om omprövning, huruvida

de nu vid blodalkoholhaltberäkningen tillämpade säkerhetsmarginalerna alltså borde bibehållas.

I motionen I: 405 hade hemställts, att i lagen den 28 september 1951 (nr 649) om straff för vissa trafikbrott måtte — möjligen såsom ett 3 mom. i 4 § — införas en bestämmelse av innehåll, att jämte villkorlig dom eller fängelse, som ådömdes för brott enligt 4 § 1 eller 2 mom., finge, när skäl vore därtill, dömas till dagsböter.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

A. att riksdagen — med avslag å det i motionerna I: 404 och II: 505 framställda yrkandet om avslag å propositionen ävensom med avslag å motionerna I: 405 samt I: 406 och II: 506, de båda sistnämnda i vad de avsåge 4 § lagen den 28 september 1951 (nr 649) om straff för vissa trafikbrott — måtte antaga det vid propositionen fogade lagförslaget;

B. att riksdagen, i anledning av motionerna I: 404 och II: 505 i vad de berörde ändringar i 33, 34 och 35 §§ vägtrafikförordningen, måtte som sin mening giva till känna vad utskottet här om i utlåtandet angivit;

C. att motionerna I: 406 och II: 506, i vad de avsåge ändring i 74 § vägtrafikförordningen den 28 september 1951 och omprövning av de vid blodalkoholhaltberäkningen tillämpade säkerhetsmarginalerna, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motiveringen hade utskottet anfört bland annat:

»Vid genomförande av propositionens förslag blir, såsom departementschefen påpekat, föreskriften i 33 § 1 mom. första stycket 1. vägtrafikförordningen om återkallelse av körkort vid trafiknykterhetsbrott, utan att författningsrummet ändras, tillämplig å förare som vid färden haft en alkoholkoncentration i blodet av 0,5 promille. Enligt detta stadgande är återkallelse av körkort obligatoriskt vid trafiknykterhetsbrott. För andra fall kan i stället för återkallelse

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

meddelas varning enligt 34 § samma förordning. Såsom anförts i motionerna I: 404 och II: 505 drabbar körkortsindragning ofta mycket ojämnt. För sådana personer som i sin yrkesutövning är beroende av sitt körkort kan en indragning naturligen komma att betyda vida mera — t. ex. arbetslöshet eller byte av yrke — än för andra kategorier. För en person av den förstnämnda kategorien vilken adömes ansvar för trafikonykterhet inom området 0,5—0,8 promille — enligt departementschefen en förseelse för vilken i praktiken annat straff än böter är uteslutet — skulle det måhända mången gång kunna te sig onödigt hårt med obligatorisk körkortsindragning. Utskottet anser sig därför böra förorda en sådan ändring av bestämmelserna på detta område att möjlighet ges att, om särskilda skäl så påkallar, stanna vid varning i sådana fall där det rör sig om en förstagångsförseelse av förhållandevis lindrigt slag. I konsekvens härmed bör enligt utskottets mening den av departementschefen förutsatta ändringen av 35 § vägtrafikförordningen, enligt vilket stadgande i dess nuvarande lydelse åklagarmyndigheten kan interimistiskt omhändertaga körkort från den som uppvisat en blodalkoholhalt av 0,8 promille, ske sålunda att gränsen sänkes till 0,5 promille, men att vid brott av lindrigare slag omhändertagande icke må äga rum med mindre det rör sig om upprepad förseelse.»

Reservationer hade avgivits

1) av herr *Ahlkvist*, fru *Gärde Widemar* samt herrar *Arrhén* och *Gezelius*, vilka på anförda skäl ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen — i anledning av motionerna I: 404 och II: 505 ävensom med avslag å motionerna I: 405 samt I: 406 och II: 506 — icke måtte bifalla det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändrad lydelse av 4 § 2 mom. lagen den 28 september 1951 (nr 649) om straff för vissa trafikbrott;

2) av herrar *Lodenius*, *Englund* och *Gustafsson* i Borås, vilka på åberopade grunder ansett, att utskottet bort under A och C hemställa,

A. att riksdagen — med avslag å det i motionerna I: 404 och II: 505 framställda yrkandet om avslag å propositionen ävensom med avslag å motionen I: 405 — måtte i anledning av motionerna I: 406 och II: 506, i vad de avsåge ändring i 4 § lagen den 28 september 1951 (nr 649) om straff för vissa trafikbrott, för sin del antaga i reservationen infört förslag till lag om ändrad lydelse av 4 § lagen den 28 september 1951 (nr 649) om straff för vissa trafikbrott;

C. att riksdagen, i anledning av motionerna I: 406 och II: 506 i den mån de icke besvarats genom vad reservanterna under A hemställt, måtte förorda, att i 74 § vägtrafikförordningen den 28 september 1951 intoges föreskrift i enlighet med vad i reservationen angivits;

3) av herr *Erik Svedberg*, vilken ansett, att utskottets yttrande bort i vissa angivna delar hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under B och C hemställa,

B. att motionerna I: 404 och II: 505 i vad de berörde ändringar i 33, 34 och 35 §§ vägtrafikförordningen den 28 september 1951 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att riksdagen, i anledning av motionerna I: 406 och II: 506, måtte förorda, att i 74 § vägtrafikförordningen den 28 september 1951 intoges föreskrift i enlighet med vad i reservationen angivits.

Det i herr *Lodenius'* m. fl. reservation framlagda förslaget till ändrad lydelse av 4 § lagen om straff för vissa trafikbrott innebar, att till nämnda paragraf skulle fogas två nya moment av det innehåll, som föreslagits i motionerna I: 406 och II: 506. I samma reservation hade beträffande det motionsvis framlagda förslaget om ändring i 74 § vägtrafikförordningen anförts bland annat, att reservanterna förordade, att i nämnda paragraf intoges en regel av innebörd, att polisman erhöle befogenhet att för kontroll av nykterhetstillståndet hos förare av motordrivet fordon taga prov å förarens utandningsluft.

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

I det i herr *Erik Svedbergs* reservation föreslagna yttrandet hade likaledes förordats, att i 74 § vägtrafikförordningen skulle intagas en regel av innebörd, att polisman erhöle befogenhet att för kontroll av nykterhetstillståndet hos förare av motordrivet fordon taga prov å förarens utandningsluft.

Herr **AHLKVIST** (s):

Herr talman! Det är ett ovanligt oenigt första lagutskott som står bakom det nu föredragna utlåtandet. Inte mindre än hälften av utskottets ledamöter är reservanter, och inte mindre än fyra olika yrkanden förekommer. Den reservantgrupp jag anslutit mig till kan väsentligen dela den motivering som utskottsmajoriteten anför, att vi det oaktagat icke kunnat ansluta oss till utskottsmajoritetens hemställan beror på att vi inte anser att majoriteten dragit konsekvensen av sin motivering. Utskottet säger självt att i betraktande av det väntade reformarbetet på trafiknykterhetsens område kan det synas tveksamt huruvida det i propositionen framlagda begränsade förslaget nu bör genomföras. Vi reservanter anser att detta är det minsta man kan säga, och vi menar att den motivering utskottsmajoriteten anför bort leda fram till ett avstyrkande av propositionen.

När jag har tagit del av vissa i samband med propositionen väckta motioner har jag inte kunnat uraktlåta att ställa mig frågan: Är det ärende vi här behandlar en trafiksäkerhetsfråga, eller är det en nykterhetsfråga? Varför har vi egentligen en trafiknykterhetslagstiftning? Betraktar man det som en nykterhetsfråga, blir väl svaret att det är därför att folk icke bör förtära sprit i samband med förande av motorfordonen. Ingen sprit vid ratten — och så stannar väl tankeverksamheten där. Om det däremot betraktas som en trafiksäkerhetsfråga måste väl svaret bli att orsaken är att man inte bör förtära spritdrycker i samband med förande av motorfordon, varigenom trafiksäkerheten minskas, körförmågan nedsättes och

man kan medverka till vållande av trafikolyckor.

Av departementschefsuttalandet till lagrådet vid remissen dit tycks framgå att departementschefen betraktar det föreliggande ärendet som en trafiksäkerhetsfråga. Han nämner att antalet trafikolyckor och därmed antalet i trafik dödade och skadade personer har ökat i ungefär samma takt som trafiken och fordonsbeståndet. Vidare erinras om att statsmakterna icke stått överksamma inför denna utveckling. Departementschefen nämner förstärkningen av ordningsstatspolisen samt skärpningen av trafikförordningens trafiksäkerhetsföreskrifter, som trätt i kraft den 1 juli 1955. Mot bakgrunden av det ständigt ökade antalet trafikolyckor måste man säkerligen säga att de nu nämnda åtgärderna varit väl berättigade, och jag ifrågasätter om de varit tillräckliga.

I de år 1955 polisundersökta cirka 45 800 motortrafikolyckorna ingick in emot 1 400 fall där föraren var alkoholpåverkad. Det var alltså mindre än 3 procent av samtliga polisundersökta och beivrade fall. Nu infångar ju inte denna statistik alla fall, eftersom inte alla trafikolyckor kommer till polisens kännedom, men detta gäller ju såväl olyckor som förorsakas av förare vilka varit påverkade som förare vilka icke varit det.

Nu vet jag ju att inte alla godtar dessa statistiska uppgifter. Under utskottsbehandlingen gjorde exempelvis herr Englund bl. a. gällande att det måtte vara betydligt fler trafikolyckor där föraren är alkoholpåverkad. Om inte mitt minne sviker, nämnde herr Englund att av förare som varit inblandade i motortrafikolyckor hade bortåt 40 procent varit mer eller mindre påverkade av alkohol. Detta är emellertid närmast ett önsketänkande — det är antaganden som icke kan bestyrkas.

Även om jag inte vill bestrida, att ett större antal motorfordonsförare varit alkoholpåverkade än som framgår av de polisundersökta fallen, förändrar detta ingenting i sak. Kvar står det faktum,

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

att av de polisundersökta och beivrade fallen är det endast en bråkdel som bedömes enligt trafiknykterhetsförordningen. Beträktar man trafiknykterhetslagstiftningen som förebyggande åtgärd för att motverka vårdslöshet i trafiken och därav följande trafikolyckor, kan man inte se bort från samhällets reaktion mot vårdslöshet i trafiken, brott mot trafikförordningen och därav följande trafikolyckor.

Hur är då samhällets reaktion mot å ena sidan trafiknykterhetsbrott och å andra sidan vårdslöshet i trafiken? Jämför man straffskalorna, finner man att skillnaden är obetydlig. För de lindrigare brotten, vårdslöshet i trafik, är normalstraffet böter eller fängelse i högst sex månader, och för rattonykterhet är likaledes normalstraffet böter eller fängelse i högst sex månader. Vid de grövre brotten, grov vårdslöshet i trafik, är normalstraffet fängelse. Vid rattfylleri är likaledes normalstraffet fängelse. Medför olyckan vållande av annans död, kommer konkurrensen med strafflagens bestämmelser om vållande av annans död in i bilden. Här är också normalstraffet fängelse, i lindrigare fall böter.

Till detta kommer att vid trafiknykterhet är körkortsindragning obligatorisk, medan det vid vårdslöshet i trafik kan räcka med varning. Då körkortsindragningen i många fall är den strängare delen av påföljden, blir alltså straffet strängare, om någon genom alkoholförtäring försätter sig i ett tillstånd, där risk för vårdslöshet föreligger, än om någon verkligen kör vårdslöst. Det borde ju vara tvärtom.

Om den praktiska tillämpningen helt hade följt straffskalornas uppbyggnad, vore kanske ändå inte så mycket att säga om detta. De fasta promillegränserna har emellertid fört med sig en straffutmätning som inte verkar tilltalande. Den förare, som har en viss alkoholkoncentration i blodet utan att något annat händer, straffas oftast hårdare än den, som utan att ha förtärlt alkohol kör vårdslöst och vållar trafikolycka, kanske med dödlig utgång.

På samma sätt är det inom gruppen

alkoholpåverkade förare. Två förare har ungefär samma alkoholkoncentration i blodet. Den ena har bedömning och ansvarskänsla kvar och kör försiktigt, så att ingen olycka händer. Den andra kör vårdslöst och vållar trafikolycka. Straffutmätningen blir med vissa undantag ungefär lika sträng. Orsaken är de fasta promillegränserna. Straffet för alkoholförtäring, jämfört med straffet för vårdslöshet, är så hårt, att domstolarna inte anser sig kunna utöver straffet utdöma ytterligare påföljd för vårdslösheten. Resultatet har blivit, att alkoholförtäringen och icke vårdslösheten bestraffas.

Ledamoten av denna kammare häradsradshövding Alexanderson lämnade vid utskottsbehandlingen av detta ärende från sin erfarenhet som domare några uppgifter som bestyrker detta. Tyvärr är herr Alexanderson i dag sjukskriven, och han kan därför inte delge kammaren sina synpunkter.

Jag kan vidare nämna följande. I trafiknykterhetsutredningens material, som omfattar cirka 2 000 trafiknykterhetsbrott, har registrerats endast 10 dödsolyckor av de omkring 500 dödsfall i trafiken som inträffade under motsvarande tid. Det överväldigande flertalet har alltså förorsakats av förare som icke varit alkoholpåverkade.

Uppskattningsvis torde påföljden stanna vid dagsböter i tre fjärdedelar av de fall, då ansvar ådömes för vållande av annans död. I återstoden av fallen, där sålunda frihetsstraff utdömes, torde villkorlig dom förekomma i minst hälften. Härmed bör jämföras den gängse straffutmätningen i rattfyllerimålen. Enligt en utredning, som gjorts för trafiknykterhetskommitténs räkning och som avsåg alla som under ett år dömts för rattfylleri eller rattonykterhet, hade i 73 procent av fallen ingen olycka inträffat. I 8 procent av fallen inträffade personskada, och i 19 procent av fallen medförde olyckan enbart egendomsskada.

Ett senare men begränsat material, avseende endast en domsaga, visar att i 87 procent av fallen ingen olycka inträffat, i ca 5 procent förekom sammanstötning

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

med annan trafikant, och i 8 procent förekom utan inblandning av annan trafikant dikeskörning eller dylikt. De angivna siffrorna visar, att det helt övervägande antalet trafiknykterhetsbrott beivras utan att ha givit anledning till någon olyckshändelse. Vid rattfylleri döms regelmässigt till fängelsestraff i en eller flera månader, vartill kommer indragning av körkortet. Det visar sig sålunda vid ifrågavarande fall, att framkallande av risk för skada, som emellertid ej realiserats, straffas avsevärt mycket hårdare än motsvarande fall utan spritpåverkan, där befarad skada uppkommit. Det är inga rimliga proportioner.

Visst bör allt göras som kan göras för att minska det ständigt ökade antalet trafikolyckor. I den föreliggande propositionen föreslås emellertid intet annat än en sänkning av den nedre promillegränsen från 0,8 till 0,5 promille, utan att det är lett i bevis att det är just denna grupp av förare som utgör en fara i trafiken.

Det har sagts att när man lyssnar till radio eller läser i tidningarna om måndagarna om alla trafikolyckor, står det klart att någonting måste göras, och så kräver man med anledning därav absolut förbud för alkoholförtäring i samband med förande av motorfordon, en sänkning av det straffbara området ned till nollåget. När man för det resonemanget, reflekterar man då över vilka faktorer det är som förorsakar olyckorna i trafiken? Det är väl ändå så, att när olyckor i trafiken förorsakats av alkoholpåverkade förare, har förarna som regel en alkoholkoncentration på 1,5 promille eller väsentligt mera, men i de fallen föreslås inga skärpta åtgärder.

I trafiknykterhetsutredningens betänkande redovisas bl. a. en kurva, som anger påverkan och nedsättning av körförmågan. Den visar en obetydlig stegring fram till en promille, mellan 0,5—0,8 promille nästan ingen stegring alls, men efter en promille stiger kurvan brant. För mig vore det naturligare att vidtaga skärpta åtgärder i lägen, där påverkan är så hög, att det är uppenbart att körförmågan är nedsatt.

I de av herr Englund i denna kammare och herr Engkvist i medkammaren väckta motionerna reagerar man emellertid på motsatt sätt. I likhet med propositionen yrkas i dessa motioner ingen skärpning vid hög påverkan; däremot yrkas i dessa motioner en utvidgning av det straffbara området ned till nollåget, alltså en kriminalisering även där ingen nedsatt körförmåga föreligger.

Det har bedrivits vetenskapliga undersökningar för att leda i bevis att även vid låga promillegränser påverkan och nedsatt körskicklighet föreligger, utan att resultatet av dessa undersökningar verkar alltför övertygande. Utredningen redovisar även utfallet av praktiska körprov, bland annat de s. k. Gärdesproven. Det sägs att resultaten här visar en klar försämring av körförmågan redan vid en genomsnittlig alkoholhalt i blodet av 0,5 promille. Man bör nog inte ha alltför stora anspråk på klarhet när man drar en dylik slutsats.

Vid proven utfördes först samtliga prov utan alkohol i kroppen. Samtliga förare betraktades som skickliga bilister. Tiden för de olika proven, vilken utgjorde ett mått på körskickligheten, varierade för de olika deltagarna mellan 3,25 och 18, 80 minuter, en skillnad på över 500 procent. Därefter uppdelades deltagarna i två grupper, av vilken den ena fick förtära alkohol, 10—13 centiliter brännvin eller 3—4 flaskor öl, under det att den andra gruppen fortfarande var alkoholfri. Därefter upprepades proven. Den alkoholfria gruppen förbättrade sin tid från första körningen med ca 20 procent. Detta bör ses i samband med den stora skillnaden mellan skickliga förare på 500 procent. Den andra gruppen, den som hade förtärt alkohol, körde på ungefär samma tid vid båda proven. Om resultatet av proven säger Svea hovrätt bland annat, att för att över huvud taget kunna påvisa någon verkan av alkohol i så små mängder, varom det här är fråga, var man uppenbarligen tvungen att ge proven en synnerligen krävande karaktär, och att liknande anhopningar av svårigheter icke förekommer i vanlig körning.

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

Inte mindre än 21 remissinstanser har avstyrkt propositionens förslag om utvidgning av den straffbara gränsen till 0,5 promille, nämligen Svea hovrätt, socialstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, trafiksäkerhetsrådet, försäkringsinspektionen, en rad länsstyrelser, KAK, M, Kungl. motorklubben, häradshövdingeföreningen, stadsdomarföreningen, advokatsamfundet, läkarsällskapet och läkarförbundet. Samtliga läkare i riksdagen har motionerat i första hand om avslag på propositionen i avvaktan på mera definitivt förslag till ändringar i trafiknykterhetslagstiftningen.

Med detta vill jag inte rekommendera någon att förtära alkohol i samband med förande av motorfordon, men jag menar att det måste vara rimliga proportioner i reaktionen, om vårdslöshet förekommer eller ej. Jag vill inte medverka till en ensidig skärpning av lagstiftningen på det område där det är minst motiverat.

Jag nämnde inledningsvis, att den reservationsgrupp jag anslutit mig till i stort sett accepterar utskottsmajoritetens motivering. Vi kan sålunda dela utskottets synpunkter på inriktningen av det kommande reformarbetet. För att understryka önskvärdheten av att alkoholförtäring undviks i samband med förande av motorfordon kan vi sålunda tänka oss att för lindrigare fall tillskapa en brottstyp av karaktären ordningsförseelse. Det kan tänkas att den där stadgade promilleregeln upptar en viss nedre gräns, vid vilken det kan sägas att regelmässigt nedsatt körförmåga föreligger. Vid mera kvalificerade brott bör däremot den direkta anknytningen till blodalkoholhalten ersättas av fri bevisprövning från domstolarnas sida under hänsynstagande till samtliga i de enskilda fallen föreliggande omständigheter.

Vi ansluter oss också till utskottsmajoritetens uppfattning, att vid den kommande översynen det kan bli nödvändigt att straffskalan upptas till övervägande med beaktande av alla trafikbrott. I samband härmed kan lämpligen den av herr Werner väckta motionen om dagsböter i samband med villkorligt frihetsstraff —

för vilket yrkande jag har sympati — upptas till övervägande.

Vi delar också utskottsmajoritetens uppfattning, att körkortssindragning är en så kännbar påföljd, att den bör beslutas i samband med domstolsbehandlingen.

Med stöd av det anförda, herr talman, ber jag få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade, med 1 betecknade reservationen, vilket innebär avslag på Kungl. Maj:ts proposition i avvaktan på en översyn av hela det föreliggande området.

I herr Ahlkvists yttrande instämde herrar *Eriksson (s)*, *Krügel (s)*, *Ivar Johansson (bf)* och *Yngve Nilsson (h)*.

Herr SVEDBERG, ERIK, (s):

Herr talman! Det är med anledning av den lilla reservation, som har beteckningen 3, som jag skall få be att få säga några ord.

När det gäller punkt A vill jag för min del ansluta mig till utskottets yrkande, vilket innebär ett bifall till departementschefens förslag, alltså en sänkning av den nedre straffbarhetsgränsen när det gäller trafiknykterhet från 0,8 till 0,5 promille.

Under denna punkt yrkar utskottet även avslag på de motioner, som vill gå längre och sänka straffbarhetsgränsen ytterligare. På den punkten har jag velat ändra utskottets motivering, så att man skulle säga, att man räknar med att under den kommande översynen av trafiknykterhetslagen efter vetenskapliga metoder klarläggs sambandet mellan alkoholpåverkan och trafikolycksrisk också för blodalkoholvärden under 0,5 promille.

Jag tycker att såväl utskottet som de reservanter som har undertecknat reservation nr 2 borde ha kunnat enas med mig om en sådan skrivning, ty utskottet fastslår ändå att det är oegentligt att det skall förekomma alkoholbruk i trafiken, och herr Englund har i utskottet deklarerat, att vi här i landet inte har haft någon undersökning

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

i stil med den Holcombska i Amerika och att det skulle vara angeläget att även här få en sådan, som man kunde bygga en kommande lagstiftning på.

Vad sedan gäller punkt B i utskottets utlåtande har jag yrkat på att departementschefens intentioner skulle godtas och att körkortsindragning skulle bli obligatorisk även i området 0,5—0,8 promille. Utskottsmajoriteten har därvidlag gått till mötes motionerna I: 404 och II: 505 på det sättet att utskottet anser att det bör räcka med varning vid förstagångsförseelser. De reservanter som herr Ahlkvist nyss talade för menar att man bör gå ännu längre och över lag endast räkna med varning vid förseelser inom den angivna promillegränsen. Jag tycker att detta inte är riktigt logiskt, då vi ju här i alla fall siktar till en skärpning av lagstiftningen. Man bör enligt min mening då ta steget fullt ut och stadga obligatorisk indragning av körkortet även vid förseelser inom nämnda promillegränser.

Punkt C i utskottsutlåtandet avhandlar frågan om drunkometern. Där har jag en uppfattning som överensstämmer med vad som anföres i reservation 2, således att polisen bör kunna få använda denna apparat när det gäller att spåra upp dem som bryter mot trafiknykterhetslagstiftningen. Utskottsmajoriteten anser att det skulle vara någonting ganska förskräckligt, om polisen i större utsträckning än som för närvarande är fallet skulle få använda apparaten i fråga. En hel del av kammarens ledamöter har säkerligen råkat ut för trafikkontroll av polisen. Vid sådana kontroller blir man ju anmanad att uppvisa sitt körkort och bilens skattekvitto, varjämte polisen ibland tittar närmare på bilens utrustning. Det vore väl inte så förskräckligt om polisen vid en sådan kontroll använde drunkometern på var tionde eller tjugonde trafikant. Genom ett dylikt andningsprov på förarna kan man bland annat få en statistisk upplysning om förekomsten av alkoholbruk i trafiken. Jag tycker att man med den motiveringen bör kunna

godta trafiknykterhetsutredningens förslag ifråga om drunkometern och inte ytterligare dröja med ett beslut på denna punkt.

Sedan har jag även föreslagit en ändrad motivering när det gäller indragning av körkort. Utskottet har skrivit, att det kanske vore lämpligt att domstolarna finge avgöra den saken. Eftersom frågan om körkorts återkallande är föremål för utredning är det enligt min uppfattning inte på sin plats att nu göra ett uttalande i detta hänseende. Riksdagen bör, anser jag, avstå från att skriva så positivt i detta hänseende när det gäller vilka myndigheter som skall äga att återkalla eller för viss tid indra körkort eller vilket förfarande som därvidlag över huvud taget skall tillämpas.

Jag har med stort intresse lyssnat till herr Ahlkvists synpunkter. Jag kan ändå inte freda mig för det intrycket att herr Ahlkvist och hans medreservanter här har en helt negativ inställning. Jag noterar dock med tillfredsställelse att även herr Ahlkvist anförde att allt bör göras för att nedbringa antalet trafikolyckor. Jag kan dock inte finna att detta uttalande riktigt rimmar med herr Ahlkvists yrkande om att den föreslagna skärpningen av trafiknykterhetslagen bör anstå.

Herr Ahlkvist förklarade vidare, att det har visat sig att av samtliga polisundersökta trafikolyckor under ett visst år var det bara 3 procent som orsakats av rattfylleri. Olyckor i trafiken vållas naturligtvis av många olika orsaker, men om spritförtäring orsakar 3 procent, är detta enligt min uppfattning 3 procent för mycket. Det finns för övrigt försäkringsbolag här i landet som medger väsentligt lägre premier för motorfordonsförsäkring för helnyktra förare. Detta faktum måste ju på sitt sätt komplettera den kanske något ofullständiga statistik som herr Ahlkvist redogjorde för.

Herr Ahlkvist sade också, att det kanske skulle vara mera logiskt, om man hade föreslagit en lagskärpning vid grövre trafikbrott som vållats av alkoholpåverkan, alltså vid en alkohol-

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

påverkan över en promille. Under motbokens tid fick vi ju fram den statistiken, att om det var ett ökat antal människor som var skötsamma och hyggliga alkoholbrukare, så blev det samtidigt relativt sett en ökning av antalet missbrukare. Om vi nu får till stånd denna skärpning av trafiknykterhetslagen, så att inte heller mindre alkohelpåverkan får förekomma i trafiken, kommer detta säkerligen att föra med sig, att vi även får ett mindre antal grövre rattfyllerister. Det är ett logiskt resonemang. En dylik skärpning av lagen skulle med all säkerhet komma att verka mera i rätt riktning än om vi skulle öka straffskärpningen vid grövre rattfylleriförelser.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservation 3.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 19.30.

Herr HUSS (fp):

Herr talman! Riksdagens läkare, däribland undertecknad, har i ett motionspar satt i fråga lämpligheten av att nu lösa bara en mindre del av de komplicerade problem som här föreligger. Enligt vår uppfattning hade det varit riktigt, som herr Ahlkvist nyss understök, att sänka övre gränsen från 1,5 till 1,0, än att sänka den undre gränsen. Det är nämligen just i skiktet ovanför 1,0 promille, som den starka stegringen av kurvan i fråga om påverkan på föraren börjar.

Emellertid anser vi frågan om denna övre gräns och även frågan om den nu aktuella undre gränsen vara av mindre vikt i jämförelse med de fortsatta reformer av trafiknykterhetslagstiftningen som förutsatts komma till stånd under de närmaste åren, detta dock endast under en förutsättning, nämligen att man vid accepterande av det föreliggande lagförslaget samtidigt gör klart, att sänkningen av den undre gränsen icke kommer att obligatoriskt medföra indragning av körkortet. Detta yrkande i mo-

tionerna har också tillgodosetts av utskottet, som föreslår att ett brott mot lagen skall, om alkoholhalten ligger mellan 0,5 och 0,8 promille, i regel endast medföra böter och varning vid första överträdelsen men däremot körkortsindragning vid upprepade förseelse.

Vad vi emellertid med särskilt styrka velat understryka är behovet av vidare utredning av experter när det gäller dessa problem. Det finns nämligen en hel del för denna lagstiftning ytterst viktiga frågor, som ännu är mycket ofullständigt kända och utredda. Departementschefen har pekat på en mycket omfattande sådan, nämligen hela problemkomplexet om alkoholens omsättning i människokroppen, och utskottet har i sin tur framhållit oklarheten om blodalkoholkurvans förlopp i det enskilda fallet. Denna sista fråga spelar en mycket stor roll, när det gäller tillbakaräkningen, d. v. s. uppgiften att ur analysen av blodprovet, som ofta tas en å en och en halv timme efter förseelsen, kunna dra säkra slutsatser angående blodalkoholhalten vid tidpunkten för själva förseelsen.

För att belysa hur vi ännu i många viktiga frågor saknar t. o. m. elementära kunskaper vill jag framhålla, att vi i dag icke kan lämna klart besked till en person, som kommer fram till oss och omtalar att han har druckit så och så många centiliter sprit och ätit så och så mycket mat och frågor, när han kan anses kompetent att på nytt, utan att bli lagöverträdare, sätta sig vid ratten i en bil. Enligt den senaste undersökningen av professor Goldberg har det t. o. m. visat sig att rubbningarna kan vara större dagen efter än under själva alkoholförgiftningen och att alltså faran ur trafiksynpunkt skulle vara större i förra fallet än under själva ruset. Detta faktum — om det nu kan betraktas som ett faktum — ställer hela denna fråga på huvudet, ty det innebär ju att tillståndet dagen efter, då alkoholhalten är betydligt under 0,5, icke är brottsligt, medan den i vissa fall mindre farliga berusningen kvällen före skulle kunna bli föremål för bestraffning.

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

Det är många frågor av detta slag, som behöver få en grundligare och mera adekvat utredning. Enligt vår uppfattning är det ytterligt önskvärt att den av departementschefen i utsikt ställda utredningen med kompletterande expertundersökningar snarast möjligt kommer till stånd.

När det gäller lagstiftningen i övrigt och dess rent juridiska sida tror jag att de allmänna riktlinjer, som utskottet uppdragit för en kommande trafiklagstiftning, med en speciell brottstyp av karaktären ordningsföreseelse för de lindrigaste fallen, skulle vara en lämplig väg att gå fram på.

Herr talman! Jag har inte något yrkande. För de motionärer, vilkas talan jag för, saknar det större betydelse, om kammaren antar utskottets förslag eller reservationen nr 1. Däremot måste vi avstyrka bifall till reservationerna nr 2 och 3.

Fru SJÖSTRÖM-BENGTSSON (s):

Herr talman! På herr Ahlkvists fråga, huruvida det lagförslag vi nu behandlar är en trafiksäkerhetsfråga eller en nykterhetsfråga, vill jag svara att utskottsmajoriteten har ansett det vara en trafiksäkerhetsfråga, även om diskussionerna då och då förts i den riktningen, att man haft anledning misstänka att det var en nykterhetsfråga.

Det finns säkert inte några menings-skiljaktigheter om att vårt lands trafiknykterhetslagstiftning är i behov av reformering. Orsakerna till det ökade antalet trafikolyckor är mångahanda, och man kan därvid inte bortse från den enorma utveckling motortrafiken tagit, sedan den nu gällande regleringen tillkom år 1941.

Även om det, som herr Ahlkvist framförde, inte synes vara så, att spritpåverkan är en dominerande faktor vid trafikolyckorna, måste man ändå konstatera, att onykterhet vid ratten i många fall spelar en avgörande roll och får olycksdigra följder. Man kan, som jag sade, inte bortse från att det här föreligger ett ganska betydande orsakssam-

manhang. Det säger sig självt, att dylika olyckor i jämförelse med andra tätt sig på ett särskilt sätt skrämmande och i många fall helt onödiga. Det totala antalet olyckor, där spriten medverkat, har också — även om trafikolyckorna alltså är förhållandevis ringa — ökat på ett sätt, som man inte längre kan stå likgiltig inför. Då ställer man sig naturligtvis osökt den frågan: Vad kan göras för att förbättra situationen på detta område?

Under ärendets behandling i utskottet har meningarna, som framgår av de olika reservationerna, divergerat. Frågan huruvida och i vilken omfattning reformer redan nu är möjliga har varit föremål för många och långa utläggningar. Det förslag som framlägges i propositionen tar sikte på att något sänka den nedre straffbarhetsgränsen, från 0,8 till 0,5 promille. Andra reformförslag på detta område från trafiknykterhetskommittén, vilka av utskottet biträtts, har av departementschefen ansetts beaktansvärda, men han har inte varit beredd att nu ta ställning till dem. Det har nämligen ansetts angeläget, att vissa vetenskapliga undersökningar göres rörande bl. a. alkoholens omsättning i människokroppen. Jag behöver inte gå in på det; herr Huss har tydligt och klart framhållit vad som ännu återstår på detta område, och herr Ahlkvist har också omnämnt det. Departementschefen har därför stannat vid, höll jag på att säga, denna lilla del av trafiknykterhetsutredningens betänkande, som går ut på att vi skulle få en straffbarhetsgräns redan vid 0,5 promille.

Vid sitt ställningstagande till propositionens förslag har utskottet också haft att beakta en hel del i olika motioner framställda förslag. I några motioner göres sålunda gällande, som redan omnämnts, att vi i nuvarande läge inte har behov av någon reform över huvud taget och att någon sådan inte bör genomföras, därför att den skulle föregripa den kommande stora översynen. Det var herr Ahlkvists inställning. Andra motionärer har menat, att vi borde införa ytterligare en form av trafik-

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

nykterhetsbrott i lagstiftningen. Denna nya form, som brukar karakteriseras som 0-linjen, innebär i stort sett ett lagstadgat förbud mot all användning av alkohol i samband med förande av motorfordon. Detta yrkas i en reservation, som undertecknats av bl. a. herr Englund.

De förslag som framförts vid utskottsbehandlingen har i varje fall, vill jag påstå, ägnats mycket ingående överbåganden. Utskottets majoritet har funnit sig böra stanna inför att förorda propositionens förslag och vill alltså inte ge sin anslutning till den s. k. 0-linjen. Vid bedömningen av de olika förslagen har utskottet utgått från följande resonemang.

Någon sänkning av straffbarhetsgränsen neråt har synts vara ur flera synpunkter önskvärd. Här bör i främsta rummet beaktas utvecklingen av olycksfrekvensen. Kan man med åtgärder, om än aldrig så begränsade, göra något för att förbättra trafiksäkerheten, bör det ske. Även om man kan förvänta att dessa åtgärder inte har så stora förutsättningar att påverka den kategori det gäller, bör de ändå vidtas. En krympning av den straffria sektorn bör vara ägnad att mana till större försiktighet hos massan av motortrafikanter. Det behöver inte heller befaras, att en sådan utveckling skulle komma att strida mot grunderna för en kommande reformering. Det finns nämligen anledning anta, att trafiknykterhetslagstiftningen även i framtiden måste använda sig av något slag av promilleregler för att ange det straffbara området nedåt. Utskottet anser därför också, att den nu föreslagna reformen kan betecknas som en etapp i reformarbetet.

Till stöd för en dylik reform kan också anföras vad som i nordiskt samarbete, bl. a. i Nordiska rådet, förekommit för åstadkommande av större likformighet på detta område i de nordiska ländernas lagstiftningar. Så sent som år 1956 har rådet antagit en resolution som tar sikte på en sådan utveckling. Det har därvid uttalats att det borde eftersträvas att finna en viss lägre promillegräns som

grund för straffbarheten. Vid bedömandet av i vilken mån en sänkning av straffbarhetsgränsen bör ske har utskottet ansett att det väsentliga är trafiksäkerhetsintresset. I konsekvens härmed vill utskottet nu gå med på departementschefens uppfattning, att 0,5 promille skulle vara den lägsta gränsen och att man därmed skulle vinna en del ur trafiksäkerhetssynpunkt. Men utskottet har också ansett att vilka små alkoholvärden som helst inte rimligen kan motivera ingripande med straffsanktion. Av de i utredningens betänkande och i propositionen redovisade undersökningarna av förare med alkoholpåverkan kan icke med någon större grad av säkerhet dras slutsatsen, att för trafiksäkerheten betydelsefull påverkan regelmässigt inträder vid blodalkoholvärden som understiger 0,5 promille. Över huvud synes det med hänsyn till vad som framkommit under remissbehandlingen tveksamt, i vad mån mera säkra slutsatser kan dragas av dessa undersökningar. Departementschefen tycks också ha ansett att det inte går att i större utsträckning bygga på dem. Han har i stället utgått ifrån att allmän erfarenhet ger vid handen att alkoholförtäring, även om den inte är större än att blodalkoholhalten stannar vid 0,5—0,8 promille, likväl skapar förutsättningar för att motorförarna alltför lätt underskattar riskerna i trafiken. Enligt departementschefens mening ligger redan häri ett faromoment som motiverar den sänkning av gränsen som han har föreslagit. Utskottet har anslutit sig till dessa departementschefens synpunkter.

Utskottet har också ansett, att mot den s. k. 0-linjen talar en del andra vägande skäl. Inte bara så att en sådan regel kan befaras försvåra att lagstiftningen erhåller önskvärd förankring i breda folkklager, utan även så att praktiska svårigheter säkert skulle uppstå vid tillämpningen. Sannolikt skulle brott av denna kategori mycket sällan eller kanske aldrig komma att beivras.

Bland övriga motionsvis framförda ytterligare förslag i detta ärende kan jag nämna, att i motionerna I:406 och II:506 begärs att man med den nu ifrå-

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

gavarande lagstiftningen skulle införliva en regel som, i det fall att misstänkt motorförare påstår att spritförtäringen helt eller delvis skett efter färden, stadgar att han skulle vara bevisskyldig för att hela spritförtäringen ägt rum sedan färden avslutats. Utskottet har inte kunnat gå med på detta förslag. I vårt lands brottmålsprocess gäller nämligen som en grundläggande regel att det i brottmål skall ankomma på åklagaren att styrka sina ansvarspåståenden. Det kan inte bli fråga om, anser utskottet, att göra avvikelser härifrån annat än om exceptionella omständigheter skulle göra detta oundgängligen nödvändigt. Motionärerna har den uppfattningen att betänkliga olägenheter och brister uppkommer i rättstillämpningen genom dylika påståenden från den tilltalades sida. Denna uppfattning är nog betydligt överdriven, och i varje fall kan svårigheterna inte vara av den betydenhet att de motiverar avsteg från vad som allmänt gäller i sådana saker.

I samma motioner föreslår man att riksdagen skulle uttala sig för en sådan ändring i vägtrafikförordningen, att polisen skulle få rätt att kontrollera nykterhetstillståndet på vägarna genom att ta prov på förarens utandningsluft medelst en därför avsedd apparat, en s. k. drunkometer. Sådant prov skulle få tas utan vidare och alltså utan att anledning till misstanke föreligger. För närvarande förhåller det sig så, att provtagning kan ske endast med stöd av rättegångsbalkens regler om kroppsbesiktning, därest föraren skäligen kan misstänkas för trafiknykterhetsbrott. Hos polisen har också på senare tid denna metod börjat användas, men detta sker alljämt inte i större utsträckning än rättegångsbalken medger. Utskottet har inte ansett att anledning föreligger att ytterligare utsträcka användningen av denna provningsmetod. Avgörande härför har främst varit att åtskillig irritation skulle uppkomma, därest vem som helst kunde utsättas för en dylik provtagning. En absolut förutsättning för införande av den föreslagna anordningen måste vara att den kan beräknas vinna stöd hos de

lojala motorförarna. Det tror jag icke nu är fallet. Utskottet har därför inte kunnat gå med på förslaget i denna del.

Utskottet har även haft till behandling en motion av herr Werner, vilken innehåller förslag som skulle möjliggöra en i förhållande till nuvarande praxis mera nyanserad bedömning av trafiknykterhetsbrotten, då det gäller bestämmandet av den straffrättsliga påföljden. Sålunda skulle det öppnas möjlighet, anser herr Werner, att döma till böter i förening med antingen fängelse eller villkorlig dom. En av vinsterna med en sådan anordning skulle bli, att den belastning på fångvården som rattfylleristerna ständigt utgör skulle i någon mån kunna elimineras. Från fångvårdsstyrelsen har i dag lämnats den uppgiften, att under år 1956 vid fångvårdsanstalterna intogs omkring 10 000 nykomlingar, varav 3 300 utgjordes av trafikbrottslingar, i huvudsak rattfyllerister. Detta ger ju belägg för herr Werners motion, som jag för övrigt tycker är ganska välmotiverad. Men detta spørsmål ingår i det komplex av frågor, som utretts av strafflagberedningen och som utmynnat i omfattande reformförslag berörande hela det straffrättsliga reaktionssystemet. Beredningens betänkande är för närvarande under behandling i vederbörande departement. Motionärens förslag har rönt stort intresse inom utskottet, men utskottet har inte ansett det möjligt att för närvarande realisera förslaget, främst därför att frågans upptagande redan nu skulle föregripa prövningen av den stora reformen rörande det straffrättsliga reaktionssystemet. Utskottet har emellertid förklarat sig ha en positiv inställning till reformer i den av motionären angivna riktningen.

Sedan några ord om den förordade lagändringens inverkan på förutsättningarna för indragning av motorförarens körkort. För närvarande gäller enligt vägtrafikförordningen, att körkortet alltid skall indragas då körkortsinnehavaren dömes för trafiknykterhetsbrott, alltså även det lindrigare brottet med 0,8 promille som straffbarhetsgräns. Varning kan alltså icke ifrågakomma i

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

dylika fall. Däremot kan varning i regel ges vid vanlig vårdslöshet i trafik. Om nu straffbarhetsgränsen sänkes till 0,5 promille, medför detta automatiskt att vid förseelse även inom det allra lägsta området körkortsindragning blir obligatorisk. Utskottet har inte funnit denna konsekvens helt tillfredsställande. Särskilt när det gäller personer, som för sitt yrke är beroende av körkortet, skulle en förhållandevis lindrig förseelse medföra ofta orimligt hårda följder genom en körkortsindragning som kanske varar 7 å 8 månader; 6 månader är minimum. Utskottet har därför velat förorda en uppmjukning av körkortsreglerna, som ger möjlighet att i stället för indragning av körkortet meddela varning, då körkortsinnehavaren förbrutit sig på detta lindrigare sätt.

En annan regel i vägtrafikförordningen röner också inverkan av förevarande lagändring. Enligt gällande bestämmelser i denna förordning kan åklagarmyndighet interimistiskt ta ifrån motorförare hans körkort, om han enligt blodanalysen har 0,8 promille eller mera. Departementschefen har förutsatt att detta stadgande ändras så, att gränsen i konsekvens med lagändringen anges till 0,6 promille. Omhändertagande av körkortet skulle alltså kunna ske även vid denna lägre promillehalt. Utskottet har på denna punkt i likhet med den föregående inte funnit anledning att gå fram alltför strängt. I stället har utskottet förordat att regeln ändras till att avse 0,5 promille men att omhändertagande av körkortet inte skall få äga rum i lindrigare fall, om det inte rör sig om en sådan person som tidigare ådömts straff för trafiknykterhetsbrott. Utskottet har vid bedömningen av detta ärende utgått från att Kungl. Maj:t kommer att vidtaga dessa ändringar i körkortsreglerna. Att så verkligen kommer att ske har numera blivit särskilt garanterat genom att den nuvarande kommunikationsministern återfinnes bland utskottets majoritet på denna punkt.

Utskottet har också, såsom kammarens ledamöter kanske har observerat, i sitt utlåtande angivit några allmänna

synpunkter på hur det kommande reformarbetet bör inriktas. Jag kan inte finna någon anledning att uppta kammarens tid med att ingå härpå, i synnerhet som dessa synpunkter vunnit anslutning även från reservanthåll. I reservationerna nr 1 och 3 har man således i huvudsak instämt i vad utskottet uttalat i detta hänseende.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ENGLUND (fp):

Herr talman! Det problem som vi här har att behandla hör inte till de lättaste. Det kräver en kombination av fysiologiska, matematisk-statistiska och juridiska övertväganden. Den som försummar någotdera ledet i kombinationen råkar lätt vilse, och det tycker jag nog att debatten i dag redan har gett belägg på.

Herr Ahlkvist började med en kuriositet. Han frågade om detta är en nykterhetsfråga eller en trafiksäkerhetsfråga. Tydligt är han mycket okunnig om den svenska nykterhetsrörelsens sätt att se på alkoholproblemet. Det finns ingen modern nykterist, som är nykterist av något annat skäl än att han därigenom vill förebygga en alkoholskada på det ena eller det andra området. Han är nykterist helt enkelt därför att själva hans avhållsamhet från att begagna rusdrycker är ett instrument i sedvanebildningen för att i en slutetapp nå en begränsning av en alkoholskada. Och om nykterhetsrörelsen och nykteristerna i detta fall har begärt en skärpt lagstiftning, så är det inte för att dokumentera någon abstrakt vilja att utan konkret förankring driva någon nykterhetstanke utan därför att detta är ett medel att begränsa alkoholskadorna i trafiken. Det är således som en ren trafiksäkerhetsåtgärd som denna motion och de yrkanden, som föreligger i reservationen, har kommit fram.

Om jag kort får gå över det material, som man här har att bedöma, så är ju grundföreteelsen en blodalkoholkurva. Dess egenskaper har spelat en viktig

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

roll i strävandena att uppskjuta avgörandet till en senare tidpunkt. Denna kurva stiger under någon timme efter förtäringen och börjar sedan sjunka. Stigningen är en smula krokig medan den sjunkande delen företer en nästan matematiskt rät linje. Nu finns det variationer i blodalkoholkurvans fall för enskilda individer. Det genomsnittliga är att alkoholhalten sjunker med 0,15 promille i timmen, men professor Goldberg och andra har visat att det finns en del personer som företer avvikelser från detta mönster. Professor Goldberg har också visat, att alkoholpåverkan är större i det stigande skedet än i det sjunkande, om man med alkoholpåverkan i detta fall menar avvikelse från det normala beteendet.

Vad jag inte förstår i denna debatt och i utskottets utlåtande är kravet på ökad forskning för att ytterligare klarlägga dessa förhållanden. De är tillräckligt klarlagda för att man skall kunna lagstifta på grundval av vad man vet, och fortsatt forskning kan inte modifiera den omständigheten, att den ena människan förbränner alkohol litet långsammare än den andra. Detta vet man redan, och vi kommer inte ifrån denna variation, som konstaterats i undersökning efter undersökning. Detta är en mänsklig egenskap, som lagstiftaren måste utgå ifrån, och då gäller det att skriva lagbestämmelserna med utgångspunkt från genomsnittet eller också hitta på någon annan åtgärd. Men grundmaterialet för lagstiftning finns redan tillgängligt i sina väsentliga delar.

Sedan gäller det den alkoholpåverkan, som är knuten till blodalkoholkurvan. Där finns nu ett visst lägsta värde, vid vilket forskningen hittills inte kunnat iaktta någon verkan alls. När sedan blodalkoholhalten överstiger detta tröskelvärde, växer alkoholpåverkan, men inte proportionellt utan exponentiellt, som det heter på tekniskt språk. Om jag skall ge en konkret förklaring av vad detta innebär, så kan jag säga att det är ett slags tillväxt med ränta på ränta. Vi har alla hört den uppbyggliga

anekdoten om hur mycket pengar det blir, när man sätter in en ettöring på ett sparbankskonto och avvaktar kapitalets tillväxt under tidernas lopp. På samma sätt tillväxer försämringen i beteendet med blodalkoholhalten. Det är detta och ingenting annat som ligger bakom den omständighet herr Huss påpekade, att verkan är mycket starkare vid en blodalkoholhalt över 1,5 promille än under. Frågan är här bara, hur stor alkoholverkan är i det lägre avsnittet. Man har gjort en serie undersökningar, men man har bara kunnat få tag i de rent elementära fysiologiska symptomen. Professor Goldberg har gjort försök med att blåsa en luftström i ögat och se hur fort man blinkar. Han har också undersökt, hur förmågan att särskilja olika ljusimpulser med en viss tidsintervall växlar med alkoholverkan. Genom dessa undersökningar får man en så låg tröskel för alkoholverkan som 0,2 promille. Redan vid denna gräns inträffar sålunda försämringen. Och det är att observera att förmågan att blinka, när man får en luftström i ögat, är ju inte en komplicerad mänsklig funktion, utan en funktion som kan antas föreligga även hos djur i hela serien, ryggradsdjur så långt ned som de över huvud taget har ögonlock. Om man skall få en verklig föreställning om var påverkan börjar på de centrala mänskliga funktionerna, alltså exempelvis omdömesförmågan, räcker det naturligtvis inte med att undersöka dessa enkla fysiologiska funktioner, utan då är det nödvändigt att iaktta andra funktioner. Några sådana experiment har över huvud taget inte gjorts av vare sig professor Goldberg eller någon annan. En sådan experimentalkonst är ännu inte uppfunnen, och om den någonsin kommer att uppfinnas är, såvitt jag förstår, ganska ovisst. Men för att ge kammaren en föreställning om vad de lägre blodalkoholhalter som det här gäller har för inverkan, kanske jag kan anföra några fakta som kommit fram vid en undersökning av en av Amerikas tidigaste alkoholforskare. Han talar i vanliga termer om hur en person i säll-

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

skap beter sig med olika blodalkoholhalter. Han säger således vid en alkoholhalt i blodet av 0,2 promille: »Fyllda och lätt dunkande blodkärl i bakhuvudet. En aning dimmighet. Känsla av värme och kroppsligt välbefinnande. Smärtor, värk och trötthetsförminnelsen dövas. Inte sur över vädret eller bekymrad över sitt yttre uppträdande. Mycket pratsam i sällskap. En känsla av allmän tillfredsställelse.»

Vid en alkoholhalt av 0,4 promille förhåller det sig på följande sätt: »Har mängder av energi för vad han önskar göra. Talar mycket och ganska högljutt. Händerna darra lätt. Griprörelser och andra handlingar göras en smula klumpigt. Skrattar högt vid minsta skämt. Fäster sig inte vid små missöden. 'Du tror väl inte att jag är full, vad? Man har ju inte druckit någonting än.' Gör slippriga och plumpa anmärkningar. Minnena tyckas så rika och levande.» Detta är således vid en alkoholhalt av 0,4 promille, som ligger under den gräns som herr statsrådet vill lagfästa såsom den under straffbarhetsgränsen för att trygga trafiknykterheten.

Nu är det emellertid så, att ett laboratorieexperiment ger inte annat än en effekt, knuten till de särskilda betingelser som finns i ett laboratorium. Man kan ju inte därav dra någon slutsats hur det kommer att gå i praktiken. Det finns maskiner, med vilka sådana här experiment kan göras. Man kan variera försöksbetingelserna, och det finns en maskin, med vilken man kan variera dem så att förhållandena blir så svåra, att det inte spelar någon roll, om vederbörande har alkohol i blodet eller är fullständigt nykter; han misslyckas ändå fullständigt. Sedan kan man modifiera maskinen i den andra riktningen och göra experimentvilkoren sådana, att även den som är full inte kan råka ut för någon olycka. Då är frågan: Var mellan dessa två experimentbetingelser ligger den körning, som en svensk bilist har på vägen? Detta är den avgörande frågeställningen, och jag framhöll gång på gång såsom ledamot av trafiknykterhetsutredningen, hur väsentligt det var att vi skulle kun-

na få en svensk undersökning, som verkligen tog upp spörsmålet om denna effekt på vägen. Detta beslöts då också av utredningen men hann tyvärr inte bli genomfört, innan betänkandet avgavs. Jag beklagar detta. Det är en brist att så inte har skett, och om det i framtiden skall göras ytterligare undersökningar på detta område, finns det ingenting som är viktigare än att få till stånd en sådan undersökning på vägen, där man parallelliserar den allmänna trafikströmmens genomsnittliga bestånd av förare med olika blodalkoholhalter med olycksfallsfrekvensens fördelning på olika blodalkoholhalter. Nu finns det emellertid en amerikansk undersökning, som jag redogjort för i reservationen och som belyser viktiga sidor av detta problem. Undersökningen, som återges på sidan 24 i utlåtandet, är verkställd på det sättet att man dels med hjälp av drunkometer fått fram hur trafikströmmen i en förort till Chikago är fördelad på olika blodalkoholhalter, dels under lång tid undersökt, hur de fall på sjukhusen som skadats vid trafikolyckor är fördelade i fråga om blodalkoholhalten. Man har då funnit, att de förare som hade 1,5 promille eller mera var 54 gånger farligare än de som inte hade någon alkoholhalt i blodet. Men det finns också en annan detalj i tabellen som är värd att titta på. Det visar sig nämligen, att de trafikanter, som hade en så hög alkoholhalt i blodet som 1,5 promille eller mer, var ofantligt få. De utgjorde bara 0,4 procent. Där emot var förarna med lägre blodalkoholhalter mycket vanliga. När man såg efter hur dessa förares överskottsrisk förhöll sig till dem som hade höga blodalkoholhalter, visade det sig att de som hade upp till 0,9, d. v. s. den blodalkoholhalt vi har i den svenska lagstiftningen, var större på grund av att de var så många jämfört med dem som hade de högsta alkoholhalterna.

Det är från denna undersökning man också har belägg för att av trafikolyckorna nära 40 procent berodde på de alkoholpåverkades överskott. Det är den siffran jag anfört i utskottet. Jag har icke sagt något om svenska förhållanden i det

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

sammanhanget, men eftersom vi inte haft några svenska undersökningar, har man inte haft någonting svenskt att bygga på. Det är emellertid trafiknykterhetsutredningens enhälliga mening att man är berättigad dra den slutsatsen, att de svenska siffrorna, 3 procent, är alldeles för låga.

Det finns dock faktiskt en svensk undersökning, som är gjord på Maria sjukhus, där man under ett år har tagit blodprov på alla i trafiken skadade. Det visade sig att man fick nästan exakt samma procent som i denna amerikanska undersökning. Det visade sig också något annat, som är mycket intressant i detta sammanhang och som ger en förklaring till, herr Ahlkvist, att polisens siffror är så låga jämfört med de här amerikanska siffrorna. Av dessa 45 procent av de skadade med blodalkoholhalt, som intogs på Maria sjukhus under den tid som här avses, hade polisen bara upptäckt några enstaka fall. De allra flesta av de inlagda hade undgått polisens uppmärksamhet.

Denna kurva från den amerikanska undersökningen gör vid lämplig matematisk kombination — jag skall inte trötta kammaren med det — antagligt, att även låga blodalkoholhalter kan medföra risker inte bara i laboratoriet utan också praktiskt i trafiken på vägen.

Nå, hur skall man nu lagstifta i sådana här fall? Ja, när jag läser propositionen, förefaller det mig som om statsrådet hade tyckt det vara en rimlig regel, att man inte inför något straff förrän man är fullständigt säker på att alkoholhalten är så hög, att varje förare vid denna blodalkoholhalt är tydligt påverkad. Det vore naturligtvis ett rimligt sätt att avväga, om man mot alkoholskadan vid lägre blodalkoholhalt hade att väga andra sociala värden som kräver beaktande av lagstiftaren.

Om jag får ta ett exempel från ett annat område, så vill jag erinra om att vi ju har en ganska sträng vapenkungörelse, men den kan inte bli ännu strängare, därför att man där har att beakta skytteföreningsmedlemmarnas intresse av att få ha vapen. Hemvärnsmännen skall ock-

så få ha vapen för att kunna fylla de funktioner som samhället tillägger dem. Man har således där ett avvägningsproblem som gör, att man inte kan dra gränserna för hårt. Men hur är det här? Finns det något legitimt intresse som rimligen bör hindra att vi drar till ganska hårt? Jag har ännu aldrig hört någon i debatten anföra ett sådant legitimt intresse för att man inte skulle kunna här gå ned till mycket låga promilletal. Man kan ur rättspolitisk synpunkt diskutera ändamålsenligheten av att gå ned, men att det över huvud taget skulle finnas något värde på den andra sidan som man måste beakta, när man utformar lagstiftningen, har jag inte mött någon som har gjort gällande. Och är det fallet, är det ju rimligt att man inte drar gränsen vid en punkt där man är säker på att alla är påverkade, utan sätter den så lågt, att man är säker på att det under den gränsen knappast finns någon eller bara få som är påverkade.

När jag för fram denna mening, befinner jag mig i lyckligt sällskap med presidenten Schlyter. I en festskrift för presidenten Marks von Würtemberg begagnade herr Schlyter tillfället att utveckla sina synpunkter på gränsdragningen här. Detta skedde vid en tid, då vi ännu inte hade någon promillegräns alls i den svenska lagstiftningen. Han sade: »Skulle i författningens väg det förbindas med ansvar för bilförare att förete en viss alkoholhalt i blodet, borde gränsen i varje fall sättas så låg, att det praktiskt taget måste betecknas som ofarligt att förete en lägre alkoholkoncentration än den fastställda.» En gränsdragning med hänsyn till nuvarande material ger vid handen, att den gränsen icke får sättas högre än vid 0,2 promille.

Då kommer lagstiftaren till en sekundär frågeställning. Skall nu lagstiftaren säga att det är straffbart att ha mer än 0,2 promille i blodet? Om man har mindre än 0,2 — inte 0,5 utan 0,2 — fyller man det rekvisit som statsrådet har uppställt i propositionen, att alkoholhalten är praktiskt betydelselös för föraren. Men skall man försöka fastställa

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

en sådan gräns? Det finns två argument mot detta. Han har nämligen en annan egenskap: han är ett föredöme för andra i allmänt umgängesliv, och på den grunden behåller dessa sin egen alkoholsedvänja men håller sig inte inom hans stränga ram. På det sättet är han i den samhälleliga sedvänjans orsaks-sammanhang en faktor till bevarande av en sedvänja med skadliga verkningar.

Det är ur denna allmänna synpunkt som man betraktar det som naturligt att man av rent profylaktiska skäl inte skall nöja sig med en sådan där gränsdragning, utan helt enkelt skall fastslå att det över huvud taget icke skall förekomma något alkoholbruk i samband med trafik. En sådan regel har dels denna profylaktiska överlägsenhet, dels också en folkpsykologisk överlägsenhet. Folk i allmänhet befrias samtidigt från alla överväganden om hur man skall bete sig för att hålla sig under en viss gräns. Sådana här absoluta summariska normer har vi ofta inom rätten.

Detta är den springande punkten. Jag medger gärna att det är en mycket besvärlig frågeställning. Vi har knappast någon forskning på detta område, och man måste göra enkla överväganden. Detta har inte bara de fördelar som jag redovisat, utan också den fördelen att lagen kan bli efterlevd och till sin innebörd omfattad av det allmänna rätts-medvetandet. På den punkten har det gjorts en gallupundersökning som visar att det finns en stark folkmening för skärpning av den svenska lagstiftningen.

Vidare har vi ju erfarenhet om förbudslagar. Jag vill exempelvis säga, att inte ens den förkättrade förbudslagen i Amerika kan objektivt utdömas med sådan säkerhet som vanligen sker. Efter det att lagen upphävts och man fått fram statistikmaterial från den tiden visar det sig, att hur mycket gangsterbesvär man än hade under förbudstiden, så förmådde gangsterna ändå inte motverka det allmänna trycket från förbudslagen. Alkoholsedvänjorna i Amerika pressades tillbaka så mycket, att de grova alkoholskadorna, som man kan registrera, sjönk

avsevärt. De nådde ett minimum under förbudstiden och började sedan stiga när förbudet upphävdes.

Men här är det ju inte detta vidare problem som är å bane, utan det gäller en begränsning till ett särskilt område. Därvidlag har man erfarenhet från Norge. Norrmännen, som alltid varit före på detta område, införde redan före första världskriget en lagstiftning av innebörd att vissa yrkesgrupper dömdes att vara helnyktra minst åtta timmar före tjänstgöring. Man har fått större möjligheter att beivra brott mot denna lag efter det att blodprovet införts.

Trafiknykterhetsutredningen var i Norge och diskuterade just detta problem. Det var mycket intressant. Vi träffade företrädare för dessa olika till absolut nykterhet i tjänst dömda yrkesgrupper. De var nästan uteslutande icke-absolutister. När vi frågade, om de ville att lagen skulle avskaffas, svarade de: »Nej, det vill vi inte. Den har i själva verket en morallbildande funktion, som vi betraktar det som angeläget att upprätthålla.» Det var inte bara jag som blev övertygad av denna argumentering. Det framgår av trafiknykterhetsutredningens betänkande att de fyra övriga ledamöterna — statsrådet Lindell, professorerna Segerstedt och Goldberg och herr Cassel i andra kammaren — var lika övertygade om riktigheten av den norska bedömningen, att lagen var en moralisk faktor i folkmedvetandet.

Om lagstiftningen inriktar sig på ett sådant förbud på en begränsad punkt, där anslutningen från folkmeningen är så stark — indignationen är mycket utpräglad inför alla de trafikolyckor som vållas av berusade — tror jag att lagen skulle få en stark förankring i folkmedvetandet. Om det sedan skulle inträffa, att praktiskt taget betydelselösa alkoholmängder skulle förtäras utan att detta blev beivrat, så är det ju ingenting annat än vad vi upplever på alla andra rättsområden. Hur många snatteriförseelser — om jag tar en blyertspenna, är det ju enligt strafflagens bestämmelser ett snatteri — blir verkligen beivrade? Det är i själva verket så, att om

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

juristerna tänkte litet mera på vad de gör, skulle de ha skäl att här införa ytterligare en allmän rättsregel, motsvarande den gamla regeln om »inget straff utan strafflag». Det är helt enkelt så, att i varje lags tillämpning finns en marginal som medför att obetydliga förseelser, även om de formellt fångas av lagbudet, aldrig rättsligt beivras. Det är detta problem vi möter här. Jag tror att de vanskligheter man hänvisar till — att det begås brott som inte blir beivrade — kommer att klaras tack vare denna allmänna, faktiskt föreliggande rättsgrundsats.

Detta, herr talman, om det allmänna problemet. Jag skulle dessutom vilja ta upp ett par detaljproblem ur utskottsutlåtandet.

Här har — och det är en huvudpunkt i majoritetsutlåtandet — föreslagits, att vi skall införa fri bevisprövning i stället för att hålla oss, som det heter, schablonmässigt till blodalkoholhalten. Men blir det objektivare då? Det är en fullkomlig övertro på domstolens förmåga att fälla ett objektivt omdöme, som ligger bakom majoritetsyttrandet.

Om en människa har en viss blodalkoholhalt, varierar hans påverkan visserligen inom vissa gränser — det finns en spridning omkring ett genomsnitt, men skall domstolen försöka bedöma denna påverkan och rätta sig efter de tvivelaktiga vittnesmål den ofta får, kommer spridningen och godtycket att bli ännu mycket större.

När jag läste detta yttrande, kom jag att tänka på, hur det var när man exerceade i sin ungdom: då fick man i uppgift att med ögonmått bedöma avståndet över en sjö; jag måste säga att mätningen av avståndet med en vanlig meterstock är väsentligt överlägsen detta ögonmått. På samma sätt är blodalkoholhalten — även om det för samma blodalkoholhalt finns spridning när det gäller graden av påverkan — väsentligt överlägsen försöket att komma fram till ett riktigare resultat vid domstolarna genom fri bevisningsprövning.

Det är dessutom en illusion att tro, att man kan avgöra den enskilda människans farlighet; det är ett teoretiskt

problem av sådan svårighetsgrad, att det förmodligen aldrig kommer att lösas. Därför är det riktiga för en lagstiftning på detta område att låta straffet knytas till den abstrakta faren, den fara som demonstreras av blodalkoholhalten och som icke tar hänsyn till de individuella skiftningarna.

Det finns ett par särskilda problem som tagits upp av trafiknykterhetsutredningen och som jag fört fram, då de icke beaktats av propositionen. Det är den omkastade bevisbördan och drunkometern.

Den omkastade bevisbördan har föreslagits av en enhällig trafiknykterhetskommitté. Den föreslogs efter att man övervägt olika möjligheter att förebygga det stötande i att någon inför domstol skall kunna säga, att han drack, sedan färden var avslutad, och att den blodalkoholhalt han uppvisar är effekten därav. Trafiknykterhetsutredningen under herr statsrådet Lindell som ordförande övervägde den invändning som gjorts, att en vettig domare med stöd av den fria bevisprövningen kunde förebygga sådant, men kom till det resultatet, att det i en del fall skulle vara omöjligt att på grundval av en dylik bevisprövning hindra ett sådant missbruk av rättsreglerna.

Det har över huvud taget inte bara i Sverige, utan i massor av länder, och inte bara i länder med sträng alkohollagstiftning, utan även i länder med mycket fri alkohollagstiftning, varit av vikt att införa legal presumption eller andra former för omkastning av bevisbördan. Det har helt enkelt varit nödvändigt om inte hela lagstiftningen skulle slås i spillror. Den, som har sysslat med denna lagstiftning under många år, har funnit, att om man vill ha effektiv lagstiftning på detta område är det helt enkelt nödvändigt att i detta hänseende avvika från de allmänna rättsreglerna.

Slutligen, herr talman, några ord om drunkometern! Här har vi också ett enhälligt förslag från trafiknykterhetsutredningen, trots att alla de invändningar, som vi återfinner i utskottsutlåtanden

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

det, restes redan i utredningen. Varför har då trafiknykterhetsutredningen tagit upp kravet på en drunkometer? Jo, helt enkelt därför att de lägre blodalkoholhalter, som man här vill straffbelägga, inte avslöjar sig i vederbörandes beteende. Han ser vid direkt och ytlig iakttagelse precis likadan ut som andra. Man vet helt enkelt inte, att han är farlig, annat än genom de fina vetenskapliga metoder genom vilka man har konstaterat sådan farlighet. Och polisen, som hittills varit det enda som avgjort, om alkoholhalten skall undersökas, räcker inte för halter under en promille. Vill man över huvud taget få till stånd ett verkligt ingripande mot blodalkoholhalter under en promille och inte bara ha det i lagstiftningen, då måste man ha ett instrument som kan avslöja dem som har sådana alkoholkoncentrationer. Man kan således inte säga att polisen får använda drunkometern endast om det finns misstanke, ty han har ingen misstanke under en promille, utan det är nödvändigt att han får andra möjligheter.

Vill man någon gång komma fram till en uppfattning om vad alkoholen har för betydelse i svensk trafik — en uppfattning som bygger på den Holcombska undersökningstypen och övertygar även dem som nu är tveksamma om farligheten av de lägre blodalkoholhalterna — finns det ingen annan metod än att undersöka den vanliga trafikströmmen, förare som man inte har någon direkt anledning att misstänka, för att man skall få ett statistiskt jämförelsematerial. Det har vid dessa amerikanska undersökningar visat sig att folk gärna underkastat sig dem, och det finns ingen anledning att antaga att inte de svenska bilförarna skulle lära sig förstå att detta är ett nödvändigt led i den kontroll, som de i övrigt är underkastade.

Herr talman! Jag tror således att de invändningar, som här har rests mot att införa en s. k. nollgräns, de invändningar, som har rests mot trafiknykterhetsutredningens enhälliga förslag att införa en omkastad bevisbörda i vissa

fall och att vidare införa en vidsträckt användning av drunkometern än för närvarande är tillåten enligt rättegångsbalken, enligt mitt sätt att se inte är hållbara.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Lodenius och mig till detta utskottsutlåtande fogade reservationen i alla dess delar, och jag önskar, herr talman, ha särskilda propositioner på de olika leden i reservationen.

Herr SVENSSON, AXEL, (s):

Herr talman! Efter det långa och skräckinjagande anförande, som herr Englund har hållit, skulle jag nästan kunna tro att kammaren skulle vara redo att godtaga reservation nr 1, som herr Ahlkvist m. fl. har avgivit. Det hade varit lyckligt, om man hade kunnat se på denna fråga så, som herr Ahlkvist har gjort, så att vi hade diskuterat den som en trafiksäkerhetsfråga, men vi finner ju i dag att den framför allt ses som en nykterhetspolitisk fråga. Det framgår av vad herr Englund här sagt att det främst gäller nykterheten och i andra hand trafiksäkerheten.

Jag har, herr talman, varit bilförare till yrket under många år, och jag får säga att det inte är lätt att vara bilförare i dagens Sverige. Jag har en liten bok här, där samtliga statliga föreskrifter och lagar är inbundna, på 118 tätt tryckta sidor, och därtill kommer alla lokala föreskrifter, som polismyndigheter i olika delar av landet utfärdar. Om man tror att en bilförare har möjlighet att hålla reda på detta utan att någon gång komma i konflikt med lagen, tar man fel — det vill jag säga kammaren.

Det förslag, som ligger här på bordet, berör framför allt en paragraf i vägtrafikförordningen, nämligen 35 §, och jag tillåter mig att i all korthet föredraga vad den innehåller. Där säges bl. a.: »Misstänkes förare för att vid färd med motorfordon eller med traktor, till vilken släpfordon kopplats, hava brutit mot 4 § lagen om straff för vissa trafikbrott, och visar blodundersökning, att

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

föraren under färden haft en alkoholkoncentration i blodet av 0,8 promille eller däröver, skall den myndighet, som har att förbereda talan mot föraren, skyndsamt efter erhållandet av analysbeviset besluta om körkortets omhändertagande.»

Promillesiffran 0,8 föreslås nu bli sänkt till 0,5. Det är just formuleringen »misstänkes förare» etc., som enligt bilförarnas uppfattning är den verkliga faran. Vi har läst i tidningspressen, huru som vilken medborgare som helst kan kalla på polis, därför att han tycker att en bilförare ser något egendomlig ut. Han kan gå litet egendomligt, och det kan inträffa andra saker, som gör att den enskilde medborgaren tycker att han bör påkalla polisundersökning, vilket medför att denne bilförare utsättes för de olika prov, som det kan vara tal om.

Jag vill endast nämna ett litet exempel på vad som kan hända. Det är inte så länge sedan händelsen inträffade. Det stod i tidningarna att en bilförare och en kamrat till honom stannade på en gata för att föraren skulle göra uppköp i en affär. Medan förarens kamrat, en snickare, satt och väntade på chauffören, rullade bilen framåt ett par meter, och med detsamma var det ett par poliser som fick syn på honom. Snickaren åtalades för rattfylleri vid ett av våra ting. Sedan man gjort en verkligt grundliga undersökning, visade det sig att han över huvud taget aldrig kört en bil och att han inte hade startat bilen. Av den anledningen frikändes mannen inför rätten. Vi ser alltså av detta exempel vad en bilörare eller hans passage-rare kan bli utsatt för på blotta miss-tanken.

Den sänkning av den nedre gränsen, som det här är fråga om, godkännes nu inte av bland andra motionärerna Englund och Engkvist, som anser att gränsen 0,5 är för hög. Det sägs till och med i motionen att det innebär att man på fastande mage kan förtära 10 å 15 centiliter sprit utan att tangeras denna gräns. Jag vet inte, varifrån herrarna Englund och Engkvist har fått denna mått-

enhet. Jag vill bara nämna att den nuvarande undre gränsen, 0,8 promille, tillåter icke mer än en starköl och 5 centiliter sprit. Om man menar att det svenska folket skall ta del av denna motion och vill ge det den föreställningen, att en person får upp till 15 cl sprit, sedan man sänkt gränsen till 0,5, då har jag svårt att förstå den propa-ganda för nykterhet i detta land, som herr Englund för. Det skulle bli en verkligt allvarlig fara, om folk trodde på dessa uppgifter.

Denna gräns på 0,5 innebär praktiskt taget att en bilförare icke kan dricka mer än starköl. Jag vill erinra om att starkölet i dag innehåller två centiliter sprit. Det blir alltså fråga om ett totalförbud för 1 miljon bilförare, som har varit skotsamma, utom 3 511, vilken siffra framgår av propositionen. Propositionen nämner att under 1956 3 511 förare har dömts på basis av promillegränsen.

Vi har hört här i dag av herr Ahlqvist att proportionen mellan de allvarliga fallen, eller rättare sagt de kvalificerade brotten, och de lindriga brotten, är den att i cirka 25 procent av fallen har skada åstadkommits, medan i 75 procent av fallen aldrig någon skada skett. Nu frågar jag de rättslärda — eller till vem nu denna fråga skall ställas: Var någon annanstans än i denna lag finns en bestämmelse, som stadgar att folk skall dömas, innan de gjort någon skada på person eller egendom? Jag kan ta som exempel alla dessa unga pojkar och flickor, som stryker omkring på våra parkeringsplatser i syfte att stjäla en bil. Finns det någon möjlighet att ingripa mot dessa ungdomar blott på själva misstanken att de skall stjäla en bil? Nej, först skall de stjäla bilen och förstöra den, innan rättsskipningen över huvud taget kan gripa in. Men de skotsamma bilförare, som på våra vägar icke åstadkommer någon skada på egen eller annans egendom eller på person, kan man ingripa emot och, som herr Ahlqvist säger, döma till lägst 7 månaders mistning av körkort plus böter, om förarens alkoholhalt ligger inom den

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

lägre gränsen, och till högre straff om den går upp mot 1,5 promille.

Jag tycker det är underligt att icke någon av alla dessa, som kämpar för en lägre promillegräns, någon gång har ägnat en vacker tanke åt alla skötsamma bilförare, vilkas antal i dag uppgår till omkring 1 miljon. Häremot står 3 511 icke skötsamma bilförare. Man har aldrig ägnat de skötsamma bilförarna en tacksamhetens tanke för det arbete, som de utför i trafikens tjänst. Nej, man tror i stället att alla är alkoholister, att alla är storsupare och har en alkoholhalt på 1,5 promille. Det är den inställningen som jag anser bör komma bort. Alla vi skötsamma bilförare har rätt att pretendera på riksdagens stora uppmärksamhet och tacksamhet för det sätt, på vilket vi sköter trafiken.

Om vi tar 25 procent av 3 511, så blir det 877. Så många bilförare ligger på den gräns, som läkarmotionen pekar på, nämligen 1,5 promille och därutöver. Det är dessa bilförare, som utgör den verkliga faran i trafiken, inte de som ligger under gränsen 1,0. Dem händer i allmänhet ingenting, utan det är de, som ligger i det översta skiktet, som utgör den verkliga faran på våra landsvägar och i våra städer. Det är här vi skall sätta in hela vår kraft, enligt mitt sätt att se. Där kan riksdagen påräkna alla skötsamma bilförares medverkan, ty vi har icke någon anledning att medverka till att någon under bilkörning super i sådan utsträckning, att han utgör en fara för trafiken.

Nu har man vänt på problemet, såsom herr Ahlqvist här påpekat, och sänker gränsen 0,8 till 0,5. Men ingen av de bilförare, som blivit dömda för att de haft en promillehalt på mellan 0,8 och 1,0, har åstadkommit någon olycka eller skada. Propositionens förslag innebär därför att man vänder upp och ned på detta mycket allvarliga problem. Jag tycker att man tar alldeles för lätt på problemet. Alla vi, som sköter vårt arbete ute på vägarna, hjälper nykterhetsfolket att öka nykterheten bland dem som råsoper samtidigt som de kör bil. Det är den medverkan, som man bör

skapa underlag för, i stället för att pricka hela denna miljonhövdade bilförarkår som alkoholister.

Det är detta som har gjort att jag för min personliga del med den erfarenhet, som jag har som mångårig bilförare, kommit till den slutsatsen, att vad som här behövs är en verklig översyn av lagstiftningen.

Även utskottsmajoriteten borde enligt min uppfattning ha kommit fram till denna slutsats och stannat för samma yrkande som framställs i reservation 1. Vid en noggrann genomläsning av utskottets utlåtande finner man också att utskottet inte på någon enda punkt helhjärtat kunnat ansluta sig till förslaget att sänka promillegränsen till 0,5 utan att samtidigt förklara, att man måste undersöka saken litet närmare i framtiden.

Jag har också svårt att förstå att det statsråd, som handlagt frågan, kunnat komma fram till den slutsatsen att promillegränsen bör sänkas till 0,5, särskilt som ju, enligt vad reservanterna påpekar, 21 institutioner har avstyrkt denna ändring av promillegränsen. Det är här fråga om institutioner, vilkas yttrande man aldrig annars skulle förbigå i ett sådant sammanhang som detta. Det är läkare, jurister, domstolar, länsstyrelser och över huvud taget ett antal sakkunniga institutioner, till vilka man alltid brukar lyssna när de har något att säga. Denna gång har man emellertid inte velat höra på vad dessa sakkunniga institutioner haft att anföra, vilket jag djupt beklagar.

Herr talman! Det har i dag redan anförts så mycket i denna sak, att jag inte ytterligare skall förlänga debatten. Jag har dock här velat ge min mening till känna, och den är grundad på en mångårig erfarenhet.

Herr Englund säger att nykterhetsfolket här syftar till att förebygga alkoholskador. Han talar då samtidigt om en promillegräns av 0,5. Jag vill då fråga herr Englund, om han tycker att jag ser alkoholskadad ut. Jag är en av dem som herr Englund tydligen vill söka rädda. Jag har hela mitt liv, herr Eng-

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

lund, hållit en maximigräns av 5 centiliter sprit och en pilsner. Jag tänker göra det i fortsättningen också, herr Englund, även med risk för att herr Englund betraktar mig som en alkoholskadad individ.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation 1.

Fru GÄRDE WIDEMAR (fp):

Herr talman! Jag ber att få instämma i vad herr Svensson sade i sitt bemötande av herr Englunds anförande. Jag har i stort sett samma uppfattning som den herr Svensson här deklarerat. Herr Englund åsyftar inte att genomföra en trafiksäkerhetsåtgärd, utan en nykterhetspolitisk åtgärd, nämligen att lägga om levnadsvanorna för de bilförare som är måttliga förbrukare av sprit.

Jag skall i övrigt inte närmare ingå på att bemöta den föreläsning som vi hörde av herr Englund, utan där får väl kammarens protokoll tala för sig självt. Det förvånar mig dock att herr Englund inte förstår kravet på ökad forskning. Vi andra, som har satt oss in i denna fråga, är ense om att det behövs mycken forskning på det här området. Vi har ännu inte några klara uppgifter om i vad mån olycksfallsfrekvensen är beroende av bilförarnas alkoholförtäring. Det erkänner ju också herr Englund själv, då han säger att vi inte har någon sådan utredning, men att det gjorts en dylik utredning i Amerika på en landsväg någonstans borta vid Chicago.

Herr Englund efterlyser alltså själv en undersökning om olycksfallsfrekvensen. Vad vi vet av den officiella statistiken är att det är knappt 5 procent spritpåverkade bilförare som är inblandade i de olyckor som sker på Sveriges landsvägar.

Jag har emellertid, herr talman, egentligen inte begärt ordet för att bemöta herr Englund utan för att uttala min anslutning till reservation 1, för vilken herr Ahlkvist här talat. Vad som skiljer denna reservation ifrån utskottsmajoritetens förslag är att reservanter-

na anser att hela frågan om trafiknykterheten och därmed sammanhängande spörsmål bör tas upp i ett sammanhang och att således inte, såsom nu föreslås, en liten del därav bör brytas ut för separat behandling. Vi anser att man har större garantier för att få hela frågan prövad och för att få de ytterligare utredningar gjorda, som behövs, om man skjuter på frågan.

I övrigt har utskottsmajoriteten och vi reservanter ungefär samma uppfattning, vilket också framgår av utskottets argumentering. Vi reservanter önskar lika mycket som utskottsmajoriteten att få till stånd en förbättring av trafiksäkerheten på vägarna — det vill jag säga till fru Sjöström-Bengtsson. Det är bara i fråga om metoderna vi är oense. Att komma fram till en minskning av antalet trafikolyckor är ett gemensamt mål för oss alla. Men det finns ingen utredning som visar, att trafikolyckorna orsakas av de trafikanter som har mellan 0,5 och 0,8 promille alkohol i blodet, så att vi för deras skull skulle behöva genomföra en speciallagstiftning.

Flertalet fall av rattonykterhet — som benämningen är för denna grupp — upptäcks inte i samband med olyckor utan vid rutinkontroller på vägarna. Dessa förare har alltså inte vållat någon olycka. Trots detta ådöms de en påföljd, som om de hade inneburit en verklig fara för trafiken och som om de hade åstadkommit en olycka. Straffet är helt oberoende av om det inträffat någon olycka eller ej. Det förutsättes inte ens att vederbörande har framfört sitt fordon på vårdslöst sätt, utan det räcker med att blodprovet visar en viss alkoholhalt.

Den brottsliga effekten är, att han anses ha framkallat en fara för att en trafikolycka skall inträffa. Som herr Ahlkvist påpekade, då det gällde annan vårdslöshet i trafiken, bedöms den ofta lindrigare, fast vederbörande kan ha förorsakat en svår skada, än om personen har varit helt ofarlig för trafiken men visat sig ha en alkoholhalt i blodet, vilken överstiger den straffbara gränsen.

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

Det har t. o. m. förekommit ett fall, då en person backat in sin bil på sin trädgårdsgång och inte haft möjlighet att utgöra en trafikfara för någon. Han backade in bilen i garaget, vilket i och för sig visade en viss försiktighet och ett visst omdöme. Polisen kom efteråt och tog blodprov på honom. Det visade sig att han hade en straffbar blodalkoholhalt. Jag kommer inte nu ihåg, om han blev dömd till böter och mistning av körkort, eller om det blev fängelsestraff. Å andra sidan finns det fall, då vederbörande utan att vara alkoholpåverkad orsakat dödsolyckor genom vårdslös och brutal körning och bara fått böter och villkorlig dom.

Det finns inte någon rim och reson i att bedöma brott på det sättet. Vi måste i alla fall se till, att det är den verkliga faran — jag vill säga den konkreta faran och inte den abstrakta, som herr Englund talade om — som vi skall bedöma.

Våra fängelser är överbelagda och har inte plats för det klientel, som de är avsedda för, på grund av att vi har en lagstiftning för rattfyllerister, vilken dömer dem efter schablon utan utrymme för någon som helst fri bevisprövning.

Vad vi önskar är bland annat, att det skall bli en fri bevisprövning även för rattfylleri och för rattonykterhet och inte som nu, att straffet är bundet vid dessa fasta promillegränser.

Jag tror, att om man tog upp hela det här komplexet till en omprövning, där alla hittills vunna erfarenheter beaktades men där man också hade en delvis ny målsättning och tog sikte på att befordra trafiksäkerhet och inte bara trafiknykterhet, så skulle vi komma till ett bättre resultat. Det är den motiveeringen som ligger bakom reservation nr 1, vilken går ut på att riksdagen nu inte bör gå med på att godtaga propositionens förslag om en sänkning av promillegränsen till 0,5.

Jag ber, herr talman, få yrka bifall till reservation nr 1.

Häri instämde herrar *Domö* (h) och *Arrhén* (h).

Herr ENGLUND (fp) kort genmäle:

Herr talman! Fru Gärde Widemar har lyckats grundligt missförstå mitt uttalande om forskningen. Vad jag sade här var, att det icke kunde väntas att fortsatt forskning på den särskilda punkt, som utskottet har fastnat för, nämligen om alkoholomsättningen i blodet, skulle kunna bidra till en sådan ökad klarhet att lagstiftarna därigenom fick större möjligheter än de redan har att på ett riktigt sätt utforma lagen.

Att det på andra punkter föreligger ett stort behov av fortsatt forskning, att det är ett grundläggande behov av forskning rörande förhållandet mellan trafikströmmens fördelning på olika blodalkoholhalter och det skadade materialets fördelning på olika blodalkoholhalter, hade jag ju, herr talman, anledning att betona i mitt anförande, och fru Gärde Widemars inlägg ger mig anledning att ännu en gång understryka det fundamentala behovet av denna form av forskning.

På framställning av herr talmannen beslöts att den fortsatta överläggningen i förevarande fråga skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Anmälades statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 225, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning, att utskottets hemställen i utlåtande nr 90 bifölles även av andra kammaren.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen och herrar vice talmän i riksdagens första kammare samt de kammarens ledamöter, som blivit utsed-

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

da att jämte dem tillsätta befattningshavare hos kammaren, den 7 maj 1957.

Sedan redaktören Rune Söderström, som den 15 januari 1957 antagits till reservstenograf hos riksdagen, anställts såsom stenograf hos andra kammaren, beslöto herrar deputerade att till reservstenograf efter Söderström antaga studeranden Rolf Lindborg, vilken anmält sig såsom sökande till en reservstenografbefattning och som vid anställda prov

visat sig äga företräde framför övriga anmälda sökande.

År och dag som ovan.

In fidem
G. H. Berggren

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 17.07.

In fidem
G. H. Berggren

Onsdagen den 8 maj eftermiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 19.30.

Anmälades och godkändes allmänna beredningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 226, angående dels en snabb översyn av folktandvården och dels rätt för viss ungdom till förtursbehandling vid folktandvården; samt

nr 227, angående effektivisering av barnens trafikfostran.

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott (Forts.)

Fortsattes överläggningen angående första lagutskottets utlåtande nr 16.

Herr WERNER (bf):

Herr talman! I sitt debattinlägg för ett par timmar sedan ställde herr Svensson i denna kammare den mycket intressanta frågan: Kan någon enligt svensk lag straffas utan att först ha begått ett brott eller vållat en skada? Svaret på denna fråga ger sig självt: Nej, herr Svensson, ingen kan straffas förrän han begått ett brott. Frågeställningen är emellertid inte riktigt så enkel. Enligt svensk rättsuppfattning har det alltmer fastslagits

såsom ett klart faktum att den som sätter sig bakom en bilratt med sprit i blodet i avsikt att föra bil har begått ett brott. Det är väl ändå så att bilen med en av sprit påverkad förare kan förvandlas till ett fruktansvärt mordverktyg, som kan framkalla oerhörda skador till liv och egendom för både föraren själv och för den trafikerande allmänheten. Det bör alltså vara ett samhällsintresse att med alla lagliga medel söka förhindra att ett sådant faromoment får uppstå. Jag vill komplettera detta med att framhålla, att lagstiftningen inte enbart avser att straffa den som begått ett brott utan även avser att söka avhålla och förhindra någon från att begå brott.

Det är alltså uppenbart att onykterhet vid bilkörning måste betraktas såsom en brottslig handling och följaktligen bli underkastad straff.

Herr Ahlqvist ställde på förmiddagen frågan, huruvida frågan om onykterhet vid bilkörning är en nykterhetsfråga eller en trafiksäkerhetsfråga. Jag måste anse den i allra högsta grad vara en trafiksäkerhetsfråga, gärna en trafiknykterhetsfråga, men även en strafflagsfråga. Den starkt stegrade kurvan av rattfylleri-brott, som leder till fängelse, inger ju allvarliga betänkligheter och utgör inte

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

bara ett kriminalvårdsproblem utan även en betydande samhällsekonomisk fråga, som innebär en mycket kännbar belastning för samhället. Vi har ju här på förmiddagen fått höra en del statistiska uppgifter, och i min motion nr 405 har jag berört just denna fråga. Jag återger där en del statistik, som var tillgänglig vid tidpunkten för motionens avgivande, och av den framgår att de för rattfylleri till fängelse straffade år 1956 utgjorde inte mindre än över 3 100. Den senaste statistiken lär visa att de till fängelseförvar intagna uppgår till cirka 3 500 eller över 40 procent av alla fängelsefångar. Frågan är om man kan fortsätta att ensidigt tillämpa denna schablonartade straffutmätning som hittills har skett. Jag tror att man måste överväga en differentiering av straffformerna, som utan att brista i effektivitet även tillgodoser allmänpreventiva syften.

Jag har i min motion ifrågasatt huruvida inte en av detaljerna i det förslag som avgavs av strafflagberedningen förliden höst, nämligen att för vissa brott skulle kunna stadgas en kombination av villkorlig dom och böter, i alldeles särskilt hög grad skulle vara ägnad att tillämpa i ett fall där det gäller onykerhet vid ratten eller, såsom det populärt kallas, rattfylleri.

Utskottet har yttrat sig mycket välvilligt om motionen, men av formella skäl har man inte velat bryta ut denna detalj i straffreaktionerna för att tillämpas i dessa speciella hänseenden. Jag kan inte förstå logiken i utskottets resonemang, när utskottet i samband med att det förordar en översyn av lagstiftningen även förordar att just innehållet i min motion i hög grad skulle vara lämpligt att komma till användning, sedan utskottet först avslagit motionen.

Jag har egentligen begärt ordet för att understryka vikten av att vederbörande departementschef — om det nu blir justitieministern, som jag förmodar kommer att vidarebehandla strafflagberedningens förslag, eller om denna detaljfråga tillhör kommunikationsministerns område — i den fortsatta handläggningen mycket snart tar under övervägande att

försöka differentiera straffformerna för rattfylleri, som i nuvarande utveckling och med de aspekter, som man kan lägga på denna fråga, när man nu sänker straffbarhetsgränsen, kan väntas medföra en ytterligare belastning på fängelserna. Jag tror inte att det går för sig, att vi fortsätter på samma sätt som hittills. Annars kommer vi att undergräva den rättsuppfattning på detta område, som ur samhällsskyddets synpunkt egentligen inte bör och inte får undergrävas, nämligen att spritbruk i samband med förande av bil är ett brott; man har ju börjat betrakta det fängelsestraff på en månad, vilket nu utmätas som ovillkorlig påföljd vid rattfylleri, såsom någon form av semester, något som inte uppfattas såsom en allvarlig samhällsreaktion mot ett otillåtet handlings sätt.

Jag skulle kanske vilja uttrycka en viss tvekan om lämpligheten av att riksdagen nu godkänner den föreliggande propositionen, men med hänsyn till nödvändigheten av att det här verkligen dras en effektiv gräns mellan spritbruk i samband med bilkörning och fullständig avhållsamhet är jag villig att medverka till alla de åtgärder, som kan bidra till att en dylik effektiv gräns verkligen kommer till stånd. Det är angeläget att vi gör allt för att förebygga det faromoment, som utan tvekan ligger hos den som är påverkad av sprit och därvid framför bil.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Vid varje tillfälle, då vi här i riksdagen behandlat trafikordningsfrågor, har det i regel varit någon som sagt att just den angelägenhet, som vi för tillfället sysselsätter oss med, inte spelar så stor roll i fråga om trafikolyckorna, att vi just på den punkten behöver tillgripa några särskilt effektiva åtgärder. Det är likadant i dag, när vi resonerar om huruvida man kan åstadkomma större säkerhet i trafiken genom att minska bruket av sprit i samband med förande av motorfordon. Man

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

säger att antalet trafikolyckor som beror på rattfylleri är förhållandevis litet och att det därför inte har så stor betydelse, om vi gör någonting åt rattfylleriet eller inte.

Men eftersom nu antalet trafikolyckor är summan av alla de många omständigheter som förorsakar de särskilda olyckorna, så kan vi naturligtvis inte räkna med att antalet trafikolyckor skall nedbringas med mindre än att vi angriper varje omständighet för sig. Då måste vi givetvis göra det från område till område. Frågan blir sedan dels hur pass långt vi vill gå, dels vilket resultat vi når och dels vilket resultat vi anser att man bör nå.

Jag för min del hyser den meningen, att vi bör göra vad vi över huvud taget mäktar för att bringa ned antalet trafikolyckor. Men om vi skall lyckas med åtgärder i den riktningen, så måste vi göra vår insats så effektiv som det någonsin är möjligt på vart och ett av de områden där en insats kan göras. Detta gäller i fråga om reglerna för trafiken, bestämmelserna om högsta tillåtna hastighet, körkortsålder, straffen för förseelser i trafiken — över huvud taget allt detta som hör samman med trafikordning.

I dag behandlar vi frågan huruvida vi bör medge en så eller så hög alkohohalt i blodet, förorsakad av alkohol-förtäring lagom tid innan man skall köra bil. Och nu föreslås det — på fullt allvar, som om man hade gjort en verkligt stor insats — att promillegränsen skall sänkas med 0,3 enheter, från 0,8 till 0,5 promille. Jag har mycket svårt att förstå hur detta kan uppfattas såsom en verkligt stor och betydande insats. Jag kan inte tro att dessa 0,3 promille skulle ha någon avsevärd betydelse för trafiksäkerheten; men det är ju andra som tror annorlunda, och då får de göra det.

Vad jag vill rikta mig mot är detta promilletänkande i allmänhet, där man utgår från att en viss grad av missbruk kan tolereras och inte innebär någon större risk, emedan antalet trafikolyckor inte är så stort upp till en promil-

legräns av 0,5. Hela detta tänkande är enligt min mening oriktigt. Riskmomentet inställer sig nämligen i och med att vederbörande första gången förtär sprit i en eller annan form. Det allvarliga i hela detta problem är just, att vederbörande över huvud tar någon sprit alls. Börjar man inte ta sprit, så kan det ju inte bli fråga om någon fortsättning. Detta att det blir en fortsättning och att denna fortsättning gärna går över både 0,5 och 0,8 och mycket mer ibland, gör att det är just denna början man skall försöka hejda. Jag menar nu att det kan man inte göra om man tolererar en gräns av 0,5, utan man borde som herr Englund föreslår straffbelägga varje spritförtäring i samband med förande av exempelvis motorfordon. På det viset skulle vi kunna göra en verklig insats, och därmed har man inriktat sig på själva roten och upphovet till det hela. Gör man inte det, kan man säga att man i detta fall som i så många andra inleder motorförarna i frestelse, ty man kommer inte ifrån detta, att vare sig de är på kalas, på restaurang eller över huvud taget är med vid ett tillfälle där de blir bjudna sprit, säger de sig att litet grand kan de ta. Men det är känt att folk reagerer så oerhört olika, inte bara på grund av kroppskonstitutionen utan också beroende på i vilket fysiskt tillstånd de befinner sig. Är vederbörande låt oss säga trött eller har han baksmälla, är han självfallet mer känslig för påverkan av spritdrycker än om han är verkligt frisk och färdig. Det är detta som också komplicerar problemet. Eftersom man också på läkarhåll är tveksam om hur pass mycket sprit som påverkar vederbörandes omdömesförmåga i sådan grad att han inte längre på samma sätt kan anses ansvarig för sina handlingar som om han inte tagit sprit, är det ganska naturligt att komma fram till den slutsatsen, att om man vill skapa garantier så långt man kan mot trafikolyckor som vållats av spritförtäring, då skall man inte ha någon gräns vid 0,5, utan då skall man inte tolerera någon annan gräns än nollgränsen.

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

Det finns emellertid en annan sak som kanske ännu mer talar för att man skall inrikta sig på nollgränsen. Det är svårigheten att bedöma hur den ene eller andre blir påverkad av sprit. Den svårigheten är så stor att man nog kan säga, att när domstolarna skall döma, så dömer de inte alldeles rättvist, därför att de inte kan träffa rättvisan i detta fall. Om man hade nollgränsen, blev alla likställda. Då blev det så att man inte tolererade spritförtäring hos någon, och då uppstod inte dessa svårigheter vare sig för åklagarna, som skall fastställa huruvida en person skall åtalas för spritförtäring i sådant sammanhang det här gäller, eller för domstolarna då de skall döma. Det är svårt för dem att avgöra om den ene eller andre har passerat den tillåtna gränsen eller ej, eller om det varit något annat som förorsakat att vederbörande haft så pass stor alkoholmängd som han haft vid ett visst tillfälle. Det skulle med andra ord i hög grad underlätta för både polis, åklagare och domstolar, om man kunde sätta en gräns som gällde för alla på sådant sätt att det inte behövde uppstå någon tvekan om huruvida vederbörande är förfallen till straff eller inte.

Liksom herr Englund fäste jag mig vid herr Ahlkvists yttrande att det föreföll som om man i utskottet gjort denna fråga inte till en trafikordningsfråga utan i stället till en nykterhetsfråga. Men jag måste nog liksom herr Englund säga, att det ändå här är fråga om bägge delarna. Det är ju dock så att vi har detta problem därför att vi har ett alkoholproblem. Hade vi inte haft ett alkoholproblem, skulle vi inte haft denna typ av trafikordningsfrågor. Följaktligen kan man väl inte skilja dessa saker från varandra, ty de har en gång för alla ett inbördes sammanhang, och det kan man alltså inte göra någonting åt.

Däremot är jag helt och hållet på herr Ahlkvists linje när det gäller brottsbedömningen, ty det är nog inget tvivel om att man under en mycket lång tid — kanhända under hela den tid vi haft att bedöma detta trafikbrott — i

allmänhet har dömt för lindrigt. Det har inte med tillräcklig skärpa trängt in i det allmänna medvetandet att man inte får köra bil i onyktert tillstånd, att man inte får köra bil när man är i sådant tillstånd att man inte kan bedöma de vådor som är förenade med bilkörningen. Det borde naturligtvis både lagstiftaren och domstolarna ta allvarligare på än man tycker de har gjort hittills. I det avseendet är jag alltså helt på herr Ahlkvists linje.

Men när det sedan gäller körkortsin- dragningarna är jag inte riktigt på det klara med vilken mening vi lägger in i dem. Men jag har svårt att tänka mig att man inte skulle kunna ta hand om ett körkort i väntan på att frågan om körkortets indragning avgjordes, ty det förekommer inte så sällan att folk är ute och kör och vållar skador, och om man då inte tar körkortet ifrån dem, hinner de begå nya försyndelser innan de blir dömda. Sådana motorförare finns det ingen anledning att vara mjuk emot.

Slutligen sade herr Svensson att riksdagen också borde tänka på de mer än en miljon ordentliga motorförarna här i landet och inte misskreditera dem genom att sänka premiehalten, som nu ifrågasatts. Men det förhåller sig väl ändå så, att vi inte enbart bör tänka på dessa motorförare, utan vi bör tänka på över huvud taget alla som befinner sig i trafik. Vi vill skydda även de ordentliga motorförarna från att råka ut för olyckor, som är vållade av spritpåverkade motorförare. Jag vågar därför hålla före att vi tänker såväl på de ordentliga motorförarna som på de motorförare, som misbrukar sprit.

Herr talman! Jag skulle med dessa ord vilja motivera min anslutning till den med 2 betecknade reservationen, men jag måste säga att jag inte nu är beredd att ta ställning till den motivering, som i denna reservation anförts beträffande användningen av drunkometer. Jag är nämligen ytterst angelägen om att man inte skall förfara på ett sådant sätt, att man i onödan väcker irritation och ovilja mot åtgärder, som

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

vidtas för att öka säkerheten. Men jag är å andra sidan fullt på det klara med att vi så småningom kan få en sådan trafikintensitet här i landet, att vi är tvingade att slå in på en sådan väg.

Jag yrkar alltså bifall till den med 2 betecknade reservationen.

I detta anförande instämde herr *Jonsson, Jon*, (s).

Herr **AHLKVIST** (s) kort genmäle:

Herr talman! Då herr Elowsson säger att han instämmer i mitt anförande när det gäller brottspåföljderna, måste jag säga att jag inte kan instämma i herr Elowssons tolkning av mitt anförande.

Herr **KRÜGEL** (s):

Herr talman! Jag har bara några ord att säga. Det har sagts tillräckligt nog redan i kammaren i denna fråga, tycker jag, men ändå känner jag mig nödgad att be om tillgift, ty jag har redan tidigare i dag besvärat kammaren med ett anförande och det skulle därför kanske kunna räcka med det som hållits.

Jag har under många år varit polisman och åklagare, och under den tiden har jag naturligtvis sysslat mycket med de problem, som rör trafiklagstiftning och även rusdryckslagstiftning. Men jag har också deltagit i den utredning, som ligger till grund för den proposition, som vi nu har att ta ställning till. Jag var inte med så lång tid, eftersom jag blev sjuk och därmed entledigades från uppgiften, men jag var i varje fall med så länge, att jag fick en del inblickar i saker och ting, som jag tror är av betydelse i detta fall.

Man har här i kammaren resonerat som om man var alldeles på det klara med att blodprovsgivningen är avgörande för bedömningen av förseelserna av en människa, som kommer i kontakt med rättskipningen på grund av att hon förgått sig mer eller mindre i det avseende det här gäller. Under den tid, då jag som sagt sysslade med trafikutredningen lärde jag mig en sak — och det hade jag också gjort under min

praktiska verksamhet — och det var att man inte så absolut säkert kunde lita till utfallet av analysen av till vederbörande inskickade prov. Den mänskliga faktorn spelar in i detta sammanhang liksom i många andra fall; man begår misstag — och det är förlåtligt — men det är beklämmande när man konstaterar att misstag begås och resultatet ändå läggs till grund för ett dömmande — låt vara att det kanske inte rör sig om så stora saker, men för den det gäller nog så besvärande.

Vad jag alltså sade mig, när vi inom utredningen sysslade med dessa ting, var — och det visste jag också förut — att det behövdes någonting som kompletterade denna blodprovundersökning. Och jag kom från dessa mina utgångspunkter inte till någon annan lösning än att det gamla medlet, som föregick blodprovundersökningen, nämligen den kliniska undersökningen, skulle kunna komplettera blodprovundersökningen och därmed större säkerhet vinnas. Men även om vi skulle stanna för ett sådant komplement när vi kanske ändå inte absolut säkerhet, ty även yttre iakttagelser och kontroll är behäftade med felaktigheter. En eller flera personer, som är misstänkta för att ha druckit litet för mycket av den våta varan — som det brukar sägas — bedömes rätt olika. Det har jag konstaterat, och personer som är föremål för bedömande skiftar också mycket. Den ene reagerar på ett sätt och den andre på ett annat.

Jag vet därför, jag måste erkänna det, herr talman, för närvarande inget tillvägagångssätt som absolut garanterar ett riktigt bedömande av en människa vilken man vill på ett eller annat sätt kontrollera beträffande hennes förhållande till spriten i sammanhang med att hon för ett motorfordon. När jag har försökt att bedöma saken har jag därför kommit till samma slutsats som herr Ahlkvist i klämman av sitt anförande, nämligen att det vore riktigt att låta frågan bero en tid framåt och få en ny utredning på hela detta område. Om kammaren vill vara med om en sådan

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

sak kommer väl att visa sig så småningom vid den votering som jag tänker blir en följd av den diskussion som har förts. Jag skulle emellertid önska att en sådan utgång finge antecknas som resultat av denna debatt. Vi är inte färdiga i dag med att ta slutlig ställning i den här frågan. Det är i varje fall den uppfattning jag har kommit till.

Fru Sjöström-Bengtsson, som försvarade utskottets ställningstagande här, redovisade mycket bra vad som har förekommit inom utskottet, men jag måste säga att det inte är något sammanhang, fru Sjöström-Bengtsson, mellan motiveringen i utskottsutlåtandet och den kläm som utskottet har kommit till. Utskottet förordar ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition men har en hel rad reservationer att göra, och därför hänger klämman i luften, såsom jag ser saken. Man talar här om att straffskalorna bör göras till föremål för en översyn. Det förekommer såvitt jag vet inte någonting om den saken i propositionen, i varje fall inte i så bestämda ordlag som i utskottsutlåtandet. Vidare säges här om blodprovstagningen att det är angeläget att en översyn göres av dessa undersökningar, och det förklaras att man skall komma fram till en förbättring av metoderna, som man uttrycker det i utskottets motivering. Ytterligare säger man här någonting om att domstolen bör vara den enda som har att ta ställning till körkortsindragningar. Detta är min uppfattning också, herr talman. Jag är rädd för att det administrativa förfarandet vid körkortsindragningar gärna blir en smula summariskt, även om man är aldrig så samvetsgrann. Jag är angelägen om att denna uppgift överförs till domstolarna också därför att det är en så utomordentligt viktig sak för den det galler. Det träffar så ytterligt olika för olika personer som kommer i kontakt med lagstiftningen. För en vanlig söndagskörare, vilken är ute och förgår sig på något sätt samt lagföres och blir föremål för körkortsindragning, spelar det inte så rasande stor roll. Men i ett annat fall är det en yrkeschaufför som mister sina möjligheter till utkomst för sig och

sin familj. Det blir för honom en straffpåföljd som är fantastiskt svår och som kanske många gånger är hårdare och besvärligare än själva straffet. Jag vet att detta kan ha sina sidor, och jag vet också att det har varit föremål för överläggning både inom utredningen, och, gissar jag, också inom departementet, men kanske kunde man slutligen komma fram till en lösning som skapade likställighet mellan den ene och den andre. Jag kan inte för min del säga att det för närvarande finns en sådan såsom förordningen nu är utformad.

Herr Englund höll som vanligt ett mycket intressant anförande. Herr Axel Svensson var nog ovänlig att använda ett något hårt ord om det. Jag skall kanske inte vara lika hård, men jag måste erkänna att för mig var det mycket otillgängligt. De flesta här i kammaren är ju rätt vanliga människor, och jag tyckte att anförandet låg en smula för mycket på det akademiska planet. Det var inte tillgängligt så som jag skulle ha önskat det, och jag tror att många andra har samma uppfattning. Herr Englund får inte ställa så stora fordringar på oss här som han gör när han håller föreläsning för doktorer och klerker och studenter. Vi är, som jag sade, bara vanliga människor här, och det är inte så lätt för oss att förstå vad herr Englund menar när han säger att den ena eller andra promillegraden kan ha det ena eller andra inflytandet på de »centrala mänskliga funktionerna». Jag tror att det är litet för svårt för oss att tillägna oss ett sådant språk. Det skulle ha varit önskvärt om det hade sagts på ett annat sätt.

Men, intressant var det, som sagt, även om jag för min del inte kunde tillägna mig det helt och hållet och inte heller — i de stycken där jag kunde det — är färdig att sluta upp vid herr Englunds sida.

Herr Englund sade något undervisande till herr Ahlkvist, att denne inte förstod denna sak eller var inne på fel spår. Herr Englund menade, att detta inte var någon fråga om nykterhetslagstiftning, utan det var en trafikfråga. Det är myc-

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

ket möjligt. Men sedan talade herr Englund sig varm om rusdrycker och vad som hör samman med dem. Jag kunde inte förstå att detta på något sätt hängde samman med deklarationen om att det gällde en trafikfråga. Men det var kanske herr Englunds mening att det skulle vara på det sättet, även om det inte kom till uttryck.

Jag skall tillåta mig att säga ett par ord till på denna punkt. Vi har i dessa dagar litet var här i kammaren uppvaktats med propåer från olika nykterhetsorganisationer inom landet. Jag har sex, sju stycken i min portfölj, bland annat från logen Verdandi. I denna broschyr säger man, att vår rusdryckslagstiftning är fullkomligt missriktad. Den har inte utfallit så som man spådde den gången vi antog lagstiftningen. Samma sak återkommer i upprop efter upprop, där man appellerar till oss att rösta mot den där fjärde ölsorten, som vi skall ta ställning till om några dagar. Jag vet inte om det resonemang, som herr Englund har fört i dag angående rusdryckslagstiftningen och vad därmed sammanhänger, är så intimt förenat med trafikfrågorna som han gjorde gällande i sin replik till herr Ahlkvist, men därmed må vara hur som helst. Jag kan inte dela den uppfattning som herr Englund deklarerade, utan jag kommer att följa appellen från herr Ahlkvist.

Men innan jag slutar skulle jag vilja säga ett par ord också till herr Erik Svedberg, som talade om förfarandet att kontrollera trafikanterna ute på vägarna med den där nya pjäsen, som man kallar drunkometer. Jag hoppas innerligt — och därvidlag har herr Englund slutit upp på min sida — att vi inte skall anamma detta förslag. Vi skall väl inte göra om vårt trevliga, gemytliga och behagliga samhälle till en polisstat. Detta säger jag, fastän jag varit polis och kunde misstänkas för att sträva efter maktfullkomlighet och möjligheter att ingripa. Men det skulle bjuda mig emot att tillämpa sådana metoder. Herr Svedberg sade också, att man mycket väl kan använda drunkometer, när man kan begära att få se på körkortet och andra

tingestar som hör samman med säkerheten i biltrafiken. Men det är inte riktigt detsamma, herr Svedberg, att tala om körkort och bromsar och sådant som att ge sig in på rent personliga förhållanden och be en människa sätta sig och blåsa i en sådan där ballong, som sedan skall undersökas av polisen. Jag tycker i varje fall att det smakar för mycket av polisstat och kan för min del inte vara med om detta.

Herr talman! Detta var några synpunkter i all enkelhet som jag har velat lägga på denna fråga. Jag kommer för min del att rösta för herr Ahlkvists reservation.

Herr statsrådet ANDERSSON:

Herr talman! Detta är ingen fråga, som tillhör försvarsdepartementet, men jag tar till orda eftersom jag tidigare har satt mitt namn under den här propositionen.

Jag har följt hela debatten i kammaren, en debatt som förts med mycket gott humör men där meningarna ju tycks vara mycket delade. Någoting annat var inte att vänta när propositionen framlades. Meningarna har varit mycket delade i alla instanser, och även i de utredningar, som ligger bakom, har ju kommit fram olika vägar att gå. Om en sak har väl ändå alla varit eniga, nämligen att det är mycket farligt att förtära sprit i samband med bilkörning. Jag antar att alla i kammaren delar denna mening. Vår erfarenhet visar det, liksom de många utredningar som i vårt land och i andra länder har behandlat denna fråga. Det skulle vara mycket allvarligt om man med en så enormt växande trafik som här i Sverige förnekade detta, något som jag tyckte att herr Svensson i Malmö delvis gjorde — i varje fall underskattade han spritförtäringens betydelse. Det är ju så många människor redan, som fått släppa livet till därför att andra i berusat tillstånd framfört ett fordon. Vederbörande har kanske inte druckit så mycket sprit utan ansett sig vara en mycket skötsam bilist men har tyvärr

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

inte räknat med effekten av den lilla spritförtäring, som föregick bilkörningen.

Detta är som sagt ett mycket stort problem — de trafikolyckor, som har sin bakgrund i trafiknykterhet. De ökar, som väl är, inte relativt i förhållande till den snabbt växande motortrafiken, men i absoluta tal sker en ökning varje år. Varför gör vi inte då som doktor Englund föreslår och som herr Nils Elowsson pläderat för, nämligen förbjuder all spritförtäring i samband med förande av bil, alltså bestraffar var och en, som en viss tid innan han sätter sig vid ratten har förtärt alkohol i någon form? Det är ju det längsta man kan gå. Varför har vi inte gått så långt? Ja, det beror på många orsaker. De flesta är naturligtvis praktiska och bygger på våra erfarenheter, men det är också sådana som bygger på vetenskapliga undersökningar.

Tyvärr är det ju så, som många sagt här förut, att vi vet inte allt om spriten. Vi vet t. ex. inte hur lång tid det tar, innan alkohol, som man har förtärt, försvinner ur blodet. Det råder mycket delade meningar om det bland läkarna i Sverige, och detta har även framförts här i kammaren och i medkammaren. Det är en av de omständigheter, som gör att man inte utan vidare kan gå ned till en nollställning, utan man måste ha en liten marginal att röra sig med. Det är frågan om hur stor denna marginal i botten skall vara, som diskussionen i första hand kommit att röra sig om här. Vi har för närvarande 0,8 promille som lägre gräns för straffansvar, och när den bestämmelsen tillkom i början på 1940-talet genom beslut i riksdagen, var meningarna lika delade som i dag. Mot varandra stod då 0,5 promille och 1 promille och vid behandlingen av frågan i regering och riksdag blev det en kompromiss till 0,8 promille. Riksdagen uttalade emellertid då, om jag inte minns fel, att denna gräns, 0,8, successivt skulle sänkas, och det har framförts många krav härpå i riksdagen. När jag var kommunikationsminister skulle jag tro att jag hade tre interpel-

lationsdebatter bara i denna kammare, där jag fick försöka förklara, varför vi inte tidigare framlagt proposition till riksdagen om den sänkning, som man hade begärt.

Det har pågått utredningar härom, och detta var anledningen till att propositionen inte kunde komma, förrän utredningen var färdig. Trafiknykterhetsutredningen föreslog ju 0,5 promille som lägre gräns, och det är även vad propositionen här föreslagit. Jag anser att både de utredningar och vetenskapliga undersökningar, som gjordes genom trafiknykterhetsutredningens försorg, och de erfarenheter vi har visar att detta är en lämplig gräns.

Propositionen föreslår ju inte bara denna lägre gräns. Det finns även en övre gräns, och det finns straffbestämmelser, som utredningen uttalat sig om men som vi inte tagit upp i denna proposition, emedan även i propositionen rekommenderas en fortsatt översyn av lagstiftningen och fortsatta vetenskapliga undersökningar framför allt om alkoholomsättningen i blodet.

Nu har utskottet på denna punkt följt Kungl. Maj:t. Reservanterna med herr Ahlkvist i spetsen menar, att det är otillfredsställande att göra denna dellösning. Man bör fortsätta utredningarna och lösa hela frågan i ett enda sammanhang, och därför bör man inte nu röra vid den lägre promillegränsen.

Jag skall vidare säga några ord om varför jag har medverkat till att det här förslaget om sänkning av promillegränsen kommit till. För det första beror det på, som jag redan sagt, att de trafikolyckor, som har sin orsak i onykterhet vid ratten, har ökat. Många av dessa är våra allvarligaste olyckor med många dödsoffer. Efter den 1 oktober 1955, då vi släppte fri spriten, har man märkt en påtaglig försämring. Detta gör att man måste ställa om möjligt större krav än tidigare på nykterhet vid ratten. Varje gång — och det är ganska ofta — som det händer en olycka där en spritpåverkad förare bär skulden, så kräver nästan alla landets tidningar denna skärpning av vår lagstiftning.

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

Det finns ytterligare en omständighet som påverkar mig starkt, nämligen den att när vår nuvarande justitieombudsman undersökte vissa förhållanden vid statens rättskemiska anstalt kom han som bekant fram till det resultatet, att vårt nuvarande system för att undersöka alkoholomsättningen i blodet och mäta alkoholhalten i blodet inte var alldeles tillfredsställande. Hans utredning har för övrigt tillställts våra domstolar och åklagare i landet för att de skall observera dessa omständigheter. Dessa i utredningen berörda svårigheter, framför allt att beräkna alkoholhalten, kan väntas medföra — det kan man vara nästan säker på — att domstolarna nödgas låta alkoholpåverkade motorförare i viss ökad omfattning gå antingen fria från ansvar eller låta dem få lägre straff. Bexelius' utredning kommer, säger erfarna åklagare och jurister, med andra ord förmodligen att medverka till en mildare bedömning ifrån domstolarnas sida. Inför denna risk av en lindrigare bedömning av dessa brott från domstolarnas sida på grund av omständigheter, som jag talat om här, menade vi, att denna sänkning från 0,8 till 0,5 promille skulle kunna korrigera utvecklingen, så att det i verkligheten icke blir någon sådan lindring. Det är med andra ord troligen i praktiken här alltså endast fråga om status quo.

Vad sker, om riksdagen skulle följa reservationen nr 1? Ja, risken är ju att allmänheten får den uppfattningen, att riksdagen, den lagstiftande församlingen, inte ser så allvarligt på läget. Det vore ytterst farligt om allmänheten skulle tro, att den lagstiftande församlingen vacklar i fråga om övervakningen och bestraffningen av det som vi måste anse vara ett mycket allvarligt brott i bilismens tidevarv.

Jag vill endast tillägga, att avsikten med den skärpning, som det nu är fråga om, är ju att försöka få alla som använder bil att helt avhålla sig från spritförtäring. Ingen skall vara säker. Vi skall genom denna skärpning ytterligare understryka detta, att man inte sätter sig på en moped eller motorecykel eller i en bil

sedan man förtärt sprit — inte någon sprit skall förtäras innan. Det är mening- en, och det är, så långt jag förstår, också nödvändigt med hänsyn till att det ju gäller allas vår säkerhet, så enormt som trafiken ökar och kommer att öka t. ex. nu i sommar.

För min del kan jag acceptera utskottsmajoritetens uppläggning. Utskottsmajoriteten har gjort modifikationer i Kungl. Maj:ts förslag, men dessa kan jag acceptera. Det som det har stått mest strid om, indragning av körkortet, kan jag också acceptera, även om jag är rädd för att utskottet har skrivit på ett sådant sätt att det kan medföra en mildring av påföljderna i förhållande till vad som nu gäller. Jag vet inte om detta är utskottsmajoritetens mening, men jag kan acceptera skrivningen, eftersom vi är eniga om att nya utredningar skall komma till stånd. Sådana har ju Kungl. Maj:t anmält, och de måste komma till stånd. Men tro inte att detta är en fråga, som man mycket snabbt kan få utredd. Vi har haft mångåriga utredningar, och vi har haft olika slag av forskare och vetenskapsmän engagerade. Vi har vidare tagit del av motsvarande undersökningar i utlandet. Jag vet inte vad man nu skall sätta in för utredningar, men det är klart att när det finns svagheter i vårt nuvarande system måste vi ju försöka att komma fram till ett bättre system, och om behovet av ökad klarhet på den punkten har jag samma mening som utskottet och naturligtvis också reservanterna.

Herr AHLKVIST (s) kort gemmäle:

Herr talman! Jag konstaterar, att herr statsrådet i sitt anförande lika litet som i propositionen sökt leda i bevis att det ges lägen mellan 0,5 och 0,8 promille, där vi har att finna de förare som medverkat till de ökade olyckorna i trafiken. Jag vill framhålla detta, då statsrådet försöker att argumentera på det sättet, att om riksdagen här skulle följa reservationen skulle svenska folket kunna uppfatta det som att riksdagen inte vill vidtaga några åtgärder för att reagera mot den ökade olycksfrekvensen.

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

I detta sammanhang vill jag ställa frågan: Hur tror statsrådet att svenska folket reagerar, om det blir klart att inga åtgärder vidtages vare sig från regeringens eller riksdagens sida för att skärpa påföljderna i det läge, där verklig påverkan föreligger och där otvivelaktigt de största riskerna för olyckshändelser med dödlig utgång föreligger? Hur tror herr statsrådet att svenska folket skall reagera när det får veta, att det överväldigande antalet olyckor med dödlig utgång förorsakas av förare som inte är alkoholpåverkade och att påföljden i flertalet av dessa fall endast blir dagsböter?

Herr statsrådet **ANDERSSON**:

Herr talman! Det förhållandet att det i förslaget inte finns med någon straffskärpning från 0,8 och uppåt beror dels på att vi i propositionen begränsar oss till denna sänkning av promillegränsen, dels på att det i den utredning, som förevarit, i och för sig inte föreslås någon egentlig skärpning. Man hänvisar bara till att det inom ramen för nuvarande lagstiftning finns möjlighet att vid tillämpning av lagen skärpa straffet. Det är alltså inte säkert att man behöver gå vägen med särskild straffskärpning. Men herr Ahlkvist kommer inte ifrån, att om riksdagen avvisar förslaget om sänkning från 0,8 till 0,5 promille, vilket ju innebär en skärpning av lagen, måste det ändå utåt uppfattas som så, att riksdagen avvisar ett försök från regeringens sida att få större allmän förståelse för absolut nykterhet vid ratten, ty i princip är det detta som gränsen 0,5 innebär.

Jag tror inte att det i praktiken är lämpligt att gå så långt som herr Englund och andra föreslår. Vi måste säkerligen ha en liten marginal, som lämpligen bör sättas vid 0,5 promille. Sätter vi den gränsen, slår vi därmed också fast att en förare icke får förtära sprit innan han sätter sig vid ratten. Detta har säkerligen i nuvarande situation stor psykologisk betydelse. Herr Ahlkvist bör kanske tänka sig för med hänsyn till sitt intresse för ökad trafiksäkerhet, innan

han pläderar för att bara skjuta upp hela frågan.

Herr **SVENSSON, AXEL**, (s) kort genmäle:

Herr talman! När herr statsrådet ifrågasätter mitt intresse för ökad nykterhet, vill jag endast säga att det måste grunda sig på bristande kännedom om min person.

Herr statsrådet säger att det viktiga här är att vi är eniga om absolut spritförbud vid ratten. Det kan jag vara med om, herr statsråd, under förutsättning att statsmakterna och riksdagen drar konsekvenserna härav och förbjuder all brännvinstillverkning här i landet. Det är nämligen konsekvensen om vi ställer detta anspråk på medborgarna.

Men har inte herr statsrådet vid något tillfälle funderat över vad som händer med de förare som åker fast, trots att de inte åstadkommit någon skada i trafiken, och som ändå mister sitt körkort upp till sju månader. Därigenom berövas de ju möjligheten att försörja sin familj och prickas för framtiden, utan att det som sagt hänt något. Det är däri som det allvarliga ligger, herr statsråd. Deras familjer berövas sin försörjning under många månader, vederbörande kanske mister sin anställning och har stora svårigheter att få en ny.

Det är på den punkten vi måste tänka oss litet för, när man nu föreslår denna sänkning till 0,5 promille. Det kanske inte kommer att innebära vad herr statsrådet och jag båda måhända är intresserade av, nämligen ett absolut spritförbud, utan att det blir ett ökat antal förare som så att säga ramlar in under promillegränsen, 0,5. Därom vet vi faktiskt ingenting.

Herr statsrådet säger att det har blivit flera fall som avslöjats sedan spriten blev fri i landet. Jag vill då erinra om att polismyndigheterna i sitt remissvar sagt, att detta i hög grad beror på den ökade övervakningen och kontrollen på våra vägar. Det innebär således inte att motorförarnas spritförtäring har ökat, utan helt enkelt att man satt fast flera som kört på vägarna än vad som kanske

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

varit nödvändigt, eftersom flertalet inte vållat någon skada alls. Det är på den punkten som jag inte är ense med herr statsrådet. Jag tycker att man bör gå något mjukare fram vid lägre promillehalt och hårdare när man kommer upp i det verkliga fylleriet, vilket ligger vid 1—1,5 promille och däröver.

Herr statsrådet **ANDERSSON**:

Herr talman! Jag vill bara säga till herr Svensson att straffet för rattfylleri mellan 0,5 och 0,8 promille, som diskuterats här, icke är fängelse utan böter, som skall utgöra en varning för vederbörande. Om kammaren följer utskottets förslag, blir det inte heller någon påföljd i fråga om körkortet. Det är bara som jag säger en bestämd varning från statsmakternas sida till alla som kör motorfordon att inte begagna sprit med hänsyn till att detta är livsfarligt i trafiken.

Herr **ELOWSSON, NILS**, (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Axel Svensson uppkallade mig att på nytt begära ordet. Jag hade annars inte tänkt förlänga debatten.

När herr Svensson resonerar på det sätt som han gjorde är det otvivelaktigt tid att här i kammaren inlägga en bestämd gensaga. Det gäller dem som han närmast tänker på, nämligen de trafikförare som har till levebröd att köra i trafiken. De måste genomgå särskild prövning innan de får trafik kort. Anledningen till att man bestämt om denna särskilda prövning är att man hos vederbörande vill inskräpa vikten av att när de kör i trafiken med tunga fordon, ibland med släpvagnar, måste de ha klart för sig att de utgör ett sådant riskmoment att man av dem har rätt att kräva att de över huvud taget inte super. Det är, som herr statsrådet mycket riktigt säger, angeläget för riksdagen att inskräpa detta. Det gör emellertid inte riksdagen genom att yrka att opåkallad hänsyn skall tas till dessa

förare vid handläggningen av dessa frågor. De som skall handla här är just dessa personer som har trafik kort och som kör i trafiken. Det är de som skall ta ansvaret och avstå från sprit.

Herr **SVENSSON, AXEL**, (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara fråga: Vad skall vi göra med nykterister som förorsakar kollision?

Herr **ELOWSSON, NILS**, (s) kort genmäle:

Herr talman! De skall naturligtvis underkastas domstolsprövning i vanlig ordning, men det kan ju inte bli fråga om straffskärpning på grund av rattfylleri.

Herr andre vice talmannen **LODENIUS** (bf):

Herr talman! Det har redan talats tillräckligt mycket i föreliggande fråga, och jag skall bara helt kort söka motivera varför jag anslutit mig till den med 2 betecknade reservationen. Jag har inte tillnärmelsevis de kunskaper på detta område som exempelvis herr Englund och skall därför inte gå närmare in på detaljerna i den föreliggande lagstiftningsfrågan.

Departementschefen framhåller bl. a. följande i propositionen, som jag skall be att få citera. Det heter där: »Tiden synes sålunda nu vara mogen för att i lagstiftningen giva uttryck åt att alkoholförtäring och förande av motorfordon i princip är oförenliga med varandra.»

Statsrådet har understrukt detta ytterligare nu i sina anföranden, och jag skulle tro att vi alla kan ansluta oss till detta uttalande, i varje fall så länge det gäller principerna.

Departementschefen har i anslutning till den uttalade principen satt straffbarhetsgränsen för den tillåtna alkoholhalten i blodet vid 0,5 promille, alltså en sänkning från nuvarande med 0,3 promille. Fyra reservanter i utskottet har inte ens velat gå så långt — i varje fall

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

inte för närvarande — utan föreslår bibehållande av den nuvarande gränsen 0,8 promille.

Det kan kanske förtjäna nämnas, att redan vid tillkomsten av 1941 års lagstiftning i ämnet förordade första lagutskottet att straffbarhetsgränsen skulle sättas vid 0,5 promille. Riksdagen stannade som bekant vid 0,8 promille.

För min del, herr talman, ser jag saken så, att vill man söka få motorförarna i gemen att inse att alkoholförtäring och förande av motorfordon inte går att förena ur trafiksäkerhetssynpunkt, så förefaller det mig vara en tveivelaktig, för att inte säga en felaktig, pedagogik att så att säga tillåta en viss alkoholförtäring, motsvarande en alkoholhalt i blodet av 0,5 eller 0,8 promille. Är det inte mera rätlinjigt och pedagogiskt riktigare att göra klart för allmänheten, att någon som helst alkoholförtäring inte kan tillåtas ur trafiksäkerhetssynpunkt för den som står i begrepp att föra motorfordon. Jag är tacksam mot statsrådet för att han underströk detta i sitt anförande, att man syftar till total avhållsamhet från alkohol i samband med förande av motorfordon. Det är väl inte heller alltid så lätt att avväga förtäringen av alkohol så, att alkoholhalten håller sig under den stipulerade straffbarhetsgränsen, oavsett om denna är satt vid 0,5 eller 0,8 promille. Det totala förbudet, alltså 0-gränsen, förefaller mig därför vara riktigare i förevarande sammanhang.

Till herr Axel Svensson skulle jag med anledning av hans anförande vilja säga: Är det för mycket begärt att de motorförare, som liksom herr Svensson har förmåga att sköta spriten så att den inte utgör någon fara för trafiken, vid förande av motorfordon helt avstår från alkohol, så att andra motorförare, som inte har samma förmåga att begränsa alkoholförtäringen, genom en strängare lagstiftning kanske kan fås att helt avstå från alkohol i samband med förande av motorfordon? Jag har framkastat denna fråga, därför att jag vet att det för många är de första centilitrarna sprit, som inbjuder till flera, och då blir det lätt för mycket av det slaget.

Inga trafikolyckor ter sig så skrämmande och onödiga som de, vilka föranledes av alkoholförtäring hos föraren. I dagens läge med en väsentligt ökad trafikintensitet på gator och vägar och med en ökning av frekvensen av trafiknykterhetsbrotten, sedan spriten blev fri, synes det mig angelägnare än någonsin att radikalt söka motverka spritförtäring i anslutning till förande av motorfordon. Härvid tror jag för min del att total avhållsamhet från alkohol i samband med motorföring är för många människor det enda möjliga.

Med den inställning jag har till detta problem har det för mig, herr talman, varit mest logiskt att ansluta mig till den vid utlåtandet fogade med 2 betecknade reservationen.

Jag ber därför, herr talman, att få förena mig med herr Englund i hans yrkande om bifall till nämnda reservation.

Herr SVEDBERG, ERIK, (s):

Herr talman! Jag begärde ordet när herr Krügel höll sitt anförande. Han var i ett avsnitt av sin framställning även inne på drunkometern. Han lyckades därvid nästan övertyga kammarens ledamöter om att denna apparat närmast liknade något av inkquisitionens värsta pinoreskap. I utskottet förekom en demonstration av denna apparat. Jag kan inte förstå att den skulle vara så märkvärdig. Detta andningsprov är ju gjort i en handvändning. Den användes redan nu av polisen, när en motorförare är misstänkt för att ha inmundigat sprit. Nu föreslås den utvidgningen, att polisen exempelvis vid trafikkontroller skall kunna ta prov med denna apparat stickprovsvis, alltså för var tionde eller tjugonde bil. På samma sätt som förarna nu får visa körkort och skattekvitto, skulle de få undergå detta lilla andningsprov.

Vi har ju hört hur statsrådet Andersson här har klarlagt, att syftet med sänkningen av promillegränsen till 0,5 är att man skall försöka få bort spriten från trafiken. Ingen som druckit sprit och sedan kört bil skall känna sig säker, sade herr statsrådet. Jag tror för min del, att om vi ger polisen den ytterligare befo-

Ang. ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott

genheten att använda denna lilla apparat, skall detta bli ytterligare ett medel att få bort spriten ur trafiken. Därigenom skulle osäkerheten för dem som dricker sprit och kör bil bli ännu större. Även om herr Krügel's anförande som sagt var mycket roligt och bestickande, tycker jag inte att det för den skull finns någon anledning att frångå det yrkande som framställts här i reservationen om att polisen bör få dessa utvidgade möjligheter.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av därunder förekomna yrkandena propositioner komme att framställas särskilt rörande varje punkt av utskottets i det nu föredragna utlåtandet gjorda hemställan.

I fråga om punkten A, fortsatte herr talmannen, hade yrkats 1:o att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o att det förslag skulle antagas, som innefattades i motsvarande punkt i den av herr Lodenius m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o att kammaren skulle godkänna herr Ahlkvists m. fl. vid utlåtandet anförda reservation.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övertvägande ja besvarad.

Herr Ahlkvist begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vardera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övertvägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga godkännande av herr Ahlkvists m. fl. reservation.

Herr Englund äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående punkten A i första lagutskottets utlåtande nr 16 antager godkännande av den av herr Ahlkvist m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits godkännande av det förslag, som innehålles i motsvarande punkt i den av herr Lodenius m. fl. vid utlåtandet anförda reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom upprensning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 60;

Nej — 52.

Därjämte hade 20 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 16 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herr Ahlkvist m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom upprensning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Ahlkvist begärde rösträkning, verkställdes nu votering

Om ändrade bestämmelser rörande skyddskoppypning

medelst omröstningsapparat; och befundo om översyn av riksåklagarämbetets instruktion vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 93;

Nej — 38.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Härefter gjordes i enlighet med de beträffande punkten B förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkt hemställt samt vidare på godkännande av motsvarande punkt i den av herr Erik Svedberg vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Med avseende på punkten C, yttrade nu herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Englund*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i motsvarande punkt i den av herr Lodenius m. fl. avgivna reservationen; samt 3:o) att det förslag skulle godkännas, som innehölls i motsvarande punkt i herr Erik Svedbergs reservation. Herr talmannen anförde vidare, att enär yrkandet i punkten C i herr Lodenius m. fl. reservation förutsatte bifall till punkten A i samma reservation, herr *Englunds* yrkande torde få anses hava förfallit genom kammarens redan fattade beslut.

Därpå gjordes propositioner enligt de återstående, under 1:o) och 3:o) här ovan upptagna yrkandena; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av väckta motioner om en översyn av åtalsreglerna;

nr 23, i anledning av väckt motion angående åtgärder för en popularisering och ökad spridning av aktieägandet; samt

nr 24, i anledning av väckt motion angående framställning till Kungl. Maj:t

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 20 december 1940 (nr 1044) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus m. m.; samt

nr 27, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag angående fondering jämlikt 39 § lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, dels ock i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om ändrade bestämmelser rörande skyddskoppypning

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 28, i anledning av väckta motioner angående ändring av gällande bestämmelser rörande skyddskoppypning.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 7 i första kammaren av herrar *Huss* och *Edström* samt nr 6 i andra kammaren av herr *von Friesen* m. fl.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t framhålla såsom sin uppfattning, att bestämmelserna om skyddskoppypning borde omarbetas, bl. a. i syfte att ersätta den för närvarande obligatoriska ympningen av barn med en frivillig såldan, samt anhålla, att Kungl. Maj:t måtte framlägga förslag till riksdagen i detta syfte.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner, I: 7 och II: 6,

Om ändrade bestämmelser rörande skyddskoppympning

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr HUSS (fp):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att helt kort motivera tillkomsten av den motion som det här är fråga om och även för att motivera, att jag vid utlåtan det icke har fäst någon reservation.

Det är ju inte första gången, som det i riksdagen diskuteras ett förslag om att göra skyddskoppympningen frivillig. Denna fråga har varit uppe vid flera tillfällen. Senaste gången frågan var aktuell var 1937, då 1934 års vaccinationsutredning föreslog en anordning, som i huvudsak skulle komma att göra barnvaccinationen frivillig. Det förslag som den gången framlades för riksdagen blev emellertid icke antaget. Anledningen till att frågan nu på nytt har av tre läkare här i riksdagen ansetts böra aktualiseras, är den, att vi sedan den tid, då smittkoppsympningen tidigare diskuterats i riksdagen, har fått ett stort antal andra ympningsformer, som alla till sin karaktär är frivilliga. Det har också visat sig, att dessa ympningar, nu senast polioympningen, i stort sett har kunnat uppnå samma frekvens som den obligatoriska skyddskoppympningen. Under sådana förhållanden kan man ju diskutera nödvändigheten av att nuvarande bestämmelser bibehållas.

Härtill kommer, att det skydd som erhålles mot smittkoppor genom den nuvarande vaccineringen icke är fullgott. Skyddet beräknas vara komplett under cirka fem år, avtar sedan i pålitlighet och antas vara så gott som helt försvunnet efter cirka tjugo år. Eftersom vi här i landet inte — i likhet med vad fallet är t. ex. i Frankrike — har bestämmelser om förnyade ympningar, s. k. revaccinationer, bortsett från de bestämmelser som gäller de värnpliktiga, så är skyddet mot smittkoppor trots den lagstadgade barnvaccinationen mycket bristfälligt hos en stor del av befolkningen.

Vi hade tänkt oss, att man i stället för detta bristande skydd skulle förbätt-

ra övervakningen av smittas införande i landet. Ett mycket stort antal länder, för närvarande omkring 30, tillåter inte besök i landet utan att den besökande under något av de närmast föregående åren vaccinerats mot smittkoppor. Någon liknande bestämmelse har vi inte hos oss. Vi ansåg alltså att det bristande skydd, som vi för närvarande har, inte skulle väsentligt minskas, om vi upphävde vaccinationens obligatoriska karaktär, men att det skulle stärkas, om till detta skydd fogades en bättre övervakning gentemot smittas införande i landet.

Efter det att denna motion hade väckts framlade medicinalstyrelsen i mars detta år ett förslag till ny vaccinationslag. Ärendet kom då i ett helt nytt läge. Jag och de övriga motionärerna ansåg då, eftersom riksdagen inom kort skulle få att göra med ett nytt förslag till lag om skyddskoppympning, att det inte fanns någon anledning att för närvarande vidhålla det förslag om frivillig ympning, som vi hade framlagt i motionen.

Detta, herr talman, är anledningen till att jag icke har reserverat mig mot utskottets beslut, som jag anser vara riktigt i det nuvarande läget.

Jag har inget yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtan de hemställt.

Föredrogos ånyo tredje lagutskottets utlåtan den:

nr 17, i anledning av väckta motioner om viss ändring av vattenlagens bestämmelser rörande torrläggning av mark jämte därtill anslutande statsbi drags- och låneförfattningar;

nr 18, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 7 § lagen den 1 december 1950 (nr 599) om ersättning för mistad fiskerätt m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med vissa bestämmelser till motverkande av spridning av flyghavre.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m., såvitt avser kronoparken Bogesund i Stockholms län m. fl. fastigheter, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, såvitt propositionen avser jordbruksärenden, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

Anslag till understöd åt fiskare

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 125, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, utom annat, till Understöd åt fiskare å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 476 av herr *Jonsson, Jon*, och herr *Svedberg, Erik*, samt II: 608 av herrar *Asp* och *Eriksson* i Bäckmora, i vilka motioner yrkats, att riksdagen måtte för ifrågavarande ändamål anvisa ett reservationsanslag av 150 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 476 och II: 608, till Understöd åt fiskare å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57

anslag till understöd åt fiskare anvisa ett reservationsanslag av 150 000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Bertil Andersson, Sigfrid Larsson, Mossberger, Kristiansson, Yngve Nilsson, Gustafson* i Dädesjö, *Johanson* i Västervik och *Franzén* i Motala samt fru *Jäderberg* ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 476 och II: 608, till Understöd åt fiskare å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor.

Herr LARSSON, SIGFRID, (bf):

Herr talman! Anledningen till att Kungl. Maj:t har yrkat på ett anslag av 100 000 kronor under denna punkt är ju att strömmingsfisket vid norrlandskusten slagit fel och att det därför finns skäl att hjälpa de mest hårt drabbade fiskarna med bidrag.

I en motion i ärendet föreslås att anslaget skall höjas med 50 procent, alltså till 150 000 kronor. Motionärerna säger, att med den utvidgning som skett av det område, där understöd åt fiskare bör förekomma, är det anslag som Kungl. Maj:t föreslagit för lågt. Det verkar som om motionärerna levde i den föreställningen att Kungl. Maj:t först beräknat ett belopp av 100 000 kronor för ett mindre område och sedan betänkt sig och sagt att beloppet inte skall räcka bara för Gävleborgs och Västernorrlands läns kusttrakter utan för ett större område. Det måste emellertid vara ett missförstånd. Kungl. Maj:t har ju tydligt angivit vilket område det är fråga om, nämligen hela norrlandskusten och viss del av ostkusten i övrigt. Det står ju tydligt i propositionen, och Kungl. Maj:t har beräknat att det skulle behövas ett belopp av 100 000 kronor för att tillgodose de mest trängande behoven inom det området.

Beträffande områdets storlek är således motionärerna överens med departe-

Anslag till understöd åt fiskare

mentschefen, men de vill ändå höja anslaget med 50 procent. Man hade ju väntat sig att motionärerna på något sätt skulle motivera denna begäran om höjning av anslaget. Har man gjort det? Nej, man hänvisar till utvidgningen av området, men någon sådan utvidgning är det som sagt inte tal om. Den motiveringen saknar alltså all relevans. Motionärerna och departementschefen är överens beträffande områdets storlek. Motionärerna har inte med ett ord antytt att de anser Kungl. Maj:ts beräkning av anslagsbehovet felaktig.

I utskottsutlåtandet hänvisas ånyo till att utvidgningen av området motiverar en uppräknig av anslaget med 50 procent. Hur tveksam utskottsmajoriteten emellertid varit, framgår av en passus i utlåtandet, där utskottet ifrågasätter, om det av Kungl. Maj:t beräknade beloppet är tillräckligt för att tillgodose de mest angelägna behoven. Några fakta för att belysa att Kungl. Maj:t räknat för lågt har man inte ansett sig böra eller kanske rent av inte kunnat framlägga.

Utskottsmajoriteten bygger således sitt ställningstagande närmast på en allmän känsla av att det föreslagna anslaget är för lågt. Det är möjligt att detta är riktigt — med intuitionens hjälp kan man som bekant ibland råka rätt — men jag ifrågasätter om ett riksdagsbeslut skall ske på så lösa boliner.

Det har inte vi reservanter velat. Vi tillstyrker således vad departementschefen föreslagit på denna punkt, ett anslag på 100 000 kronor, men hemställer samtidigt — och det vill jag särskilt understryka — att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet skall följa utvecklingen på detta område och vidtaga de åtgärder, som med hänsyn till förhållandena kan anses påkallade.

Det väsentliga är ju att de nödlidande fiskarna får hjälp, och man frågar sig då om utskottsmajoritetens eller reservanternas förslag ur den synpunkten är bäst. Jag tror för min del inte att utskottsmajoritetens förslag innebär större hjälp. Utskottsmajoriteten säger kort och gott, att 150 000 kronor skall ställas

till förfogande. Vi går med på Kungl. Maj:ts förslag om 100 000 kronor men har också klart för oss att det kan inträffa omständigheter som gör att detta anslag inte räcker till, och därför anhäller vi att Kungl. Maj:t skall vidtaga de åtgärder som kan anses påkallade. I dagens läge är det naturligtvis svårt att säga precis hur mycket pengar som går åt, och vår mening är självfallet att man skall hjälpa där det är oundgängligen behövt.

Herr talman! Jag har med dessa ord sökt belysa den ståndpunkt vi reservanter intagit, och jag yrkar således bifall till den med a) betecknade reservationen av herr Bertil Andersson m. fl., som återfinnes vid denna punkt.

Herr JONSSON, JON, (s):

Herr talman! Jag skall först bemöta vad herr Sigfrid Larsson yttrat om att vi inte angivit några särskilda motiv i den motion vi väckt. Anledningen är att vi har utgått från att såväl utskottets ledamöter som riksdagens medlemmar i övrigt har läst propositionen, och där finns ju tillräckliga motiv anförda även för användning av den större summan.

Nu säger herr Larsson mot vårt förslag om en höjning från 100 000 till 150 000 kronor, att reservanterna anser att det skulle vara Kungl. Maj:ts uppgift att med intresse följa dessa frågor och vidtaga de åtgärder som är nödvändiga. Jag litar faktiskt så mycket på Kungl. Maj:t, att jag förutsätter att Kungl. Maj:t gör detta utan ett särskilt påpekande av riksdagen. För min del tror jag att så kommer att ske. Men om nu Kungl. Maj:t kommer till den uppfattningen, att det behövs mer pengar, så måste ju Kungl. Maj:t begära dem hos riksdagen. Då förefaller det riktigare att riksdagen nu ställer en högre summa till förfogande, och därest Kungl. Maj:t vid sin prövning av anslagskraven finner, att det kan behövas mer pengar än 100 000 kronor, så har man redan medel disponibla och slipper den proceduren att vi kanske till hösten får en ytterligare framställning om medel på tilläggsstat.

Jag vill säga att denna fond, som skapades för åtskilliga år sedan, nu har blivit tömd. Vi känner alla till de stora issvårigheter, som rådde under hösten 1955 och som hade till resultat att fonden då tömdes genom att bidrag utlämnades. Jag kanske också får säga — så att jag inte liksom de övriga motionärerna beskylls för att inte frambära några motiv — att det har skett en väsentlig försämring i fisket, särskilt när det gäller strömmingsfisket, utefter hela ostkusten. Det har skett en försämring under de sista åren, men fisket var under år 1956 alldeles särskilt dåligt. Det har framhållits i den skrivelse, som fiskarna har inlämnat, att försämringen kan liknas vid en missväxt inom jordbruket.

Det torde också vara skäl att erinra om att det på såväl fiskets som jordbrukets område sker en stark avflyttning. Under de sista tio åren har antalet fiskare i Gävleborgs län minskats med 60 procent. Jag anser att det är en ganska stor minskning med hänsyn till den betydelse som fisket och framför allt strömmingsfisket av ålder haft i Gävleborgs län. Jag tror att den fisk som där fiskas har stor betydelse för folkhushållet.

Jag vill också här anföra några siffror för att belysa inkomstutvecklingen bland dessa fiskare. Jag vill först säga att nettoinkomsten av fisket 1956 var i Gävleborgs län per fiskare 1 421 kronor, 1955 var den 3 389 kronor. Nettoinkomsten av annan verksamhet, som huvudsakligast utgörs av skogsarbete, var 1956 1 392 kronor och 1955 2 122 kronor. Detta innebär, att även inkomsten utanför fisket var mindre under år 1956, beroende på de stora snömängder som då kom under jultiden och i stor utsträckning lade hinder i vägen för skogsarbetet i de trakter, där fiskarna har denna inkomst vid sidan av fisket. Den omständigheten att två av de inkomstmöjligheter, som fiskarna har alltså, var dåliga, har försatt fiskarna i denna mycket besvärliga situation.

Jag vill också säga att jag tror att det ligger mycket i det resonemang som fiskarna för när de erinrar om att vi här

Anslag till understöd åt fiskare

i riksdagen, när det uppstår skördeskador på grund av svartrost eller när höskörden under den mycket regniga hösten 1954, fick ruttna bort i stora delar av Norrland och man alltså befann sig i en mycket besvärlig situation, voterade för ett bidrag på 2,5 miljoner kronor, vill jag minnas, utöver vad vi tidigare anslagit som hjälp till de jordbrukare, särskilt i Norrland, som fick en dålig skörd. Med hänsyn till denna omständighet och inte minst med hänsyn till att fiskarna även under normala förhållanden utgör en låglönegrupp och arbetar under samma förhållanden som jordbrukarna — alltså är beroende av väder och vind, om de skall få skälig inkomst — anser jag att riksdagen när det gäller att lämna stöd åt fiskare, som råkat i en besvärlig situation på grund av omständigheter, varöver de lika litet som jordbrukarna kan råda, bör behandla dessa båda grupper på samma sätt.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

I herr Jon Jonssons yttrande instämde herr *Spetz* (fp) och herr *Berg, Gunnar*, (s).

Herr LARSSON, SIGFRID, (bf):

Herr talman! Först och främst vill jag nämna, att herr Jonsson och jag liksom säkerligen övriga ledamöter i utskottet är överens om att fiskarna i ett nödläge bör hjälpas. På den punkten råder det alltså inte någon skillnad. Men vi reser anser att det är egendomligt att man motionerat om en höjning av anslaget med en motivering som inte är bärande. Det står nämligen i motionerna, herr Jonsson, att man med hänsyn till utvidgningen av det område, för vilket pengarna skall användas, anser att beloppet är för lågt. Men i detta avseende är ju motionärerna överens med Kungl. Maj:t, så att där råder det inte någon skillnad.

Herr Jonsson säger vidare att vi inte litar på Kungl. Maj:t, eftersom vi gjort det tillägget, att vi förutsätter att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet skall följa utvecklingen och vidta de åtgärder som

Anslag till understöd åt fiskare

behövs. Det kan väl ändå sägas, att det är motionärerna, som inte litar på Kungl. Maj:t. De menar ju att Kungl. Maj:t inte räknat rätt. Det förhåller sig väl i alla fall på det sättet, att om förhållandena skulle visa att det behövs mer pengar än det föreslagna beloppet av 100 000 kronor eller kanske mer än 150 000 kronor, har regeringen möjlighet att lämna ut ytterligare medel och få detta beviljat i efterhand av riksdagen. Jag tror inte att det skulle höjas någon röst i riksdagen mot detta. Jag tycker att det var en fullkomligt onödig åtgärd att komma med denna, jag får säga ytterligt svagt motiverade motion.

Herr JONSSON, JON, (s):

Herr talman! Vad som är en stark eller en dålig motivering är väl ganska svårt att fälla ett omdöme om. De siffror jag här anfört har jag också anfört i utskottet, där Sigfrid Larsson var med, men han kanske tycker att om man visar i siffror att fiskarna har en låg inkomst, en inkomst som är så låg att den ligger under det som man kan anse skäligt, så är den motiveringen svag. Jag kan inte hjälpa det, men jag kan för tillfället inte åstadkomma någon starkare motivering.

Sedan vill jag också påminna om att fonden visst tidigare var uppe i 150 000 kronor, men därefter har det undan för undan tagits medel ur den. Visar det sig att dessa 150 000 kronor inte behövs, att Kungl. Maj:t finner att det går med mindre, då är ju pengarna kvar, men det kan komma liknande situationer längre fram, och då kan man göra som hittills ta av disponibla medel ur fonden.

Till sist vill jag understryka att motionärerna varit fullt medvetna om att Kungl. Maj:ts förslag gällde hela kusten, men med hänsyn till den kännedom vi hade om behovet hos fiskarna av stöd, tyckte vi att beloppet var för litet, och därför fann vi att det var bättre att ställa tillräckliga medel till Kungl. Maj:ts förfogande än att först göra utbetalningar och sedan, när det visar sig

att behoven är större än medelstillgången, göra ytterligare framställningar om medel. Det tycker vi är en onödig omgång.

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Jag tror nog man kan säga att denna motion är grundad på ett ganska dåligt material, ty visserligen kan man som herr Jonsson göra gällande att fiskarna haft dåliga inkomster — och jag tror att reservanterna vill vara med om att hjälpa dem lika mycket som utskottsmajoriteten — men när herr Jonsson framlägger sina uppgifter om fiskarnas dåliga inkomster, så är det kanske samma siffror som Kungl. Maj:t grundat sitt ställningstagande på, när Kungl. Maj:t bedömt att 100 000 kronor skulle räcka, ty Kungl. Maj:t har ju infordrat uppgifter från samtliga länsstyrelser i denna sak. Kungl. Maj:t har sedan med ledning av dessa uppgifter beräknat att ett anslag på 100 000 kronor kanske rentav skulle räcka. Vi har inte fått bevisat att 100 000 kronor är för litet, och därför är det ganska egendomligt att man vill öka beloppet med 50 000 kronor. Jag tror att man kanske gör fiskarna en otjänst genom en ökning med 50 000 kronor, därför att kanske inte ens ett anslag på 150 000 kronor är tillräckligt. Det vet vi inte. Jag tror att genom vad reservanterna här skrivit om att de anser att Kungl. Maj:t skall ha denna fråga i sin hand och vidta de ytterligare åtgärder som behövs blir fiskarna hjälpta bra mycket bättre, och därför vill jag, herr talman, yrka bifall till reservationen.

Herr JONSSON, JON, (s):

Herr talman! Jag vill säga till herr Mossberger, att på samma sätt som han tar hänsyn till förhållandena inom den låglönegrupp som han företräder, så får man väl pröva de omständigheter som motiverar ett bifall till motionen. Om man bor i den bygd det rör och vet hur besvärligt människorna där har det, måste det väl vara förklarligt, om man

kommer med ett högre bud. Det brukar ju ske på andra områden.

Vad sedan gäller frågan om Kungl. Maj:ts haft tillgång till samma statistik som motionärerna eller inte, vill jag nämna, att i varje fall landshövdingarna inom både Gävleborgs och Västernorrlands län gjort uppvaktningar hos Kungl. Maj:ts och framlagt skälen för de framställningar de velat göra. Jag håller med om att det är en bedömningsfråga, om dessa pengar bör anses väl snålt tilltagna, men vi har tagit till 150 000 kronor för att de som verkligen behöver hjälp skall kunna få hjälp, och det inte bara skall bli en halvmesyr som inte är tillfredsställande.

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Jag sade nyss att jag är en lika stor anhängare som utskottsmajoriteten av att man bör hjälpa fiskarna, så att man kan inte säga att jag är motståndare till det, men jag vill understyrka, att det inte är säkert att det blir tillräcklig hjälp genom att man höjer beloppet till utskottets siffra.

Jag vill också fästa herr Jonssons uppmärksamhet på att om man skall följa de kungörelser som finns och som det hänvisats till här, så är detta i första hand en kommunal fråga och endast i andra hand en statlig fråga. Det är kommunernas sak att betala ut bidragen, varefter de har att begära statsbidrag i efterhand. Jag förmodar att den kommun som herr Jonsson företräder inte har vidtagit någon åtgärd alls i denna fråga.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Bertil Andersson m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Anslag till understöd åt fiskare

Herr Larsson, Sigfrid, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 19 punkten 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Bertil Andersson m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr Jonsson, Jon, begärde rösträkning verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 52;

Nej — 68.

Därjämte hade 12 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 3—5

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande Fiskerilånefonden jämte i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln, avseende anslagen inom

Anslag till skolöverstyrelsen

ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.

Punkterna 1—7

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8

Anslag till skolöverstyrelsen

Under punkten 181 av åttonde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Skolöverstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 853 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Mannerskantz* och *Ragnar Bergh* (I: 276) och den andra inom andra kammaren av herr *Svensson* i Krokstorp (II: 307), i vilka hemställts, såvitt här var i fråga, att riksdagen vid behandlingen av åttonde huvudtiteln måtte under punkten 181 till Skolöverstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 833 000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 276 och II: 307, såvitt här vore i fråga, till Skolöverstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 853 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Ragnar Bergh* och *Staxäng*, fröken *Karlsson* samt herr *Gerhard Nilsson* i Gävle, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 276 och II: 307, såvitt här vore i fråga, till Skolöverstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 833 000 kronor.

Herr **ARRHÉN** (h):

Herr talman! På denna punkt föreligger en reservation, som är avgiven av

herr *Bergh* i denna kammare m. fl. och som kräver en nedskrivning av anslaget med 20 000 kronor. Detta motiveras därav att skolöverstyrelsen i sina petita i höstas begärde 42 tjänster, vilket i pengar är lika med, om de automatiska uppräkningsarna medtas, en utgiftsökning av 830 000 kronor. Emellertid gick Kungl. Maj:t vid behandlingen av dessa petita i departementet bara med på 16 nya tjänster, vilket då representerade jämte de automatiska korrigeringsarna en höjning av 467 000 kronor. Skolöverstyrelsen hade i sina petita begärt en uppräkningspost av övriga expenser med 50 000 kronor, och Kungl. Maj:t gav där 30 000 kronor. Nu är det emellertid att märka, att denna begäran om 50 000 kronor i huvudsak var motiverad av de 42 nya tjänster, som skolöverstyrelsen äskat. Eftersom tjänsternas antal sedermera inskränktes till 16 har det syntts oss, som om Kungl. Maj:t på denna punkt varit onödigt generös. Vi har därför i likhet med statskontoret funnit, att det kunde ha räckt med ett anslag som varit 20 000 kronor mindre.

Detta är innebörden i reservationen, till vilken jag yrkar bifall.

Herr statsrådet **PERSSON**:

Herr talman! Det är en ganska intressant analys — eller jag skulle hellre vilja säga försök till analys — av ett budgetspörsmål, som den ärade talesmannen för reservationen här har gjort. Det är ju alldeles riktigt att skolöverstyrelsen inte fick det stora antal nya tjänster som begärdes, men därmed är inte sagt att skolöverstyrelsens faktiska arbetskraft kommer att bli just av den storlek som framgår därav. Man har ju i ett så stort verk som skolöverstyrelsen alltid viss tillfällig personal, och det är inte omöjligt att denna för nästa budgetår kan bli av den omfattningen, att den tillsammans med den fasta personalen ändå motiverar en åtskilligt större uppräkningspost än reservanterna har menat vara den riktiga.

Därtill kommer emellertid, att en uppräkningspost av denna expenspost ingalunda

Anslag till befodringskurser för folkskollärare

har motiverats uteslutande av behovet av nya tjänster. I varje fall har vi i ecklesiastikdepartementet haft fullt klart för oss att denna expenspost under flera år varit beräknad i snålaste laget, ja så pass i underkant att vi har måst under flera år medgiva överskridanden till icke obetydliga belopp. När vi därför i ecklesiastikdepartementet har avvägt denna post så att 30 000 kronor av begärda 50 000 har föreslagits anvisade, så har detta ingalunda varit någon generositet i övermått, utan jag räknar för min del med att detta belopp behövs, och jag har inte kunnat finna att reservanterna kunnat leda i bevis att en sådan nedskärning som de här har föreslagit skulle vara rimlig.

Jag hoppas för min del att kammaren bifaller utskottets förslag, som sammanfaller med Kungl. Maj:ts.

Herr NÄSTRÖM (s):

Herr talman! Efter departementschefens redogörelse på denna punkt kan jag fatta mig mycket kort. Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 9—12

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13

Anslag till befodringskurser för folkskollärare

I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i denna punkt hemställt, att riksdagen måtte till Befodringskurser för folkskollärare för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 425 000 kronor.

Herr ARRHÉN (h):

Herr talman! Punkt 13 handlar om befodringskurserna för folkskollärare. Jag har haft anledning att uppmärksamma denna fråga vid ett tidigare tillfälle här i kammaren. Jag interPELLERADE bl. a. den 30 januari i år och fick svar den 27 februari. Min fråga gällde då, huruvida man i departementet hade uppmärksammat den situation, som för de s. k. 23-ornas del hade inträtt såsom ett resultat av löneförhandlingarna i höstas. Statsrådets svar innebar, såsom kammarens ledamöter behagade erinra sig, att han hade för avsikt att tillsätta en utredning, som skulle ta sikte på behovet av en ny lärarkategori inom den blivande enhets-skolan, och det lämnades vissa antydningar om de direktiv, som statsrådet var beredd att i samband därmed utfärda.

Nu torde det emellertid vara klart, att farhågorna beträffande möjligheterna att få till stånd en fortsatt utbildning av 23-orna fortfarande kvarstår. Dessa farhågor kommer på ett försiktigt sätt till uttryck också i utskottets skrivning.

Propositionen har emellertid skrivits någon gång i höstas, innan man kände resultatet av löneförhandlingarna, och det vill jag beakta, när jag nu drar upp denna fråga igen. Man måste hålla *denna* i minnet, då man läser propositionen med dess — om jag så får skämtsamt uttrycka mig — hurtfriska uppläggning av hela problemet under punkt 13. Man skall ta nya, friska initiativ på området. Man skall starta brevkurser, man resonerar om att man skall lägga upp en utbildning med syftning till lönegrad 23 för lärare i merkantila ämnen m. m. Man konstaterar i propositionen, att den av utredningen föreslagna praktikanttiden på fem månader som tillägg till befodringskursens år antagligen är för kort, och det är en förmodan, i vilken utskottet för övrigt instämmer.

Hela detta resonemang blir emellertid, när man betänker mot vilken horisont det för ögonblicket avtecknar sig, ett tal i tomma luften. Den bakgrund, mot vilken man började föra dessa resonemang, är inte densamma i dag. I dagens läge

Anslag till befördringskurser för folkskollärare

förhåller det sig på det sätt, som vid flera tillfällen anförts i Lärartidningen, vilken tidning som bekant är organ för folkskollärarna, att man över huvud taget varnar sina medlemmar för denna utbildning.

Klockan har nu blivit så mycket, att jag inte skall gå in på en massa detaljer beträffande detta problem, vilket jag möjligen skulle ha gjort, om detta ärendet kommit upp tidigare på dagen. Jag vill endast säga, att jag hoppas, att man, när denna utredning nu tar upp hela detta problem, därvid uppmärksammar de olika komponenterna och i all synnerhet inte glömmer de intressen, som folkskollärarna här företräder.

Jag tycker mig ha märkt av referatet av andra redan avslutade eller pågående utredningar, att man undervärderar den långa utbildningstid för 23-grads tjänsterna, som man begär, att folkskollärarna skall underkasta sig, och att man synes se problemen på ett annat sätt, när man vänder sig till andra tänkbara kategorier. Bara för att dessa senare företrädare tidens magiska ämnen, de naturvetenskapliga, ställer man kraven väsentligt lägre. Jag kan, som sagt, inte gå in på detaljerna; jag bara vill understryka, att de farhågor som jag uttryckte genom min interpellation den 30 januari tyvärr i allra högsta grad bekräftats. Det förhöll sig nämligen på det sättet, att ansökningstiden till årets befördringskurser gick ut den 15 april. 21 kurser var utanonserade. Man har fått en enda kurs fulltecknad. Det är hela resultatet. Det är för övrigt en kurs i geografi i Karlstad. Det är naturligtvis tacknämligt, att man får de 13 anmälda geograferna, men, som jag sagt vid otaliga tillfällen, det är inte precis denna kategori, vi i första hand är ute efter.

Vidare har man fått en kurs i historia i Karlstad och en i samhällslära i Stockholm, vardera med 11 anmälda deltagare. Dessutom har man fått en kurs i merkantila ämnen i Stockholm med 9 deltagare och en i biologi i Linköping med lika många anmälda. Man kan alltså möjligen tänka sig att dispensvägen få dessa kurser till stånd med 11 respektive 9 an-

mälda deltagare. På så sätt får man 3—4 kurser allt som allt.

Man bör här även lägga märke till, att i ämnena matematik, fysik och kemi har man fått anmälningar från endast 37 deltagare, vilka dock är fördelade på 8 olika kursställen. I enbart matematik är för övrigt 23 anmälda, i fysik och kemi endast 8. Inalles rör det sig om 129 antecknade, som representerar ungefär 51 procent av optimum, om man räknar 21 gånger 12, vilket blir 252. Detta resultat, som jag här bara konstaterar, är beklagligt och värt att uppmärksamma. Som jag tidigare framhållit beträffande de här frågorna hänger det hela utan tvivel samman med lönesättningen.

Jag har funnit det högst önskvärt att vid detta tillfälle anföras dessa synpunkter, att göra dessa anteckningar i marginalen, som en erinran i samband med behandlingen av denna punkt.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Herr statsrådet **PERSSON**:

Herr talman! Det torde knappast vara lönande att här fortsätta den interpellationsdebatt, som vi hade för någon tid sedan, och det undandrar sig mitt bedömande, om herr Arrhén är tillfreds med att det förefaller att bli mindre intresse för befördringskurserna eller inte. Faktum är emellertid att herr Arrhén och jag är överens om att vi fortfarande har stort behov av lärare av ungefär denna kompetens, och därför menar jag att vi väl också borde kunna vara överens om att vi bör ha medel tillgängliga för att göra vad som kan göras för att få fram dylika lärare under den närmaste tiden. Oavsett att vi nu har en utredning om en eventuellt på ett annat sätt utbildad lärarkategori, som skall ha undervisning av liknande art, är vi på det klara med att vi ännu inte har denna kategori och inte får den så snabbt som det givetvis skulle ha varit önskvärt. Därför skall vi inte överge den typ av tilläggsutbildning, som vi hittills har haft, och jag är för min del tillfreds med att utskottet har beaktat de synpunkter, som jag i propositionen har lagt på denna fråga.

Anslag till Göteborgs skolköksseminarium

Jag vill erinra om att det ju är meningen att söka mer än hittills utnyttja brevskolemetoden i de ämnen, där vi har den största bristen. Det är emellertid fråga om en viss engångsinvestering, när man sätter i gång dylika brevskolokurser, och det är därför önskvärt att ha ett icke alltför snålt tilltaget belopp därvidlag. Även för kurser i övrigt, som kan komma till stånd, måste man ju kunna disponera pengar.

Jag vill erinra om att detta är ett reservationsanslag. Om inte hela summan kommer till användning har vi sålunda intet förlorat genom att vi haft medlen disponibla. Jag vill också än en gång understryka, att det är svårt att här beräkna vad som verkligen kan komma att gå åt, varför det skulle vara olyckligt, om man skure ned anslaget för hårt.

Jag hoppas för min del att kammaren kommer att följa utskottets förslag.

Herr **ARRHÉN** (h) kort gemmäle:

Herr talman! Herr statsrådet går ifrån kärnpunkten här. Jag har inte vänt mig emot anslaget för brevskolans och vad därmed sammanhänger, utan jag har sagt, att dessa anslag och liknande åtgärder skulle ha tett sig riktigare, om de hade avtecknat sig mot en ljusare bakgrund än dagens läge erbjuder. Herr statsrådet kan konstatera, att han får endast 50 procent av elevantalet till de nuvarande kurserna. Jag har frågat efter anledningen till detta. Det är den frågan som är den centrala och som man måste försöka komma till rätta med på det ena eller andra sättet. Om man inte gör det, blir det endast, att man kرافsar i grenarna på det sjuka trädet men inte bryr sig om rötterna, där sjukdomen sitter.

Herr statsrådet **PERSSON**:

Herr talman! När herr Arrhén så frankt talar om 50 procent, vill jag endast säga att detta inte är anmälningsresultatet till kurserna för hela budgetåret. Vi vet ännu ju inte vilken siffra

vi får för hela året. Jag anser fortfarande att en av kärnpunkterna i detta resonemang är att man bör ställa medel till förfogande för att kunna ordna så många kurser på detta område, som över huvud taget kan ordnas, ty de som går igenom dessa kurser behövs otvivelaktigt.

Herr **NÄSSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag vill erinra om att vi på denna punkt har varken reservationer eller motioner, och då utskottet skrivit rätt utförligt, kan jag nöja mig med att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **ARRHÉN** (h):

Herr talman! Några motioner har inte kunnat avlämnas på detta område. Det mest alarmerande då det gäller denna fråga är nämligen det dåliga resultatet av anmälningarna till dessa kurser och anledningarna till detta. Det resultatet visade sig emellertid först, när anmälningstiden gick ut den 15 april.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

Punkterna 14—17

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 18

Anslag till Göteborgs skolköksseminarium

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till Göteborgs skolköksseminarium för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 99 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Hamrin-Thorell* m. fl. (I: 290) och den andra inom andra kammaren av fröken *Elmén* m. fl. (II: 315), i vilka hemställts, att riksdagen till Bidrag till Göteborgs skolköksseminarium för budgetåret 1957/58 utöver tidigare äskade medel måtte anvisa ett med 20 300 kronor förhöjt statsbidrag.

Anslag till Göteborgs skolköksseminarium

Det i motionerna framförda yrkandet överensstämde med ett förslag av skolöverstyrelsen, syftande till en utökning av elevantalet vid lärarinnekursen vid Göteborgs skolköksseminarium från och med höstterminen 1957 med 8 elever.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 290 och II: 315, till Bidrag till Göteborgs skolköksseminarium för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 99 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Sunne* och *Widén*, fröken *Karlsson*, fröken *Vinge* och fröken *Liljedahl*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 290 och II: 315, till Bidrag till Göteborgs skolköksseminarium för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 119 300 kronor.

Fru **HAMRIN-THORELL** (fp):

Herr talman! Också under de här sista punkterna gäller det utbildning av en kategori lärare och lärarinnor, som kanske inte tillhör de mest betydelselösa. Jag syftar på utbildning av skolkökslärarinnor, och jag skulle vid anslags-äskandet till Göteborgs skolköksseminarium vilja knyta några reflexioner till utbildningen av skolkökslärarinnorna.

Bristen på deesa lärarinnor är nu fullständigt katastrofal. Det arbetar i vartenda skoldistrikt en eller flera oexaminerade lärarinnor i olika skolor, och jag tror inte att detta ämne är så lättvindigt att sköta, att det kan göras utan någon vidare pedagogisk träning, varför resultatet av de oexaminerade lärarinnornas undervisning otvivelaktigt inte lär bli så förstklassigt, som man skulle önska.

Över huvud taget har förhållandena på detta utbildningsområde under de senaste decennierna varit ganska oefterrättliga. Däremot har vi haft mer än

nog av utredningar. Först hade vi befolkningsutredningen som sysslade med denna fråga. Sedan hade vi den s. k. Osvaldska utredningen, en enmansutredning som kom med sitt betänkande år 1950. Nu sitter en ny utredning. Den har arbetat sedan 1954. Det är säkert många med mig som undrar, när resultatet av den utredningen kommer. Man kan kanske inte säga att utredningen har suttit en så häpnadsväckande lång tid. Men om man tar i betraktande att den enligt direktiven skall arbeta på grundval av den Osvaldska utredningen, tycker man nog att vi snart borde kunna få se resultatet av utredningens arbete. Det skulle vara mycket värdefullt, om det kunde komma ganska snart, ty utredningen bromsar tydligen upp alla framsteg på den husliga utbildningens område. Det ser man tydligt just när det gäller anslaget till Göteborgs seminarium.

Vad detta seminarium beträffar har skolöverstyrelsen i en tilläggskrivelse till sina petita begärt, att man fr. o. m. hösten skall få ta in ytterligare åtta elever. Det är ju ett mycket litet antal och lär inte på något vis kunna fylla den brist som finns, men det är i alla fall något. Seminariet har förklarat att man skulle kunna ordna denna undervisning. Herr statsrådet har dock inte tagit upp det begärda anslaget för denna utvidgning i statsverkspropositionen. Med anledning därav har vi motionerat om ett anslag.

Tyvärre har också utskottet ställt sig avvisande. Kostnaden är i alla fall inte mer än 20 300 kronor, varför avslaget knappast kan motiveras med hänsyn till det statsfinansiella läget, vilket inte heller skett. I stället har utskottet motiverat sitt ställningstagande just med hänvisning till den utredning som jag nämnt. Utskottet säger att när utredningen kommit med sitt förslag, så löses denna fråga av sig själv. Ja, kanske det, men även om utredningen skulle bli färdig i så god tid, att vi kunde få ett förslag till 1958 års riksdag och detta förslag antoges, måste det väl ändå dröja åtskilliga år, innan man får en

Anslag till Göteborgs skolköksseminarium

enda ny läroanstalt färdig eller innan någon av de gamla har hunnit utbyggas. Man kan varken bygga ett nytt seminarium eller utbygga ett gammalt på några månader. Det finns heller inga provisoriska lokaler att tillgå. Jag vågar därför påstå, att det kommer att dröja ett bra stycke in på 1960-talet — för att inte göra sig skyldig till någon överdrift — innan en enda ny lärarinna är utexaminerad, på grund av den här utredningens åtgärder.

Jag vill passa på tillfället att fråga statsrådet Persson, hur man egentligen tänkt sig ordna utbildningen för de här lärarinnorna, framför allt skolkökslärarinnorna, som det här närmast gäller, under mellantiden. Man kan ju inte låta det gå ytterligare fem å sex år på samma sätt som hittills nu när framför allt enhetsskolan och den utvidgade yrkesutbildningen för flickor fordrar nya lärarkrafter och dessutom årskullarna blir större. Då måste helt enkelt ett provisorium genomföras för att man skall komma till rätta med problemet.

Jag förstår då inte, varför man inte har velat utnyttja den möjlighet som man faktiskt har i Göteborg och som kan utnyttjas till så rimlig kostnad. Man kan naturligtvis invända att det skulle medföra en ganska liten ökning av kadern, men en *liten* ökning är i varje fall bättre än ingen ökning alls.

Det skulle heller inte innebära något märkligt avsteg från den av riksdagen alltid hävdade principen att låta allting vila, så snart en utredning sitter. Utskottsmajoriteten fastslår i sitt utlåtande, att man under de senare åren i alla fall på sina håll ökat ut elevantalet och tagit in nya elever, medan alltså denna utredning sitter. Ett sådant avsteg från den annars tillämpade principen har därför redan gjorts. Det finns också utan tvekan massor av flickor som är formellt kompetenta och som nu bara väntar på att få komma in på seminarium men som inte kan tas emot, därför att det inte finns någon plats för dem.

Jag tror att man här utan överdrift kan säga att man gör sig skyldig till en

nationalekonomisk misshushållning av stora mått som kommer att få svåra konsekvenser under en följd av år, om man inte nu söker få till stånd en ökad utbildning av dessa elever. Vi måste helt enkelt söka ordna en provisorisk utbildning. Det förvånar mig därför, att man inte har tagit denna chans i Göteborg, när i alla fall kostnaden för statsverket skulle bli så ringa.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till den vid detta utlåtande fogade reservationen.

Herr SUNNE (fp):

Herr talman! Jag kan nöja mig med att instämma i de synpunkter, som fru Hamrin-Thorell framfört. I likhet med henne ber jag att få yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Herr OHLON (fp):

Herr talman! Jag har kommit bort i hanteringen. Mitt namn skulle egentligen ha stått under denna reservation, men det har av någon anledning fallit bort.

Jag skulle vilja understryka vad fru Hamrin-Thorell nyss sade, att för det ringa belopp av 20 000 kronor, som det här gäller, kommer vederlaget för det allmännas räkning att bli betydande. Skolkökslärarinneutbildningen är underförsörd f. n., och det är angeläget att vi snarast möjligt får en åtminstone provisorisk utökning av kapaciteten. När utredningen blir färdig med sitt anmärkningsvärt kostnadskrävande förslag och remissinstanserna hunnit avge sina yttranden däröver, vet vi ju inte.

Jag ber att få instämma i fru Hamrin-Thorells yrkande.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tror att fru Hamrin-Thorell måste erkänna, att det är inte ofta som motionärer får en så välvillig behandling, som utskottet gett dessa motionärer.

På s. 37 redogör vi först för de åtgärder som vidtagits. Sedan erinrar vi

Anslag till Göteborgs skolköksseminarium

om att det pågår en utredning på detta område. Det är inte ofta riksdagen vidtar åtgärder mitt under en pågående utredning. Trots detta har vi skrivit, att skulle inte denna utredning komma fram med sitt förslag i god tid till höstens petitaarbete, borde man likväl inom ecklesiastikdepartementet undersöka vilka möjligheter som finns att på ett mer eller mindre provisoriskt sätt ordna en ökad utbildning.

Jag kan intyga att alla på avdelningen — jag tror även i hela utskottet — är mycket intresserade för denna sak. Vi vet att det föreligger brist på skolkökslärarinnor. Det är alltså mera fråga om det lämpligaste sättet att avhjälpa denna brist. I sak tror jag nog att vi alla är överens, och kan utredningen få sitt förslag färdigt före hösten, tror jag att departementschefen också kommer att beakta det. Han vet säkert lika väl som vi andra, att det föreligger ett stort behov av ett ökat antal skolkökslärarinnor.

Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr BOMAN (fp):

Herr talman! Eftersom man här i olika sammanhang har efterlyst utredningen, kan jag meddela att utredningen i dag har slutjusterat de sju första kapitlen, vilka kommer att lämnas till sättning under morgondagen, om tryckningstillstånd lämnas. Vi kommer sedan att forcera arbetet så långt det är möjligt. Om intet oförutsett inträffar, hoppas jag att utredningen skall föreligga klar någon gång i början av juli månad.

Herr statsrådet PERSSON:

Herr talman! Jag skall be att få tillägga bara några få ord.

Den tilläggskrivelse till petita från skolöverstyrelsen, som motionärerna stöder sig på, är visserligen dagtecknad den 9 november, men på vanligt sätt, kommer dylika skrivelser renskrivna och expedierade icke departementet till handa förrän litet senare, och i detta sammanhang var det åtskilligt senare. Det fanns därför inte möjlighet för oss

att få skrivelsen med i petitabelandlingen.

Vad sedan själva sakfrågan beträffar förhåller det sig i alla fall på det sättet, att vi har icke suttit med armarna i kors under den tid utredningen pågått, utan vi har inom departementet år efter år sökt efter möjligheter att öka kapaciteten vid skolköksseminarierna. I intimt samarbete med utredningen har vi också lagt fram förslag, så att denna utan tvekan synnerligen betydelsefulla utbildning kunnat ökas under senare år, t. o. m. så väsentligt som inemot en fördubbling.

Här har alltså gjorts vad som kunnat göras under den tid som har gått. Det är också min förhoppning att, på grundval av utredningen, förslag skall kunna föreläggas nästa års riksdag. Under sådana förhållanden blir det bara fråga om ett års uppskov beträffande detta lilla tillägg, som motionärerna och reservanterna har yrkat på. Jag kan inte finna att det skulle vara så farligt.

Fru HAMRIN-THORELL (fp):

Herr talman! Jag sade också i mitt anförande att det har gjorts avsteg från principen att icke vidta åtgärder under den tid en utredning sitter. Om utredningen kommer till hösten, och vi kan förvänta förslag till 1958 års riksdag, kvarstår likväl det faktum, herr statsråd, att vi icke kan på lång tid få några lärarinnor utexaminerade på grundval av det förslag, som utredningen kommit fram till, utan vi måste ordna provisorier i fortsättningen också, åtminstone fem, sex år framåt. Då förstår jag inte varför man skall stoppa dessa provisorier, när man nu har chansen att för en mycket liten summa få dessa åtta lärarinnor utbildade.

Jag vet att skrivelsen kom sent in till departementet, men med litet god vilja från departementets sida hade det väl ändå gått att ordna det hela. Jag betvivlar inte statsrådets vilja att över huvud taget utöka utbildningen, men jag förstår inte, varför han inte velat ta denna billiga chans, när vi ändå måste räkna med provisorier flera år framåt.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fru *Hamrin-Thorell* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 19—45

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 46

Anslag till studiebidrag och stipendier

Under punkten 223 av åttonde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordade ändrade grunder för studiehjälpen, dels ock till Studiebidrag och stipendier för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 49 250 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebar vidgad rätt till studiehjälp från och med nästa budgetår för icke-svenska elever (kostnadsökning 400 000 kronor), införande

Anslag till studiebidrag och stipendier från och med den 1 januari 1958 av icke behovsprövade grundstipendier av barnbidragets storlek för elevgrupperna i 16- och 17-årsåldern (kostnadsökning 9 miljoner kronor) samt uppräkningsfrån och med den 1 januari 1958 av nu utgående stipendie-, studiebidrags- och utbildningsbidragsbelopp, såvitt gällde studietiden från och med första månaden i kvartalet efter det, varunder eleven uppnått 18 års ålder (kostnadsökning 1 370 000 kronor). Slutligen hade föreslagits en uppräkningsfrån och med den 1 januari 1958 av nu utgående stipendie-, studiebidrags- och utbildningsbidragsbelopp, såvitt gällde studietiden från och med första månaden i kvartalet efter det, varunder eleven uppnått 18 års ålder (kostnadsökning 1 370 000 kronor). Slutligen hade föreslagits en uppräkningsfrån och med den 1 januari 1958 av nu utgående stipendie-, studiebidrags- och utbildningsbidragsbelopp, såvitt gällde studietiden från och med första månaden i kvartalet efter det, varunder eleven uppnått 18 års ålder (kostnadsökning 1 370 000 kronor). Totalt hade sålunda föreslagits en höjning av anslaget med 13 335 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Mannerskantz* och *Ragnar Bergh* (I: 276) och den andra inom andra kammaren av herr *Svensson* i Krokstorp (II: 307), i vilka hemställts, såvitt här var i fråga, att riksdagen vid behandlingen av punkten 223 under åttonde huvudtiteln måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag, såvitt avsåge införandet av grundstipendier, samt till Studiebidrag och stipendier för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 40 250 000 kronor;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Gärde Widemar* m. fl. (I: 359) och den andra inom andra kammaren av herr *Helén* m. fl. (II: 445), i vilka hemställts, såvitt här var i fråga, att riksdagen måtte dels godkänna av Kungl. Maj:t förordade ändrade grunder för studiehjälpen med viss i motionen förordad ändring i fråga om den övre åldersgränsen för erhållande av grundstipendium, dels ock i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en översyn av gällande regler för behovs- och studielämplighetsprövningen i samband med stipendieringen;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Onsjö* väckt motion (II: 442), vari hemställts, att riksdagen vid behandling av statsverkspropositionen, åttonde hu-

Anslag till studiebidrag och stipendier

vidtiteln, punkt 223, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag beträffande införande av generella grundstipendier måtte besluta att till Studiebidrag och stipendier för budgetåret 1957/58 anvisa 46 500 000 kronor att disponeras i överensstämmelse med vad studiehjälpsmyndigheterna förordat.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionen II: 442 samt motionerna I: 276 och II: 307, såvitt här vore i fråga,

a) godkänna av departementschefen förordade ändrade grunder för studiehjälpen;

b) till Studiebidrag och stipendier för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 49 250 000 kronor;

II. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 359 och II: 445, såvitt här vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en översyn av gällande regler för behovsprövningen i samband med stipendieringen, samt i övrigt giva till känna vad utskottet i anledning av motionerna anför.

Reservationer hade anmälts

a) av herrar *Ragnar Bergh*, *Staxäng* och *Rubbestad*, fröken *Karlsson* samt herr *Gerhard Nilsson* i Gävle, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

I. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionen II: 442 ävensom i anledning av motionerna I: 276 och II: 307,

a) godkänna av studiehjälpsmyndigheterna förordade grunder för studiehjälpen;

b) till Studiebidrag och stipendier för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 46 500 000 kronor;

II. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 359 och II: 445, såvitt här vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en förutsättningslös översyn av

gällande regler för behovsprövningen i samband med stipendieringen;

b) av herr *Ohlon*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! På denna punkt behandlas en motion, som jag har väckt och som vänder sig mot de nya bidrag, som ecklesiastikministern föreslår till inrättande och som skall utgå med barnbidragens belopp, uppdelat per månad. Detta innebär, att man skarvar vid barnbidragen ovanför 16-årsåldern och upp till 18-årsåldern — ett dyrbart förslag, som har beräknats kosta 9 miljoner kronor för ett halvt budgetår, alltså ungefär 18 miljoner per år.

Jag undrar, om det är välbetänkt att föreslå nya bidragsformer av denna storleksordning i ett läge, där — som vi vet — statens affärer är hårt ansträngda. Det är svårt att skaffa pengar, och finansministern skrapar ihop vad han kan och försöker leta rätt på inkomster, ibland på ganska krystade vägar. Är det inte bättre att försöka begränsa utgifterna även på sådana områden, där det kanske kan kännas, ty gör man inte detta, faller man in i automatiken med ständigt stegrade statsutgifter, en företeelse som har pågått under flera år i en skala, som måste föranleda, att herrarna i riksgälden och riksbanken får allt mer ökade bekymmer? Jag har inte kunnat godta denna nya bidragsform och har därför yrkat avslag på den och samtidigt yrkat att anslaget skall begränsas till 40 250 000 kronor.

Nu föreligger en reservation under denna punkt, men den kommer jag inte att yrka bifall till, herr talman, utan jag kommer att yrka bifall till den av mig väckta motionen, därför att den här reservationen hänför sig till fel motion. Reservationen har inte fogats till den motion, som jag har väckt. Reservanterna har också tagit avstånd från ecklesiastikministerns förslag. En av ecklesiastikministerns partivänner, som man brukar säga, har motionerat om avslag på ecklesiastikministerns förslag och i

stället föreslagit, att man skall höja de gamla bidragen och stipendierna med 20 procent i enlighet med vad diverse myndigheter har förordat. Om detta förslag skulle jag vilja säga, att det förefaller vara vettigare än ecklesiastikministerns, om man över huvud taget anser att man vill öka utgifterna just nu i denna sak. Men även detta förslag kostar mycket pengar och det anslag, som erfordras enligt den reservationen, understiger Kungl. Maj:ts förslag med endast 1,5 miljon kronor på ett halvt budgetår eller 3 miljoner på ett budgetår. Detta förslag innebär alltså en betydande ökning av de nu utgående anslagen under denna rubrik. Vad jag avser är, att man bör försöka förhindra, att vi får en ständig tillväxt av statsbidrag. Är det inte bättre att försöka ordna det så, att det sätts ett stopp för statsutgifternas ständiga ökning, så att man kan få möjlighet att på olika sätt sänka skatterna? På det viset får man säkerligen ett automatiskt ökande skatteunderlag och kan säkrare hålla statens affärer i balans. Som det nu är har vi en *circulus vitiosus*, eller en spiral, där utgifterna automatiskt stegrar. Gör man inte ordentliga engångskraftansträngningar för att få slut på detta, kör vi mer och mer fast.

Det är möjligt att detta anslag inte är den fråga som bör tas till utgångspunkt för en sådan principiell diskussion, men storleksordningen av det anslag, som nu begärs av Kungl. Maj:t — det gäller så mycket som 18 miljoner kronor — är dock sådan att jag tycker att det i någon mån kan vara befogat att i sammanhanget åtminstone nämna några ord av denna principiella natur. Vi får senare under denna riksdag tillfälle att föra en mer ingående debatt om de förhållanden som berör statsutgifterna i stort.

Jag vill också framhålla att de här ifrågakarande studiebidragen höjdes så sent som vid förra årets riksdag. De borde väl alltså inte behöva höjas nu på nytt, ty vi skall väl inte lägga på index varje år! Det är väl inte meningen att varje gång statens järnvägar höjer sina taxor eller riksdagen, såsom skedde nu i fredags, höjer brevpottot, allting an-

nat också skall höjas genast. Då blir den där spiralrörelsen uppåt för hastig.

Man vill nu höja stipendierna ytterligare. Men jag undrar, om det inte vore bättre att skaffa ett underlag för att införa skattefria avdrag för studiekostnader för barn och likaså för amorteringar av studieskulder. Ökar man bara utgifterna hela tiden, kommer man aldrig fram till det stadiet, att något sådant kan åstadkommas utan att man stör balansen i statens finanser. Det måste vara en riktigare princip att underlåta att ta in så mycket pengar och sedan slippa betala ut dem i form av bidrag, än att först ta in pengarna och sedan ge ut dem igen. Det är riktigare, bland annat därför att det är så stort spill på vägen.

Vad jag här anfört, herr talman, skulle vara en motivering för det yrkande som jag vill ställa, nämligen om bifall till vad som under denna punkt yrkas i motionen nr 276 och som innebär avslag på Kungl. Maj:ts förslag om nya grundstipendier. Enligt motionen skall anslaget under denna rubrik utgå med 40 250 000 kronor.

Herr OHLON (fp):

Herr talman! Det är ett helt komplex av frågor som här föreligger under rubriken studiebidrag och stipendier. I likhet med herr Mannerskantz skall jag inskränka mig till att yttra mig om de föreslagna nya grundstipendierna.

Det är klart att det är mycket pengar det här gäller. Nu menade herr Mannerskantz att det skulle bli billigare för statsverket, ifall man införde avdragsrätt vid taxeringen för föräldrarna eller rätt till avdrag för amorteringar av studieskulder. Då är emellertid att märka att vad beträffar de åldersstadier, som det här gäller, torde väl i regel inga studieskulder föreligga. Skulle föräldrarna medges rätt till avdrag för underhåll för sina barn, är det fråga om det inte skulle bli betydligt dyrare för statsverket än vad som nu föreslås av Kungl. Maj:t.

De nya grundstipendierna har ju kommit till på förslag av familjebered-

Anslag till studiebidrag och stipendier

ningen. Det har varit klagomål över att de allmänna barnbidragen upphör vid 16 års ålder och att de föräldrar, som vill ge sina barn en ökad utbildning utöver 16-årsåldern, är mycket hårt ekonomiskt belastade, jämfört med de föräldrar, vilkas barn ger sig ut i förvärvsarbetet. Vi vet ju för övrigt att nu för tiden ungdomarna, som går ut i förvärvsarbete, redan tidigt får ganska bra ersättning för sitt arbete. Det är alltså närmast av familjesociala skäl som denna nya stipendieform har kommit till.

Då jag avgivit en blank reservation under denna punkt, är det inte därför att jag motsätter mig själva stipendieformen som sådan, utan därför, att jag ställer mig skeptisk mot det administrativa förfarande för stipendiernas utbetalning som har ifrågasatts. Rätt till grundstipendium skall nämligen föreligga för studerande från och med första månaden i kvartalet efter det, varunder eleven uppnår 16 års ålder, till och med utgången av det kvartal, varunder han eller hon uppnår 18 års ålder. Grundstipendiet skall beräknas till visst belopp för månad av kurstiden. Här kan också komma i fråga studiehjälp, beräknad efter vecka. Det föreslås att för månad skall utgå ett belopp av 34 kronor.

Ecklesiastikministern säger att han saknat anledning att i detta sammanhang gå in på frågan om hur utbetalning av grundstipendierna skall ske, och han fortsätter med att säga, att det ankommer på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser härom. Beträffande ordningen för utbetalning framhåller han, att det inte torde kunna undvikas att skolledarexpeditionerna pålägges vissa uppgifter i samband härmed.

Utskottet har, såsom framgår av dess utlåtande på s. 70 längst ned, varit ganska betänksamt när det har gällt det administrativa förfarandet vid utbetalningen av stipendierna, och utskottet understryker att det är nödvändigt att man tillser att utbetalningen sker så smidigt som över huvud taget är möjligt.

I en motion, som har avgivits av herr Onsjö och som jag för övrigt inte har någon anledning att ansluta mig till, ut-

målas hur utbetalningen kommer att ske. Som ett komplement till dessa grundstipendier skall nämligen inackorderingsbidragen och de allmänna stipendierna ökas efter det att eleven har fyllt 18 år. Således kommer följande att kunna inträffa: Under nästa budgetårs första hälft skall beräknas stipendiebidrag och stipendier enligt nu gällande grunder. Under andra hälften skall man omräkna stipendiebidragen och stipendierna för de elever, som fyllt 18 år tidigare eller under vårterminen fyller 18 år. Härtill kommer grundstipendierna. Redan under nästa budgetår kommer alltså handläggningen av dessa ärenden på rektorsexpeditionerna att bli mycket besvärlig. I fortsättningen kommer det med hänsyn till elevernas uppnådda 16 år och 18 år att bli talrika omräkningar av studiebidragen och stipendierna såväl under höst- som vårterminen.

Nu vet vi ju att rektorsexpeditionerna redan är belastade inte bara till bristningsgränsen utan över bristningsgränsen, och jag kan för min del inte förstå, hur de utan extra hjälp skall kunna klara dessa uppgifter. För närvarande pågår, som bekant en allmän flykt från rektorstjänsterna, särskilt vid de högre allmänna läroverken, och vi vet ju också att antalet sökande till dessa tjänster — åtminstone lämpliga sökande — är otillräckligt. Man har kunnat inregistrera åtskilliga fall av överansträngning inom rektorskåren. I Göteborg finns det fyra högre allmänna statsläroverk. I maj månad i fjol dog en av rektorerna, och i september dog en annan, i båda fallen under inverkan av överansträngning. Vid höstterminens början fick en tredje rektor ta tjänstledighet på grund av överansträngning. Situationen är sådan, att någon ytterligare belastning av rektorsexpeditionerna inte kan ifrågakomma.

Jag skulle därför vilja hemställa till ecklesiastikministern att han i samråd med studiehjälpnsnämnden skapar en sådan organisation, att rektorsexpeditionerna icke ytterligare belastas med sociala uppgifter. De är inte konstruera-

de för den vidgade form, som dessa uppgifter har fått under de senaste åren.

Det var dessa synpunkter jag i detta sammanhang ville ha framförda, eftersom jag anser att utskottet i sitt yttrande inte tillräckligt kraftigt har strukit under denna verkligt allvarliga företeelse.

Herr ARRHÉN (h):

Herr talman! Det torde vara allmänt bekant, att vårt nuvarande studiehjälpssystem består dels av de s. k. stipendierna, som är behovsprövade och utgår med 75 kronor i månaden, dels av de s. k. studiebidragen, som utgår med 60 kronor i månaden och är av annan karaktär, då de ges för att utjämna skillnaden mellan stadsbygd och landsbygd, kan man väl kort säga. Systemet innesluter också ett flertal andra stipendiemöjligheter, som det dock inte finns anledning att närmare beröra i detta sammanhang. Det finns även vissa utbildningsbidrag för de praktiska yrkena o. s. v., något som det kanske inte heller är anledning att gå närmare in på i kväll.

Det är också värt att lägga märke till, när det gäller de åtgärder, som anses vara ägnade att förbättra situationen på detta område, att studiehjälpen över huvud taget har stått praktiskt taget orubbad, i varje fall sedan år 1953, om jag undantar vissa åtgärder, som beslöts av riksdagen år 1956 och som närmast gällde de bidrag, som ges till frukostmål och resor. Just denna omständighet leder hastigt tanken till önskemålet, att man skall få upp stipendiebidragens konkreta belopp till summor, som svarar mot dagens reella penningvärde.

Studiehjälpsmyndigheterna — en benämning som man möter i handlingarna och som sammanfattande betecknar skolöverstyrelsen, yrkesskolöverstyrelsen och studiehjälpsnämnden; inom parentes sagt avser man i vissa sammanhang därmed också lantbruksstyrelsen — har begärt en höjning av det nu utgående anslaget till studiehjälpsåtgärder med 10 585 000 kronor, varav 2 565 000 kronor skulle gå till

Anslag till studiebidrag och stipendier den automatiska ökningen av medelsbeloppet till följd av det större antal elever, vi nu har att räkna med, 410 000 kronor till merkostnader för vidgad rätt till studiehjälp åt icke svenska elever — de är också med i bilden här — och 7 610 000 kronor till merkostnader för uppräknig av studiehjälpsbeloppen. En uppräknig har också gjorts av bidraget för korrespondensundervisning. På stipendiesidan skulle detta förslag möjliggöra en uppräknig av månadsbidraget från 75 till 100 kronor och av inackorderingsbidraget från 60 kronor till 75 kronor. Vissa uppräknigar har gjorts också på de övriga poster, som det här gäller, men det är kanske onödigt att i detalj ange dem.

Nu har som bekant familjeberedningen tillstyrkt generella grundstipendier för elever mellan 16 och 18 års ålder med ett belopp av 34 kronor per barn och månad från den 1 januari 1958. Per år och barn i detta åldersläge skulle det röra sig om 306 kronor pr år. Såsom här redan har påpekats, skulle den ökade utgiften för just detta arrangemang med s. k. grundstipendier under andra hälften av det budgetår, som börjar den 1 juli i år, bli 9 miljoner kronor, och för budgetåret 1958/59 skulle utgiftsökningen alltså komma att röra sig om 18 miljoner kronor. Stipendierna skall utan behovsprövning utgå till all ungdom, som fortsätter sin utbildning, där undervisningen omfattar minst fyramånaderskurser och där eleven nu är berättigad till studiehjälp.

Herr Ohlson har här påtalat en detalj, som gör, att man på ett särskilt sätt blir betänksam, nämligen att administrationen av det hela förtroendefullt överlämnats till redan fruktansvärt arbets-tyngda rektorsexpeditioner. I det sammanhanget har departementschefen dock skrivit: »Enligt min mening bör emellertid alla utvägar tillvaratagas för att så långt möjligt begränsa detta merarbete.» Man får däremot inte klart för sig, hur detta skall ske. Några anvisningar i den vägen ges inte. Sedan är det också att lägga märke till, att departementschefens förslag i övrigt innebär ett accept-

Anslag till studiebidrag och stipendier

terande av den uppräknig beträffande stipendierna och studiebidragen, som tidigare föreslagits av studiehjälpsmyndigheterna, dock endast gällande för ålderslägen över 18 år. Detta gör, att den anslagssumma, som Kungl. Maj:t får att röra sig med, blir högre än de 9 miljoner kronor, jag nyss nämnde; det hela kommer att röra sig omkring 13,3 miljoner kronor.

Den motion, som här redan har antytts, nr 442 i andra kammaren, och som väckts av herr Onsjö, har i detta sammanhang ett ganska stort intresse, därför att de synpunkter, som där förs fram, är ungefär samma, som man möter hos studiehjälpsmyndigheterna. Bakom denna motion står, skulle man kunna säga, de meningsriktningar, som tidigare kommit till uttryck hos skolöverstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning och studiehjälpsnämnden. I motionen framhålls, att om förslaget om grundstipendier genomförs, skulle riksdagen ha godtagit en studiehjälpsform, som inte kan förenas med det syfte en studiehjälp bör ha. Alla, både de som har behov av hjälp och de som inte har behov därav, skall få ett månatligt bidrag, och detta skall utgå, även om eleven missköter sin utbildning eller gör sig skyldig till allvarigare förseelser. Motionären säger, att de nya stipendierna i själva verket skulle bli lön för studier och riksdagen skulle utan utredning fatta ett sådant vågsamt beslut. Därvidlag tycker jag nog, att motionen överdriver en smula, ty något principbeslut av den arten kan knappast anses vara fattat, även om kammaren i dag kommer att godta utskotts-förslaget.

Många elever, som verkligen behöver förstärkt studiestöd, skulle dessutom genom de i propositionen framlagda förslagen få sämre studiehjälp än om studiehjälpsmyndigheternas förslag hade antagits, och detta är det väsentliga. För de många eleverna med studiebidrag för inackordering och stipendier blir hjälpen enligt Kungl. Maj:ts förslag 34 kronor för månad, men, framhåller motionären, enligt studiehjälpsmyndigheternas förslag 40 kronor. Kungl. Maj:ts för-

slag är alltså för de studiebidragsbehövande sämre, och elever från landsbygden skulle — vilket med skärpa framhålls i motionen; den kommer ju från bondeförbundshåll — genom studiehjälpsmyndigheternas förslag få bättre hjälp än genom Kungl. Maj:ts förslag.

Det administrativa förfarandet berördes här nyss av herr Ohlon, och jag behöver därför inte gå in på det. Men det är alldeles uppenbart, att hela detta förslag är ett administrativt monstrum, som framställs till beskådande i en tid, som i övrigt kännetecknas av allvarliga försök inom förvaltningen att förenkla och schablonisera procedurer av administrativ natur.

Stipendiemyndigheterna har föreslagit höjningar av studiehjälpen, som skulle komma alla de elever till godo, som verkligen har behov av hjälp, redan från början av budgetåret 1957/58. Trots att hjälpen skulle sättas in ett halvår tidigare än Kungl. Maj:t föreslagit beträffande stipendier, bidrag och grundstipendier, skulle statsverkets ökade kostnader för studiehjälpen bli lägre än vad som föreslås i propositionen, i vilken räknas med kostnaderna för ett halvår. Det syfte, som man skulle nå, är åtminstone enligt mitt nyktra bedömande, mera värdefullt än det mål, som i propositionen uppställts.

Studiehjälpsmyndigheternas förslag innebär, såsom jag redan sagt, en höjning med i ett för allt 10 585 000 kronor, medan i propositionen räknas med en höjning av stipendier och bidrag samt grundstipendier med 13,3 miljoner kronor i jämförelse med anslagen för budgetåret 1956/57. Därför är situationen den, att även de statsfinansiella skäl, som vi ibland brukar åberopa med vibration på rösten, här föreligger och talar för att Kungl. Maj:ts förslag icke borde godtas.

Den kommentar till propositionen som givits i utskottets utlåtande, innehåller emellertid i vissa avseenden också positiva synpunkter. Det väsentliga är dock, att den sväljer förslaget om grundstipendier. Det enda man vågat sig på är att döpa om benämningen

»grundstipendier» till »allmänna studiebidrag». Men inom utskottet har man likväl med bekymmer iakttagit, att Kungl. Maj:t inte utrett det administrativa förfarandet till alla delar. Man känner inför det förhållandet en viss oro. Kungl. Maj:t har emellertid — som jag nyss citerat — uttalat att alla utvägar bör tillvaratas för att så långt möjligt begränsa merarbetet för rektorsexpeditionerna. Det eko, som i allmänhet talar från utskottsmajoritetens mun upp-repar, såsom ekon för sed hava, dessa formuleringar i propositionen. Utskottet anser emellertid därutöver, att det torde böra undersökas, huruvida icke annat organ än rektorsexpeditionerna skall kunna ombesörja dessa utbetalningar. Men vilka? Nu förhåller det sig emellertid även så, att utskottet känt sig skakat av att en elev skulle kunna få grundstipendier, hurudant hans uppförande än varit. Kungl. Maj:t bör, säger verkligen utskottet — och mången kanske blir förvånad över det men man ger faktiskt denna rekommendation — bedöma, om inte samma villkor med avseende på uppförande och ordning samt med avseende på elevers rätt till förnyad genomgång av samma klass eller ring, som nu gäller för åtnjutande av annan studiehjälp vid icke obligatorisk skola, även måtte gälla i fråga om grundstipendium. Enklare själar kommer naturligtvis att säga, att detta är dock självklart. Nej, det är icke självklart, utan man skall överlämna denna angelägenhet till Kungl. Maj:ts, till herr statsrådet Perssons bedömande. Det finns all anledning att med intresse avvakta de slutsatser, som herr Persson och departementet kommer att dra av denna utskottets försiktiga anmodan.

Ja, herr talman, därmed vill jag sluta. För mig har det varit allmänna synpunkter på uppfostringsproblem över huvud taget, hänsynen till att studiehjälp bör ges dem, som i första hand har behov därav, samt i sista hand det ekonomiska förnuftet, som gjort, att jag här måste tala emot det förslag, som Kungl. Maj:t framlagt. Jag yrkar bifall till det förslag, som framlagts av studie-

Anslag till studiebidrag och stipendier
hjälpmyndigheterna, d. v. s. studie-hjälpsnämnden, skolöverstyrelsen och yrkesskolöverstyrelsen, och som har sin närmaste motsvarighet i reservationen 5 a.

Herr statsrådet **PERSSON**:

Herr talman! När propositionen i denna punkt skulle utarbetas, stod det fullkomligt klart för mig att det fanns anledning att företaga en icke obetydlig uppräknig av dessa bidrag. Det var inte så, som herr Mannerskantz tydligen trodde — herr Arrhén har redan tillrättalagt det — att man helt nyligen hade gjort en uppräknig över hela linjen. Det var bara resorna och frukostbidragen som räknades upp i fjol.

När det så gällde att välja mellan de olika förslag, som var framlagda, eller att eventuellt försöka konstruera en kompromiss på något sätt, så kom vi snart inom departementet till det resultatet, att det fanns fördelar och nackdelar med båda huvudlinjerna. Jag menade emellertid att man hade anledning att ansluta sig till den allmänna familjepolitiken, d. v. s. att det förslag, som familjebereidningen hade lagt fram, borde utsträckas på det sätt som här föreslagits, nämligen att 16—18-åringarna skulle få generella stipendier. Om så inte hade gjorts i samband med att barnbidragen höjts, är jag övertygad om att det hade varit svårt att senare komma med ett sådant förslag, under det att anpassningar till penningvärdet av stipendierna i övrigt säkert kan göras vid olika tidpunkter. Jag menade att det fanns så starka skäl att låta dessa stipendier av barnbidragstyp utdelas fram till 18-årsåldern, att jag inte ville försumma att utnyttja den möjligheten. Att därmed de, som är under 16 år, inte har fått den ökning som man gärna skulle ha önskat, anser jag inte vara av utslagsgivande betydelse, då ju dessa nu automatiskt fått del av de höjda barnbidragen.

För eleverna i de högsta skolåldrarna tror jag däremot att de ökniggar, som här är föreslagna, är synnerligen ange-

Anslag till studiebidrag och stipendier

lägna. Att de har blivit olika konstruerade före och efter 18 års ålder komplicerar naturligtvis systemet — det skall jag visst erkänna — men jag tycker ändå att det är en riktig linje. Genom att stramare bestämmelser träder i kraft efter 18 års ålder får man just fram att de, som är klart lämpade för den studiegång de har valt — vare sig denna är teoretisk eller praktisk — skall i första hand ha rätt till del av dessa uppräknings. Det tycker jag också är alldeles i sin ordning.

Jag kan inte finna att herr Mannerskantz' funderingar att man här måste stoppa en ökad statsbidragsgivning är annat än ett fullföljande av de linjer, som högern för några veckor sedan lanserade här i riksdagens båda kamrar och som betyder att man låter barnfamiljerna själva stå för de kostnader, som vi under en tid har varit vana vid att det allmänna skulle hjälpa till med, varvid det allmänna givetvis då har anledning att öka bidragen i takt med behoven. Jag förutsätter att herr Mannerskantz inte har någonting emot, att när vi nu får fler ungdomar som studerar både på de teoretiska linjerna och på de praktiska, det satsas större summor av i första hand staten. Något annat kan ju inte vara rimligt.

Emellertid har flera av de föregående talarna vänt sig emot att det skulle bli ökat arbete särskilt på rektorsexpeditionerna. Herr Arrhén har ju pekat på att propositionen även har uppmärksammat detta, vilket herr Ohlon tycktes vilja förbise. Jag vill då erinra om att jag har skrivit följande mening i propositionen: »Enligt min mening bör emellertid alla utvägar tillvaratagas för att så långt möjligt begränsa detta merarbete.» Jag tycker därför inte att det är riktigt honnett av herr Ohlon att här framställa det hela, som om departementet hade förbisett en sak av väsentlig betydelse och som om det med de svårigheter, som många rektorer har att klara av sin arbetsbörda, skulle vara hart när en väldig olycka. Jag tror att herr Ohlon har förbisett åtskilligt i det-

ta sammanhang, och senare talare har för övrigt också gjort det. Fakta i målet är ju ändå bland annat att vi har föreslagit en icke obetydlig uppräknings av anslagen till hjälpkrafter på rektorsexpeditionerna. Vidare skapar den nya skolstyrelselagen förutsättningar för att, sedan en undersökning om ändrade bestämmelser beträffande redogöransvar, som nu pågår och som bland annat gäller våra rektorer, har blivit färdig, det skall bli möjligt att låta de nya skolstyrelsernas expeditioner överta en så väsentlig del av de nuvarande rektorsexpeditionernas arbete, att vi inte kan med säkerhet säga att detta arbete kommer att växa. Nej, jag vågar för min del bestämt säga att det finns stora förutsättningar för att det rent skrivmässiga och administrativa arbetet på rektorsexpeditionerna skall komma att minskas.

Jag menar sålunda för min del att här har Kungl. Maj:t redan i propositionen uppmärksammat de saker som man nu vill anmärka på. Men givetvis skall Kungl. Maj:t låta sig angeläget vara att även ytterligare upmärksamma de önskemål som utskottet här har framfört.

Under sådana förhållanden tror jag att kammaren med fullt förtroende kan följa utskottsmajoriteten.

Herr MANNERSKANTZ (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr statsrådet säger att jag har yttrat någonting oriktigt här, men det är inte så. Jag har hänvisat till vad som står nederst på s. 60 i utskottets utlåtande, och jag har sagt att det har blivit en justering av bidragen. Detta kallar han för stipendier. Dessutom har herr statsrådet sagt att det var en ändring bara av bidraget till frukostmål, men det är också fråga om ändring av grunderna för bidraget till de dagliga resorna. Alltså har herr statsrådet gjort två fel, dels inte hört upp, dels inte lämnat riktig uppgift här i kammaren.

Herr statsrådet **PERSSON**:

Herr talman! Jag hoppas att jag sade, såsom jag har antecknat här, att det i fjol företogs ändring i fråga om frukostbidrag och resor. På de två punkterna skedde ändring i fjol.

Herr **MANNERSKANTZ** (h) kort genmäle:

Det var just det jag sade.

Herr **ARRHÉN** (h) kort genmäle:

Herr talman! Bara några ord med anledning av statsrådets anförande nyss!

Jag tyckte, att han behandlade just den viktiga administrativa detaljen på ett mycket lättvindigt sätt. Frågan är föremål för intresse över hela landet för närvarande. På hundratals rektorsexpeditioner frågar man sig vad herr statsrådet egentligen haft att säga om denna sak. Jag finner nu, att han i dimmiga ordalag hänvisar till skolstyrelseexpeditioner. Vi har ännu inte fattat beslut om de administrativa problem, som sammanhänger med förhållandet mellan den nya skolstyrelseorganisationen och den gamla organisationen. När det gällde redogöraransvaret och de administrativa frågorna uttalade riksdagen i samband med sitt beslut i fjol, att man väntade ett nytt förslag från Kungl. Maj:t för att senare kunna ta ståndpunkt till dessa viktiga problem. Därför kan man inte nu vifta bort svårigheterna med en hänvisning till en lag, som de facto inte existerar.

Statsrådet fru **LINDSTRÖM**:

Herr talman! När jag här tillåter mig att säga några ord som adjutant till ecklesiastikministern, är det på grund av att vi tillsammans har berett denna fråga, som ju sammanhänger med familjepolitiken, vilket ecklesiastikministern redan påpekat. Jag skall inte upprepa vad han har sagt om den sociala motiveeringen till de generella grundstipendierna, som utskottet med visst fog föredrar att kalla »allmänna studiebidrag», utan jag vill bara säga några ord om de ad-

Anslag till studiebidrag och stipendier

ministrativa svårigheterna, som senast herr Arrhén pekat på igen. Jag tror, att man inte skall oroa sig så mycket för den saken. Min förtröstan härvidlag bottnar inte bara i de alltigenom positiva erfarenheterna av de allmänna barnbidragens utbetalning — som ju går enkelt och smärtfritt — utan även i de privata inblickar, som jag har fått i den nuvarande administrationen av studiehjälp och studiestipendier i egenskap av gift med rektorn för landets största skola med över 2 000 heldagselever. Där har man sannerligen inte haft någon administrativt enkel syssla med registrering- en av elevernas uppförande- och ordningsbetyg, föräldrarnas inkomster och dylika ting, fastän differentieringen av stipendiebeloppen i de åtta behovsklasser från 10 kronor upp till 75 kronor, som förekommer enligt de nuvarande stipendiegrunderna, sedan ombesörjes av det centrala ämbetsverket. Arbetet med dessa småbelopp och gränsdragningen mellan dem medför nog ofta större kostnader för samhället än själva stipendiebeloppen.

Nu förordar Kungl. Maj:t på familjebereidningens förslag en minskning av antalet stipendieklasser och en viss förändring också av studiehjälpsmyndigheternas nuvarande något tungrodda system. I den administrativa översyn, som detta medför, ingår som en naturlig ingrediens även frågan, hur man enklast skall ordna utbetalningen av de nya generella grundstipendierna. Här förutsättes ju alls inte någon pappersexercis med behovsprövning och olika stipendiebelopp, utan det behövs bara att rektorerna meddelar vilka elever, som befinner sig i den bidragsberättigade åldern och som följer skolans undervisning under den stipulerade tiden. Jag skulle tro att det totalt knappast blir något merarbete.

Herr **OHLON** (fp) kort genmäle:

Herr talman! Med anledning av fru Lindströms anförande vill jag säga, att hon nog har tagit en smula lättsinnigt på den här saken. Utskottet har ägnat mycken uppmärksamhet åt det administra-

Anslag till studiebidrag och stipendier

tiva förfarandet. Större delen av vårt arbete med denna fråga i utskottet har ägnats åt den detaljen. Trots detta har utskottet icke blivit tillfredsställt med de underrättelser som lämnats av de föredragande. Utskottet skriver ju också nedst på s. 70: »Utskottet har emellertid vid prövningen av de framlagda förslagen funnit att vissa svårigheter torde komma att uppstå vid tillämpningen av de nya grunderna för studiehjälpen. Detta gäller ej minst det administrativa förfarandet, vilket — såvitt utskottet kan finna — icke hittills närmare utretts.» Det var den sista punkten som jag skulle vilja stryka under. Problemet är naturligtvis inte olösligt, men det får inte ske den här gången som så många gånger förr, att man släpper ut ett ärende till rektorsexpeditionerna utan att saken närmare övervägs centralt och tänker: »Det kan de alltid klara av.»

Herr **ARRHÉN** (h) kort genmäle:

Herr talman! För att belysa den enkla administration, som statsrådet Lindström nyss talade om, har jag anledning understryka, att det tydligen är meningen, att varje skolexpedition skall bli något slags expedition för inregistrering av elevernas födelsedagar. Det är visserligen inte fråga om att framföra hjärtliga gratulationer utan om ett underlag för vissa förändringar beträffande stipendiebeloppen. Om en elev låt oss säga är född den 2 april och alltså fyller 18 år detta datum 1958, skall detta förvisso intressanta förhållande uppmärksammas på rektorsexpeditionerna. Han är då född på det nya kvartalet och har rätt att behålla sitt grundstipendium fram till den 30 juni. Detta måste observeras, ty efter den 30 juni skall hans grundstipendium inte vidare utgå. Då skall emellertid i stället förändringar inträffa beträffande övrig studiehjälp, som skall utgå till honom. Är han i stället född låt oss säga den 15 mars blir det enklare för rektorn, ty då vet han, att eleven skall ha grundstipendium till den 1 april, 34 + 34 + 34. I förra fallet skall han ha 34 + 34 + 8: 50, och dessutom

blir det, som sagt, förändringar i den andra skalan.

Man bör vidare betänka, att denna ordning kommer att innebära ett fantastiskt merarbete för rektorerna, som oftast har en mycket blygsam expedition. Det finns antagligen högst få medlemmar i denna kammare, som presterar en sådan arbetsmängd, som läroverksrektorerna måste prestera. Jag kan därvid tänka på min egen rektor hemma, som har 1 200 elever att tänka på. Det fordras till en början en minutiös uppläggning av klientelet på något slags kortregister, kan jag föreställa mig. Det kommer att bli mycket svårt att undgå att göra fel, och riksräkenskapsverket får lysande tillfällen till gloriösa insatser. Det är ju dess uppgift här i världen.

Statsrådet fru **LINDSTRÖM**:

Herr talman! Till herr Arrhén vill jag säga, att de exempel han nämnde om elever födda på våren 1958 knappast är aktuella ens för barnbidrag och ännu mindre för generella grundstipendier ännu ett bra tag framöver.

Jag måste säga att jag tror att herr Arrhén överdriver, när han talar om det förfärliga krånglet på hans rektors expedition hemma. Rektorn för Stockholms stads yrkesskolor sade, när jag frågade honom om vilken tid han beräknade för en sådan här sak, att han för 2 000 elever räknade med cirka två dagar.

Herr **NÄSSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag tror att kammaren anser att det är tillräckligt ordat på denna punkt, och jag ber därför endast att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet **PERSSON**:

Herr talman! Jag vill bara erinra herrar Arrhén och Ohlon om att vi nu behandlar anslaget för budgetåret 1957/58, varav dessa nya grundstipendier skall utgå bara under senare hälften av budgetåret, och att vi har höjt anslaget

till rektorsexpeditionerna med 20 procent. Det kan väl ändå inte bli fråga om att rektorsexpeditionerna får mera arbete för detta budgetår än som motsvarar nämnda anslagshöjning. Man har ju för resten möjlighet att lära av erfarenheten, och när herr Arrhén vill bortse från vad jag sagt om att den nya skolstyrelselagen erbjuder vissa förutsättningar för en omläggning av arbetet på rektorsexpeditionerna betyder det väl inte att herr Arrhén menar, att vi inte skulle försöka att utnyttja dessa förutsättningar.

Jag erkänner gärna, att detaljerna inte är färdiga ännu. Bland annat skall utredningen om redogörelseansvaret vara färdig först. Jag kan emellertid inte tänka mig annat än att det skall föreligga ett förslag med anledning härav före budgetåret efter det, för vilket vi nu beviljar anslag.

Herr **ARRHÉN** (h):

Herr talman! Jag tror att man har anledning att med tacksamhet notera det anförande, som herr statsrådet nu senast höll. Han nämnde, att vi till nästa budgetår skulle kunna tänka oss, att dessa anordningar vidtagits.

Vad jag ytterligare skulle vilja framhålla, innan debatten slutar, är det märkliga förhållandet, att studiehjälpsmyndigheternas förslag inte här har kommenterats eller blivit föremål för någon uppmärksamhet av någon av Kungl. Maj:ts talesmän i detta meningsutbyte. Ja, det har t. o. m. förekommit, att exempelvis medlemmar av studiehjälpsnämnden, som har underskrivit studiehjälpsnämndens yttrande, befinner sig bland undertecknarna av det aktskycke, som godtar Kungl. Maj:ts proposition i detta sammanhang.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende på den under behandling varande punkten yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Arrhén*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid punkten avgivna reservationen; samt

Anslag till studiebidrag och stipendier 3:o), av herr *Mannerskantz*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, som föranleddes av bifall till motionen I: 276, såvitt här vore i fråga.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Mannerskantz* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr Arrhéns yrkande.

Herr *Mannerskantz* äskade emellertid votering även om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 8 punkten 46 antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid punkten avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till herr *Mannerskantz*' yrkande i frågan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nejpropositionen.

Då emellertid herr *Arrhén* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Anslag till folk- och skolbibliotek

Ja — 13;

Nej — 30.

Därjämte hade 81 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 46, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som föranledes av bifall till motionen I: 276, såvitt här är i fråga.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Mannerskantz* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 113;

Nej — 9.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 47 och 48

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 49**Anslag till folk- och skolbibliotek**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till folk- och skolbibliotek för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 9 847 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft

dels en inom andra kammaren av fröken *Vinge* väckt motion (II: 331), i vilken hemställts, att riksdagen ville besluta, dels att tilläggsbidrag till skolbibliotek

enligt samma grunder som gällde för folkhögskola skulle kunna utgå jämväl till annan skola, därest statsbidraget eljest ej skulle uppgå till 300 kronor, dels att anslaget till Bidrag till folk- och skolbibliotek för budgetåret 1957/58 skulle utgå med ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 13 000 kronor förhöjt belopp;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Gustafsson* i Borås m. fl. väckt motion (II: 168), i vilken hemställts, att riksdagen måtte under åttonde huvudtiteln anslå 10 000 kronor för budgetåret 1957/58 till den s. k. Seriekommitténs verksamhet för upplysningsarbete om goda och underhållande böcker och tidskrifter för barn och ungdom.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 168 ävensom motionen II: 331, till Bidrag till folk- och skolbibliotek för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 9 847 000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Sunne* och *Widén*, fröken *Vinge* samt herr *Helén* ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 168 och med bifall till motionen II: 331,

a) besluta, att tilläggsbidrag till skolbibliotek enligt samma grunder som gällde för folkhögskola skulle kunna utgå jämväl till annan skola, därest statsbidraget eljest ej skulle uppgå till 300 kronor;

b) till Bidrag till folk- och skolbibliotek för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 9 860 000 kronor.

Herr SUNNE (fp):

Herr talman! Eftersom jag på denna punkt har biträtt en reservation ber jag att få säga några ord, men jag lovar att inte hålla någon föreläsning.

Det gäller här bidrag till folk- och skolbibliotek. Den skolbiblioteksreform, som genomfördes genom beslut av 1955

Anslag till bidrag till ungdomens fritidsverksamhet

års riksdag, medförde väsentligt förbättrade statsbidrag för ett stort antal skolbibliotek. På grund av bidragsreglernas utformning har emellertid några av de minsta biblioteken fått lägre bidrag än förut. Enligt de bidragsregler, som gällde före 1955 års beslut, utgick statsunderstöd för skolbiblioteksverksamheten till andra skolor än folk- och småskolor med lägst 15 och högst 300 kronor per år, förutsatt att tillskott av andra medel än statsmedel lämnades för verksamheten till minst samma belopp som det sökta statsunderstödet. De ändrade grunder för statsbidragsgivningen, som genomfördes vid 1955 års riksdag, innebär att statsbidrag utgår med samma belopp som ortsbidraget, dock högst 5 kronor per elev.

För folkhögskolor gäller emellertid den särskilda bestämmelsen, att om statsbidraget, uträknat efter elevantalet, skulle understiga 300 kronor, erhålles ett tilläggsbidrag av sådan storlek, att bidraget sammanlagt uppgår till 300 kronor eller, då ortsbidraget är lägre, till belopp som motsvarar ortsbidraget.

Genom dessa nya bestämmelser har andra skolor än folkhögskolor fått försämrade statsbidragsvillkor i de fall, då elevantalet icke uppgår till 60. De skolor, som det här gäller, är företrädesvis yrkesskolor och skolor under lantbruksstyrelsens inseende. Det är ju så att kostnaden för att vidmakthålla ett elevbibliotek måste ställa sig dyrare per elev vid dessa mindre skolor än vid skolor med högre elevantal. Därför är det önskvärt att dessa mindre skolor i enlighet med skolöverstyrelsens förslag får tilläggsbidrag av samma typ, som nu utgår till bibliotek vid folkhögskolor.

Det har i år också i statsverkspropositionen upptagits bestämmelser om statsbidrag till särskolor. Jag anser det mycket glädjande att så har skett. Men även för dessa skolbibliotek är denna reform föga värd för de minsta skolorna. Därför anser jag att även dessa skolor bör få tilläggsbidrag i de fall, där statsbidraget eljest inte skulle uppgå till 300 kronor. Det skulle i detta fall kanske dra med sig en kostnad på 5 000 kronor

och i det förra fallet en kostnad på 8 000 kronor. Tillsammans blir alltså kostnaderna 13 000 kronor.

Med hänsyn till att det är önskvärt att det blir likformighet mellan dessa skolors bibliotek och folkhögskolornas bibliotek har i en med 6 betecknad reservation yrkats, att riksdagen måtte besluta, att tilläggsbidrag till skolbibliotek enligt samma grunder som gäller för folkhögskola må kunna utgå jämväl till annan skola, därest statsbidraget eljest ej skulle uppgå till 300 kronor.

Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till reservationen.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som inefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 50—58

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 59

Anslag till bidrag till ungdomens fritidsverksamhet

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag även som med avslag å motionerna I: 276 och II: 307, såvitt här vore i fråga, samt motionerna I: 198 och II: 207, till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 1 800 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 276, av herrar *Mannerskant* och *Ragnar Bergh*, samt II: 307, av herr *Svensson* i Kroks-torp, hade hemställts, såvitt här var i fråga, att riksdagen vid behandlingen

Anslag till bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.

av åttonde huvudtiteln måtte avslå förslaget om ett anslag för budgetåret 1957/58 till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet av 1 800 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Ragnar Bergh* och *Staxäng*, fröken *Karlsson* samt herr *Gerhard Nilsson* i Gävle, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 198 och II: 207, bifalla motionerna I: 276 och II: 307, såvitt här vore i fråga, och till följd därav besluta, att förslagsanslaget till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet icke skulle uppföras å riksdagen för budgetåret 1957/58.

Herr **ARRHÉN** (h):

Herr talman! Under denna punkt finns en reservation av herr *Bergh* m. fl., som bygger på den omständigheten, att särskilda utskottet 1954 betonade detta anslags karaktär av stimulansbidrag. Det har vid behandlingen av detta ärende i fjol upplysts, att man inom skolöverstyrelsen skulle sätta i gång en utredning om till vilka dessa anslag gick och vilka ändamål de tjänade. Man skulle, då denna utredning var fullföljd, ta ny ställning till anslagets storlek och vad därmed sammanhänger. Detta finner vi fortfarande, liksom jag hade tillfälle att säga i fjol, vara välbetänt. Vi vill avvakta denna utredning och de nya förslag, vartill denna utredning kan ge anledning.

Under sådana förhållanden vidhåller vi den inställning, som vi hade till detta anslag i fjol, och föreslår, att det icke skall utgå för nästa budgetår.

Jag ber med detta att få yrka bifall till reservationen under denna punkt.

Herr **PERSSON, EINAR**, (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punk-

ten hemställt samt vidare på godkännande av den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 60

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 61

Anslag till bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m. för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 1 360 100 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sunne* m. fl. (I: 68) och den andra inom andra kammaren av herr *Hammar* m. fl. (II: 82), i vilka hemställts, att anslagsposten till grundbidrag till nykterhetsorganisationer m. fl. måtte höjas från i propositionen föreslagna 306 000 kronor till 500 000 kronor;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ohlén* m. fl. (I: 293) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin* m. fl. (II: 340), i vilka hemställts, att riksdagen måtte godkänna viss i motionerna förordad omfördelning inom ramen för anslaget till Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 68 och II: 82, till Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m. för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 1 360 100 kronor;

b) i anledning av motionerna I: 293 och II: 340 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet under punkten anført.

Anslag till bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.

Reservation hade avgivits av herrar *Axel Andersson, Sunne* och *Widén*, fröken *Vinge*, herr *Helén* samt fröken *Liljedahl*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 68 och II: 82, till Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m. för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 1 391 100 kronor;

b) i anledning av motionerna I: 293 och II: 340 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad i reservationen anförts.

Herr SUNNE (fp):

Herr talman! Denna punkt gäller frågan om en höjning av grundbidraget till nykterhetsorganisationerna.

Ecklesiastikministern har i statsverkspropositionen betonat angelägenheten av en intensifierad upplysningsverksamhet i alkoholfrågan och ansett det motiverat med en höjning av anslagsposten till speciella bidrag till nykterhetsorganisationer.

Av de undersökningar som på sin tid gjordes av 1944 års nykterhetskommitté framgick det, att förekomsten av en stark nykterhetsrörelse inom ett land var en faktor som sänkte alkoholkonsumtionen och alkoholskadorna inom landet. Kommittén förordade därför ett belopp som direkt understöd till nykterhetsorganisationerna att fördelas på dessa efter en med organisationernas medlemsantal stigande skala. Enligt förslag av 1953 års utredning om stödet till nykterhetsrörelsen utformades emellertid statsbidraget 1954 så, att en mindre del av anslaget utgår till organisationerna på detta sätt, alltså i form av grundbidrag, medan större delen fördelas såsom speciella bidrag på samman slutningar inom eller utom nykterhetsrörelsen för vissa särskilda slag av arbetsinsatser, vilka måste kunna hänföras till någon av fem huvudrubriker. Organisationerna måste av egna medel

tillskjuta lika mycket som statsanslaget. Vissa former av understöd har helt undantagits.

Nu föreslås i statsverkspropositionen en höjning av det speciella bidraget med 125 000 kronor. Skolöverstyrelsen har dessutom föreslagit en höjning av anslagsposten till grundbidragen med 10 procent. Detta skulle utgöra ett belopp av 31 000 kronor. Det är ett mycket blygsamt belopp och utgör egentligen endast täckning av penningvärdeförsämringen.

Jag har i en motion nämnt ett helt annat belopp, som jag anser skulle vara det lämpliga, men jag har nöjt mig med att yrka bifall till det belopp som skolöverstyrelsen har föreslagit.

Utskottet skriver i sitt utlåtande: »Den aktuella situationen när det gäller folknykterheten och därmed sammanhängande problem påkallar emellertid enligt utskottets mening en ytterligare förstärkning av statsanslagen på detta område. En sådan förstärkning bör också enligt utskottets mening vara statsekonomiskt motiverad med hänsyn till de avsevärt ökade intäkter, som alkoholhanteringen de senaste åren tillfört statsverket.» Men sedan skjuter utskottsmajoriteten det hela ifrån sig och förutsätter att frågan kommer upp vid nästa års riksdag.

Reservanterna anser emellertid att den förstärkning av anslagstilldelningen som skolöverstyrelsen förordat, när det gäller grundbidragen till nykterhetsorganisationerna, bör komma till stånd redan från och med nästa budgetår, vilket alltså skulle medföra en anslagsökning av 31 000 kronor.

Särskilt för de mindre nykterhetsorganisationerna skulle en förstärkning av grundbidraget vara av betydelse då deras egna ekonomiska resurser inte är av den storleksordningen att de har förutsättning att med 50 procent egen insats få ut något av de speciella bidragen.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

Anslag till konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader

Herr **PERSSON, EINAR**, (s):

Herr talman! Med hänvisning till utskottets synnerligen positiva skrivning på denna punkt ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sunne* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 61, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 62—94

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 95

Anslag till konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 200 000 kronor.

Statens konstråd hade hemställt om utverkande av riksdagens tillstånd att av förevarande anslag få använda 15 000 kronor såsom ytterligare arvode till skulptören Bror Marklund för den konstnärliga utsmyckningen av kanslihusets runda gård. Departementschefen hade förklarat sig icke hava något att erinra mot att inom ramen för anslaget ett belopp av angivna storleksordning finge disponeras för nämnda ändamål.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehäft en inom andra kammaren av herr *Rubbestad* m. fl. väckt motion (II: 321), vari hemställts, att riksdagen måtte dels avslå Kungl. Maj:ts förslag att till Bror Marklund utbetala ett tilläggsbelopp av 15 000 kronor, dels ock till Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 185 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 321, till Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 200 000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Staxäng* och *Rubbestad* ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen II: 321, till Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 185 000 kronor.

Herr **MANNERSKANTZ** (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid denna punkt avgivna reservationen.

Herr **NÄSSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. eklelesiastikdepartementets kommittéanslag

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 96—108

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 109***Ang. eklelesiastikdepartementets kommittéanslag**

Under punkten 379 av åttonde huvudtiteln hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Kommittéer och utredningar genom sakkunniga för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 750 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Mannerskantz* och *Ragnar Bergh* (I: 276) och den andra inom andra kammaren av herr *Svensson* i Krokstorp (II: 307), i vilka hemställts, såvitt här var i fråga, att riksdagen vid behandlingen av åttonde huvudtiteln måtte under punkten 379 till Kommittéer och utredningar genom sakkunniga för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 650 000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 276 och II: 307, såvitt här vore i fråga, till Kommittéer och utredningar genom sakkunniga för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 750 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Ragnar Bergh* och *Staxäng*, fröken *Karls-son* samt herr *Gerhard Nilsson* i Gävle, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till

motionerna I: 276 och II: 307, såvitt här vore i fråga, till Kommittéer och utredningar genom sakkunniga för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 650 000 kronor.

Herr **ARRHÉN** (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

Herr **PERSSON, EINAR**, (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 110 och 111

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 112 och 113

Lades till handlingarna.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till ett annat sammanträde.

Herr **TALMANNEN** yttrade:

Beträffande den ordning, vari föreliggande ärenden lämpligen bör behandlas, hemställer jag, att kammaren måtte besluta,

dels att konstitutionsutskottets memorial nr 13 skall uppföras på föredragningslistan för det kammarens sammanträde, som infaller näst efter det första lagutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 127, med förslag till instruktion för riksdagens ombudsmän, blivit andra gången bordlagt,

dels ock att övriga ärenden skall på föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras i följande ordning:

konstitutionsutskottets memorial nr 14, bevillningsutskottets betänkande nr 40,

statsutskottets utlåtanden nr 95—97, bevillningsutskottets betänkanden nr 41 och 42,

samtliga de ärenden, som på dagens föredragningslista står uppförda såsom två gånger bordlagda men som icke hunnit behandlas vid dagens sammanträde.

sammansatta konstitutions- och första lagutskottets utlåtande nr 1,

första lagutskottets utlåtanden nr 27, 25 och 26 i nu angiven ordning,

andra lagutskottets utlåtanden nr 23—25 och 29,

jordbruksutskottets utlåtanden nr 21 och 22,

konstitutionsutskottets utlåtanden och memorial nr 7—12 samt, sist,

bevillningsutskottets betänkande nr 43.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 23.50.

In fidem

G. H. Berggren